VENTRIS
FLUXUS MULTIPLEX

EX ANTIQUIS ET RECENTIORUM MONUMENTIS PROPOSITUS

A

N. LAMBSMA

Phil. & Med. D.

AMSTELÆDAMI

Apud JOHANNEM SCHREUDER & PETRUM MORTIER Juniorem.

MDCCLVI.

f.r Phy.l Leonardus Santoro
ap. 60 emit A.D. 1787

AMICO SUO JACOBO HOVIO S. P. D. NICOLAUS LAMBSMA.

EGo, cum principibus viris placuisse haud ultima laus sit, toties mihi venas, supra modum, tumere sentio, quoties animum subit ingens illud beneficiorum pondus, quo me fere oppresserunt, & Artis salutaris Professores, Ouwenius, atque Camperus, quos serior nobis invidebit ætas, & optimus quisque medentium, maximeque Tu, amicissime Hovi, quem eo solo nomine compellari voluisse, bene memini. Adulari nescius, rigida Frisiorum de gente natus, lubens tuis votis obsequar, & quantum Tibi, in hoc opello, (quod ex tuis thesauris, te duce, con-

fectum est) quantum tuis meritis, debeo, semper tacita, sed grata mente recondam; neque unquam lucidum illud tempus, quo contemplationem medicinæ, patria in schola, edoctus, ipsos ægros, ægrorumque curam visendi causa, maximam Reipublicæ urbem, novus hospes, tuis præcipue sub auspiciis, pervagabar, e memoria evelli sinam, quæcunque etiam mihi sors in posterum erit; cui parva rura, & tenuem spiritum Parca non mendax dedit, & malignum spernere vulgus. Vale.

Dabam Harlingæ.

PRÆ-

PRÆFATIO.

UT omnem rerum naturæ notitiam, ſic rationalem quidem Medicinam eſſe debere; inſtrui vero, ab evidentibus cauſis; obſcuris omnibus, non a cogitatione Artificis, ſed ab ipſa arte rejectis, inter ſapientiæ profeſſores æque, ac inter ipſos medicos convenit. Igitur, cum multum artis in obſervatione experimentorum ſit, ea, quæ diligentes homines, per omnia ſæcula, notarunt, ordine propoſuiſſe, non inutile erit; ut, ſi jam incidit horum genus aliquod, protinus videri poſſit, cui rei id proximum ſit; tentarique remedia queant, ſimilia illis, quæ vicino malo ſæpe ſuccurrerunt, & per ejus ſimilitudinem, opem reperiri. Ex quibus quam maxime ad ſanitatem pertinere dejectio videtur, huic potiſſimum inſiſtendum credidi, &, quæ experientia ſummos viros docuit,

exponere adgressus sum. Quod, si id vel minimum solaminis unico ægro, vel tantillum voluptatis bono medico adferet, omne oleum, & operam non mihi perdidisse videbor; maxime, cum ipse materiem hanc difficilem digerendo, (quæ quasnam vires desideret, vix quisquam, nisi expertus, novit) utilitatem haud contemnendam acceperim. Illud autem facile percipiet lector, me, more magni medici Meadii, non sensa tantum, sed & ipsissima verba Celsi, ut res tulit, imitando exprimere voluisse, quod utinam sane facere, mihi sæpius licuisset. Loca vero ejus, atque effata Hippocratis & Boerhaavii, quæ in medentium memoria insculpta esse suppono, infra paginas, non citavi: reliqua sedulus attuli, plerumque ex editionibus vulgatissimis, sed e Charterii Hippocratem & Galenum; editione tamen Mackii, quousque in lucem prodiit, usus fui.

ELEN-

ELENCHUS CAPITUM

CA-

VEN-

VENTRIS FLUXUS MULTIPLEX.

CAPUT PRIMUM.

Quomodo venter in ſecunda valetudine excernat.

Entris fluxus eſt, ubi & liquida alvus & ſæpius quam ex conſuetudine fertur. Is ponit cognitam expulſionem moderatam, cujus habita ratione ſolito profuſior eſt. Si à medicamentis petitur, *purgationis* nomine venit.

Semper autem fibræ, quæ ſtomachum, ventriculum, & inteſtina ſuccingunt, cibos humoresque, undecunque huc confluant, ad inferiora pellere nituntur. Ideoque partes has cavos muſculos nominarunt.

Proprie tamen hic contextus, cum ex fibris non carneis, ſed albicantibus conſtet, neque in muſculos colligatur, in eorum numero non poni poſſe videtur. Melius igitur tunica Muſculoſa vel carnea audit, ſi quidem ex fibris conflata eſt, quarum u-

nita coacervatione musculus omnis proprie dictus fit. Fibræ vero fila quædam tenuia sunt, eademque mollia, sequacisque lentitiæ, &, quoad sensibus possunt cognosci, simplicia, inter seque in aliis atque aliis partibus diversa, modo partibus quibusdam intertexta, modo alia aliis variatim adnexa, atque implicita. Hæ, cum in membranarum speciem positæ sint, vel in musculos partesve musculosas collectæ, sicut omnis musculus, motus animalis instrumenta sunt. Neque color albicans, quo gaudent, repugnat. Musculi enim rubedo a cruore, quo eloto pallet, moles a tumidis arteriis, venis, cellis oleosis, atque lymphaticis vasis quam maxime pendet; quod illo experimento scitur, quo tamdiu tepida in arterias ejus, ut e venis effluat, adigitur, ipseque simul extrinsecus manibus leniter & alterne comprimitur, laxaturque, donec humores inquilini eloti esse appareant: eo enim multum extenuatur. (*a*) Neque arteriæ (quarum tamen decursum inter fibras quoque intestinorum observarunt anatomici (*b*)) proximam contractionis causam faciunt, (*c*). Musculis non rubris insecta, in quibus oculo non apparet caro, motus exercent.

Morbi quoque evincunt, fibras has musculorum officio fungi. Interdum resolutio, interdum rigor, quæ propria musculorum vitia sunt, eas infestat.

Non-

(*a*) Boerh. Inst. 400. B. S. Albin. Hist. Musc. l. 1. c. 1. 2. (*b*) Ruysch. th. 1. No. XI. not. 3. Catal. rar. thec. A. repos. 111. No. XXI. B. S. Albin Acad. Annot. l. 3. c. 11. (*c*) Id. Histor. Musc. l. 1. c. 3.

Nonnunquam gula dimidia resolvitur, dextra parte, vel sinistra (*a*). Nonnunquam tota resoluta est, quod interdum per se, interdum ex morbo aliquo fit, ut in attonitis. Communia sunt: æger non cibum devorare, non potionem potest, quin tussis atque strangulationis periculum adsit; nam si quis intra os liquidum cibum infundat, in arteriam subterlabitur, quum neque tonsillæ ad impulsum ciborum concidant, neque Epiglotis in proprium locum subsidat, quæ arteriæ operculum a natura facta est. (*b*) Vulgatissimum quoque stomachi vitium est resolutio; (*c*) Idque certe fibrarum ejus constrictionem desiderat (*d*). Sæpe ventriculus, ubi gulones nimium se replerunt, omne robur amittit, & postea, cibis elapsis, quasi resolvitur, haud aliter ac vesica, si ob involuntariam præ verecundia retentionem in coetibus hominum, aut in conviviis repleta distendatur, constringere non valens, nihil amplius excernit (*e*); & ubi per fistulam humor evocatus est, manet sæpe diu molestissimum urinæ stillicidium, si resolutus simul sphincter ejus collum stringere non valet (*f*). Ergo male tepida, qua laxitatem augent, stomachum hesternis vitiis onustum eluere tentant; potius si ex crapula caput doleat, vini meraci heminam bibat (*g*). Etiam in intestinis calidum quandoque re-

(*a*) Aretæus de morb. diut. l. 1. c. 7. (*b*) Id. de morb. acut. l. 1. c. 4. (*c*) Cels. l. 4. c. 5 (*d*). Mead. Monit. Med. p. 109. (*e*) Aretæus de morb. acut. l. 2. c. 10. de morb. diut. l 1. c. 9. (*f*) v. Swieten comm. t. 2. p. 134. t. 3. p. 367. (*g*) Hipp. epid. l. 2. Charter. t. IX. p. 192.

refrigeratum eſt, ut neque concoctionem, neque digeſtionem moliatur: ſed præ imbecillitate retinere non poteſt, omnemque elaborationem alimentum ſubterfugit. (*a*) Sæpe imbecillis, otioſis, & virginibus, quibus aquoſus albo corpore languor, venter parum reddit, ſed contrahentibus movetur, aucta fibrarum vi. Siquidem certæ quædam res ſunt quæ in pluribus ventrem aut adſtringunt, aut reſolvunt. Inveniuntur tamen, in quibus aliter atque in cæteris idem eveniat. Quidam inflationibus vexatus, quoties vomitum reprimentibus ſuppprimeret, toties in alvi profluvium incidit. (*b*) Ferunt etiam nonnumquam mala cydonia, quæ ante paſtum adſtringunt, ſumto cibo alvum ducere. (*c*) Pari modo attonitis veſica & laxum inteſtinum inter ſe proxima, interdum ad excernendum debilitantur, reſolvuntur, recrementorumque ſemper plena reperiuntur. Veſica vero & in maximam molem intumeſcit. Interdum autem ita reſolvuntur, ut purgamenta retinere nequeant. Per ipſa enim tanquam inanima ſupervacua delabuntur. (*d*) Aretæus propterea ſtomachum etiam, & inteſtina & veſicam, oblongumque inteſtinum uſque ad principium idem vitium pati exiſtimavit: ſed interiora membra reſoluta latere, obſcuraque eſſe; imperfectas vero eſſe ac dimidiatas eorum functiones. (*e*)

Ri-

(*a*) Aretæus de morb. diut. l. 2. c. 10. (*b*) Wedel. amoen. m. m. l. 2. ſ. 2. c. 1. (*c*) Rega meth. med. part. 3. c. 5. (*d*) Aretæus de cur. morb. ac. l. 1. c. 4. (*e*) de morb. diut. l. 1. c. 7.

Rigor autem ea æque occupare consuevit. Nam modo in morbo, quem hypochondriacum & hystericum appellant, constrictores (*a*) pharyngem contrahunt, quando retento & calefacto aere dilatatur, idemque sensus oritur, ac si offa deglutienda gulæ inhæreret; modo singultus oritur, fitque inflatio, & ventris murmura oberrant; quæ quidem mala, spiritu per superiora vel inferiora cum sono prorumpente, haud raro solvuntur, soluto nimirum rigore. (*b*) Et qui comitiali morbo concidunt, ubi ad mali remissionem perveniunt, tunc sponte urinam reddunt, alvus fluit, nonnullis etiam, adstrictis compressisque vasculis genitura excernitur. (*c*) Itemque sæpe a metu urina & venter profluit; quosdam, si quid inprovisi aut ingrati accidit, mox murmura cum flatibus prehendunt (*d*); quidam, cum sanguinis detractionem horrent, protinus ligato vulnusculo, sellas patroclianas quærunt. Haud raro, qui in periculosa necessitate deprehensi male sibi metuunt, ad sellas ire coguntur, & prohibiti in caligas dejiciunt. Id cum de principe quodam dubitaret legatus, ingentem militum manum vicinas terras occupasse jamque urbi imminere, ex improviso inter fercula referens Morio nativam ipsius pusillanimitatem, alvo in caligas effusa, vel odore prodidit. Sæpe militibus quoque metus, utut artificio & consuetudine occultatus, in alvum erumpit, & dejectiones vomitusque molitur.

(*a*) B. S. Albin. hist. musc. l. 1. c. 54. 55. 56. (*b*) Sydenh. process. integr. p. 570. (*c*) Aret. de acut. morb. l. 1. c. 5. (*d*) Pechlin. l. 3. obs. 17.

litur. Sed ne hi quidem interdum, qui & arte & facundia insignes sunt, opus adgredi possunt, antequam solutus aliquoties venter partem metus aut conceptum intus pudorem, inter flatuum murmura detraxit (*a*). Legati canum, ut viderunt vultum magni Jovis, totam timentes concacarunt regiam. (*b*)

Nervo discisso, rupto, vel compresso, protinus musculi resolvuntur, ad quos pertinet: (*c*) virtus se contrahendi musculo redit, simulatque in integrum idem nervus restituitur. (*d*) Quo quidem experimento palam fieri crediderunt, causam proximam contractionis per nervos accedere. In eo igitur e fibris contextum ventriculi & intestinorum involucrum a vero musculo differt, quod hæ partes a morte & a reliquo corpore separatæ pergant moveri (*e*); Quare de his idem forte verum, quod de corde dixit Galenus: Thorace exemtum diu moveri videtur, igitur nervis ad suam functionem non indiget, quare musculus non dici meretur, sed actio nativa visceri existit, & hujus visceris substantiæ inest (*f*). Et alibi: Cor sibimet ipsi agitationis origo (*g*). Conjicere fortasse possumus,

(*a*) Ib. obs. 18. (*b*) Phædr. l. 4. fab. 17. (*c*) Galen. de Hipp. & Plat. plac. l. 2. c. 4. Charter. t. V. p. 95. 96. de motu musc. l. 1. c. 1. t. V. p. 365. 366. de nervor. dissect. c. 1. Charter. t. IV. p. 241. Galeno ascript. liber de mot. manif. c. 1. Charter. t. V. p. 397. (*d*) Galen. de anatom. adm. l. 8. c. 4. Charter. t. 4. p. 173. 174. de locis affect. l. 1. c. 6. t. 7. p. 395. Morgagn. epist. anat. XIII. §. 33. 34. 35. (*e*) ac. R. Sc. 1699. Wepfer. hist. cicut. aq. c. 8. Haller. act. Gott. t. 2. p. 147. (*f*) de anat. admin. l. 7. c. 8. t. 4. p. 155. (*g*) de Hipp. placit. l. 6. c. 3. t. 5. p. 187. B. S. Albin. acad. annot. l. 2. p. 71.

mus, quadam ſe naturæ vi adſtringere, rurſuſque relaxare. In ſitu autem, & nexu harum fibrarum diſſenſio eſt. In lacertoſo tenues, atque albicantes adeo ſibi invicem intricantur, ut evidentem fibræ decurſum vix proſequi quiſpiam poſſit, & quamvis fibræ muſculi veri, qui in diſtincta extrema abit, ſe in longum extendant; ſi quis tamen accuratius eas examinet, videbit, quod variis modis deflexæ, creberrime ſe ſubducant, aliæque ſe aliis flexuoſe immiſceant, rurſuſque aliæ emergant, multæ etiam cum vicinis ita conjungantur, ut difficile dictu ſit, utrum confluant in unum, an tantummodo arctiſſime cohæreant.(*a*) Ad earum quidem reptatus inveſtigandos partes elixas ſcrutati ſunt (*b*) ſed fibræ, cum elixantur, indureſcunt & comprimuntur; ergo ſimul materies celluloſa, quæ fibras nectit, obdurata premitur. (*c*) Neque ex homine eam partem ſumſiſſe videntur, quem errorem Williſio objicit Verheyen (*d*) ac ne iſte quidem quicquam de hac fabrica ſcripſit, quod non ante a Falloppio traditum fuit. Fibræ autem tunicæ carneæ quam maxime inhærere videntur, ab interiore parte rotundæ, ab exteriore longitudinales. Utriuſque generis vetuſtus ſcriptor Galenus meminit. (*e*)

Sic tunica muſculoſa, quæ ſtomachi membranam

(*a*) B. S. Albin. hiſt. muſc. l. 1. c. 1. (*b*) Fallopp. obſ. anat. op. t. 1. p. 93. 94. Willis pharm. rat. ſ. 1. c. 2. p. 7. (*c*) B. S. Albin. hiſt. muſcul. l. 1. c. 2. (*d*) anatom. p. 202. (*e*) de anatom. adm. l. 6. c. 7. t. IV. p. 140. de uſu part. l. 4. c. 8. t. IV. p. 375. ib. c. 17. p. 390.

nam contegit; ex plurimis circulis constat, ita tamen, ut ex parte exteriore fibræ, juxta longitudinem positæ non æqua, per omnem viam, serie decurrant. (*a*) Cingunt vero pharyngem, qui stomachi principium est, constrictores inferior, medius, superior, ambeunt eum, qua latus, quaque vertebras colli spectat, alius supra alium. (*b*) Atque is, cum depulsum & quasi detrusum cibum accepit, depellit: primum autem constrictor pharyngis superior partem, quam ambit, premit, constringit; dein medius, post quem se contrahit inferior, ex quo species quædam suctionis oritur, quam etiam, digito in imas fauces demisso, percipimus (*c*). Cum vero deglutiendum depulsum est in stomachum, nixus deglutionis cessat, relaxant se omnia & restituunt (*d*). Stomachus autem naturaliter adstrictior, dilatatur ab eo, quod impellitur deglutitione; ipsius autem partes eae, quæ sunt infra id, quod devoratur, dilatantur; quæ autem supra, contrahuntur (*e*) eoque deglutiendum paulatim ad ventriculum, cum quo stomachus committitur, depellunt, quod animadvertere possumus in cygno bibente, bove ruminante: percipimus in nobismet ipsis, cum calida aut frigida, aut acria deglutimus. (*f*) Ad eam vero depulsionem vi quadam opus esse, majora quævis, aut duriora, quæ de

(*a*) Ruysch. th. 3. no. 77. th. 2. no. 14. not. 3. Santorin. obs. an. c. VII. §. 19. 20. Morgagn. ep. an. XI. §. 50. 51. 52. (*b*) B. S. Albin. hist. musc. l. 2. c. 11. (*c*) B. S. Albin. hist. musc. l. 3. c. 54. 55. 56. F. B. Albin. diss. de deglutit. §. 17. (*d*) B. S. Albin. hist. musc. l. 3. c. 58. (*e*) Cic. nat. Deor. l. 2. c. 54. (*f*) F. B. Albin. diss. de deglutit. §. 20.

deglutiuntur, oſtendunt: ut quæ difficulter demittuntur, & in itinere ſenſum quaſi doloris excitant. Non pauci oſſa fructuum valde magna, ſæpe plurima devorant: quidam annulum aureum, quem ore tenebat, imprudens deglutivit: alter vero nummum; alius aliud durum quoddam, & quod confici non poteſt; attamen hi omnes excreverunt ea, quæ devoraverant, nullo illis ſuperveniente ſymptomate. (*a*) Præter hæc etiam evincitur cibum potionemque pondere non deſcendere. Galenus Eraſiſtratum hoc ſolum de deglutitione recte dixiſſe monet, multa eorum animalium, quibus longum collum eſt, inclinato corpore deglutire (*b*). Sunt quoque homines, qui, inclinato corpore & collo, commode deglutiunt: ſunt, qui vertice ſuo nitentes, erecto in altum trunco pedibuſque, deglutiunt, tum eſculenta, tum potulenta. (*c*) Tunc ſola vis ſtomachi, quamvis pondus obſtet, ea propellit. Nonnulli, quibus gula reſoluta fuit, experientia comprobarunt, cibum uſque ad gulæ principium deglutitum non potuiſſe ulterius deſcendere, ideoque cibum in itinere ſibi detineri conquerebantur. (*d*) Addi poteſt, ſtomachum tranſverſo ſepto, ubi per carnem ejus in abdomen penetrat, mox ſupra ventriculum, contrahi: quam auguſtiam aſſumta pondere vix ſuperabunt: in eo quo-

(*a*) Galen. de natural. fac. l. 3. c. 4. Charter. t. V. p. 58. academ. de chirurg. t. 2. p. 444. (*b*) de natural. facult. l. 3. c. 8. T. V. p. 65. (*c*) F. B. Albini diſſ. de deglutit. §. 21. (*d*) H. Fabric. de gula. c. de action. v. Swieten. comm. t. 2. p. 702.

quoque ſupra ſeptum motum vidit Hallerus, quo bolus ſurſum deorſumque agebatur, additque, quod irritatione laceſſitus ſe contrahat. (*a*)

Hactenus ea ſtomachi actio exponitur, quæ ipſi maxime propria & naturalis eſt, ac contractione pellis musculoſæ deglutita ad ventriculum fert. Nunc alios, quos exercère valet, motus videamus. In ſingultu fibræ, quæ juxta ſtomachi longitudinem discurrunt, contrahuntur, quo ipſo ventriculum, ſequente etiam ſepto, & gulam ad ſe invicem adducunt, mox vero ſeptum agitur deorſum, ſicque ſingultus reſtituitur. Hinc in ipſo nixu ſingultus, dolor ad orificium ventriculi ſiniſtrum, & ſimul incommodi quid circa fauces ſentitur, dum præcordia & ilia trahuntur introrſum & ſurſum. Hunc affectum Sylvius, quia a multis pro lubitu excitari poteſt, transverſo ſepto ſolum tribuit, eumque voluntarium vocat (*b*). Sed a quolibet excitari nequit, & plures toto die ex Epicuri nepotulis videre licet, qui quoties volunt, per os & alvum flatus emittere poſſunt. Illa tamen actio nunquam ad voluntatis motus refertur. (*c*)

Vomitus vero fit, ubi fibræ musculares faucium, ſtomachi, & ventriculi motu retrogrado valido convelluntur; ubi leviter, potius in animalibus ruminatio eſt, ſive lenis contentorum ventriculi expulſio; in homine illa dicta exprobratio, qua pars quædam ex cibi receptaculo, absque nauſea, in fauces adſcendit. Ventriculus enim, ubi animal ru-

(*a*) Act. Gotting. t. 2. p. 146. (*b*) prax. l. 1. c. 23. (*c*) miſc. n. c. d. 2. a. 4. p. 297.

ruminat, cibum acceptum in ſtomachum repellit, cujus partes, quæ ſunt infra id, quod repulſum eſt, contrahuntur, quæ autem ſupra, dilatantur, donec aſſumtum in os revolvatur &, ſi vera ruminatio eſt, cibus non modo in os refundi ſed remanſus iterum deglutiri conſuevit. Quidam homines partem eorum, quæ in ventriculo hærent, pro lubitu in fauces regurgitare poſſunt, quidam etiam vere ruminant (*a*). Reperiuntur quibus vomendi conſuetudo in naturam abiit: hi alimentum etiam pro lubitu e ventriculo in os revocant, iterumque deglutiunt (*b*). Talis fuit bibo ille Melitenſis, quem vidit Th. Bartholinus: hic epotos 20 vel 30 aquæ Cyathos, pro lubitu ſpectantium, celeriter revomuit, & inſtar ſalientis ex ore fontis modo ſingulos cyathos ordine replevit, modo univerſam aquam ad pedes 20 & amplius rejecit, paſſim & alii hoc artificium imitati ſunt; alii fumum tabaci copioſe deglutitum pro voluntate pleno impetu ex ore rejiciunt. (*c*) Tantum valet conſuetudo ſola.

Stomachus autem, poſtquam per foramen, quod ejus cauſa in carne ſepti transverſi paratum eſt, in abdomen tranſiit, dilatatur, & in ventriculum abit, quo oſtium intus oritur, cui καρδία nomen eſt. Ipſi vero non inſeritur, neque cum eo committitur, ſed vera continuatione membranarum, in ventriculum ſe explicat, qui cibi & potionis

(*a*) Peyer de ruminant: l. 1. c. 6. l. 3. c. 3. J. Rhod. obſ. cent. 2. 59. Salmuth. cent. 1. obſ. 100. (*b*) Peyer. ib. l. 3. c. 3. (*c*) hiſt. anat. cent. 1. hiſt. 39.

tionis receptaculum eſt. Hunc, atque inteſtina antiqui ex duabus membranis conſtare credebant, quarum exterior carnis aemula eſt. (*a*) Tergora Celſus vocat. Nonnunquam torminoſi oblongum quiddam in pluribus non diſcretum, inſtar ſani inteſtini dejiciunt: & ignaris rei ſuspicionem præbuit inteſtini. At negotium ſub Aretæo ita ſe habet: Inteſtinorum tunicæ perinde ac ventriculi geminæ ſunt, & altera alteri oblique ſuperinjecta eſt. Igitur quum earum connexio diſſolvitur, interior tunica, ſecundum longitudinem abſiſtens, foras egreditur: exterior ſola intus remanet, & carnoſa efficitur, & cicatrice ſolidatur: ſanescuntque homines, & noxa ſoluti vivunt. (*b*) Galenus multos, quibus a torminibus maxima pars inteſtinorum adeo vitiata erat, ut in pluribus locis tunica omnis interior eſſet exeſa, ſe ſæpe vidiſſe teſtatur, eosque tamen ſuperſtites vixiſſe: id ipſi fieri non poſſe videbatur, niſi ſecunda quædam alia tunica extrinſecus corruptæ acceſſiſſet. (*c*)

Pellis autem musculoſa ventriculi, ab interiore parte, ſtomachi modo, conſtat ex circulis plurimis fibrarum; ab exteriore rectæ, ſimiles rectis ſtomachi, per ejus longitudinem feruntur; aliis etiam diverſo ſitu & ordine per has discurrentibus: Ideoque textura hæc admodum contorta explicatu difficilis eſt, & forte varia in variis hominibus. Poſitus vero eſt ſupra, inter utrumque ejus oſtium, in-

(*a*) Galen. de anat. admin. l. 6. c. 7. Chart. t. 4. p. 140. de uſu part. l. 4. c. 8. t. 4. p. 375. (*b*) de morb. diut. l. 2, c. 9. (*c*) de uſu part. l. 4. c. 17. t. 4. p. 391.

insignis fibrarum fasciculus. Omnes simul pellem albam constituunt, tenuem, muscularem, non tantum laminæ contiguæ instar, media cellulosa connexæ, sed & sibi invicem quasi implicitæ. (*a*),

Si quis jejunus subita præsertem morte perit, ventriculus ita in rugas contractus, ut intestinum minus perito facile videretur, apparet. (*b*) Ergo si cibos non concoquat, primum quiete & inedia labores remittat, oportet. Ita enim eo vires recurrunt. (*c*) Sanus etiam, cibo & potione distentus, semper se contrahere nititur, & sive sit ingesti copia parca, sive major, contenta undique tam arcte comprehendit, ut iis uniri, & adhærere diceres; æque ac uterus foetum complectitur. Id sexcenties Galenus divisa membrana, quæ περιτόναιος nominatur, in animali vivo vidit (*d*). & Walæus, qui centenos, & plures, vivos canes, vario post cibum tempore, hanc ob causam secuit, semper observavit, ventriculum undique cibum quem recipit, etiamsi duarum tantum unciarum, esset, eodem fere modo includere, quo plicatæ crumenæ globulum tenent. (*e*) Non vero causæ, qua distenditur, vehementer resistit, neque vi æquabili cavum per omnem ambitum coarctat, sed contractione musculosa, quae per sectiones

(*a*) Conf. Fallop. obs. anat. op. t. 1. p. 94. Willis pharm. rat. s. 1. c. 2. Verheyen anat. p. 55. Heister. anat. §. 209. Wepfer. hist. cicut. aq. c. 8. Winslow. tr. du Bas-ventre §. 56-61. Haller. phys. §. 623, Santorin. obs. an. c. 9. §. 6. (*b*) Santorin. ib. (*c*) Aret. de curat. morb. diut. l. 1. c. 7. (*d*) de natural. fac. l. 3. c. 4. t. 5. p. 57-59. (*e*) epist. de motu chyli.

nes fit, mox adſtringitur, mox relaxatur: eaque, a principio ventriculi incepta, motu quaſi undoſo verſus portam inferiorem progreditur, quod vivorum animalium corpora inciſa demonſtrant. (*a*) Sublata cute, illum in minoribus, quibus ſeptum & levis membrana, quam περιτόναιον nominari diximus, pellucet, hora diutius quam ipſa inteſtina reciproce moveri, nuperrime Hallerus, ſe vidiſſe, memoriæ prodidit. (*b*) Eſt etiam apud alium, & in canibus diſſectis motus tam ordinatos ventriculo ac inteſtinis eſſe, atque non ſolum juncturam, quam πυλωρὸν Græci vocant, & quæ in canibus protinus cum ſepto in conſpectum venit, infra imam ejus partem oſcillari, ſed mediam quoque conſtrictione reciproca cibos deorſum propellere. (*c*).

Igitur ventriculus omne quod, accepit, cogit & confundit: at id, quod nimis aridum eſt, non exacte commiſceri, vomitus poſt menſam docet: ſolidusque cibus in vivorum canum ventriculo eundem, quo ſumitur, ordinem, niſi potus ingeſti fluctuatione permutetur, ſervat (*d*). Quod autem receptum eſt, ut mutari & concoqui facile poſſit, ab eo per aliquod tempus continetur, ſolidum longius, liquidum minus; probat uſus aquarum mineralium. Octo bibones intra duas horas hauſerunt cereviſiæ tenuioris, quæ urinam movet, octoginta & ultra lagenas vel menſuras (*e*). Sed cibus, qui in ventrriculo retinetur, potu, ſaliva, & ejus li-

(*a*) Wepfer. hiſt. cicut. aq. c. 8. (*b*) act. Götting. t. 2. p. 146. 147. (*c*) philoſ. tranſ. no. 243. (*d*) Walæus l. c. (*e*) Lieberkuhn diſſ. de villis inteſt. p. 28.

liquore permadescit, mox mollis & rarus evadit, dein discerpitur, & dividitur, tandem tenius cremoris hordei similis evadit; & tum demum ad intestina protruditur. Multum vero interest, quodnam genus ciborum sumtum fuerit: quidam difficulter coquuntur; quidam facile vitiantur; breviori mora commutatio peragitur in pauco & facili cibo bene masticato; longius tempus exposcit crassus, magna copia, frustis magnis deglutitus. (*a*) Situ autem & figura ventriculus, quod accepit, retinet: nam ima ejus pars paulum in dexteriorem partem conversa, in summum intestinum coarctatur; hanc juncturam πυλωρὸν Græci vocant, quoniam portæ modo in inferiores partes ea, quæ excreturi sumus, emittit. Nihil quipe magnum vel durum, quodve non in succum mutatum sit, vel incoctum transire potest: sed velut janitor quidam justus hæc angustia nulli facile ad inferiora, antequam coctum est & confectum, transitum concedit. (*b*) Locum, ubi duodenum incipit, strictiorem esse, & intus per os ventriculi coarctari, promptum est exploratu, si modo in animali vivo, facto in vicinia foramine, digitus minimus immittitur. Potius tamen is, quoniam levi pressione ventriculi chylum transmittit, concidisse, quam constringi videtur (*c*). Ipsius angustiam quoque auget membrana intus pendula, prima illarum, quæ in intestinis juga dicuntur: ac sic quidam porta adeo clau-

(*a*) Walæus ib. (*b*) Galen. de usu part. l. 4. c. 7. Chart. t. 4. p. 375. (*c*) Eustach. t. 10. f. 3. Walæus epist. cit.

clauditur, ut nihil præter humidum & læve transeat. Attamen Galenus jam, ossa fructuum magna, annulum aureum, nummum, aliave duriora deglutita, absque incommodo alvo exiisse animadvertit. Et quondam apud Anglos moris erat, adversus obstructiones & ad ventriculi inflationes, colive dolores, calculos devorare. Juvenis Londini quotidie plures capillos sine noxa deglutiit: plurimi sanitatis gratia eadem consuetudine usi sunt. Lapilli figura ovali sed compressa ad magnitudinem gutturis aptabantur (*a*). Interdum tamen assumta hæc ventriculo immorantur (*b*) interdum hanc angustiam claudunt. (*c*)

In plerisque anatomicorum tabulis ventriculus, utroque ostio æquus fere positus conspicitur, cum lævo dextrum multo inferius subsidat, ut in suis notat Eustachius (*d*). Quamobrem veteres bina hæc orificia in superius & inferius distinxerunt. (*e*) Atque duodenum porta, cum qua committitur, duobus aut tribus digitis superius est ac superincumbit, supraque eam attollitur, unde in homine erecto, assumta, ubi ventriculo exeunt, coguntur adscendere. Deinde id intestinum, ubi parum assurgit, recurvatum in ima dirigitur, & quasi circumvolvitur: qua obicem iis, quæ excreturus est ventriculus, ponit: sed, si is plenus est, fundum anteriori parti abdominis obvertit, illamque com-

(*a*) Gliſſon. de ventric. & inteſt. c. 24. §. 10. (*b*) id. ib. miſc. n. c. d. 1. a. 3. p. 179. d. 2. a. 9. p. 47. (*c*) Kerkring. obſ. an. 1. (*d*) tab. 10. fig. 1. 3. (*e*) Winslow tr. du bas-ventre §. 47. Martini comm. in Euſtach. p. 53.

complicationem cum duodeno minuit, ſitu mutato. Docent id experimenta in cadavere, confirmat tumor qui juxta hanc regionem ſentitur, in macilentis laute paſtis.

Igitur cibos per quoddam tempus in ventriculo morari, ſenſim ea, quæ cocta & confecta ſunt, expelli, manifeſtum eſt.

At imbecillus ingeſta haud undique complectens, ſpatium, quo locum mutent, relinquit, diutius quoque ea tenet, fluctuationemque cum ſonitu movet, premitur, & aggravatur. Contra in validis panis & carnis etiam magna copia facile deſcendit. Ac ne his quidem ſolum ſcitur, alimenta diutius in laxo ventriculo contineri, ſed & vomitu. interdum quidem homo ſanus, qui & bene valet & jejunus eſt, humores ſpiſſos, ſalſos aut amaros eructat. at qui ægrius concoquunt, quidquid in cæna aſſumitur, id ſæpe vomitu matutino inconfectum reddunt; quidam vero, non poſt tres quatuorve horas, ſed jam media nocte, ubi multum temporis a cibo interceſſit, omnia prorſus, quæ ſumſerunt, evomunt. (*a*) Tantum abeſt, quod imbecillis cibi e ventriculo citius exeant. Robuſtus vero miles, cui ex vulnere coli in latere ſiniſtro anus quidam ſed patulus erat, carnis & panis modicum cum pauca cereviſia fortiori in alvo retineri horas novem decemve, nec niſi mutata excerni, Albino confeſſus eſt; fructus, qui horæi vocantur, legumina, olera, & id genus her-

(*a*) Galen. de natural. facult. l. 3. c. 4. t. v. p. 57, 58.

herbas recentes in alvo vix horas duas remanere & nisi molliora sunt, ut fructuum pulpa, fere integra excerni, plerumque ne colore quidem perdito; nec permisceri cum reliquis excrementis; quo plus butyri vel pinguis additum iis inter coquendum fuerit, eo diutius ab alvo retineri, sæpe totos dies tres; si cerevisiæ nimium biberat, aliove alvum potu repleverat, intumescere elapsa intestina & sordescere multumque flatus ac liquidi cum excrementis summam partem emittere; sumtos autem aliquot cerevisiæ cyathos, si nihil illo die comederat, post horam effluere (*a*).

Si vero id morbi genus est, quo ostium superius & inferius rigore contrahitur, aer & quicquid inflare consuevit ventriculum expandit: quod præcordiorum tumor, & anxietas sequitur. Stomachi dicitur inflatio. Id malum hystericos, hypochondriacos, otiosos sæpius afficit, atque largum sequitur usum eorum quæ inflant (*b*). Solutis vinculis, pressus aer, velut agmine facto, qua datâ porta ruit; si superius ostium laxatur, ructu exploditur, si inferius per intestina se dispergit. Quidam hanc materiam alterna pressione abdominis expellunt. Experimenta in animalibus vivis capta rem omnem evincunt. Cum a croco metallorum canis jejunus vomere coepisset, abdomine inciso, vidit Wepferus ventriculum ex vulnere nondum satis amplo prorumpentem flatibus distentissimum esse, & utrumque ostium arctissime clausum flatus tam-

(*a*) Acad. Annot. l. 2. c. 8. (*b*) Cels. l. 2. c. 26.

tamquam carcere continere: simulac vero ventriculus manibus fortiter premeretur, flatus per stomachum & gulam ceu ructus emisit; itemque, etiamsi aliquoties adhibebatur pressio, vehementer denuo fuit impletus & distentus (*a*). Alteri, vero, cui scrupulus dimidius Mercurii sublimati datus fuerat, abdomine ad sinistram aperto, mox etiam prorupit ventriculus perquam inflatus, spiritumque pressione per os elisit, quo expulso mox iterum distentus erat (*b*). Similiter ex esu cicutæ aquaticæ spiritui & ingestis exitus intercluditur, tumor in præcordiis fit, ostiis constrictis (*c*).

Etiam vomitionis actum canis vivus sectus ostendit. Namque primo porta inferior, mox inde ad superiorem ventriculus ex toto se contraxit, tandem stomachus coarctatus materiem effudit. (*d*) Wepferus quoque nudatis omnibus imi ventris visceribus, ventriculum catelli, cui magisterii jalappæ scrupulum dimidium dederat, in media parte aliquoties se contraxisse vidit; & dein, ubi intestinis ad latus remotis lacteum canalem prope renem succenturiatum intueretur, multum muci spumei cum grumis evomuisse, licet septum ad stomachum usque divisum esset, tantummodo in dextro latere integrum (*e*). Atque in alio cane, sive is sua sponte a croco metallorum, sive ventriculi irritatione vomituriebat, motus a duodeno orsus, cum ad infimam & mediam ventriculi partem progrede-

(*a*) Hist. Cic. aq. c. 20. hist. I. (*b*) Ib. c. 22. (*c*) Ib. c. 8. (*d*) Ol. Rudbeck obs. anat. 20. (*e*) l. c. c. 15. Hist. I.

deretur, vomitum produxit. (*a*) Quidam ad supplicium ductus de nausea conquestus in ipso capitis amputati momento vomens erectus adhuc ex collo truncato non solum sanguinem copiosum, sed & quicquid in stomacho continebatur, in altum magno impetu evomuit, quod vidit Platerus (*b*). Ex his autem non colligi potest, omnem ventriculum, ut interdum vomitu fit, propria contractione posse evacuari: ejus fibræ valde quidem contractiles, sed tamen omne, quod intus est, expellere non valent. Itaque externa pressio, qua intra prælum quasi turgetur, accedat, necesse est, sive valida convulsio septi transversi atque musculorum abdominalium, quæ ventriculum in vomitu exprimit. Hincque alius usus multiplex vomendi intelligitur: in ipso quippe vomitu abdomen constringitur, quæ id continet, premuntur, atque alterno hoc concussu vomitus in morbis vel utilis vel noxius deprehenditur: medicamenta quoque, quæ ejus causa assumuntur, hoc solum nomine vel prosunt vel nocent. De usu navigandi scripsit Plinius: neque enim Ægyptus propter se petitur, sed propter longinquitatem navigandi, quin & vomitiones ipsæ instabili volutatione commotæ plurimis morbis medentur, omnibusque, propter quæ elleborus bibitur. (*c*) Qui mox vomiturus est, ipso momento, quo septum deorsum agitur, circa præcordia dolorem sentit, isque, vomitu peracto, qui-

(*a*) Ib. c. 20. Hist. 1. (*b*) Obs. l. 3. p. 803. (*c*) l. 31. c. 6. Hipp. aph. 4. 14.

quiescit. Neque ventriculi vehementem contractionem esse experientia docet. In cane illo, cui mercurius sublimatus exhibitus fuit, lentissima erat; calida per gulam in ventriculum subinde injecta semper quidem cum muco & spuma rediit; ipse tamen ventriculus non multum contrahi, sed septum valide, ac si cum musculis abdominalibus vomitum promoveret, succuti videbatur. (*a*) Et quo tempore, alterius, qui crocum metallorum sumserat, ventriculus se adstrinxit, septum vomitum quasi adjuvit, forti quadam succussione, eaque brevissimis intervallis repetita. (*b*) Neque van Swieten vivi canis ventriculum apice cultelli, postquam abdomen apertum erat, irritando, vomitum, sed convulsionem fecit, etiamsi fortissime contractus ad sextam, quam tenere potest, partem minueretur. (*c*) Fereque, puto, patet; ventriculi fibris convulsis, leviorem vomitum excitari, validum vero & qui omne ejicit, simul requirere septi & musculorum abdominalium convulsionem. Vomitus, si quando necessarius, per voluntatem excitari nequit, hunc autem penna in gulam demissa excitat. Alvo etiam ex toto suppressæ, cum neque spiritu retento neque summo voluntatis nixu solvitur, lotionibus succurri posse notissimum est. Interdum quoque, quamvis horum musculorum actio maxime necessaria sit, intestina & vesica per se exinaniuntur. Sublatis in cane vivo abdominis musculis, intestinum rectum se exoneravit

(*a*) Wepfer. Ib. (*b*) Ib (*c*) Comm. t. 2. p. 253.

ravit & vesica, ut tandem vix nuce juglande major esset, omnem urinam expulit. (*a*) Estque male transversi septi & musculorum abdominalium sola contractio vomitus causa nonnullis authoribus. Neque enim, ubi fæx dura vel & fœtus expellitur, violentissima convulsio vomitum movet: neque is funambulos, bajulos, & qui maximis laboribus insudant, exercet; hi autem, quoties munere suo funguntur, quo plurimum spiritus admittant, toties, depresso & contracto septo, pectoris cavitatem augent, simul etiam summum ventrem stringunt.

Ventriculus, qui medius inter stomachum & intestina interjacet, in summum intestinum coarctatur: ideoque id simili fabrica constat: & fibræ, quæ intestinorum tunicæ carnosæ inhærent, majori ex parte transversæ sunt: his veluti velum quoddam integrum, ex fibris rectis textum, insidet, atque ambo stomachi modo juncta sunt, ut unam quasi tunicam efforment. Hoc, quod ex plurimis rectis fibris, si anatomicis credimus, constat, spissum est, sed tenuissimum, ob quam tenuitatem pars hæc a subjecta vix distinguitur, & pro una tunica exteriori sumi potest, quam nervosa membrana peritonæi contegit. Fibræ vero annulares firmæ, densæ, crassitie & copia longitudinales superant, & juxta se invicem arcte apponuntur. Eæ intestinum cingunt, non vero ex integris circulis

(*a*) Wepfer. ib. c. 20. hist. 1. 2. Haller. act. Gott. t. 2. p. 147. 142.

culis compositæ sunt: nam pars nullo ordine media via se subducit, pars vicinis fibris innectitur: hinc adeo intertextæ sunt, ut decursus per totum ambitum intestini observari nequeat. (*a*) Ob hæc forte fibras spirales ad ipsam intestinorum imam regionem, helicis instar, propagari crediderunt; ut tota muscularis tunica, unus modo esset concavus heliceles musculus (*b*). Et duce, alii, Willisio, inseri fibras mesenterio tanquam tendini, volunt. (*c*) Sed proximæ his, sub mesenterii fimbria, fibræ longitudinales junguntur, & inter lamellas mesenterii posita membrana cellulosa est, quæ in millenos loculos divisa, flatu vel aqua detegitur, quæ in homine sano modo collapsa modo repleta est, adiposae, quæ cuti subest, similis, & in morbis interdum aere distenta. Igitur, cum ejus lamellæ media cellulosa connexæ, ubi intestina attingunt, secedunt, ipsumque conscendunt, intervallum autem cellulosa laxa, densa, in obesis pingui referta, complet, fibræ laminis, quibus intestinum cingitur, inhærere nequeunt, nec cellulosa laxa stabile punctum dare potest. Forte nervi & vasa, quæ ex mesenterio ad intestina decurrunt, sententiæ Willisii ansam dedere: hæc enim, ubi sanguine privantur, neque injecta cera turgent, col-

(*a*) Vid. Fallopp. obs. anat. oper. t. 1. p. 98. C. B. Albin. spec. anat. de intest. ten. §. 6 7. Helvet. ac Reg. sc. 1721. Winslow trait. du bas-ventre. §. 94-96. Monro ess. Edinb. vol. 4. art. 12. (*b*) Cole de motu intest. peristalt. vid. Morgagn. adv. an. 3. anim. 3. (*c*) Pharm. rat. s. 1. c. 2.

collapsa incauto imponunt. (*a*) Deinde fibræ, quas longitudinales esse modo posui, tenues, decussando extimam superficiem annularium ambiunt, cui quoque innexæ sunt: non enim continuo quasi filo per totum intestinum ducuntur, sed postquam paululum spatii confecere, mox ad interiora velut inflexæ absorbentur, progressu etiam ulteriori evanescente, & rursus aliis quasi in ipso loco emergentibus: Ideoque modo, quo musculi recti abdominis in partes dividuntur, interruptæ adparent, neque a se invicem separari possunt: positæ vero sunt super contrariam mesenterio sedem, latitudinis digiti transversi, vel pollicis, & firmiter, non intercedente cellulosa, communi tunicæ cohærent, quæ iis tendinum loco esse videtur: sic saltem quibusdam visum est. (*b*) Alii rectarum fibrarum situm & nexum, modo plane ab hoc diverso, proponunt. Hallerus in locis a regione annexi mesenterii eas quidem crebriores vidit, exteriori quoque tunicæ insertas, at præter has in reliquo ambitu subtiliores dixit esse & breviores, easque interruptas. (*c*) Verum Monro fibras longitudinales clarius & distinctius, ubi membranæ mesenterii secedunt, conspici credidit, cum eo loci membrana cellulosa, tenera adeo, ut fibrarum subjacentium conspectus non tollatur, facile

(*a*) C. B. Albin. l. c. Monro l. c. (*b*) vid. Willis. pharm. rat. s. 1. c. 2. Wepfer. cicut. aq c. 9. C. B. Albin. l. c. Winslow. l. c. Heister. anat. §. 211. & t. 2. not. 2. litt. a. (*c*) Physiol. p. 386. Not. in inst. Boerh. t. 1. p. 315.

cile ſeparari poſſit: in reliquo autem ambitu inteſtini, fibras immiſceri vult fibris tunicæ communis, quæ carneas mentiuntur. (*a*). Morgagni in jejuno inteſtino rectas fibras faſciæ inſtar, quam in duas meſenterium diſcernit, manifeſtiores & validiores ſe conſpexiſſe refert. (*b*) Et hæc quidem inter celeberrimos anatomicos parum conſtant: neque illud convenit, celluloſam inter tunicam communem & carneam dari: neque, ſi detur, utrum ab ea inteſtina undique cingantur, an ad certum duntaxat a meſenterio ſpatium. Cum ſæpiſſime obeſi adipem, quæ ſemper celluloſæ innaſcitur, inter tunicam exteriorem, & carnoſam, colligant, numerum tunicarum adauxit Ruyſchius, addendo celluloſam, quæ ſita eſſet extimam inter & carneam, nonnunquam adeo inſignis, ut ſub cute vix plures celluIæ dentur. (*c*) Ea vero Winſlowio audit lamina interior tunicæ communis (*d*), eſtque Albini propago, quam a meſenterio ferri, ſupra annuimus: ejus enim lamellis per inteſtinum diſcretis, ſpatium, quo celluloſa protracta locetur, relinqui dicit: inde eam ab utraque parte, communem inter & muſcularem membranam, majori primum copia ferri, mox extenuari, ut tandem e regione annexi meſenterii, ubi fibras muſculares tunicæ communi accretas ponit, nec flatu nec alio quovis artificio celluloſa fabrica de-

(*a*) Med. eſſ. Edinb. l. c. (*b*) Epiſt. An. 14. §. 8. (*c*) Theſ. 6. No. 9. Tab. 6. fig. 2. Theſ. 10. No. 48. (*d*) l. c. §. 62. 93. 96.

demonſtrari queat: quam ob cauſam, cum totum inteſtinum non ambiat, nec diſtinctæ tunicæ nomen mereri, neque eo loci, quo tunica muſculoſa communi inhæret, pinguedinem vel in obeſiſſimis unquam viſam eſſe, putat ſedulus ille naturæ ſpeculator (*a*), monetque, id, quod pro celluloſa, quæ ſub communi ſita ſit, habuit, fefelliſſe tum Ruyſchium, tum etiam alios, qui fidem ei adhibuerunt, eſſeque tunicam nerveam, non ſub communi ſitam, ſed inter muſculoſam & internam. (*b*) Morgagni tamen in obeſo tenuia conſpicienti non uno in loco ſeſe obtulit pinguedo inter rectas fibras & inter communem tunicam poſita, ut eas non eſſe hujus fibras evidentiſſimum eſſet. (*c*) Hæc autem membrana copioſa in duodeno reperitur, circa jenunum parcior eſt, in ileo minima. (*d*) Sed nervea tunica ab altera parte cum interna conjungitur, ab altera cum muſculoſa; ut celluloſa cum cute & muſculis: eaque, ubi concidit, membrana denſa eſt, ut celluloſa, quæ ſub cute, & tractando denſatur magis; quum diducitur, & diſtrahitur, fit rarior. (*e*)

Sed & muſculoſum involucrum, ſimili modo e fibris contextum, ſpiſſius tamen, inteſtina craſſa obvolvit (*f*), atque alterno motu adſtringit. (*g*) Præ-

(*a*) C. B. Albin. diſſ. de inteſt. tenuib. §. 5. (*b*) B. S. Albin. Acad. Annot. l. 2. c. 7. l. 3. c. 11. (*c*) Epiſt. an. 14. §. 8. (*d*) Winſlow. l. c. §. 108. 119. (*e*) B. S. Albin. Acad. Annot. l. 2. c. 7. (*f*) Winſlow. l. c. §. 137. (*g*) Walæus ep. de motu chyli Haller act. Gott, T. 2. p. 147.

Præter hoc autem ad appendiculæ vermiformis initium tria ligamenta incipiunt seu fibrosæ productiones, quæ per longitudinem coli porrecta sunt, quæque ex fibris rectis carneis constant, atque hoc intestinum in varias cellulas & concamerationes dividunt; sub finem vero coli sensim & latescunt & magis carnea fiunt; unaque hæc tria efficiunt vaginam musculosam, quæ ex fibris rectis constat rectumque intestinum continet: quo simul constat, quod ipsorum natura sit carnea; tum quod in bobus, ubi eæ fibræ toto fere intestinorum crassorum tractu per longum excurrunt hæc circumdantes, nulla ex ipsis productionibus occurrit. (*a*)

Intestina igitur tum adstringuntur, tum relaxantur, ut omne, quod acceperunt, cogant, & confundant; reliquiæ autem cibi depelluntur tum adstringentibus se intestinis, tum relaxantibus (*b*). Motus vero eorum, ut testantur observatores, in animali vivo utique perpetuus est. Nonnumquam nascuntur infantes, quibus circa umbilici funem, simul cum tegumentis, pars musculorum deest; tumque is locus tenui tantum translucida pelle obducitur; si ea partu difficuli rumpitur, intestina procidunt. Insanabile id malum est, & celeriter paucis a nativitate diebus jugulat; herniam umbilicalem, cum umbilicus demum delapso funiculo fiat, quidam male nominant. Et quod ad motum intestinorum pertinet; Ruyschio, qui id sæpius vide-

(*a*) Vid. Eustach. T. 10. fig. 2. 4. 5. Valsalv. differt. Anat. 1. p. 128. Morgagn. Epist. Anat. 14. Winslow. §. 143. 144. 145. 174. (*b*) Cic. Nat. Deor. l. 2. c. 55.

derat, commodiſſima occaſio fuit. (*a*) Medendi autem cauſa chyrurgus, tumore inciſo, quem pro ſarcomate habebat, magnam ſimul partem ex inteſtinis imprudenter abſcidit. (*b*) Facillime etiam Helmontius motum hunc in puero, cui inteſtina prolapſa fuerant, vidit: namque umbilicus, veluti tenuis cuticula, totus pellucidus erat, ad ſesqui palmæ extenſionem. (*c*) Eundem quoque in inteſtinis extra abdomen effuſis obſervarunt alii (*d*). Et ſi vivum animal inciditur, inteſtina inſtar magni lumbrici, aut longioris ſerpentis more agitari contendunt. (*e*) At motus hic ſubtilis, qui cumulo lumbricorum, quia varie torquentur, & abſque ordine quaſi ſerpere nituntur, conferri ſolet, vix verbis exprimi poteſt, potius inſpectione recenter mactati animalis cognoſcendus. Is, ac ſi repente ab una parte in aliam procederet, vermicularis dicitur, ſive *periſtalticus*: quamvis appareat, quacunque ratione ad motum reſpexerimus, nihil rationis, ſub Hallero quidem authore, reperiri: ubi ſuperior pars inteſtini conſtringi incipit, quod accepit, in inferiorem laxatam tranſmitti, manifeſtum eſt. (*f*) Fere autem pro eodem ſumitur, qui a mor-

(*a*) Obſ. Anat. 71. fig. 59. Obſ. 72, 73. Vid. Miſc. N. C. dec. 2. a. 6. p. 263. Dec. 1. a. 3. p. 166 d. 3 a. 5 6. append. p 118. (*b*) ib. D. 3. a. 2. p 286. (*c*) De flatib. ſ. 38. (*d*) Miscell. N. C. d. 3. a. 5. 6. p. 222. Blegny Zod. Med. Gall. ann. 1680. p. 125. Peyer: Parerg. Anat. Ex 1. c. 4. Ex. 2. p. 105. (*e*) J. Riolan. Fil. Anthropogr. l. 7. p. 416 Walæus epiſt. de motu chyli. Gliſſon. de ventr. & inteſt. c. 15. Willis Pharm. Rat ſ. 3. c. 1. Wepfer cic. aq. c. 8. Drelinc. canicid. 5. (*f*) Act. Gott. T. 2. p. 148.

morte, inteſtinis celeriter e corpore exemtis, ſupereſſe conſuevit, & quem inſpexiſſe, videtur Tyrrhenæ gentis haruſpex, dum

—— *Mactatarumque bidentum,*
Quid ſibi ſignificent, trepidantia conſulit exta. (*a*)

Si quidem, Hallero quoque authore, in iis, per plures partes diſcerptis, motus reciprocus videri poteſt, & quavis irritatione contractio (*b*) Idem ille motus, ſi quæ experimentis fides, ubi aliquamdiu cibo abſtinet animal, langueſcit, quo magis autem id victu repletur, eo crebrius & vividius inteſtina dilatantur & contrahuntur, adeo ut vibratio vel quinquies ſpatio minuti primi in eadem parte contingat. (*c*)

Contrahuntur vero, ſiquidem in animali vivo & ſano mire arctata ſunt, inteſtina virtute muſculoſa; ideoque a morte flaccida reperiuntur, & a ſpiritu, qui intus eſt, diſtenta pellucent. Galenus inteſtinis contractis teneri ingeſta ſexcenties in animali vivo conſpexit. (*d*) Iſque motus quoque periſtaltici ſæpius meminit. (*e*) Hoc itaque motu contenta referunt verſus noviſſima inteſtina propelli.

Eſt etiam obſervatio quædam, qua is ante ipſos oculos poſitus fuiſſe feratur; cum cuidam pars ilei

(*a*) Ovid. Metam. l. 15. v. 575. (*b*) Act. Gotting. t. 2. p. 137. (*c*) Lieberkuhn. diſſ. de vill. inteſt. p. 21. (*d*) De Natur. Facult. l. 3. c. 4. T. 5. p. 59. (*e*) Ib. c. 8. p. 63. de uſu part. l. 4' c. 8. T. 4. p. 375. c. 9. p. 378. c. 17. p. 390. comm. 3. in Hipp. de Victu acut. T. 2. p. 99.

ilei, extra abdomen delapsa, vulneris oræ accrevisset. Nam sub illa fibræ circulares successivo ordine contrahebantur, primæ ventriculo proximæ, deinde alternatim, quæ subsequuntur; ideoque fæces ad finem intestini resecti, e quo per vices prodibant, sensim detrudebantur: identidem vero intestinum se movebat vermis in modum, qui, ubi progreditur, modo fibras caudæ vicinas contrahit, modo dilatat, mox se illis, qui capiti propinquiores sunt, vibraturus: atque ita continuo nunc has nunc illas movendo, primas extendit, eodem tempore, quo contrahuntur, quæ a tergo sunt (*a*). Ramex etiam, qua mulier quinquagenaria per septem annos vexata erat, cum retrocompelli non posset, in suppurationem versa, intestinorum motum visui subjecit, ano supra consuetudinem in dextro inguine facto. Namque duæ portiones intestinorum ita prolabebantur, ut tunica villosa extus flecteretur, atque non secus ac vivi vermes huc atque illuc volutæ, modo minuebantur, modo increscebant: ima pars vividior tactu anguillæ instar bis se circa digitum torsit; superior, ani vicem gerens, minus movebatur, pustulisque referta erat. Ipsa autem ex toto intestina, alternis vicibus, jam dilatata & mollia, jam coarctata & in rugas contracta apparebant: prior pars, stercore depulso, desedit, posterior, eo accepto, tumebat. Alia vero motus species, qua ex tortuosa

(*a*) Blegny Zod. Med-Gall. a. 1680. p. 124. 125. 144. Miscell. N. C. d. 3. a. 5. 6. p. 222.

ſa ad rectam magis lineam trahuntur, illam antecedere videbatur, eaque extimam ſuperficiem, meſenterio contrariam in rugas plicari, per fibras juxta longitudinem poſitas. Is motus ſemper frigore intendi, frigusque coli dolores excitare conſueverat. (*a*) Extremum quoque duodeno continuum, ſi inteſtinum, vulnere, vel gangræna, ut in herniis fieri aſſolet, diviſum eſt, motu vermiculari chylique elapſu dignoſci proponunt. (*b*) Profecto veriſimile eſt, ubi univerſum, aut maxima pars tenuioris inteſtini in ſcrotum irrupit, contenta ſolo hoc motu propelli: per quod enim intruderentur, cum nihil ſit, quod a ſe motum habet? Septum transverſum & abdominis musculi hic potius obeſſe quam juvare videntur.

Ante omnia autem ſuccus, ut oſcula venularum lac exſugant, in inteſtinis agitari, ſed lente propelli convenit. Id faciunt valvulæ (*c*); forte etiam reciproca contractio ſurſum & deorſum, qua, quod depulſum jam eſt, in priorem locum repellitur, aliquid confert. In muliere, cui a latere ſiniſtro, ſupra inguen magna pars inteſtinorum extra abdomen propendebat, ambo & Wepferus & Peyerus, admota manu ſe obſervaſſe teſtantur, quod motus fibrarum modo a ſuperiore parte, modo ab inferiore inciperet, adeo ut materies, quæ intus fluctuabat, ſurſum deorſumque concuteretur, abſque ullo ægrotantis dolore, vel torminibus (*d*). Et

(*a*) Philoſoph. Tranſ. abridg. N°. 460. (*b*) Littre ac. Reg. Sc, a. 1700. p. 308. (*c*) B. S. Albin. Acad. Annot. l. 3. c. 4. (*d*) Peyer Parerg, Anat. 1. c. 4.

Et hi, si modo attento oculo animalis vivi intestina lustrantur, evidenter patere affirmant, motu *peristaltico* ea, quæ intestina continent, transmitti; mox eodem motu retrogrado repelli, iterumque depulsa tandem lentissime in ima deduci. (*a*) At Muraltus, si motus *peristalticus* retrocedit, vomitum facilem fore, contendit. Peyerus vero, nauseam & vomitum excitari concedit, si modo naturalis motus incitatur, & fit convulsivus. (*b*) Insistit alter, valvulas, quæ in intestinis connivent, humores satis retardare, neque motu retrogrado opus esse: cui prior, valvulas neque tam amplas, neque tam validas esse, respondit, ut cibos tanquam in vinculis continere possint; eas aliquam moram tantum injicere, ac illidentem succum quasi repercutere, uti torrens crebris repagulis frangitur & languescit; verisimile autem non esse, eas motui intestinorum tantopere resistere, ut pellis musculosæ virtutem superare, aut illudere valeant. Præter hæc (quod ipsi evidentissimum argumentum videtur) leporum, piscium, multarumque avium intestina coeca prælonga esse, & varie intorta, plurimumque materiei continere, nec valde tenuis, nec perquam crassæ, illi, quæ in vicinia reperitur, valde similis; hæc autem ingredi quidquam, aut ex iis exire non posse, nisi reciproco motu fibrarum, ultra citrave fuerit impulsum. Rugitum quoque & strepitum ventris, quem, maxi-

(*a*) Id. Ib. Wepfer. Cic. aq. c. 8. 20. V. Swieten Comm. T. 2. p. 377. (*b*) Peyer. Parerg. An. 2. p. 104.

xime in fæminis, absque crepitu vel flatu audimus, oriri credidit, tempore, quo motus non tantum deorsum, sed etiam, reciprocatione quadam, sursum vergit, sic ut materies huc illucve agatur. (*a*) Eademque ratione Galenus in crassiore intestino motum retrogradum amplectitur; partibus enim, quæ in sede sunt, ante contractis, intestinum, dixit, ab inferioribus constringi incipere, & sursum contenta propellere; idque evidentissimum esse, ubi excrementa ad anum effusa sponte retinentur, quod iis, quos negotium quoddam occupat, vel qui procul a latrina absunt, supervenire consuevit; tum vero ea sursum celeriter recurrere, ut, neque vi facta, postea prompte obediant, neque descendant. (*b*) Ob quam causam, ubi alvus lotione ducenda est, si id, quod infunditur, infusum est, quantum fieri potest, continere se in lectulo debet æger, nec primæ cupiditati dejectionis protinus cedere; ubi necesse est, tum demum desidere. (*c*)

Quod si motus retrogradi plus est, & vera inversio, intestina, quod acceperunt, in ventriculum remittunt; tumque facile id vomitu rejicitur (*d*), quo fit, ut cum lotionibus stercora prorupta dicantur, volvulo lethali. verum in his medicos forte similitudo fefellit. Si intestinum tenuius intra ramicem occludatur, nec alvus, nec spiritus infra

(*a*) Id. misc. N. C. d. 2. a. 4. p. 197. (*b*) Comm. 5. in Hipp. Epid. 6. T. 9. p. 533. (*c*) Cels. l. 2. c. 12. (*d*) Galen. Comm. 3. in Hipp. de Victu acut. T. 11. p. 99.

fra tranſmittitur, ſed vomitus oritur, primo biliofus, mox varius, dein mali odoris ſtercori liquido ſimillimus, quæ tamen materies tenuiori inteſtino, ſupra locum obſtructum, innaſcitur. (*a*) Cæterum valvula coli reditum in tenuiora impedit. (*b*) Aliis etiam, ubi inteſtinum ex nimia inflammatione cancer occupat, & dolor quieſcit, infra tranſmittitur, ægrumque in exitum præcipitat. (*c*) Cæterum intra ipſa tenuia inteſtina, ſi craſſa transitum permittant, nunquam verum ſtercus naſcitur. Quidam autem, cum ab utero matris nullum ani aut colis indicium habuiſſet, poſt concoctionem, conſueto tempore, duras alvi fæces per os reddidit, inſerto cornu, atque ut fœdum ſaporem ablueret, ſemper gratum potum aut aquam ſecum tulit, cætera ſanus. (*d*) Quidam, qui ſimiliter ultra viginti annos vixit, ſub meridiem menſæ opiparæ accumbere ſolitus, convocatis ſæpe quibuſdam nobilibus, comedit & bibit, nulli in convictu ſecundus, iſque ſub primam, ut pridianum prandium revomeret, a menſa ſurgere conſueverat, poſtridie retenta recens ſumta, iterum ut heſterna egeſturus putridiſſima atque ſtercori ſimillima. vomitum autem cum ſemel, magna copia, & ex facili feciſſet, abluto aquis odoratis ore, mox ad prandium redire ſolebat, a coena vel jentaculo alienus. (*e*) Igitur, ut ad propoſitum meum rede-

(*a*) Vid. Morgagn. adv. 3. animadv. 11. (*b*) B. S. Albin. acad. annotat. l. 3. c. 2. (*c*) Tulp. obſ. med. l. 2. c. 41. (*d*) Th. Bartholin. hiſt. an. c. 1. hiſt. 65. (*e*) Ab Heers obſ. 29. vid. Schenck. obſ. l. 3. p. 391. Stalp. v. der Wiel. Cent. 1. obſ. 56.

deam; cui motum *periſtalticum* videre contigit, ipſi facile, ſi invertitur, vomitus cauſa eſt; nam is, ubi ſponte ſupervenit, longas dejectiones ſupprimit (*a*); atque ab eo, ſi curari difficilius id malum poteſt, oportet incipere, etiamſi nihil offenſæ, quod ventrem turbare ſolet, in ſtomacho ſentitur. Van Swieten feliciter in ejuſmodi diuturno fluore ægros, cum nihil quævis remedia juvarent, aliquoties vomere coegit (*b*). Contra ſæpe vomitum ſolvit fuſior alvus, mutato, ut videtur, inteſtinorum motu. Ideoque illud quoque ſcire oportet, quod ventrem vomitus ſolutum comprimit, compreſſum ſolvit. Itemque comprimit is vomitus, qui ſtatim poſt cibum eſt; ſolvit is, qui tarde ſupervenit. (*c*)

Inteſtinum autem, quo arcte adſtringitur, contra id tumere ſolet. nonnunquam venter ictu aliquo perforatur, ſequiturque, ut inteſtina evolvantur; ea, ſi anguſtius vulnus eſt, quam ut commode refundantur, flatu intumeſcunt. quod ubi incidit, acu, ut Paræo placuit (*d*), hinc inde pertundi debent, vel incidendum vulnus eſt, donec ſatis pateat (*e*). Nonnunquam inteſtina rigore contrahuntur, & vehemens fit inflatio; diſtentione finita, ſpiritus emittitur. Omnibus, quos hyſtericas & hypochondriacos vocant, quoties quid comedunt, in ventriculo id vitium incidere conſuevit (*f*). Ubi vel ſponte, vel lachryma papaveris

(*a*) Hipp. a. 6. 15. Celſ. l. 2. c. 8. (*b*) Comm. t. 2. p. 390. (*c*) Celſ. l. 1. c. 3. p. 32. (*d*) l. 10. cap. 36. (*e*) Celſ. l. 7. c. 16. (*f*) Sydenh. diſſert. Epiſt.

ris vel odore afæ foetidæ & fimilium morbi acceffio quiefcit, mox crebri ructus erumpunt, rigore foluto. Quibufdam ex animi motu inflationes funt. Jam a voluntate etiam noftra flatus & excitari & regi fere prodigiofum eft; vidi tamen, qui, quoties vellent, in os alvumque protrudere flatum poterant. utrum confuetudine in libidinem verfa, an obftinatior voluntas, fpecie animi adfectus, flatus provocaverit, alii exponant. (*a*) Si inflatio recens fine inflammatione in fuperioribus partibus dolorem tumoremque fecit, bonum fignum eft fonitus ventris inde ad inferiores partes devolutus, magifque etiam, fi fine difficultate cum ftercore exceffit (*b*). Et a plurimis venenis venter tumet, non quia, ut vulgus putat, fpiritum gignunt (arfenicum & mercurius fublimatus in vacuo Boyleano nihil tale oftendit) fed quoniam aer, qui ventriculum inter & inteftina arcte conftricta capitur, rarefcit calore, & loca, in quibus continetur, expandit, unde crepare quis vel diffilire a veneno dicitur. Wepferus pertinaciffimam fibrarum contractionem reperit in inteftinis hominum, quos morbus colicus fuftulit, & animalium, quibus medicamenta dederat, quæ corpus exedunt, aut purgant, adeo ut flatus, vel contenta inter duas contractiones intermedia, vix ulterius propelli potuerint. (*c*)

A

(*a*) Pechlin. l. 1. obf. 57. (*b*) Hipp. coac. 281. Edit. Mack. t. 1. p. 163. Celf. l. 2. c. 3. p. 50. (*c*) Cicut. aq. c. 8.

A rigore quoque is morbus oriri videtur, quem choleram ſiccam nominant: ſiquidem in hac venter inflatur, ſtrepitus inſunt, nihilque alvus dejicit, ſed adſtricta eſt. (*a*) Id autem vitii genus ſæpius eos, qui, præter conſuetudinem, laſerpitium ſimul cum caſeo aſſumunt, infeſtat: (*b*) Ita affectum, ne vomat, ſervato, verum alvus ſubducatur. Clyſterem itaque calidum, ac pinguiſſimum celeriter injice; perunctumque in aquam calidam & quam plurimam, in ſolio collocátum, & calida ſenſim affuſa demittito; ac ſi calefacto ipſi alvus ſubducatur, liberatus eſt. Hunc etiam dormire confert, ac vinum tenue, vetus & meracius bibere; oleum quoque dato, ut quieſcat & alvus ſubducatur, & ſolvitur morbus; a cibis autem atque cæteris abſtineat; verum ſi dolor non remiſerit, lac aſininum bibendum, donec purgatus fuerit, exhibeto (*c*). Huic morbo quoque affinis videtur, qui hodie colica Pictonum dicitur, quique per intervalla revertitur. Namque in ipſa acceſſione inteſtinum tenuius adſtrictum nihil in inferiores partes tranſmittit, venter contrahitur, neque ex motu ſpiritus intus ſonus eſt, ventriculus, quod accepit, non continet, ſed protinus vomitu rejicit, quo ſimul bilis æruginoſa prorumpit, ructus frequens ſed inutilis; tandem ſpiritus cum ſono per inferiores partes erumpens indicat ſolvi diſtentionem, tuncque brevi dejectio

(*a*) Hipp. ſ. 4. de vict. acut. Ed. Mack. t. 2. p. 132.
(*b*) Ib. p. 129. (*c*) Ib. p. 132.

jectio sequitur. Atque eadem hic conveniunt auxilia, quæ in cholera sicca laudavit Hippocrates. Venter oleo & iis quæ molliunt fovendus, eadem in alvum immittenda, cæterum medicamenta, cum retineri nequeant, inter initia, dejectionis causa, non exhibeantur; satius est ejus rei causa potiones assumere, qui ventrem molliant, donec distentione soluta per se excernat, tunc autem levi medicina ex facili solvitur. (*a*)

Etiamnum in vivis intestina hinc inde constringi visum fuit Helmontio. Mira de puero, cui ea circa umbilicum, levi tantum cuticula tecta, prominebant, memoriæ prodidit. Illo quoque authore, ubi aer libere transit, intestina, etiamsi spiritu distendantur, non sentiunt, sed ubi hinc inde contrahuntur, tum demum dolent (*b*) Quod ad puerum vero pertinet, in torminibus ilei procella ipsis oculis spectari poterat, illud enim, ac si obambulando ebullierat, torqueri & verti videbatur, maxime cum nova tormenta intenderentur. Longe vero secus in sanitate, motus, quo se intestina exercebant, erat; nam quoties quid superne ad anum transmittebatur, protinus intestinum se contraxit, ac si penitus clausum fæces infra se depelleret, idque fiebat contractione successiva, non secus, atque fidicen digitum post digitum aperit, & priorem laxat. Eaque ratione spiritus cum excrementis protrudebatur, ipse tamen ilico ad pristinum locum retrocedebat. Ergo cum vidisset, flatus

(*a*) Mead. mon. med. (*b*) De Lithiaſ. c. 9. §. 32.

tus ab ileo ad anum, cum iis, quæ excernenda ſunt, non continuo propelli, ſed potius retrorſum ire ad partes ab excretione laxatas, eos naturales atque utiles eſſe putavit, minimeque oneroſos (*a*); ſi vero inteſtina convellantur, fieri noxios. (*b*)

Torminum quoque naturam, & quomodo oriuntur, viventis ranæ inteſtina demonſtraverunt, ſiquidem, variis in locis laceſſita, pertinaciſſime mox ſe conſtringebant; quicquid autem continebant, ſurſum deorſumque protruſum hinc inde in cumulos quaſi congerebatur, quo aliæ inteſtini portiones valde fuere repletæ, aliæ prorſus inanes & arctiſſime adſtrictæ perſtiterunt, donec reſolutis fibris meatus liberior redderetur. Atque cum inteſtina hinc inde contracta chylum fæcesque ſurſum vel deorſum projicerent, partes quædam ſupra conſuetudinem ampliatæ alias ejusdem inteſtini portiones, quæ contractæ erant, intra ſe receperunt, easque, per quoddam tempus, ſinu ſuo abſconditas detinuerunt. Tandem, fibris laxatis, pars, e latibulo alterius, in priſtinam ſedem rediit, velut e domunculo limax in propatulum venit. (*c*) Si veneno partem inteſtini tetigeris, anguſtatur ea, & in proximam ſurſum vel deorſum materiem evacuat, ut nodus ibi naſcatur, & adeo accurate ſtringitur, ut nulla cavitas ſuperſit. In cuniculo etiam, qui venenum ſumſerat, pars inteſtini contracta in vicinam irrupit, iterumque eodem modo exiit,

(*a*) Id de Flatib. §. 38. (*b*) Ib. §. 42. (*c*) Peyer. Parerg. An. I. c. 9.

exiit, cibis æquabiliter ſurſum deorſumque compulſis. (*a*) Acria quoque non ſolum in loco, quo adplicantur, contractionem excitant, verum ſæpe in vicinis pluribus locis eodem tempore, ut nihil per fiſtulam inteſtinorum aut ſtomachum transmitti poſſit. Ventriculus canis jam per aliquot horæ momenta mortui, cultelli apice irritatus vel forcipe laceſſitus, non in loco, quo tangebatur, ſed paulum inde remoto fortiſſime ſe contraxit, ut quinque ſextas partes ſuæ capacitatis amitteret. Dum olei vitrioli exigua guttula viventis canis inteſtini exteriori ſuperficiei applicabatur, inteſtinum illico in hoc loco ſic contrahebatur, ac ſi funiculo conſtrictum fuiſſet. (*b*) Van Swieten, dum leviter irritaret inteſtina, vidit ſpasmum fieri in loco irritato, vel & aliquando in loco vicino: ubi vero deinde in alio loco ſimilem irritatiunculam faceret, vidit priorem ſpasmum ceſſare & ipſi ſimilem alio in loco naſci; unde credidit, remedia, quæ carminantia dicuntur, ſimili fere modo agere; hæc enim æque obſervantur flatus producere, quam diſſipare. (*c*) Interna vero ventriculi & inteſtinorum ſuperficies valde irritabilis videtur: utraque hæc pars aperta, ſi veneno tangatur, labia vulneris revolvit, & ſpumam movet. (*d*) Veſica canis forcipe leniter ſauciata ſtringendo omnem urinam expellit. (*e*) Vulva quoque a partu ſecundas, atque con-

(*a*) Haller. act. Gott. T. 2. p. 148. (*b*) V. Swieten, Comm. T. 2. p. 235. (*c*) Ib. p. 240. (*d*) Haller. act. Gott. T. 2. p. 146. 148. (*e*) Drelinc. Canic. 2. Foelic. diſſ. de motu periſt. exper. 4. 6. Haller. ib. p. 142. 143. Kaau Impet. fac. p. 448.

concretum ſanguinem per naturam expellit, ejusque motus in animalibus vivis obſervari poteſt. (*a*) Cathartica quoque inſperſa utrique parti inteſtini, quod a ramice apertum fuiſſe alias dixi, motus vermiculares cum muci quadam ſpecie ſuſcitarunt; caſſia minus, manna ſoluta magis; pulvis vero e radice jalappæ liquore permiſtus multum ſeri ex inteſtinis elicuit & vehementi motu ægræ tormina fecit. (*b*)

Hippocrates, latera diducendo, contractionem inteſtinorum ſuperare annifus eſt: Quum volvulus corripuerit, venter durus redditur, nihilque dejicit, dolorque totam inferiorem alvum detinet, & febris & ſitis; interdum etiam præ dolore bilem æger vomit; hunc & intus & extra humectare oportet; & multa calida lavare; eaque bibere, quæ & alvum moveant, & urinam deducant; & alvum ſubluere, ſi admittat. Quod ſi clyſterem non admittat, fiſtula propendulo utriculi petiola alligata & inflata, multus flatus immittendus; quumque inteſtinum & venter a flatu elevata fuerint, exempta fiſtula, ſtatim clyſter injiciendus; quem ſi admiſerit, alvus dejiciet, & convaleſcet; ſi vero ne ita quidem clyſterem receperit, ſeptimo potiſſimum die moritur. (*c*) Hocque malum oriri dicit, ſi inteſtinum indurato ſtercore intumeſcat, & occludatur. Interdum etiam recentiores viri, ſi durum ſter-

(*a*) Rudbeck obs anat. 14. Haller. ib. p. 143. (*b*) Philoſ. tranſact. No. 460. (*c*) De affect. c. 6. Ed. Mack. T. 2. p. 310.

ſtercus abſque inflammatione dolorem movet, hanc medendi viam recte ſecuti ſunt. Cuidam os multum, alvus nihil reddidit; cumque fruſtra lotiones & glandes ano inditæ fuiſſent, ubi apto folle fabrili, quo ignis accenditur, primo ſpiritus, dein clyſtere lenis medicina, adjectis *Trochiſcis Albandal*, in alvum immittebatur, ſtercus diſſolutum eſt, & eductum. (*a*) Eademqne ratione ſalus & alii facilis fuit. (*b*) Et filius Altimari medici inſtantem mortem evaſit, aere ſubtus impulſo, ſed calido (*c*); quoniam frigus inteſtinis inimiciſſimum eſt. (*d*) Salius quoque felicem hujus curationis eventum vidit. (*e*) Alia tamen ratione folle uſus eſt Hippocrates in volvulo, qui inteſtinorum inflammationi debetur: Reſiccatur inteſtinum & conſtipatur ex inflammatione, ita ut neque flatus, neque alimenta pertranſeant, ſed venter durus ſit, & vomat interdum, inprimis quidem pituitoſa, deinde vero bilioſa, poſtremo etiam ſtercus; ſitim patitur, ac dolorem, maxime circa hypochondria, totus etiam venter dolet, & inflatur, & ſeſe jactat; febres invadunt, fiuntque maxime ſeptimo die. Hos ſic curare oportet; Sanguis e capite & cubito detrahendus; —— æger in aquam calidam collocandus atque oleo illiniendus, tepentes fotus humidi admovendi; —— glans decem digitorum ſubjicienda, quoad ſtercora recti inteſtini ſub-

(*a*) Amat. Luſitani. cent. 1. curat. 100. (*b*) Ib. cent. 4. cural. 95. (*c*) Epiphan. Ferdinand. hiſtor. 75. (*d*) Cæl. Aurel. acut. morb. l. 3. c. 17. p. 241. (*e*) Comm. in l. 3. Hipp. de morb. p. 311.

ſubducas. Quod ſi ſic paruerit, poſtea clyſter injiciendus; ſin minus, folle fabrili indito, in ventrem flatus immittendus, ut tum ventrem tum inteſtinum contractum diſtendas; deinde, extracto folle, clyſter injiciendus ex iis, quæ ſtercus diſſolvunt, & emolliunt; deinde, obturata ſede ſpongia, in aqua calida deſideat clyſma continens. (*a*)

Neque ſolum hæc conſideranda ſunt, ſed etiam, quod grave corpus per inteſtina in ſinus vehementer implicita, & huc atque illuc voluta, modo deorſum modo in altum propelli poſſit, unde harum partium robur intelligitur. Sphæræ plumbeæ vel aureæ ad iliacam paſſionem a nonnullis præſcribuntur, fauſto quandoque eventu. (*b*) Sic mulier, cum tres globulos e plumbo tornatos, & inter eos unum drachmæ pondere, eadem die deglutiiſſet, ab inteſtinorum dolore liberata fuit, ſimul cum umbilici vitio, qui indecore prominebat; quem autem ultima vice ſumſerat, primum alvo reddidit, dein duos minores. (*c*) Aliquando tamen ut oſſa fructuum aliaque duriora, quæ confici nequeunt, ita & glandes in itinere ſiſtuntur, & moleſtiſſima mala ventri inducunt. (*d*) Et hodie, ſi lumbrici occupant alvum, ſtannum raſum, ut efficaciſſimum re-

(*a*) De morb. l. 3. c. 13. Ed. Mack. T. 2. p. 256. (*b*) Lanzon. conſult. med. 87. T. 2. p. 180. A. Paré l. 17. c. 55. Majern. prax. Tr. 2. c. 1. p. 61. Gliſſon. de ventric. & inteſt. c. 24. §. 10. (*c*) Velſch. Hecatoſt. 2. obſ. 33. (*d*) Giſſon. ib. Stalp. v. der Wiel. cent. 2. obſ. 18. Academ. de Chyr. T. 1.

remedium, exhibent (*a*). alii ubi ad ultima fere ventum erat, ægros volvulo correptos, dato vivo argento liberarunt (*b*), quod ſani etiam quotidie ad uncias ſine noxa aſſumunt (*c*), & puerulis, quos lumbrici exercent, ſæpius profuiſſe, experimenta docent (*d*). Motus vero reciprocus ventriculi atque inteſtinorum papavere ita ſiſtitur, ut ſponte deſinat, nec ulla ratione reſuſcitari poſſit. (*e*) Eo quoque cibi deſiderium minuitur (*f*); difficilis & tarda concoctio redditur (*g*) ac ſi tergora ſtomachi & inteſtinorum reſoluta ſint. Quam ob cauſam antiqui, an theriaca vitiata ſit, exploraturi, cujus præcipua virtus ex lachryma papaveris dependet, prius eam, dein medicamentum, ex alvum ducentibus, dabant; tumque ſi venter non moveretur, theriacam efficaciſſimam indicabant, quoniam purgationem ei, qui medicamento uſus eſt, prohibuerat. (*h*) Kaau cani parvulo, tribus granis papaveris veſperi circa horam octavam datis, ſubitum ſomnum conciliavit, & ubi ſexta matutina dormientis abdomen ſecaverat, ventriculum valde diſtentum atque in inteſtinis contractis motum lentiſſi-

(*a*) Med. eſſ. Edenb. T. 5. art. 7. Mead. monit. med. p. 119. (*b*) Ambr. Paré l. 2. c. 46. Epiphan. Ferd. hiſt. 74. Rhodius obſ. med. cent. 2. obſ. 80. act. phys-med. vol. 5. p. 518. Mead. l. c. p. 114. Lanzon. oper. T. 3. p. 410. (*c*) Avicenn. T. 2. p. 200. Ab Heers obſ. 3. Rhod. obſ. cent. 3. obſ. 85. med. eſſ. Edenb. T. 2. art. 34. T. 3. art. 31. (*d*) Matthiol. in Dioſcor. l. 5. c. 70. l. 6. c. 28. Fallopp. de metall. c. 38. Rhod. cent. 3. obſ. 85. (*e*) Haller. act. Gott. t. 2. p. 147. 154. (*f*) Willis pharm. rat. ſ. 7. c. 2. (*g*) Geoffr. M. M. T. 2. p. 698. (*h*) Galen. de ther. ad Piſon. l. 1. Charter. T. 13. p. 932.

tiſſimum vidit; craſſiora etiam cum veſica tumere invenit, ſi quidem ſomni tempore nec alvus, nec urina emiſſa erat; verum in ſummo inteſtino nihil ſucci, quo nutritur animal, adeſſe deprehendit, ſed multum bilis cum liquore, qui ex pancreate fertur, miſtæ, ima parte ventriculi clauſa; eoque inciſo panem, heſterno paſtu cum lacte deglutitum, ac ſi ſolum calore fota forent, acida, nulloque modo concocta, cum odore papaveris naribus percepit. (*a*) Fereque ſimilia in cane, circiter duplo majori, cui cum lardo ſex grana papaveris lachrymæ juſculo liquata dederat, conſpexit, & ne quidem inteſtina acus cuſpide laceſſita motum incitarunt. (*b*) Ex aperto ventriculo foetor exhalabat rancidus, in quo damnabat odorem nauſeoſum papaveris, adeo ut papaver ita ipſius ventriculi motum impediat, ut ipſum cum ingeſtis exire non potuerit, licet quasvis vires corporis ſupprimat. (*c*) Hallero tamen, ſemel in fele reciprocam inteſtina movendi vim, eo cohibere difficile fuit. (*d*)

Quidam, cui imperio motus ventriculi atque inteſtinorum ſubjicitur, quærunt? Sed naturalium actionum quæſtio ideo ſupervacua eſſe videtur, quoniam incomprehenſibilis natura ſit, quam Helmontius vocavit juſſum dei, qua res

(*a*) Impet. fac. Hipp. §. 434. (*b*) Ib. §. 435. (*c*) Ib. §. 436. Willis pharm. Rat. ſ. 7. c. 1. de anima brutor. c. 16. Boerhav. inſt. §. 1138. Helmont. jus duumvirat. §. 62. med. eſſ. Edinburg. T. v. art. 12. ſect. 3. No. 12. V. Swieten. comm. T. 1. p. 370. (*d*) Act. Gotting. T. 2. p. 154.

res eſt id, quod eſt, & agit, quod agere juſſa eſt (*a*). Olim medici quidam, itemque ſophiſtæ fieri non poſſe dicebant, ut quis medicinam norit, niſi ſciat, quid ſit homo, & quomodo primum factus, & compactus ſit. Sed his Hippocrates: Ego vero ea, quæ alicui ſophiſtæ, aut medico de natura dicta ſunt aut ſcripta, minus cenſeo medicæ arti convenire, quam pictoriæ. Judico autem de natura aliquid manifeſtum ac evidens cognoſcere, ex nulla parte aliunde contingere quam ex medicina: atque hoc tunc condiſcere poſſibile eſt, ubi quis ipſam medicinam totam recte comprehenderit: atque ipſi neceſſarium viſum: ut omnis medicus de natura ſciat & omni ſtudio annitatur, ut cognoſcat, ſi aliquid eorum, quæ fieri debent, recte præſtare velit (*b*). Ipſe autem ſedulus naturæ humanæ ſcrutator cenſuit, hanc eſſe vim quandam ſine ratione cientem motus in corporibus neceſſarios, quos ſingulari corpori proprios deſtinaverat naturæ author; hinc ait: Quæ faciunt, neſciunt; quæ vero non faciunt, ſcire videntur: & quæ quidem vident, non cognoſcunt: Et tamen his omnia neceſſitate Divina contingunt, & quæ volunt & quæ nolunt; —— fatalem ſuam ſortem unumquidque complet; —— lignum homines ſerra ſecant, & hic quidam trahit, alter vero trudit: idem tamen faciunt, idem &

(*a*) Phyſ. Ariſtot. §. 3. natur. contrar. neſc. §. 39. (*b*) De vet. med. c. 11. Ed. Mack. T. 1. p. 33.

& hominis natura partim quidem propellit, partim vero trahit: partim dat, partim etiam accipit &c. (*a*) Natura omnia omnibus ſufficit. (*b*). Morborum naturæ medicæ (*c*). Invenit natura ſibi ipſi vias non ex intellectu. —— Sed a nullo edocta & citra diſciplinam omnia quæ conveniunt efficit. Quem locum innuere videtur Galenus, cum dicat: Facultas quædam corporibus ineſt, quæ ab ipſa gubernantur, quam Hippocrates naturam appellare conſuevit. Hanc quidem & indoctam & non didiciſſe ait, ſed tamen ea efficere, quæ oporteat: ſiquidem ipſa ſine magiſtro novit, motus voluntarios ab omnibus effici animantibus. Hæc autem effici nos evidenter cernimus: quomodo autem fiant, hoc vero humanum ingenium ſuperat: nec magis quicquam, quam admirari, poſſumus intelligere. (*d*) Veluti enim Homerus Vulcani inſtrumenta finxit ſua ſponte moveri & folles quidem, ſimulac juſſerit dominus, varium & expeditum flatum emittere, ancillas vero illas aureas ut ipſummet opificem moveri per ſe ipſas: ad eundem modum intelligas, in animalis corpore nihil eſſe otioſum, neque immobile, ſed omnia varium expeditumque opus efficere cum conveniente conſtructione divinis quibuſdam virtutibus a Conditore ipſis

(*a*) De ſanor. vict. l. 1. c. 5. ed. Mack. T. 2. p. 12. 13. vid. act. Gott. T. 1. p. 116. (*b*) De alimento. ib. T. 2. p. 90 (*c*) Epid. l 6. Charter. T. 9. p. 509. 513. (*d*) In Hipp. de aliment. Charter T. 6. p. 265.

ſis inditis. (*a*) Et poſtea: Nemo eſt enim, quam primum natus infans eſt, qui ipſum doceat, quomodo aut linguam movere, aut mammas accipere, aut maternum lac deglutire, aut omnes naturales actiones obire debeat; quo nihil inveniri admirabilius poteſt. Sed quoniam hæc & omni tempore & ſingulis horis & ab omnibus geruntur, idcirco ipſa, niſi idem amicitia junctus ſit iis, qui clari ac ſapientes evaſerunt, admiratur. (*b*) Experimentis quoque commonſtrat, quod natura animalium, nullo docente, ipſa indocta omnia perficiat, neque ſolertiæ, induſtriæ vel imitationi laudem deberi: Quum gravidas capras diſſecaret, foetum, priuſquam matrem videret, abſtulit, & in locum depoſuit, ubi multæ pelves erant, aliæ vini, aliæ olei, aliæ mellis vel alterius humoris plenæ, fructus quoque aderant arborei & cereales. Incedebat hoedus, excutiebat quam a matre contraxerat humiditatem, uno pede latus ſcalpebat: ſingula dein vaſa olfaciebat, ſed lac tandem ſorbuit: quibus viſis omnes exclamarunt, veriſſimum dixiſſe Hippocratem: *Animalium naturæ non edoctæ.* Exactis duobus fere menſibus, tenellos ei fruticum & plantarum ramos obtulit, quorum iterum omnium expertus odorem, alios contempſit, alios guſtavit, atque ſic ad conſuetos caprarum cibos converſus eſt. Sed hoc fortaſſe parvi

(*a*) De uſu part. l. 4. Charter. T. 4. p. 371. (*b*) In Hipp. de aliment. Charter. T. 6. p. 295.

parvi momenti, illud vero magni, quod foliis & teneris ramufculis devoratis bibit, tumque paulo poft ruminare coepit, quod omnes videntes exclamarunt, naturales animalium facultates admirati. (*a*) Beftiæ aquatiles, quæ generantur in terra, veluti crocodili, fluviatilefque teftudines, quædamque ferpentes ortæ extra aquam, fimulac primum niti poffunt, aquam profequuntur. Ingenita hæc animantibus natura modo fuæ fpontis fit, hoc efficit, nullo docente, nec confuetudine nec imitatione. Namque anatum ova gallinæ fæpe fupponunt, e quibus pulli orti primum aluntur ab iis, ut a matribus, a quibus exclufi fotique funt. Deinde eas relinquunt, & effugiunt fequentes, cum primum aquam quafi naturalem domum videre potuerint. (*b*) Ubi animal quoddam ex iis, quæ lacte aluntur, utero excutitur, omnis fere cibus matrum ad ubera ruit lactis fpecie, idque, quod paulo ante natum eft, mammas, quarum ubertate faturatur, fine magiftro, duce natura appetit. Negavit quoque Galenus, datam effe quibufdam beftiis machinationem quandam atque folertiam, fed natura magis quam ratione facere conjectabat, apes nimirum favos confingere, formicas cibos condere, aves cubilia fibi nidofque conftruere, araneolas rete texere, & nere fine doctore. (*c*) Et quis folertiam miratur in

(*a*) De loc. affect. l. 6. Charter. T. 7. p. 527. (*b*) Cic. nat. Deor. l. 2. c. 48. (*c*) l. 1. de ufu part. c. 3. t. 4. p. 286.

in vitibus, quæ ſic claviculis adminicula, tanquam manibus, apprehendunt, atque ſe ita erigunt ut animantes? Corpus igitur hominis creando Deus dedit ipſi ſimul ſemelque cunctas partes, apta ſemper, ſemper eadem, compoſitione ita conſentientes in concinnam unius fabricam, ut actiones inde modo poſſent perfici, quas illi ſingulari proprias Creator deſtinaverat. Quando vero exercendis omnibus officiis erat quam aptiſſimum, tum demum corpus hoc facultatem poſſidet illam, quam naturam hominis dicebat Hippocrates; ſua ſcilicet in ſpecie perfectiſſimam intelligendo valetudinem; ut ſapienti viro natura humana audiat ſumma requiſitorum, omnibus ut muneribus ſuis corpus fungi queat, expedite, abſque dolore, ſatiſque conſtanter. Qui inteſtinorum actionem ſeorſum excutere contendit, aliarum partium ſimul notionem ſe egere experietur: hæret nempe omnibus, quam ſecluſam ab aliis eligit indagandam. Non finis hic, non principium; ſed, ut voluit Hippocrates, circulus eſt humanum corpus. (*a*) Neque ſummo Numini injuriam faciunt medici, dum naturæ tam multa tribuunt; per hanc enim intelligunt *creati corporis fabricam*. Errant vero, qui hoc nomine comprehendunt, ſapiens aliquod, intelligens, ſuo corpoream machinam regens nutu, ſuoque provide movens conſilio: aliud a mente quidem principium, ſed & a corpore aliud. (*b*) Sed ut

(*a*) vid. Boerhav. orat. de honor. med. ſervitut. (*b*) J. Ooſterdyk Schacht orat. morb. remed.

ut cuncta obnoxia certo authoris naturæ instituto, & nunquam violabili præcepto parere jussa, ita & corpus humanum, quod Deus instruxit artificiosis tot machinis, affabre in unum opus aptatis, tot irrigavit, & variis humoribus, eoque temperavit motuum citamine, ut tandem universorum conspirantium ope tales perfici possint actiones, quas illi proprias destinaverat.

Galenus motui intestinorum, quem peristalticum appellant, excernendi facultatem præposuit; idque satis pie: Etiamsi vocabulum id eos offendat, qui locum, ubi de hac mentem exponit, non recte cepisse videntur. Si quis me rogat, inquit, qua in re animalia superant stirpes; respondeo ea & sensum, & appetitum, & expellendi vim habere, quam non animalem sed naturalem voco; cum eo neque medicinæ neque philosophiæ quidquam incommodi videam accedere; —— quo etiam modo cum ex illa notione, quam omnibus natura probat, quo nihil sine causa fieri existimamus, causam eorum, quæ fiunt, aliquam subesse concipimus, etiamsi quænam sit causa horum operum non intelligatur, imposito inde nomine, quod facere ea potest, quæ facit, vim esse rerum, quæ fiunt, singularum effectricem. Sic omnes scammoneum ventrem purgandi facultatem habere dicunt. (*a*) Nam cum præsentis rei internam naturam sive essentiam ignoramus, facultatem eam appellare consuevimus. (*b*)

Ejus

(*a*) de Substant. natural. facult. t. 5. p. 4. (*b*) de Natural. facultat. l. 1. c. 4. t. 4. p. 11.

Ejus autem, aliorumque opinio, vero non adeo ſimilis eſt, hanc facultatem monitore indigere, quo inſtigata pigritiam excutiat, ut opus ſuum aggrediatur. (*a*) Bilis enim duplex fibras motrices ſtimulare dicitur, quæ ex hepate fertur minus, veſiculæ plus, & eam cathartici naturalis ad inſtar, copioſe e vaſisublioſis ſtillando purgationem ſpontaneam movere contendunt. Verum ventriculus, quem bilis ſtimulare nequit, ut inteſtina, movetur. Neque ejusmodi acrimonia, qua magis tunicam villoſam inteſtinorum, quam veſiculæ ſuæ propriam exagitet, bili ſanorum ſubeſſe videtur. Medicamentis etiam, quæ alvum vehementius ducunt, diu & ſæpius adhibitis corpus adſueſcit; cur non & bili? neque ea ob ſaporem linguæ ingratum acris dici poteſt. Conſuetudine amariſſimæ tincturæ tandem fiunt perquam gratæ. Lachrymæ oculis ſenſiliſſimis amicus liquor, linguæ ob ſalſedinem diſplicent, genaſque erodunt multum profuſæ. Neque omnia amara alvum ſollicitant. Neque etiam vermes bilem fugiunt, potius ea maxime delectari videntur. Hi autem, quoties acu punguntur, vel adurente medicamine vellicantur, doloris ſigna oſtendunt. Sæpe in carpionibus, alioque piſcium genere, pars inteſtini, in quam ductus bilarius fluit, plurimis latis lumbricis, iiſque longis & albis plena conſpicitur, quorum nullus alibi verſatur, in ſtomacho, ventriculo, vel inteſtinis

(*a*) L. 5. de uſu part. t. 4. p. 399.

ſtinis (*a*). Ruyſchius jecinoris vermem in mure (*b*) & in aſello majori vidit (*c*). eorumque intortos funiculos Thom. Bartholinus in membranis animalium hepaticis aliquoties reperit. (*d*) Atque ovibus vulgaris & pervagata lues eſt, qua animalcula hepati innaſcuntur. (*e*) Interdum vivi vermes ipſam veſiculam fellis ejuſque itinera occupant (*f*). Interdum vermiculi, inſtar hirudinum oblongi, feles in duodeno exercent, reliquis inteſtinis innoxiis (*g*). Sæpe etiam vermes, ubi in ventriculum repunt, ore redduntur. Præter hæc ſalſamenta, ciborum condimenta, irritamenta gulæ, aromata, acetum, ſal, vinum, ſimiliaque, quorum uſus frequens eſſe ſolet, alvum non movent. Vigilanti inſcio ad palpebræ motus non opus eſt ſtimulo. Igitur alia proprietas, qua ventrem reſolvit bilis, neceſſaria eſt: ſiquidem ubi ea iners eſt, aut multum infra vel ſupra erupit, alvus ſupprimitur, orto glutine vel acido ſpontaneo; tuncque herbæ amaræ, fellis inſtar, aloe, abſynthium, purgandi vim habent. Si vero meatus, quibus ad inteſtina bilis defertur, intercluſi fuerint, ſtercora albicantia ſunt, & argillam ſimulant, corpus flavo colore tingitur, & venter valde ſiccus eſt. (*h*) Galenus tamen nonnunquam in

(*a*) Morgagn. Ep. an. 14. §. 45. (*b*) Theſ. 2 aſſ. 5. no. 5. (*c*) Obſ. 64. tab. ib. litt. A. (*d*) Anat. l. 1. c. 14. (*e*) Bidlo de anlmalc. in hepat. deteƈt. (*f*) Hildan. cent. 1. obſ. 53. 60. Wepfer. cicut. aq. ſchol. hiſtor. 9. Ruyſch. de valv. c. 4. obſ. 18. & obſ. anat. 64. (*g*) Rudbeck obſ. anat. 19. (*h*) Aretæus de morb. diut. l. 1. c. 15.

in morbo regio fæces, quæ plerumque inalbescunt, flava bile vehementer tinctas conspexit. (*a*) Siquidem fel non raro lentore, nonnunquam etiam nimia raritate peccat. In priori casu jecur durum evadit, adstrictior est alvus, fæcesque crassæ, argillæ vel luto similes, ægre dejiciuntur; in posteriori ventris fluxus, cum febre, & liquidis flavisque dejectionibus, assidue sollicitat; illi morbo obnoxias reddit vita desidiosa, sine debitis corporis exercitationibus acta: hoc plurimum ii laborant, quibus facultates suæ inutiles sunt; & qui genio indulgentes vino meraciori corporis humores accendunt (*b*).

Atque hoc quidem modo, si homo sanus est, cibi potionesque descendunt. Diluuntur vero ubique per omnem viam humoribus inquilinis, solentque referre liquoris spumosi atque aliquantum lentescentis speciem, donec tandem, quæ parum nutriunt, ad novissima intestina crassescere incipiant; nam cum saliva & muco, quem os, stomachus & ventriculus secernit, intime commiscentur, acceditque in intestino duodeno (quod protinus id, quod accepit, in inferiores partes transmittit) & bilis utraque, & humor, qui ex pancreate fluit. Dein (cum omnes membranæ, maxime & fabrica & natura & usu diversæ, arteriis & venis per totam longitudinem singulari certoque modo & ordine dispositis superbiant) ab ultima

(*a*) De loc. affect. l. 5. t. 7. p. 504. (*b*) Mead. monit. med. p. 158. 159.

ma arteriolarum propagine, roris ad instar, in intestina subinde tenuis humor multum exhalat, fitque mucus in intestinis ope vasculorum, quæ in tunica interna sunt vel per corpuscula in fundo eorum posita; quales folliculi in laxo intestino intus undique dispersi sunt. Igitur dum liquida per ora vasorum lacteorum intrant, sumtorum pars, quæ magis crassa est, pingui muco glandularum lubricata in coecum intestinum transmittitur, quo omne id, quod solvi potest, educitur; idque in foetu & recens natis vix conspici potest. Inde autem durum stercus incipit, quodammodo figuratum & foetidum. Tum colon, late fusum, atque sinuatum, siccas & olidas fæces detinet, donec sensim impleatur rectum, quod cum quadam fere distentione nervorum exinanire cogimur; quamvis ne spiritus quidem, sine voluntate, prorumpat. Neque absque ratione Tiberius Claudius Cæsar dicitur meditatus edictum, quo veniam daret, flatum crepitumque ventris in convivio emittendi, cum periclitatum quendam præ pudore ex continentia reperisset. (*a*) Sæpe Fernelius mortuis corporibus incisis, eorum, qui flatus cohibere consueverant, colon intestinum ita laxatum fuisse invenit, ut brachium facile comprehendere posset; quibusdam etiam spiritus ex inferiore parte sursum ad ventriculum ferri expertus est, & pro crepitu ructus explodi (*b*).

Ubi

(*a*) Sueton. in ejus vita c. 32. vid. Nicandr. Antholog. l. 2. c. 44. (*b*) Patholog. l. 6. c. 10.

Ubi autem fæces in rectum descenderunt, validas fibras, quibus ejus extima pars cingitur, vel mole sua vel acrimonia irritando, cito dilabuntur ad musculos, quorum interior anum, exterior cum ano cutim sibi proximam contrahit, & adstringit (*a*). Et ubi illa pars resoluta est (*b*) vel exulcerata (*c*) vel incisa, stercus invito elabitur, sed, ut in sanitate, coactum, & per longiora intervalla, cum, quod vulnus coli sequitur, crebrum fit, & fere continuum liquidi profluvium. (*d*) Et in morbis optimum est, spiritus absque sono vel crepitu exire; cum sono tamen prodire melius est, quam ibi revolvi: isque sonitus dolorem vel delirium subesse testatur, nisi æger fortasse ex industria crepitum emittat, idque sanus facere solitus sit. (*e*) Alvus quoque mala est in febribus, quæ sine voluntate erumpit, & cerebrum affici significare videtur, nam si ei vulnus infligitur, fæces sponte dilabi, sæpe visum fuit. (*f*) Medulla etiam, quæ in spina est, discissa vel percussa, femina resolvuntur, sensus intercidit, interposito tempore aliquo, sine voluntate inferiores partes vel semen, vel urinam, vel etiam stercus excernunt; (*g*) etiam-

(*a*) B. S. Albin. histor. musc. p. 677. (*b*) Galen. de us. part. l. 4. c. 19. t. 4. p. 392, de loc. affect. l. 6. c. 4. t. 7. p. 514. ib. l. 1. c. 6. p 399 Forest. l. 10. obs. 94. (*c*) Stalp. v. der Wiel. c. 1. obs. 89. Galen. de motu muscul. l. 2. c. 8. t. 5. p. 393. (*d*) B. S. Albin. acad. annot. l. 2. p. 33. (*e*) Hipp. prognost. c. 7. Ed. Mack. t. 1. p 66. Coac. 495. ib. p. 180. (*f*) Marchett. observ. med. 15. (*g*) Hipp. de artic. Charter. t. 12. p. 390. prædict. l. 2. c. 11. Ed. Mack. t. 1. p. 132. Paul. Æg. l. 6. c. 117. Cels. l. 5. c. 26. l. 8. c. 14. Galen. de loc. affect. l. 6. c. 4. t. 7. p. 515. de anat. admin. l. 8. c. 5. t. 4. p. 376. Du Verney mal. des os t. 1. p. 241.

etiamsi inter initia alvus nonnunquam supprimatur. (*a*) Idem casus manet eos, quorum spina gibba medullam comprimit (*b*) siquidem nervi qui ad musculos anum cingentes feruntur ex lumborum & sacris proveniunt. (*c*)

Et hi musculi, si ea, quæ excreturi sumus, sint lævia, aut liquida, eodem tempore relaxari videntur, quo levatores ani, posticam & transversi perinæi extimam laxioris intestini partem premendo, stercora per illud deorsum acta expellunt. (*d*) Ventres animalium discissi fæces reddiderunt. (*e*) Igitur intestina crassiora, dum adstringuntur, contenta in rectum intestinum, quod excernit, depellunt. (*f*) Veri etiam simile est fasciolis suis coli cellulas adduci, & concuti (*g*) & fortasse succum ex appendice in coecum intestinum exprimi, multumque muci, ex lacunis glandulisve juxta anum positis elici. Si vero stercus aridum, & intestinum siccum, vi fere convulsiva simul thorax arctatur, & spiritum recipit, atque ventris musculi maximeque septum transversum abdomen contrahunt, & quæ id continet premunt, expulsionem adjuvant, quam nonnulli, manibus ventri admotis, promovere nituntur (*h*); quarum etiam ope, si quan-

(*a*) Tulp. l. 1. obs. 27. Saviard. obs. 30. du Verney ib. t. 2. p. 115. Petit. mal. des os. t. 1. p. 101. (*b*) Hildan. c. 6. obs. 74. (*c*) Winsl. tr. des nerfs. §. 304. (*d*) B. S. Albin. hist. muscul. p. 677. (*e*) Wepfer. Cicut. aq. c. 20. hist. 1. 2. Haller act. Gott. t. 2. p. 147. Foelic. differt. de mot. peristalt. (*f*) vid. p. 22. 27. (*g*) Valsalv. differtat. anat. 1. Morgagn. Epist. anat. 14. (*h*) De loc. affect. l. 6. c. 4. t. 7. p. 515.

quando vesica resoluta est (*a*), vel in scrotum delapsa, urina interdum expellitur. (*b*)

Sed quamvis pro lubitu venter constringi, & spiritus cohiberi possit, minime tamen ex voluntate fæces descendunt; interdum vel retento diutius spiritu, vel sub gravi fasce intestina circa ilia prolabuntur, alvus vero nihil reddit.

Igitur per certos circuitus stercus excerni consuevit, sed varios in singulis hominibus, sicut dissimilem habent rationem, pro diversa temperie, ætate, victu, vel loco. Alios enim semel, aut bis, adstricta, alios resoluta alvus, ter quaterve de die exercet. Alvum adstringit labor, sedile, cibus imminutus, vel ex ventrem contrahentibus, exigua potio, & post cibum quies, venus denique crebra: contra solvit aucta ambulatio atque esca, motus, qui post cibum est, subinde potiones cibo immixtæ. (*c*) Quibus vero juvenibus fluxit alvus, plerumque in senectute contrahitur, & quibus in adolescentia fuit adstricta, sæpe in senectute solvitur; melior est autem in juvene fusior, in sene adstrictior. Aquilo quoque ventrem adstringit, & auster alvum solvit. Diu quoque, etiamsi, ubi pluribus diebus non descendit alvus, plerumque morbus instet (*d*), suppressa legitur sine omni noxa; tum quicquid intus nocet, & corruptum est, flatu excutitur, venterque aridas fæces reddit. Juvenis Brassavolus, optima sanitate gavisus, modo per novem

(*a*) Morgagn. adv. 3. Animadv. 39. (*b*) Ruysch. adv. 2. p. 23. obs. an. 98. acad. de chyrurg. t. 2. p. 17 (*c*) Cels. l. 1. c. 3. l. 2. c. 29. 30. (*d*) Glass. de febr. comm. 7.

vem modo per duodecim dies, nihil, maxime inter equitandum excrevit; ex consuetudine tamen vesci solitus multum per renes & sudore emisit, fæcesque adeo torridas reddidit, ut nulla spurcitie quid inquinarent (*a*). Cæterum ventrem probe concoxisse intelligimus, si is neque multum solito citior, neque tardior est; si malagmata copia iis convenientia quæ assumuntur, reddit; eaque & fulva, & mollia, & æqualia, per anum transeundo figurata, & non valde olentia sunt.

CAPUT II.

Qualia cita alvus in quoque morbi genere reddat.

Cum de his dictum sit, quæ venter secunda valitudine reddere assuevit, ad alvum nimis fusam veniendum est, quam διάρροιαν Græci vocant. Est autem frequens & copiosa per alvum egestio excrementorum liquidorum, sive ex cibo, potuve, sive ex humoribus quibuscunque undecunque delatis in intestina exorta fuerint, vel uti Celsus: dejectio, ubi & liquida alius, & sæpius quam ex consuetudine fertur: in qua interdum tolerabilis dolor est, interdum gravissimus. Id malum vulgo aliud, aliudque nomen habet, prout se intendit. Omne in alvi quasi perfluvio consistit. Ideoque Celso ventris flu-

(*a*) Schenck. p. 397. vid. Fernel. pathol. l. 6. c. 10. act. Hafniens t. 4. p. 164. Ab Heers obs. 29. Stalp. v. der Wiel. cent. 1. obs. 55.

fluxus, Lommio & Fernelio alvi profluvium audit. *Loop* a Belgis nominatur. Sed hoc, dum modicum est, atque finceriores humores fine gravi dolore excernuntur διάῤῥοια; ubi vehementius est, ut dejicere æger fine torminibus & alvi difficultate non possit, δυσεντερία appellatur: quod, quamvis plerique alvi fluxum cruentum reddant, recte tormina Celsus vocat: nam in hoc, frequenti dejiciendi cupiditate, modo cum stercore aliquo, modo cum quibusdam quasi mucosis, semper quoque liquida sed cum ingenti dolore, excernuntur: interdum simul quædam carnosa descendunt: interdum tamen nullus cruor ex intestinis emanat. Tormina quæ Neomagi contagio fiebant, non in sanguinis profluvio constiterunt. (*a*) Neque etiam ea, quæ milites in castris excruciarunt. (*b*) Similia quoque Londini sine hoc visa sunt (*c*), nam, ubi primus rigor & horror se remiserat, calor in toto corpore ortus, simul & ventris dolorem attulit, & post hunc, dejectiones crebras, easque omnes mucosas nisi quod stercoris quid, absque multo dolore, nonnunquam interponeretur cum ingenti cruciatu, & molestissimo, quoties quidquam emitteretur, viscerum omnium quasi prolapsu: atque modo leviter subcruenta descendebant, modo ne minimum quidem sanguinis, per omnia morbi tempora, profluxit. Hinc Syden-

(*a*) Degner. hist. Dysent. p. 21. (*b*) Pringle observ. on the Diseas of the Army. p. 215. (*c*) Willis pharm. rat. p. 46.

Sydenhamus, qui ob rigorem, æſtum cæteraque febribus ſolemnia mala, eum pro febri ſui generis ad inteſtina delata habebat, dyſenteriam, dummodo dejectiones ſunt, cum ventris torminibus & colluvie mucoſa, vocari poſſe putavit: cujus ope quod intus læeſurum erat, utiliter effundebatur. (*a*) Præter hæc, ſi plenior aliquis, & ſpecioſior, & coloratior factus eſt, ſæpe, citra vehementes dolores, qui torminoſos male habent, ſanguinem, per inferiora, reddit. Et quibusdam tamen parum recte, qui purgationem hanc habent, *Dyſenterici* vocantur, adeo ut ipſe Hippocrates iis, quibus propter ſphacelum pars deſciſſa, vel decidua fuit, dyſenterias exſpectandas eſſe moneat, ſed nec diuturnas, nec lethales (*b*); ſiquidem oriuntur a vaſis ſanguinis copia adapertis: ſic ut ſimilis affectus fit, ac ubi ſanguinis per quædam etiam velut ora venarum, quas *αἱμοῤῥοΐδας* Græci appellant, non in ano ſed in inteſtinorum anfractibus, aut ad initium recti longe ab ano, profuſio fiat. (*c*) Hujusmodi etiam profluvia, quæ mutilato membro, aut ubi quis ab exercitatione ad otium ſe convertit, ſuperveniunt, tempore Galeni, cruentas *dyſenterias* nominarunt (*d*).

Nonnunquam autem cibi potionesque, quas ventriculus recipit, ex inferioribus partibus non mutata redduntur. *Λειεντερία* Græce vocatur. Atque ex tormi-

(*a*) P. 179. 182. 601. (*b*) De artic, Charter. T. 12. p. 450. 451. (*c*) Galen. comm. in. l. c. (*d*) Id. de loc. affect. T. 7. p. 407.

minibus interdum inteſtinorum lævitas oritur, quæ continere nihil poſſunt, & quicquid aſſumtum eſt, inconfectum protinus reddunt. Cibi dejiciuntur liquidi, incorrupti, dolor non adeſt, corpus autem extenuatur. (*a*) Atque in hoc morbo, non ſinceriores humores, ut in diarrhoea, ſed epulæ, potionesque, ſine dolore, crudæ, inæquales, aquoſisſimæ ſic cito dejiciuntur, ut nihil fere de forma amiſerint ſua, citra ſanguinis aliquem, aut bilis complexum (*b*). Aretæus Cappadox tamen incoctum liquidi alimenti profluvium, διάῤῥοιαν vocat. (*c*) commodeque inteſtinorum lævitas, ſub hoc nomine, comprehendi poteſt.

Proxima vero huic inter alvi profluvia, chyli dejectio eſt, una cum fœcibus alvinis, quam affectionem cœliacam nominant: nunc video, ſi lævia, & æqualia, ſuique ſimilia, ſub chyli aut cremoris ſpecie profluunt, hoc nomen ſervari, ventris fluorem inæqualem & diſſimilem, in quo cibi nec obtriti, nec confecti ſubſtantia aperte cognoſcitur lienteriam, appellari (*d*); quamvis minus ſubtiliter Galenus in his diſcretis nominibus utatur. Ea quæ lienteriæ & coeliacæ affectiones vocantur, communia ventriculi atque inteſtinorum vitia eſſe, credidit, atque ex eorum imbecillitate oriri, quia retinere contenta, ne exiguo quidem tempore, poſſunt, ſed omnia ſubito excernunt, ſenſusque qua-

(*a*) Hipp. de affect. c. 7. Ed. Mack. T. 2. p. 311. (*b*) Lomm. obs. med. l. 2. p. 156. (*c*) De morb. diut. l. 2. c. 7. (*d*) Fernel. pathol. l. 6. c. 10.

quasi stercoris est, ut urinæ difficultas crebro hominem mingere cogit (*a*).

At in vitio, quod τεινεσμὸν Græci vocant, æque, atque in torminibus, frequens desidendi cupiditas est, æque dolor, ubi aliquid excernitur: descendunt autem pituitæ mucisque similia, interdum etiam leviter subcruenta, sed his interponuntur ex cibo quoque recte cocta. Et, quem id prehendit, ei sanguis & mucus secedunt, dolor in inferiori alvo oritur, maxime ubi ad secessum devenit. (*b*) Non dissimile est id genus, quod crebra & inanis egerendi voluntas a Plinio nominatur. (*c*)

Præterea mentio quoque facienda est choleræ: quia commune id stomachi atque intestinorum vitium videri potest. Nam simul & dejectio, & vomitus est: præterque hæc inflatio est, intestina torquentur, bilis supra infraque erumpit, primum aquæ similis, deinde ut in ea recens caro lota esse videatur, interdum alba, nonnunquam nigra, vel varia. Sed hic quidem morbus inter intestina, stomachumque versatur sic, ut, cujus potissimum partis sit, non facile dici possit.

His propositis, pimum cujuslibet speciei historiam ex optimis & veterum & recentiorum monumentis conflatam, qua possum, sedulitate fideliter tradam; tum ordine, prout res sese offert, subnectam, quæ ad causas & curationes uniuscujus-

(*a*) De loc. aff. l. 6. c. 2. T. 7. p. 509. (*b*) Hipp. de affect. Ed. Mack. T. 2. p. 311. 312. (*c*) L. 38. c. 14.

jusque pertinebunt, quodlibet quidem profluvium ad suam speciem & classem referendo, nominum vero ratione non nimis superstitiose habita. Idque eo minus mihi vitio verti posse existumo, quo majori libertate, & antiqui, & nostri sæculi ferme omnes hac in re usi fuisse videntur, probe gnari, contemplationem rerum naturæ, rigida mathematicorum norma, comprehendi non posse. Δυσεντερίας & tormina minus periculosa Hippocrates & Celsus perhibent, dum febres cæteræque accessiones hujus morbi absint. λειεντέρια sive intestinorum lævitas, qua quicquid assumtum est, inconfectum protinus reddunt, facilius a teneris ætatibus depelli dicitur, si ali corpus incipit. (*a*)

Cum itaque alvi profusiones magna recipiant discrimina: eæ omnium optime, pro varia, quæ excernitur, materie, in suum quemque locum, & ordinem, ponenda arbitror: mucum siquidem alia, alia lympham, alia gluten educat: bilem alia, alia saniem: alia est sanguinea, alia purulenta: aliam denique alienigena quævis proferre, contendunt.

(*a*) Hipp. l, 2. prædict. c. 13. Ed. Mack. T. 1. p. 136. Cels. l. 2. c. 7.

C A-

CAPUT III.

De Ventris fluxu mucoso.

Tenuis humor, qui semper per villos & ex folliculis destillat, venulis resorptus, tergoribus ventriculi atque intestinorum, mucum, quo nervi hic dispersi tegantur, apponit: siquidem extrinsecus: ubi acria, quibus vescimur, oculo, vulneri, aut nudo nervo applicantur, dolor intolerabilis fit. Igitur, si pituitæ mucisque similia descendunt, olea, veluti amygdalinum vel simile, eas partes, instar muci obliniendo, tormina levant, quæ modo per se fiunt, modo validis medicamentis excitantur (*a*). Frequenter a purgatione æque, ac in morbis pituitam, utique post extremam alvum, sequi, visum est. (*b*) Mucus vero non eo solo fine, sed ut lubricitate quadam fœces descendant, datus esse videtur: Nam, in inferiori alvo, ubi excrementa siccescere incipiunt, plures glandulæ sunt, plusque muci est. Et cui sano, simulac alvus non respondet, crebra purgatione mucus evocatur, is ventrem adstrictam habet. Lubricantia quoque, quoniam ea alvum molliunt, medicamentis, quæ purgandi vim habent, annumerari solent, veluti sunt olea blanda, jura pinguia, decocta emol-

(*a*) Kaau de perspirat. p. 120. (*b*) Stalp. v. der Wiel. c. 1. obs. 62. vid. Lieberkuhn. diss. de Villis Intest. p. 15. 17. 18.

mollientia, saccharum, mel, cassia, quæ proprie stercus ducunt, & τῶν ἐκκοπρότικῶν nomen merentur. Antiqui cibos, potionesque, qui simul & alunt, & ventrem molliunt, assumserunt. Plurimi, quoties quid muci venter effudit, toties, ne humor, uti vocant, salsus intestina exasperet, vehementer alvum lotionibus solicitare consueverunt; sed mucus, qui intestinis innascitur, per has magis profluit, dolor atque exulceratio, nudatis nervorum papillis, intenditur. Itaque magna cura animadvertere oportet, utrum hic mucus, quo naturaliter intestina vestiuntur, an pituita, quæ in destillatione, vel in gravedine fit, huc se conferat. Nam interior tunica ventriculi atque intestinorum, ejusdem ferme indolis est, ac illa, quæ cum naribus fauces, & stomachum ambit, & quam Schneiderianam appellant, atque non multum a gravedine distans malum patitur. Quæ, si nares occupat, tenuis primo per has pituita profluit, mox crassior facta, eas claudit: si circa fauces est, has exasperat, vocem obtundit, tussiculam movet (anginam catarrhosam vocant) sub eadem vero salsa est salivà: si pulmonem quoque afficit, præter sternutamenta, & tussim, est etiam capitis gravitas, lassitudo, sitis, æstus, biliosa urina. Peripneumonia notha vocatur. Hæc autem omnia κορύζας Hippocrates nominat. At, si membranam infestat, quæ stomachum & intestina succingit, pituita ex villis, folliculisve, de quibus proxime dictum est, copiosius prorumpit, ac venter mucosa reddit. Sæpeque fit, ut a naribus per fauces in in-

inteſtina id vitium progrediatur: quo cibos non appetit æger, antequam mucus ſive arte, ſive per ſe, alvo effluat. Antiqui humores de capite in has partes deſtillare putabant: atque infantes, quibus frequens dormiendi neceſſitas eſt, alvus mucoſa exercet, quoniam omnem & oris & narium pituitam, & ſputa, quæ e pulmone in fauces adſcendunt, fere devorant.

CAPUT IV.

De ventris fluxu aquoſo.

§. I.

Solet autem interdum etiam tenuis humor deſcendere; ſolet & interdum ex laxo inteſtino multa aqua, torminum modo, profluere. Eaque multos ab hydripico morbo liberavit. (*a*) Quæ inter cutim eſt, in inteſtinorum lævitatem feliciter commutata eſt (*b*). Atque hic ars quoque, naturæ æmula, alvum mollire conatur.

Levius vero ventris profluvium eſt, ubi aquam tantummodo refert. *Diarrhoea lymphatiea* vocatur. cinerei coloris pejus eſt, Diarrhoeam cineream (*graauwe loop*) Belgæ appellant. Utrumque ab humo-

(*a*) Hippocr. coac. 457. Ed. Mack. T. 1. p. 177. coac. 482. ib. p. 178. aretæus de morb. diut. l. 2. c. 9. p. 61. l. c. (*b*) Ib. c. 10. p. 63.

more blando, aqueo, qui ſemper de innumeris arteriolis, in cavum ventriculi, atque inteſtinorum copioſe deſtillat, provenit. Hunc (gaſtricum, atque entericum nominant) ſi homo ſanus eſt, magna ex parte venulæ reſorbent. (*a*) Interdum autem in minimis arteriolis laxitas, vel in venis obſtructio, ſic ut liquor ex inteſtinis profluat, oritur: nam, ut relaxatis quoque vaſculis, quæ ſub firma valetudine inſenſibiliter perſpirant, ſudor evocatur: ſic ea, quæ in cavum tubi inteſtinalis hiant, ubi reſolvuntur, humores magis ſpiſſos effundunt. Suntque hæc alvi profluvia, quaſi ſudores inteſtinorum, qui ſuppreſſa perſpiratione moventur, fitque quaſi inverſa perſpiratio. Plurimi autumno, ubi corpus & æſtate, & ſubinde meridianis caloribus relaxatum, ſubito frigore excipitur, in lævitatem inteſtinorum, qua humor multus aquæ ſimilis exit, etiam pluribus diebus incidunt. (*b*) Sed ejusmodi dejectiones, ſæpe pro valetudine ſunt. Frigus vitare, cibum ſiccum capere ſatis eſt: ſi manſit, vehementer omnia, præter ventrem, perfricare, ad ignem lumbos, ſcapulasque admovere, cibis uti, ſed ventrem contrahentibus, vino non multo, meraco. Verum ſurrexiſſe etiam, quibus alvus ſuppreſſa eſt, diluculo, & hora prius aſſueta, profuit (*c*). Quantum enim perſpirationi detrahitur, tantum alvo accedit.

Quod

(*a*) Kaau ib. p. 87. 82. 93. 201. 202. (*b*) Piſo de morb. a colluv. feroſ. ſect. 4. c. 1. p. 260. (*c*) Willis pharm. rat. ſ. 3. c. 1. p. 35.

Quod ſi vero aut vaſa inteſtinorum vehementius reſoluta ſunt, aut ex viſcere, quod παγκρέας Græci vocant, nimius humor manat, ipſum ſanguinis ſerum excernitur, corpus fit aridum, anima deficit; ad hæc febris lenta accedit: quibus concurrentibus non mirum eſt, ſi Batavi profluvium cinericeum, non ſecus ac peſtim, timent: vulgus, quod ſemper alvi profluvio id, quod intus nocet, utiliter effundi putat, errat: nam hæc ſpecies bonos humores educit, vireſque conſumit. Et, cum liquidiſſima, quæ cerebrum recipit, per dejectiones excernuntur, animi deliquia & couvulſiones inſtant. Æque in eo quoque, cui a medicamentis ſerum diffluere incipit, anima deficit. Fortiſſimo & ſucci pleno, ſi a ſcammoneo ſubita humoris profuſio fit, totum corpus ſubſidet, oculi fiunt cavi, collabuntur tempora, genæ flacceſcunt, pulſus debilis eſt. Verum in morbis, ut ſimile aquæ quiddam profluit, ſic ſanguis aliquando exit, ore alicujus vaſis patefacto.

§. II.

Neque vero ventri cum cute tantummodo conſenſus eſt, ſit etiam cum ipſa quoque ſaliva, quæ eo magis ſecerni ſolet, quo alvus adſtrictior eſt. Quibus inflationes increſcunt (hypochondriacos vocant) eos multa tenuis ſalivæ ſputatio exercet, ſed venter ſuppreſſus parum reddit, & intus rugit, flatibusque turbatur. Pancreas quoque ſalivam, ſicut glandulæ, quæ pone aures poſitæ ſunt, emittit:

ejusque ſuccus, ubi copioſe in inteſtina deſtillat, idem malum affert, ac ſaliva per fauces nimis reſorpta. Quibus ſupra conſuetudinem ſaliva ſecernitur, his plerumque etiam immodicus humor ex pancreate prorumpit, & per duodenum ad vacuum ventriculum fertur. Aquæ in eo fluctuantis ſenſus eſt, maxime jejunis. Poſt prandium, ubi ſuccus cibo inmixtus deſcendit, melius ſe habent: exit enim ex hoc viſcere humor ſpiſſus, ſalſus, quem ſæpe ſani, vacuo ſtomacho, prono thorace eructant: isque citiſſime circuitum, per inteſtina facere conſuevit. Igitur, ſi graviter erumpit, & ex corpore exit, æque conſumere hominem poteſt, ac cum ſaliva ex ore movetur. Æque Mercurio, quando ejus vis ad alvum ruit, elicitur. Nimiumque ſalivæ fluorem alvus vehementius ducta comprimit. Inter ſalivandum vero ex pancreate liquor non fluit in inteſtina, vel parciſſime, foeces craſceſcunt, venter adſtrictus etiam pluribus diebus nihil, tandem ſummo nixu, ſcybala duriſſima, quibus ſæpe rectum inteſtinum afficitur, ita ut ſanguis quoque effluat, reddit.

Mercurius, plurimæque compoſitiones, quæ ex eo fiunt, quacunque via ſanguini vitali miſcentur, globos rubros ſolvunt, ſeroſos flavos minuunt: omnesque corporis humores in laticem vertunt fluidum, tenem, cadaveroſum: quo cito per quaſvis vias erumpunt, & exſudant: neque refert, utrum homo ſanus ſit, an Venere corruptus. Plerumque vero ſalivam ex ore evocant, maxime ſi fotus accedit, calidus capitis, cervicis, colli, & faciei; at-

atque ubi anima foetere incipit, ubi gingivæ dolere videntur, os ſubinde egelida colluitur aqua. Interdum autem idem vivum argentum, ut luem curet, ſalivas ex inteſtinis elicit. Litu Mercurii alvum modo uno die, modo cum torminibus fluxiſſe N. Maſſa teſtatur (*a*): eamque Petronius, cum certiſſime a lue liberet, ſi vires ægri patiuntur, minime ſupprimendam, ſi ferre nequeunt, ſiſtendam eſſe dixit (*b*). Id arte quoque fieri poteſt: nam, ſi ante unctionem, & ubi ungitur corpus, alvus mollita lotionibus ducitur, Mercurius facile tranſit in inteſtina: ſiquidem ventris fluor, cum fit, ægrum, antequam ſaliva bene profluit, invadere ſolet: eaque non, niſi alvo adſtricta, copioſe effunditur (*c*). Olim, ſimulac ex foetido ſpiritu, & gingivarum dolore, ſalivas inſtare percipiebant, materiem motam, quæ ad os tendebat, alvi ductione utiliter evocare conabantur (*d*). Neque tamen verum eſt, quod P. Deſaultio videbatur, (*e*) qui quicquid ſomniaverat, id ilico habebat pro certo, & explorato, (*f*) ſatius eſſe alvum quam ſalivas movere: nam ſi ex Mercurio, interpoſitis rebus alvum ſubducentibus, leviores ſint dejectiones, leviſſima tantum morbi ſpecies ſanabitur: ſi ingens profluvium oritur, pernicioſus humor linguam & gingivas rodere aſſuetus, ægrum in peſſima tormima præcipitabit. Itaque ſi ejus vis uit ad

(*a*) Vid. Aphrodiſiac. p. 97. A. (*b*) Ib. p. 1299. (*c*) Sydenh. p. 339. (*d*) Vid. Aſtruc. de morb. ven. p. 164. 1117. (*e*) Diſſert. ſur les Malad. Vener. (*f*) Aſtruc. ib. p. 1096.

ad alvum, papavere, & quæ perſpirationem augent, opus eſt: ſi nimia ſaliva nocet, aliquantulum leni purgatione coercenda eſt. Qui hic bene dividit, is tuto imperat. In quibusdam tamen Mercurius fallit, ut vix ulla ſalivæ aut ventris fluxus indicia ſint: ſed his, quibus alvus non reſpondet, vix etiam ſaliva ore elicitur. (*a*)

§. III.

Alterius quoque generis morbum, id eſt, variolofi, natura modo dejectionibus, aut largo ſudore vexaſſe, modo ſalivæ fluxu finiviſſe legitur: (*b*) & intra idem tempus fluorem ventris populum prehendiſſe. Quæ cum eædem febres eſſent, quibus diverſa tantum mala accedebant, ex toto, ſic hæc, ut illa curari debebant. (*c*)

Ubi vero vatiolæ conſiſtunt, morbive decedentis notæ ſunt, perſpiratio prohibetur, humores ad interiora pelluntur, & ſi ingens puſtularum numerus occupavit, ſalivam adultis, ventrem pueris, maxime, ubi confluunt, movent: eſtque ea evacuatio, quæ quocunque tempore incidit, ſemper in hoc morbo manere debet, tam neceſſaria, ac puſtulæ ipſæ, aut faciei & manuum tumor (*d*). Temeraria muliercularum medicina, cum utiles fluxus terruerunt, multa infantum millia interemit (*e*). Pueros, cum alvo liquida, a variolis ſanari, quo-

(*a*) Sydenh. p. 341. (*b*) Id. p. 163. 164. (*c*) Ib. 169. 170. (*d*) Sydenh. p. 138. 592. (*e*) Ib. p. 165.

quotidie vidèmus: interdum ſine hac vix quiſquam, cui confluunt, evadit (*a*). Atque in hoc quoque genere ut alvo puerilis ætas ſic ſalivæ fluxu corpora ſeniora tentantur: iſque non minus, quam puſtulæ aut manuum tumor præſidio eſt. Sydenhamus unicum eo morbo implicitum, in quo ſpumæ non profluebant, vidit. (*b*) Itemque ſemper fere, ſi cutis exaſperata eſt per puſtulas continuas, ſaliva exercet: fluitque ea (ſecus ac vulgo traditur) nonnunquam incredibiliter intra 24 horas, ubi variolæ diſcretæ, ſed confertiores ſunt (*c*) aut inordinatæ. (*d*)

Frequens autem ſaliva, ac ſi Mercurio excitaretur, quamvis non ita male olet, cum in confluentibus maxime prodeſt, ſummopere annitendum eſt, ut manet: neque ea temere cohibenda eſt: quamdiu enim funditur, æger omni periculo vacat. Eam non expuiſſe in hoc morbo, vel ex toto ſpuere deſiiſſe, peſſimium eſt (*e*). Plerumque tamen circa diem undecimum fluxus per ſe deſinit: quo ſuppreſſo, omnes fere, ſi faciei & manuum tumor non ſubſequitur, & diutius perdurat, opprimuntur: (*f*) plurimi etiam, licet vehementer cutis aſſurgat, occumbunt (*g*) ſæpe ne quidem ulla arte excitari poteſt ſalutaris tumor (*h*). Adeo ut parum in natura ſpei, vix quidquam in conſue-

ta

(*a*) Bagliv. prax. l. 1. p. 90. (*b*) p. 137. 138. 359. (*c*) Freind. Epiſt. de purgant. in ſecund. variol. febr. (*d*) Sydenh. p. 201. 202. Huxham. obſ. de aer. T. 2. p. 179. (*e*) Id. p. 138. 154. 156. 140 Freind. de febr. comm. 7. Mead de variol. c. 4. (*f*) Sydenh. p. 160. 592. 138. 140. 154. 376. (*g*) Ib. p. 160. (*h*) Mead. Epiſt. ad Freind.

ta medicina ſit. Quod ſi enim, inter initia, facies, inſtar pulveris e limatura acicularum, reſperſa apparet, quamvis æger morbum ipſum non difficulter ferre videatur, mortem febre ſecundaria conſecuturam eſſe, ſatis certo prædici poteſt (*a*) eumque vix ulla medicina periculo ſubtrahit (*b*). Ob quam cauſam boni medici eſt, protinus, ſi qua ejus morbi ſuſpicio eſt, ſumma experiri remedia, utpote cum vulgata auxilia non reſpondeant, plurimi moriantur, & nemo, niſi ſponte, evadat. Sydenhamus, in ipſa acceſſione, cavere voluit multo & puro aëre, ſanguinis detractione, medicamentis refrigerantibus, ne variolæ jamjam erupturae confluerent (*c*) eas tamen interdum, quodcunque ſequatur curationis genus, confluxuras eſſe, profeſſus eſt (*d*). Minus utique per ſanguinis miſſionem mature morbo occurrere prodeſt, ac cubare quam maximo conclavi. Juvencula, cum ante, ſanguine aliquoties detracto, articulorum dolore fuiſſet liberata, peſſimis confluentibus, undecimo die, obiit (*e*) Plures etiam, cum vena inciſa, & frigido aëre, malos affectus anteverterent, hoc genere tentati fuerunt (*f*). Quo magis falluntur, qui per ſanguinis miſſionem variolas, intra juſtos limites, coërceri poſſe concipiunt.

Ideoque celebris medicus Mead, cum Londini, anno 1708, ample ualetudinarios in æde, quæ a di-

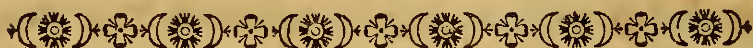
(*a*) Sydenh. p. 356. (*b*) Ib. p. 357. (*c*) Ib) p. 149. 380. (*d*) p. 366. 149. (*e*) p. 361. 380. Freind. comm. 7. de febr. (*f*) Med. Eſſ. Edinb. T. 3. art. 2.

divo Thoma nomen habet, curaret, quia nonnullos variolis, quæ maxime pestiferæ videbantur, implicitos observaverat, orto, circa nonum, aut decimum morbi diem, vel & citius ventris fluxu, præter spem, incolumes evasisse: in quibus alvus ex toto adstricta erat, ad medicamenta, quæ eam molliunt, sub finem morbi confugit: & cum plures, qui in præcipiti jam erant, hac via servati fuissent, eam amico suo Freindio exposuit, quam is secum & multi postea medentium, tam in urbe, quam ruri feliciter tenuerunt (*a*). Neque dubium est, quin vix quisquam, cum in gravissimis casibus alvus etiam pluribus diebus utiliter fluat, cui per hanc modo solutam, modo, ut sustinere spatium affecturi mali possit, compressam, noxiam materiem subtrahunt, periclitetur. (*b*). Nam & Freindius, qui vix ullum, graviter eo morbo correptum, nisi cui declinante febre copiose urina, aut venter profluebat, evasisse dicit, citamque semper alvum, ad infantum salutem, plurimum contulisse, reperit alvi ductione per varium morbi cursum, ægros cujusvis ætatis, cujusvis corporis, nullo discrimine sexus, quocunque cœlo, quocunque anni tempore, omni periculo vacare (*c*). Et in variolis malignis, quæ anno 1729 Londini grassabantur, Huxhamus, cum vix ulla alia medicina proficeret, sæpius liberis suis carissimis, & quam plurimis aliis feliciter alvum subduxit.

(*a*) Mead. de Variol. in præfat. & cap. 3. (*b*) Id. Epist. ad Freind. (*c*) Freind. comm. 7. de febr.

xit. (*a*) Igitur nunquam non, ſi materies purulenta, quæ variolis jam inclinatis copioſe ſanguinem intrat, neque per renes excerniter neque in artus pro dignitate morbi abſcedit, utilis eſt liquida alvus maxime ubi perſpirationem cutis obturata prohibet. (*b*)

His autem omnibus conſenſus, quo ejuſdem indolis humores ſæpe effectu æque ſalutifero per os & infra funduntur, ſatis intelligi poteſt.

CAPUT V.

De Dejectionibus glutinoſis.

Gluten quoque muco naturali tenacius, alvo exit. Itaque ſequi videtur, ut de hoc dicam. Eſt autem pituitæ quædam ſpecies, quæ, cum intolerabili dolore, plerumque excernitur, gelatinæ inſtar tremula, inſipida, inodora, tactu interdum frigidiſſima, pellucida. Vitream antiqui vocabant.

Sed rarus morbus difficulter quoque cognoſcitur; diu enim hominem, antequam quid prodit, excruciat. Galenus in ſe ipſo deceptus calculum in alterutra venarum, quas οὐρητῆρας Græci vocant, ſentire putabat (*c*). Medici, integris ſex annis, car-

(*a*) Obſervat. de aere T. I. p. 36. 37. (*b*) Glaſſ. comm. de febr. p. 149. (*c*) De loc. affect. l. 2. c. 5. T. 7. p. 405.

carcinomate Caroli V legatum laborare credebant. (*a*) Uterque alvi lotionibus curationem recepit. (*b*) Masculi quoque bini, quoties alvum exonerabant, pituitam ovi albuminis similem, sæpe in pelvi, a reliquis fœcibus separatam, non sine torminibus, reddiderunt: hique medicamentis, quæ ventrem adstringunt, & calefaciunt, per os & subtus datis, brevi sanitatem recuperarunt (*c*).

Sed in hoc quidem morbo sæpe non multum sibi vendicare ars, aut natura potest. Itali, quem vehemens dolor sustulerat, plenius intestinum incisum pituita obsessum apparuit, adeo ut digiti tantum crassitiëi foramen, ad fæces transmittendas, esset (*d*). Id etiam alteri, ex ventris suppressione mortui, crassa pituita penitus clausit. (*e*) Quidam tamen gulo humorem glutinosum, limi instar, ano excrevit ad crassitudinem pedis. (*f*)

CAPUT. VI.

De bilis profusione.

§. I.

Sæpe vero bilis, si vesicula tumet, aut motu, nervorum distentione, vel quicquid animum vehe-

(*a*) Fernel. pathol. l. 6. c. 9. p. 395. (*b*) Vid. loca citata. (*c*) Stalp. v. der Wiel. cent. 1. obs. 62. (*d*) Salmuth. cent. 1. obs. 78. p. 49. (*e*) Fernel. l. c. (*f*) Duret. in Holler. l. 1. de morb. intern. c. 44. p. 333.

hementer perturbat, irritatur, supra infraque erumpit primum flava, dein viridis, nonnunquam nigra, vel varia, siquidem color, momento temporis, mire mutatur. Sic porraceam fœminæ, quibus ex vulva malum nasci dicitur, ejiciunt. (*a*) Frequenter sanus homo, qui vel cœlum, vel locum mutat, aut in gyrum ducitur, bilem primo, flavam, mox viridem evomit. Fereque, si stomachus aut cerebrum membranave ejus vulnus accepit, aut concussum est, bilis vomitus insequitur. Propria etiam dentientium, distentiones nervorum, & alvi dejectiones virides, maximeque caninis dentibus orientibus, male habet. Bonum vero indicium fuit torminosis, quibus ante accessionem alvus solito adstrictior erat, bilis flava, & adhuc magis viridis, sponte aut medicamentis, quocunque morbi tempore, maximeque inter initia, ore, vel alvo reddita: brevique tempore eos, quos id malum subito invaserat, multa bilis viridis, & æruginosa evocata levavit. (*b*)

Nam, etiamsi infra septum transversum dolores, qui purgatione egent, deorsum purgante opus esse, indicant: visceraque sub præcordiis posita, motu inprimis inverso venæ portarum, si viæ ejus, quibus cum ramulis venæ cavæ in hepate committitur, clausæ sunt, liquida in intestinis excernunt: sæpe tamen, ubi nausea est, absque inflammatione, vomitu instans gravis morbus discutitur: eoque in febribus continuis, quæ in autu-

(*a*) Sydenh. p. 389. 390. (*b*) Degner. l. c. p. 20. 21.

tumnum cum intermittentibus incidunt, (*a*) & quæ petechiis accedunt, (*b*) fœtidæ dejectiones antevertuntur: ſiquidem bilis, cum omnium humorum, qui in corpore circumfluunt, acerrimus ſit, & facillime putreſcat; celeriter, ſi calor abundat, tormina peſtifera excitare conſuevit, quibus eadem, ac in dejectionibus bilioſis, ſed acriora deſcendunt. Fruſtulum albuminis ovi per aliquot dies incubati aut vitellus putridus tetro ſapore, ſtomachum & inteſtina movet, non minus quam quodlibet purgans. (*c*) Magis itaque putrida bilis, dum continuo in inteſtina deſtillat, ſenſiles tunicas lædit, alioſque etiam peſſimo odore afficit. Corruptæ quoque, quoniam faſtidio urgetur æger, miſceri nova materies difficulter poteſt. Ridicule vulgus ab ovis, quibus in omni fluore ventris utuntur, malum intendi obſtupeſcunt.

Sæpe autem mortuorum veſiculæ, bilem viridem & ſubnigricantem, in conſpectum dant. Sic folliculus puellæ, quam virides dejectiones ſubſtulerant, ad ovi gallinacei magnitudinem, felle æruginoſo tumebat. Similiter quoque turgentem veſiculam in aliis infantibus, qui eodem fluore, aut cholera obierant, bilem per ſpatioſius iter, fudiſſe, repertum fuit. (*d*) Aridam vero, cum tribus calculis duris, ſe oſtendit in epiſcopo Malleacenſi, per viginti dies dejectionibus bilioſis implicito

(*a*) Van Swieten comm. T. 1. p. 264. (*b*) Huxham. obſ. de aere. T. 1. p. 106. 108. T. 2. p. 48. 147. 173. (*c*) Bellin. de motu cordis 96. p. 28. Huxham. Ib. T. 2. p. 49. (*d*) Diemerbroeck Anat. l. 1. c. 15. p. 77.

cito. (*a*) In his ex hepate bilis in inteſtinum deſcendit.

Interdum etiam fit, ſed raro, ut atra bilis ex jocinore feratur. Eam antiqui modo vitiati cruoris, modo acerrimi aceti ſaporem habere dixerunt. Galenus Hippocratem, dum ait, alvum nigram ſanguini atro ſimilem repentinam ſive cum febre, ſive etiam ſine hac eſt, perniciofam eſſe, dejectiones, quæ a priſcis medicis nigræ vocantur, annuere concepit, non vero bilem proprie atram dictam: quoniam illæ neque exedunt, neque fermentant: ſed ſunt, veluti ſanguinis limoſi rivi, fœcum vini ſimiles: quem ſuccum aut ſanguinem atrabilarium vocant. Illumque, ſi diutius in corpore hæret, tenuiorem fieri dixit, & in atram bilem converti, guſtu & odore acidam, ita ut terra reſperſa eo ſpumet. (*b*) Quibuſcunque autem ex morbis acutis, aut ex diuturnis, aut ex vulneribus, aut aliter quocunque morbo extenuatis bilis atra, vel qualis ſanguis niger prodierit, poſtridie moriuntur. In his enim natura imbecillis neque coquere, neque ſecernere, neque ex-excernere poteſt, quæ ita prava ſunt, ac dejectiones ſanguini atro ſimiles, vedum ipſa atra bilis, quæ ab iis differt, (*c*) & protinus, ſi ſupra vel infra ſe oſtendit, hominem rapit. Humerorum tamen dolores, qui ad ſcapulas, vel manus tendunt, vomitu atræ bilis ſolvuntur. Tormina vero ab hac orſa, cum nihil ab ulcerato carcinomate diſtent,

(*a*) Riolan. Anthrop. l. 2. c. 22. p. 27. (*b*) Comm. in Hipp. aph. 4. 2. T. 9. p. 145. de loc. affect. l. 3. T. 7. p. 438. (*c*) Id. comm. in Hipp. aph. 4. 23. T. 9. p. 147.

ſtent, mortifira ſunt, nullamque curationem recipiunt (*a*). Aretæus Cappadox atram bilem in acutis morbis, ſi ex ore prorumpit, celeriter ægrum abſumere, ſi ad inferiora deſcendit, non periculo vacare teſtatur, in longis autem, ſi ad alvum ruit, in tormina, jecoriſque dolorem finiri: (*b*) Diſcernere itaque oportet, inter atram bilem, & ſanguinem concretum longa ceſſatione, longoque ductu præaſſatum, ac liquidæ pici, vel Casſiæ medullæ ſimilem, quo plurimi, ſub ſpecie atræ bilis, falluntur: is ubi funditur, cruentus vomitus, quo tincta lintea rubeſcunt, vel adeſt, vel præceſſit: & fellis nigræ dejectiones nihil tale oſtendunt. (*c*)

§. II.

Si humor atrabilarius, qui ex crudo, aut vitioſo ſanguine provenit, fluit in jecur, ejuſque veſicam, atra bilis naſcitur: quæ, cum ad inteſtina fertur, nauſeas, vomitus & graviſſima tormina facit: eſtque modo perquam acida, ita ut metalla rodat, & cum terra miſta ebulliat, modo putrida, vel, quæ omnium peſſima eſt, oleoſa corrupta. Ubi vero ſimilis humor viſcera, quæ ſub præcordiis, ſunt, occupat, vena portarum, ſi tranſitus ſanguini in ramulos venæ cavæ difficilis eſt, illum tandem, motu retrogrado, atrum veluti pi-
cem;

(*a*) Id. comm. in Hypp. 4. 24. T. 9. p. 148. (*b*) De morb. Diut. l. 1. c. 5. (*c*) Lommius obſ. med. p. 152. Fernel. Pathol. l. 6. c. 10.

cem, craſſum inſtar fæcum vini, in ipſa inteſtina effundit.

Helmontius proterve nimis, quod atram bilem dicant interdum acidam eſſe ita, ut terram fermentet, antiquos, pro more ſuo deriſit: verum eorum æmulus, Boerhaave, qui ipſe bile, ut oleo vitrioli, terram effervescere, & dentes ſtupefieri vidit (*a*) antiquitati fidem non derogari oportuiſſe, manifeſto propoſuit. Dejectiones etiam nigræ, ſplendentes, tenues, & cum ſanguine mixtæ, quibus anno quadrageſimo ætatis, intra quinque dies occubuit quidam natione Græcus, terra attacta, aceti acerrimi modo, ebullivere. (*b*) Ac nauclerus e virginia redux, primum torminibus graviſſimis, deinde nervorum diſtentionibus, & delirio correptus, plurimum bilis viridiſſimæ, ſubinde aterrimæ ac quam maxime acidæ, evomuit (*c*).

Is autem morbus, ſub æſtatis finem, & autumni initio, in regionibus calidis, Ægypto, apud Chairum Civitatem, Arabia, Africa, & India, frequens ubique eſt, quo luſitani ſæpe implicantur. Nam acris & torridus humor, qui ſub fervido cœlo corporibus innaſcitur, in India potiſſimum, & Ægypto, quia carnibus veſcuntur animalium, quibus caſſia fiſtularis purgatoria pro paſtu & cibo eſt, periculoſa tormina excitat, a quibus

vix

(*a*) Prælect. acad. ab. Haller. Edit. T. 6. p. 174. vid. van Swieten comm. T. 1. p. 84. T. 3. p. 499. (*b*) Amatus Luſitan. Curat. med. cent. 2. cur. 45. (*c*) Huxham de Morbo Colico Damnon. p. 20.

vix quisquam tandem, summo molimine sanatur. Robustus miles ab hoc sævo morbo superstes; vix intra annum solitos vires recuperavit. Maxime vero id malum, quod plures ibi ad inferos detrudit, quam quispiam alius affectus, eos prehendit, qui spiritu vini, *Arac* vocant, abutuntur, & quod ex oryza & holothuriis chinenses conficiunt. Atque ob eandem quoque causam multi subito intra 24 horas, vel etiam citius, cholera fatis cedunt. (*a*) Profecto ex pomis, quæ immodice toto die assumuntur, maxime si acida, & austera simul sunt, eorumque succo non bene fermentato, & defæcato, gravia pericula sunt. (*b*) Quo victu cum abuteretur juvenis, coli & articulorum vitiis tentatus, ipso sanguinis sero, succi instar e pomis expressi, viridissimo, laborare visus fuit, vena secata. (*c*)

CAPUT VII.

De Puris profluvio.

§. I.

A bile ad pus veniendum, est, quod nonnunquam osculis venarum exesis, succi instar, quo nu-

(*a*) Bontius de Med. Indor. p. 64. 70. (*b*) Huxham. ib. p. 23. (*c*) Ibid. p. 21.

nutrimur, ſanguinis curſu abreptus, per arterias, quæ in meſenterio ſunt, ad inteſtina defertur. Coxæ tumor, quem chirurgus mane aperire decreverat, tribus purulentis alvi dejectionibus media nocte evanuit (*a*) Magnus quoque abſceſſus cubiti per globulum plumbeum fracti, pus jam maturum, ventris fluxu effudit, poſteaque novo pure repletus, ſimili modo diſparuit, periculoſo vulnere ſaneſcente (*b*).

Vix tamen unquam pus purum & album venter reddit, ſæpe reliquiis ciborum, bile, aliiſque humoribus miſtum. Diſcernere etiam inter verum pus, & materiem puri ſimilem, nemo facile poteſt. Nam in gravedine craſſa pituita, puris inſtar, e naribus, & ex pulmone excreatur: eſtque lippitudinis genus, quo diu lacryma cum craſſa pituita profluit: aliquando vero mucus, qui ab interiore parte veſicam contegit, puri ſimilis mingitur. Interdum etiam fieri ſolet, ut mucoſa ſordes, quæ purulenta non eſt, nec ab ulcere manat, pluribus diebus ex ano feratur. Idque multos ſpecie puris fefellit, (*c*) maxime in torminibus. (*d*) Quin febris quoque materiem, quæ in pus converſum eſſe videtur, cum reliquis humoribus, donec e corpore exeat, agitare conſuevit. (*e*)

Et quamvis interdum ex abſceſſibus pus feliciter alvus evocet, ad inteſtina tamen id tendere ſemper

(*a*) Miſcell. N. C. D. 2. a. 2. p. 82. (*b*) v. Swieten comm. t. 1. p. 706. (*c*) Fernel. pathol. l. 6. c. 10. (*d*) Freind. hiſtor. med. (*e*) vid. v. Swieten. comm. t. 1. p. 707.

per periculoſum, ſæpe peſtiferum eſt. Itaque, ſi non altius movetur, ex arte debet emitti: penitiuſque condita ſuppuratio, ubi vel per ſe, vel per medicamenta, vel etiam ferro aperiri nequit, leni alvi ductione tantummodo curari oportet, duce natura.

§. II.

In tabe vero alvus ſi turbetur, actum eſt (*a*) & cita utique vitanda eſt: ſiquidem cibi crudi deſcendunt, corpus non alitur, nihilque æger excreat, niſi pituitam ſpumantem, alvo irritata omnia ad ſe trahente. (*b*) Si quis etiam in eo morbo diutius traxit, ubi capilli fluunt, ubi urina quædam araneis ſimilia ſuperſidentia oſtendit; atque in ſputis odor fœdus eſt; maximeque, ubi poſt hæc orta dejectio eſt, protinus moritur: rupta quoque pulmonis vomica, ſi venter liquidus eſt, periculum certum eſt (*c*) perverſo enim naturæ conatu fluor ægrum male erercet, fractis viribus (*d*). igitur in phtyſi alvus cita vitanda eſt.

Raro fit, ut Thorax & pulmo per alvum purgetur. Galenus Thoracis vomicam. (*e*) Bartholinus plus ſemel, in lateris doloribus & tabe pus (*f*) alvo expurgari viderunt. Meiboomius (*i*) atque ſep-

(*a*) Aretæns de cauſ. morb. diut. l. 1. c. 8. (*b*) Hipp. l. 1. de morb. c. 7. Ed. Mack. t. 2. p. 186. (*c*) Id. coac. 429. 436. ib. p. 175. aph. 4. 14. 12. (*d*) Duret. comm. in Hipp. coac. 429. p. 305. (*e*) De loc. affect. l. 6. c. 4. t. 7. p. 517. (*f*) Epiſt. c. 4. Ep. 87. (*g*) De Abſceſſ. p. 104.

Septalius (*a*) purulentis dejectionibus ex vomica a costarum parte orta, desperatos convaluisse testantur. Aliaque, quæ a pulmone nata erat, etiamsi nulla spes superesset, torminibus per plures dies supervenientibus, tam integre sanata fuit, ut spina a pure distorta sponte reponeretur. (*b*) Nonnumquam etiam, quæ a vulneribus nascuntur, alvo cita levari visum fuit. (*c*) Pulmo graviter ictus, cum ex plaga vix quidquam puris prodiret, ad sanitatem pervenit, orto, vicesimo die, ingenti per anum proluvie. (*d*) Si enim materies cito, intra diem, hac via expurgatur, non amplius quidquam e vulnere manat, febris quiescit, protinusque æger in bona spe est (*e*). Quod si vero sanies ex lateris morbo ad intestina aut vesicam fertur, vomica quidem rupta est, sed vetus ulcus, quod vix sanescit, lateri inducitur. (*f*)

Proinde, si ex nimia inflammatione suppuratio fit, id agendum est, ut pus extussiatur: quod si fieri nequit, in ventrem plerumque erumpit, unde quidem melius se habere videntur, cum ex augusto in ampliorem locum materies delabatur. (*g*) Hi tamen non facile sanescunt, nisi multa signa bonæ valetudinis subsecuta sunt. (*h*) Quemadmodum enim pus, quod ferro aut igne emittitur, si est

(*a*) Animadv. med. l. 6. §. 127. (*b*) Acad. R. S. 1731. stalp. v. der Wiel obs. cent. 1. o. 34. (*c*) Marchett. obs. 43. (*d*) Valercola l. 4. obs. 10. (*e*) Marchett. ib. (*f*) Aretæus de caus. morb. acud. l. 2. c. 1. (*g*) Hipp. l. 2. de morb. c. 16. Ed. Maek. t. 2. p. 228. (*h*) P. Salius Divers. comm. in l. c. Hipp. p. 242.

eſt læve, album, & unius modi, ſine ullo metu eſt: & quo effuſo, febris protinus conquievit, deſieruntque urgeri cibi faſtidium, & potionis deſiderium: ac contra ſi pure extrinſecus emiſſo, febris non quievit, aut quamvis quieverit, tamen repetit: item ſi ſitis eſt, ſi cibi faſtidium, ſi pus eſt lividum, & pallidum & mali odoris, periculum certum eſt: atque ubi pus acervatim profluxit, mors in propinquo eſt. Similiter periculoſiſſimum ſæpe eſt ſi vomicam ſecuta ſubito dejectio eſt. (*a*) Interdum alvus cita, æque ac ſcalpellum vel uſtio, prodeſt. (*b*) Vix tamen pus ſincerum & album, ob longa itinera, edi ſolet. (*c*) Maxime ſigna quæ anteceſſerunt, & ſi fluxu ipſo levatur malum, id ſine noxa, ex pulmone & thorace in inteſtina deſcendere, monſtrant.

Ex his autem, cum pus, per inſolitas vias proveniat, ſcire licet, ea, quæ natura interdum adhibet, artem ſequi non poſſe, potiſſimum, quia levi medicamento noxia materies non dematur, validum vero vires conſumat, in quibus ſolis ſalutis poſita eſt. (*d*).

§. III.

At ſi exulceratio ſtomachum infeſtat, modo in ejus partem exteriorem, ventremque, modo intus pus pro-

(*a*) Hipp. l. 1. de morb. c. 4. Ed. Mack. t. 2. p. 181. (*b*) P. Salius Divers. comm. in Hipp. de morb. p. 58. 76. (*c*) Fernel. pathol. l. 6. c. 11. p. 402. (*d*) Septal. animadv. med. l. 6. §. 127.

prorumpit, vomitu, aut dejectione conspicuum. (*a*) Idque puella, rupto abscessu, supra & infra emisit. (*b*) Sæpius tamen per os redditur. (*c*) Mead aliquoties, ægros, magnam sanguinis, simul & purulentæ materiæ copiam evomuisse vidit. (*d*) Terret sane iste casus, at plerumque non magnum periculum adfert: adhibendi leves & glutinosi cibi sunt, sed citra satietatem. Omnia acria atque acida removenda: vino, si febris non est, dulci, aut, si id inflat, certe levi utendum: sed neque perfrigido, neque nimis calido: iisque adsumptis, quæ membranas exulceratas conglutinant, inprimis *balsamo locatelli* redit sanitas. (*e*) Verum, cum vomica ventriculi minus frequens morbus sit, raro curatur, causa mali non bene cognita. Interdum etiam pituita stomachus impletur, fereque eadem, quæ in suppuratione, signa sunt. Fæminæ tumor cum dolore, sub præcordiis erat: accedebatque anxietas, atque nausea: nonnunquam humor supra erumpebat, qui referre pus videbatur: sed adhibitis, quæ puri digerendo sunt, fortuito vomitu morbus simul cum materia, quæ coiverat, subito discussus est. (*f*)

(*a*) Fernel. pathol. l. 6. c. 1. Riolan. Anthropogr. l. 2. c. 20. p. 117. vid. Avenzohar. l. 1. tr. 2. c. 3. (*b*) Philosoph. Transact. 1751. p. 406. (*c*) Meiboom de abscess. p. 48. (*d*) Monita med. p. 112. (*e*) Ib. (*f*) Meiboom de abscess. p. 48. 50.

§. IV.

§. IV.

Ubi vero abſceſſus, poſt dolores, qui ventrem infeſtarunt, pus in inteſtina emittit, tormina purulenta fiunt, pro conditione ulceris, varia: ſi quidem ex vomica inteſtinorum ſincerum pus, quod raro ab alia parte deſcendit, alvo exire poteſt. (*a*) Igitur purulenta alvi dejectio mala eſt, & ulcus, malignum ſæpe & inſanabile, in inteſtinorum anfractibus latitare, ſignificat (*b*). Fertur autem primum e podice pus ſanioſum, deinde album & concoctum; idque vel ſeorſum, ac ſincerum, vel fæcibus propulſum, & permiſtum: tumque dolor & febris quieſcunt, alvus, impedimento ſublato, libere redditur: ſed ulcus non facile ſaneſcit, fereque in fiſtulam, vel in cancrum abit, exitque ſanies modo cruenta, modo purulenta. Vix tandem cicatrix inducitur. (*c*) Quidam tamen, ab alvi dejectione purulente, convaluerunt (*d*). Sæpeque inteſtina, quæ vermes exederant, fuere curata. (*e*) brevi mulier, cui ex abſceſſu in inguine, vivis lumbricus prodierat, ulceris cura probe habita, malum evaſit. (*f*) Alteraque cui ſub umbilico fæces, & intra quatuor dies, plus quam centum vermes, ſpithamam longi, eruperant, viginti diebus,

(*a*) Galen. comm. in Hipp. aph. 7. 8. t. 9. p. 295. (*b*) Hipp. coac. 608. Ed. Mack. t. 1. p. 190. Hollerius in l. c. p. 1057. (*c*) Fernel. path. l. 6. c. 9. Meiboom ib. p. 55. (*d*) Holler. l. c. (*e*) vid. Meiboom l. c. (*f*) Tulp. l. 3. obſ. 12.

bus, ex toto convaluit. (*a*) Magnus quoque abſceſſus in dextro inguine virginis ortus, ubi primum puris fetidi libram circiter, dein decem adminimum lumbricos, tandem chylum, fæcesque effuderat, plenam curationem recepit (*b*). Et puero novenni vulnus, per quod cibi inteſtino exibant, conſolidatum eſt (*c*).

Super hæc, inguen quoque nonnunquam ramex implet. Βυβωνοκήλην adpellant. iſque ſæpe nimis audacter inciditur. (*d*) Cum medicus, ut pus excluderet, tuberculum ſupra inguina aperuiſſet, ſtercus ſubſecutum eſt, & in colo abſceſſus manifeſte apparuit. (*e*) Cumque forte adoleſcens in peſtilentia tumorem ſaltando ſibi excitaſſet, alter cum chirurgo, bubone, ut putabant, inciſo, fæces effundi, vulnusque tandem, poſt mula tædia, coalecere, demirati ſunt (*f*) multum enim in malo imprudentia curantis facto, apta manus proficit. Marchettis, ſtercore elapſo, villici, ramicem quem barbitonſor, bubonem venereum eſſe ratus, ſcalpello ſecaverat, intradecem dies, ad ſanitatem perduxit. (*g*) Similiter in alio ruſtico, prudentis quoque medici auxilio, vulnus circa umbilicum,

cu-

(*a*) Miſcell. N. C. Dec. 1. a. 1. p. 321. Dec. 3. a. 2. p. 245. (*b*) Ib. Dec. 2. a. 4. p. 219. (*c*) Lamzweerd. obſ. 55. Miſcell. N. C. Dec. 2 a. 4. p. 250. act. phys-med. vol. 1. p. 294 vol. 3. p. 38. vol. 4. p. 160. vol. 8. p. 235. medic. Eſſ. Edenb. t. 1. art. 19. Schenck obſ. l. 3. de Lumbricis. p. 373. (*d*) vid. Fabric. ab. aquapend. operat. chyr. c. 72. (*e*) Galen. l. 1. de loc. affect. c. 1. t. 7. p. 379. (*f*) Stalp. v. der Wiel. cent. 1. obſ. 54. (*g*) Obſ. 55.

curatum fuit, quo æque lippus tonſor fæces, e laxiori inteſtino, emiſerat. (*a*) Interdum etiam, ubi inflammatione hernia intumuit, reducique non poteſt, cancer exciditur, ulcusque agglutinatur: a quo nobilem matronam, quæ ſeptemdecim annis ramice vexata fuerat, cum ejus callus & caro putrida ſecederent, perſanavit Hildanus, nulla relicta fiſtula. (*b*) Idque in aliis etiam, quamvis fæcis effluerent, perfectam curationem admiſit (*c*). Diu tamen victu tenui, ne recrudeſcat, utendum eſt (*d*).

§. V.

Fiunt etiam in cellulis membranæ, cui inteſtina nectuntur, & circa ejus glandulas, abſceſſus de quibus, propter ſigna dubia, inter authores parum conſtat. Videntur autem primi Fernelius, (*e*) & Salius, (*f*) id vitium ab aliis non clare propoſitum, optime explicaſſe: eos Lommius inſequitur. Ubi ſuppuratio fit, gravitatis cujusdam in ea parte, ſed vix doloris, niſi premitur, ſenſus eſt: febris lenta, nullis moleſta caſibus gravioribus, vitæ officia hominem tenere patitur: plerumque, inter ini-

(*a*) Act. Berol. d. 1. vol. 3. p. 82. 83. (*b*) Lib de Gangræn. c. 6. p. 778. & cent. 1. obſ. 55. (*c*) Medic. eſſ. Edinb. vol. 1. art. 20. vol. 5. art. 34. Academ. de Chirurg. t. 1. p. 343. Philoſoph. Tranſact. No. 443. remarq. ſur Dionis p. 57. (*d*) Academ de Chyrurg. t. 1. p. 343. (*e*) Pathol. l. 6. c. 7. 10. (*f*) In Avicennam. p. 244. vid. Lomm. obſ. p. 178. Fr. Hoffman. med. rat. tom. 4. ſect. 2. c. 13.

initia, rubra ſanies alvo exit: interdum venter nil, niſi coacta, reddit: ſemper vero intumeſcit: nonnunquam rupto abſceſſu, pus album vomitu educitur: ſæpius fæcibus permiſtum, vel etiam, ſine miſtione ſincerum, magna copia, absque dolore, ad inferiora deſcendit: utique ſi morbus ad inteſtina noviſſima vergit; quod aliquando celebres medicos magna admiratione, & controverſia torſit: pus purum & album paucis diebus excretum periculo ſubtrahit; ſi ſanies diutius deſtillat, pravum fit ulcus, & inſanabile: (*a*)

Remedium vero non eſt: ſed qui hoc profluio fetidi puris (quod nonnunquam quotidie, bis vel ter cum fæcibus excernitur) laborant, cum reliquarum partium ſanitate fruantur, etiam per plures annos, ſupereſſe poſſunt. (*d*) Quædam protinus ex inflammatione meſenterii male ſe habuit; eaque in ſuppurationem converſa, melius & ſana ſibi viſa fuit: ſed ſingulis diebus, bis terve in quartum annum usque, pus mali odoris, nullis excrementis miſtum, ano reddebat. (*c*)

Interdum enim, humorem acrem, maxime quibus venter prominulus eſt, ex meſenterio, in quo antea colligitur, in inteſtina prorunpere, manifeſtum eſt. (*b*) Id, corpus viri, quem tormina ſuſtulerant, conſpectui ſubjecit: namque colon & rectum minutis abſceſſibus ſcatebat, & qua par-

(*a*) vid. Meiboom. de abſceſſ. p. 61-65. (*b*) R. Dodonæus pax. p. 485. (*c*) Id. Annotat. in Beniven. obſ. 33. p. 135. (*d*) Fernel. pathol. l. 6. c. 10.

parte tubercula ruperant, lacerum erat: ac multæ glandulæ, in meſenterio poſitæ, tumebant, maturo pomo ſimiles; ruptæque pus foetidum, quale ægro effluxerat, ejiciebant (*a*). Quin etiam alteri materiem purulentam, quæ continuo per alvum, nonnunquam, ac ſi renum vitium eſſet, veſica exibat, easdem glandulus effudiſſe, vix dubitari poteſt. Semper enim fæces puræ prodibant: idque indicium eſt, malum, extra rectum inteſtinum, hærere, cujus ſphincter quoque dolebat, exiquo foramine tuberculi patulus. Si quando pus copioſe rueret, dolor remittebat, coacervata materia iterum intenſior, rurſum, cum pus ad libras effluxiſſet, levatus, adeo ut idem malum, per circuitus rediret. tormina autem, circa umbilicum, vexabant, &, in ventre, ruptæ quaſi veſiculæ, ante puris effluxum, ſenſus erat. Tandem vero oſſi ſacro & coxendici tuberculum increſſebat, quo inciſo, pus tanto foetore & acrimonia, ut ſcutellam argenteam, qua excipiebatur, atro colore inquinaret, copioſe erupit. (*b*) Hofmannus tres caſus ſanati hujus mali poſuit. Milite enim, quem ſiniſtra parte præcordiorum percuſſa, diu tumor & dolor ſupra os ilium infeſtaverat, ſanitas in propinquo fuit, ſimulac tormina, quæ interpoſitis pluribus diebus, accedebant, & quibus per tres menſes, ſæpe octies vel decies uno die, modo ſtercus, modo cruenta ſanies deſcendebat, levari coe-

(*a*) Thom. Barthol. hiſt. Anat. cent. 6. hiſt. 2. (*b*) Ib. cent. 4. hiſt. 96.

coeperunt. (*a*) Et in agresti, dolor cum febre, a lapsu in stipitem, supra umbilicum, ortus, deinde post aliquot dies, cruento pure supra, infraque multum erupto, quievit, & sic, per circuitus & dolor & dejectio repetens, penitus desiit. (*b*) Tertiusque casus est nobilis qui cum ex vehementi ira in dolorem cum sensu gravitatis, circa lumborum primam vertebram, incidisset, purulento fluore ventris & vesicæ etiam, diu debilitatus, tandem vires suas recepit (*c*).

Illud autem jure aliquis cum Riolano (*d*) mirabitur, quomodo hi tumores sine manifesto dolore solum sensum gravitatis habeant, nam & morbi, qui in ea parte deteguntur, & nothus dolor colicus, cujus Fernelius meminit, (*e*) illam acutissime sentire, satis ostendunt. Sed absque inflammatione abscessus fuint. ἀποστήματα vocant. Qui, ubi intus latent, sæpe nulla, vel dubia indicia dant: ut in tuberculis pulmonum frequenter accidere solet.

§. VI.

Difficulter quoque abscessus in maxima corporis glandula, quam πανκρέας Græci vocant, ab aliis qui infra septum hærent, dignoscitur. Tantummodo ex tumore & gravitate circa eam partem levis suin-

(*a*) Med. Rat. t. 4. sect. 2. c. 13. p. 580. (*b*) Ib. p. 550. (*c*) Ib. p. 583. (*d*) Anthropogr. l. 2. c. 15. p. 109. (*e*) Pathol. l. 6. c. 16.

ſpicio naſci ſolet. Neque etiam id ſcire multum intereſt. Nam omnes tabis metum incutiunt, ſimilemque curationem requirunt. Commode vero pus, ſolito itinere, in inteſtina, indeque alvo effluere poteſt. (*a*) Id viſcus, Tulpius in cadavere juvenus ſupra infraque extuberans, ac turgidum, intusque ſordido pure, ac viſcida pituita infarctum, conſpexit, (*b*).

§. VII.

At lienis ubi affectus eſt, intumeſcit, ſimulque cum eo pars ſiniſtra: quæ & dura eſt, & prementi renititur, venterque intentus eſt. Interdum etiam, cum inflammationi ſit obnoxius, ſuppuratio in eo fit: ſed pus cinereum foeculentum, aut lividum, nunquam purum & concoctum excernitur (*c*). Idque caſu nonnunquam medicamento, quo bilem & pituitam dejiciunt, feliciter evocant medici, (*d*) & inopinanter. (*e*) Purgatione mulier, cui ea parte vehemens dolor erat, audito, ſimul cum ancilla ſibi proxima, ſtrepitu, cruentum pus, ad libras quatuor, & amplius per os, & infra emiſit: & quamvis ex ſequenti crebra profuſione anima deficeret, brevi tamen ad ſe rediit. (*f*) Similiter, ex rupto abſceſſu inteſtini, convaluit vir,

(*a*) Meiboom de abſceſſ. p. 67. (*b*) Tulp. obſ. l. 4. c. 32. (*c*) Aretæus l. 1. de cauſ. motb. diut. c. 14. (*d*) Hipp. l. 1. de morb. c. 4. Mack. p. 180. (*e*) Salius comm. in l. c. p. 55. (*f*) Act. Phys-med. vol. 3. obſ. 73.

vir, cui venter triduo suppressus, ac lotione mollitus, primo pus & sanguinem, mox torminibus integras tunicas, compositas ad imaginem canalis intestinorum, cum stercore; tandemque materiem purulentam, pluribus diebus, effuderat. (*a*)

Sæpe, quibus magni lienes sunt, his sanguis aliqua parte prorumpit. Fernelius sanguinem stomacho redditum, cum in grumos coagulatus conspiciatur, non tenuis ac rubicundus, sed crassus, & contretione nigrescens, semper aliundi diduci putavit. (*b*) Sed nonnumquam is, si abundat, relaxatis ventriculi vasis, evomitur, & mulier sanguinem vomens, profusis menstruis, liberatur: eaques per certos circuitus, cruento vomitu, provenire visa sunt. (*c*)

Plerumque tamen, a jocinore vel a liene male affectis, cruor erumpit. Qui ab hepate venit, magis splendet, ac purior est: quem lien fundit, is turbidior, subniger, interdum acidus est (*d*) pici liquatæ, vel cassiæ similis: & sæpe ex tumore circa splenem collapso, dignosci potest. (*e*) Frequenter enim ante, in sinistra parte præcordiorum, tumidus lien, qui, post vomitum, evanescit, manifeste sentitur. (*f*) Indolens tumor, & prælongus, quem vir mediæ aetatatis, per decem an-

(*a*) Miscell. nat. cur. d. 3. a. 9. & 10. p. 315. (*b*) Fernel. l. 6. c. 3. (*c*) Hipp. aph. 5. 32. Stalp. v. der Wiel cent. 2. obs. 17 (*d*) Lommius obs. p. med. p. 148. (*e*) Archigen. apud ætium tetr. 2. serm. 4. cap. 62. (*f*) Dodon. in scholio obs. 26.

annos, in ſiniſtro latere geſtaverat, improviſo copioſi ſanguinis vomitu, horæ ſpatio, ſublatus fuit (*a*). Alterque quotannis e regione lienis, tactu, ad pugni magnitudinem, increſcens, ubi ad ſummum pervenerat, ruptus, ingentem ſanguinis copiam, interdum ad IV. vel V. librarum pondus, in ſtomachun (effudit, vomituque peracto, confeſtim deſidit, donec pedetentim collecto ſanguine turgens, iterum ſimili modo evacuaretur. (*b*)

Sæpiſſime ſanguis ſimul ſurſum & deorſum fertur. Qui juxta curriculum habitabat, cum noctu ſanguinem vomuiſſet, poſtero die, cruento vomitu, ſuffocatus fuit. A liene quoque deorſum multus cruor manaverat. (*c*) Alius, cui lien valde intumuerat, atri ſanguinis, & grumoſi plusquam decem libras emiſit: rurſusque, poſt annum, aucto tumore, ſimili profluvio correptus, in aquam mortiferam incidit (*d*).

Inſtantis autem profuſionis ſigna ſunt, anxietas, tenſio, & dolor in latere ſiniſtro: animaque citius deficit in eo, maxime ubi ſplen vitiatus eſt, quam in omni alio ſanguinis profluvio. (*e*) lienem intus tabefactum, ſolum ad exteriora integrum cadaver exhibuit, viri crebro vomitu ſanguinis mortui. (*f*) Isque in ſexagenario, ſubito, ſine vomitu, aut dejectione cruenta, rapto, putridus erat, ventriculo,

(*g*) Miſcell. n. c. d. 3. a. 7. &. 8. p. 359. (*b*) Ib. d. 2. a. 7. p. 376. (*c*) Hipp. l. 5. Epidem. Ed. Charter. T. 9. p. 342. (*d*) Marcell. Donat. hiſt. med. Mlrab. l. 4. c. 9. p. 208. (*e*) Fr. Hoffmann. Med. Rat. T. 4. part. 2. ſect. 1. c. 3. (*f*) Bonnet. Sepulchv. anat. T. 2. p. 120.

culo, quem grumosus sanguis impleverat, non affecto. (*a*)

Quidam sanguinem ab hepate vel a liene in ventriculum fluere posse negant: sed nullæ valvulæ, nec in vasis lienis, nec in brevibus ventriculi, recursum impediunt: nam, ubi in cadavere, vena, quæ per omentum, vel inter id & ventriculum discurrit, aëre, vel humore impletur, ambo & lien & ventriculus, venis undiquaque turgidis, non solum assurgit, sed interdum liquor in ipsum ventriculum stillat. Nonnunquam etiam, adapertis ejus vasis, edax humor lienis, vomitum atri sanguinis & coagulati, excitat, quo in ὕδρωπα, quam Græci vocant, incidunt (*b*). Vas breve in senatore qui cruenta sursum & deorsum profusione, diem supremam obierat, digiti magnitudine latum in ventriculum hiare, conspectum fuit. (*c*) idemque in matrona, post diuturnos, in latere sinistro dolores, & post frequentes sanguinis vomitus vomendo exstincta, calami majoris, quo litteras pingimus, simile, unico trunco a liene in ventriculum tendens, ramum in ipsius cavitatem, ita ut stylum admitteret, apertum habebat, reliquis per ejus tunicas discurrentibus: atque non procul inde aliud vas quoque pervium erat. (*d*) Medici etiam, in cadavere Cardinalis Cibonis hoc vomitu occisi, viderunt, coarctato ventriculo lienem turgescere, irum-

(*a*) Comm. acad. petropol. T. 1. p. 383. (*b*) Drelinc. de lienos c. 14. §. 4 (*c*) J. Riolan. anthropogr. l. 2. c. 17. p. 114. (*d*) *Miscell.* N. C. dec. 1. a. 9. & 10. p. 68.

iterumque ſplene compreſſo in ventriculum, copioſum ſanguinem, per vas breve, infundi. (*a*)

Qui vero ex liene ſanguinem fundunt, interdum, ſed raro, in prima vomitione, deficiunt, ſæpe in altera, vel & tertia, vel & poſt eam, ſequenti alia. Renaſcuntur autem, per incerta tempora, ſubinde paucis, ſubinde pluribus menſibus intermediis: quarum aliquam ſi non eſt mors conſecuta, in uterum multus humor, quo tandem pereunt, contrahitur (*b*). Mulier quidem poſt vomitus frequentes, ea morbo, implicita, ſanari videbatur, ſed paulo poſt ſanguinem iterum vomens, occubuit. Neque virum aqua, quamvis, per prominentem umbilicum, laneo filo tranſmiſſo, ſenſim effluxerat, periculo ſubtraxit, vitiato liene, concreti ſanguinis ſimili. (*c*) Uno tantum & alteri, primo vomitu, ſanitas rediit. (*d*)

Quibus autem dextra parte præcordia dolent, & ſanguis ſpumoſus ex hepate evomitur, mors inſtat (*e*) frequenter in ipſo vomitu, uti cuidam, ubi longo tempore ex jecinore ſe male habuerat, accidit (*f*)

§. VIII.

Si vero jecur vomica laborat, pus intus ad veſicam, vel ad inteſtina prorumpere poteſt: ubi in

(*a*) Spigelius Anat. l. 8. p. 241. (*b*) Dodonæus prax. c. 26. p. 325. 326. & obſ. med. 26. (*c*) Ib. (*d*) Ib. in ſcholio. (*e*) Hipp. coac. 450. Ed. Mack. T. 1. p. 176. (*f*) Dodonæus obſ. med. c. 26. p. 45. vid. Galen. de loc. affect. l. 5. c. 6. Charter T. 7. p. 494.

in inteſtinum deſcendit, ex alvo primum aquea feruntur, poſtea humor, in quo ſunt lotæ carnis ſimilia, nec non qualia in torminibus, quando intus inteſtina exulcerantur, exire ſolent. Interdum cruentum virus, interdum concretus ſanguis effunditur: fertur & bilis flava, ſincera, aut porracea, & poſtrema, quæ interitum ſecum trahit, nigra bilis. (*a*) Saniei quoque fluxus in ventrem, ſi ſtomachum occupat, periculoſiſſimus eſt. (*b*) Cruor autem paucus ſenſim ex ulcere jocinoris manat, multo virulento, turbidoque pure imbutus. Leviculus etiam doloris tractus, juxta jocinoris regionem ſentitur, atque ejus ulceris, quod illic inhæreſcit, aliquæ ante notæ fuerunt. (*c*)

Quod ſi non bonum pus, ſed mali odoris, veluti putredinem venter expellit, crudum alimentum præterfluit, atque ignis ſacer inſequitur, omniaque in pejus vertuntur. Carnes colliquatione contabeſcunt, (colliquatos nominarunt, qui poſt ulcera jecoris tabefacti moriuntur), motus exiles arteriarum, & ſpiritus difficultas mortem ſubeſſe teſtantur. Quibuſdam etiam, quamvis tormina, ulcuſque ſanari viderentur, morbus tamen in aquam inter cutem deſiit.

Quod ſi vero omnia remittuntur, pus album læve, æquale, inodorum venter dejicit, & cibos concoquit, homo in bona ſpe eſt. (*d*) Virgo, quam

(*a*) Aretæus de morb. Diut. cauſ. l. 1. c. 3. (*b*) Ibid de morb. diut. curat. l. 1. c. 13. (*c*) Lomm. obſ. med. l. 2. p. 182. (*d*) Aretæus de morb. diut. cauſ. l. 1 c. 3.

quam per annum calidus tumor in latere dextro, ſub coſtis ſpuriis, cum ſiti, & ciborum faſtidio vexaverat, accedente ingenti fœtidi puris profluvio, convaluit. (*a*) Et mulieri, cui præcordia diu, cum ſenſu doloris dura in dextra parte tumebant, libram circiter, quaſi materiei quam παρέγχυμα Græci nominant, alvo exceſſiſſe profuit. (*b*)

Plerumque tamen ſemper æger diu luctatus moritur. Vixque ſanati abſceſſus exempla proſtant fide digna. Hepar enim natura biliosum bonum pus non dare, ejuſque ulcus vix unquam ſaneſcere poteſt. (*c*) Ideoque ſi effluit, velut: ἀμοργὴ (olii fœcem Græci nominant, cui ſimilis hepatis putredo) aut ſi pus cruentum e jecore exit, pereunt. Carnem enim ejus intus vitiatam eſſe, mortiferum eſt. (*d*) Sanies etiam ferro emiſſa, cum lethum acceleret, mirum non eſt, ſi humor corruptus, ſemper in inteſtina diſtillans (qui fluxus colliquativi nomine venit) ciborum faſtidium movet, longa & peſſima tormina facit, nullam medelam, vix palliationem capit. Sæpe id malum totum viſcus devorat. In extenuato corpore militis, qui ex inflammatione in fluxum hepaticum inciderat, loco hepatis, ſola membrana, quæ illud contegit, reperta fuit, ſacci inſtar craſſa, ſaniem loturæ carnis ſimilem tenens, qualis ægro per ſex menſes effluxerat. (*e*) Atque in hepate juvenis viginti libras

(*a*) Miſcell. n. c. dec. 2. a. 10. p. 212. (*b*) Medic. Eſſ. Edenb. t. 4. art. 29. (*c*) Fernel. pathol. l. 6. c. 5. p. 385. (*d*) vid. Galen. comm. in Hipp. aph. 7. 45. t. 9. p. 316. (*e*) J. Bontius obſ. 9.

bras puris invenerunt. (*a*) Sic ren quoque ſuppuratus, ſaccus inutilis fit. (*b*) Denique ipſum jecur, quod maxime mirum videri poteſt, abſque ſanguinis profuſione ſæpe conſumitur. (*c*) Sed in tabe illud quoque nonnunquam accidere ſolet, ut, exigua parte pulmonis ſuperſtite, vix cruentum aliquid, cum pure, excreetur. (*d*)

Si vero extrinſecus membrana, integro hepate, ſuppurat, pus bonum fieri poteſt. Itaque, ubi ſcalpello aperiunt, & ipſam vomicam adurunt, ſi ex ea fertur pus purum, ſalus facilis. Id enim malum in tunica eſt: a quo omnes, ſi modo hepar non affectum eſt, ſervantur. (*e*) Iſque a periculo tutus eſt, cui pus album effluit, concoctum, læve, olidum, & craſſum, febres remittunt, omniaque facile quieſcunt. (*f*) Frequentiſſimus, in india, is abſceſſus eſt. (*g*)

§. IX.

Igitur, ſi jam incidit in aliquo viſcere abſceſſus, cujus pus ſapiens natura alvo emittere conſuevit, medico de rebus cogitandum eſt, alvum ſubducentibus. Id vero ex ſuppuratione uteri, atque veſicæ, quod nonnunquam in inteſtinum rectum prorum-

(*a*) Paw. obſ. anat. 7. vid. Dimerbroeck anat. l. 1. c. 14. (*b*) Barthol. hiſt. anat. cent. 3. hiſt. 35. paw. obſ. 4. (*c*) Ballon. conſ. l. 1. conſ. 53. St. Blancard. prax. p. 136. (*d*) Hipp. aph. 7. 45. Galen. comm. in l. c. Charter. t. 9. p. 316. (*e*) Aretæus l. 1. de cauſ. morb. diut. c. 3. vid. Saviard. obſ. chyr. 39. 40. 41. (*f*) Bontius de med. Indor. c. 8.

rumpit, (*a*) potius, per ſua itinera, educi, evidentiſſimum eſt. Gravitas, & ardor, & diſtentio, & dolor & durities in ventre, præcordiiſque, ſumma cura explorari debet, ne forte latens vomica medicamento rumpatur, & tormina ac dejectiones excitet, quæ nullis remediis curari poſſunt. Quam ob cauſam, ubi pus per inteſtina educere velis, lac eductorium eſto, præcipue quidem, aſinæ, ſin id non adſit, capræ aut ovis: ſucci autem lubrici, & abſtergentes præbeantur, qualis eſt hordeacus. (*b*).

CAPUT VIII.

De Ventris fluxu ſanioſo.

Ubi vero ſanies ex ano diſtillat, ſcire licet, ulcus aut καρκίνωμα alicubi in ventre hærere. Nam ſi ex inflammatione jecur non ſuppurat, tumor durus ſubſidet, quem σκίῤῥον Græci vocant, venter ſqualet, & crebræ dejectiones fiunt. (*c*) Et, ſi in inteſtinis id vitium naſcitur, dira tormina perpetuo ægrum excruciant, reſolutio nervorum, aut diſtentio inſequitur, donec tandem mors unico ſit miſeriæ ſolatio. Fæmina tamen quinque annis lenta febre cum intolerabili dolore ventris conflictata,

(*a*) vid. Meiboom de abſceſſ. p. 77. 84. (*b*) Aretæus de morb. diut. curat. l. 1. c. 13. vid. Meiboom de abſceſſ. p. 53. (*c*) Aretæus de cauſ. morb. diut. l. 1. c. 13.

ta periculum evaſit, poſtquam, vomitus cauſa, potionem ſumſiſſet, qua, cum dejectionibus torminoſis, corpus glanduloſum, ſecuta ſanguinis profuſione, excreverat. Id autem latitudine binos digitos, longitudine tres palmas adæquans, ſeptem unciarum pondus habebat (*a*).

CAPUT IX.

De Sanguine per alvum reddito.

At plerumque evenit, uti ſanguinem nec pus, nec ſanies ſequatur. Nonnunquam, inter dormiendum, cruor ex naribus per fauces deglutitus, ad ſtomachum & inteſtina deſcendit, ægrumque, ubi alvo effluit, vano metu, interdum etiam medicum terret. (*b*) Sed, ſi ſanguis aut calor abundat, frequens eſt, ut alvo profluvium ſanguinis fiat. δυσεντερίαν interdum vocant. Per eam, æque ac per venas, quæ in ano, vel in ore vulvæ fæminarum ſunt, totum corpus a puro ſanguine, ob copiam ſui, exinanitur (*c*), maxime in his, qui athletice valent, quive ex nimo labore ad ſubitum otium tranſeunt, vel quibus membrum quoddam exciſum eſt: interdum etiam mulier, quæ menſtruis non purgatur, ſanguinem dejectione, aut vomi

(*a*) Kerckringh. obſ. anat. 56. (*b*) v. Swieten. comm. t. 3. p. 375. (*c*) Galen. l. 2. de loc. affect. c. 5. chartcr. t. 7. p. 407.

mitu fundit, hostiæ occisæ similem (*a*) Fereque adolescentia, si solitus ejus, ex naribus cursus deficit, cruentæ profusioni ventris objecta est (*b*). In plerisque sic per intervalla redit, ut sanitati nihil demat: Nam intermissus ordo exercitationis non sine noxa est, & quies, & ubi membrum excisum est, cum id nutriri non possit, si viscera integra sunt, quicquid incontinentur ex consuetudine assumitur, & menstrua suppressa, sanguinis abundantiam augent eoque, per certos circuitus, utiliter dejicitur. (*c*) Quam ob causam Hippocrátes, ubi dixit, sanguinem splendidum excernere, periculosum esse, addit, maxime si dolor adest. (*d*) Atque idem, alio loco, si membrum corruptum decidit, aut abscissum est, ubi nigrities & sanguinis profusiones substiterunt, cruentas dejectiones exspectabat, non tamen diuturnas, aut mortiferas, adeo ut neque ciborum fastidium sequi soleat, aut abstinentia opus sit. (*e*) Quamvis interdum homo, simul omni vi effusa, præcipitatur. Miles, cujus cruri utroque abscisso, cicatrix inducta erat, cum jam convalesceret, in febrem continuam, cum torminibus, incidit, ac ve-

(*a*) Ib. l. 5. c. 8. p. 503. (*b*) Hollerius. l. 1. de morb. intern. c. 43. p. 341. & in coac. Hippocr. p. 668. 1056. Duret. in coac. Hipp. p. 344. vid. Jacotium in coac. Hipp. p. 876. (*c*) vid. Galen. comm. 4. in l. Hipp. de artic. t. 12. p. 450. id. comm. 2. in Hipp. de natural hominis. t. 3. p. 142. id. l. 3. de Symptom. caus. t. 7. p. 96. id. l. 3. de natural. facult. t. 5. p. 70. (*d*) Holler. comm. in coac. Hipp. p. 1056. (*e*) de Articul. charter. t. 12. p. 450. 451. & L. Mochlicus t. 12. p. 546.

vehementi ſanguinis profuſione, quæ nullis remediis curari poterat, defecit. (*a*) Ipſe rationem quoque, cur ſanguis onere nocet, dat, ſi modo, quæ de lacte habet, huc transferuntur. Nam mammæ ait, nimium humorem a reliquo corpore avertunt; ſiquidem mulieri, cui propter vitium, aut quadam de cauſa, harum alterutra ſublata eſt, vox aſperior fit humores ad gulam feruntur, ſpumæ profluunt capitis dolores vexant. Lac enim, quod ab utero venit, dum ut antea, adſcendit, neque propria vaſa reperit, in principes partes, cor & pulmones ruere debet, atque ſpiritus difficultatem movere. (*b*) Sauromatæ apto inſtrumento æneo, dextram manmam puellarum, in tenera ætate, adurunt; ut ejus incrementum prohibeant, & ut omne robur ac copia ad humerum & brachium ejuſdem lateris convertatur. (*c*)

Facile autem conſortium vaſorum, quæ in utero & inteſtinis poſita ſunt, ut ſanguis modo hac, modo illa parte erumpat, efficit. Ruſtica, a partu, ſemel tantummodo menſtruis purgata, dein tempore quo ea ante provenire ſolebant, alvi profuſionem, quæ plerumque intra duos, interdum intra plures dies ſponte ceſſabat, cum iiſdem ſignis habuit, quibus antea ſibi, & vulgo aliis mulieribus ſanguis ex utero fluere aſſuevit. (*d*) Virgo peſtilenti profluvio ſanguinis ægra, cum menſtrua, oc-
ti-

(*a*) Hildan. cent. 2. obſ. 100. p. 182. de gangræn. c. 27. p. 829. vid. Veſal. p. 1082. (*b*) de Glandulis Ed. Mack. t. 1. p. 295. (*c*) de ære aquis & locis. c. 10. Ed. Mack. t. 1. p. 330. (*d*) Miſcell. n. c. dec. 2. a. 10. p. 375.

tiduum citius solito prorupissent, mox altero die, tormina pene evasit, tertioque jam sanata fuit (*a*).
Neque hercules, semper necesse est, vel exesa parte aliqua sanguinem ex intestinis exire, vel rupta, sed oribus adapertis, vasa, quæ per eorum membranas discurunt, æque ac illa, quæ in ano, & circa naturalia mulierum exsudant, cruorem fundere possunt. Nam & interdum summa cutis, per quam vix quidquam moveri sentimus, relaxatur ita, ut ipse ruber sanguis profluat. Puellæ quindecim annorum bene valenti, sed per tres annos nimia menstruorum purgatione, & a quinque annis nervorum distentionibus vexatæ sanguis, quavis diei atque noctis hora, modo simul cum distentionibus, modo post eas, quasi sudor per cutim, in quacunque corporis parte erupit, ex auribus, labiis lingua, mammis, & per omnia membra, moxque iterum, absque ulla nota, ex toto evanuit, sic ut affectus, per quinquennium subinde decederet, subinde reverteretur. (*b*) Juvenis, postquam ab exercitatione, & vino incaluerat, sanguinis guttas primo e gingivis, dein ex omni superficie corporis, copiose emisit. (*c*) Et interdum stato tempore, sanguis mingitur, non vitiato rene. (*d*) Denique, materies, quam cum cera con-

(*a*) Ib. dec. 2. a. 5. p. 108. dec. 3. a, 1. p. 106. Bagliv. l. 1. p. 110. Bartholm. hist. anat. 3. obs. 19. (*b*) Th. Schwenek. sang. hist. p. 130. (*c*) Hildan. cent. 6. obs. 76. Ruysch. adv. dec. 3. obs. 3. (*d*) Aretæus de caus. morb. diut. l. 1. c. 3. Galen. de loc. affect. l. 6. c. 3. t. 7. p. 510. Stalp. v. der Wiel. cent. 1. obs. 80.

conficiunt, si arteriis vehementius injicitur, per glandulas spurias, in ipsa intestina erumpit, nonnunquam amisso colore rubro. (*a*)

Igitur, cum fines vasorum, quæ ad ea feruntur, facillime dilatari possunt, sæpe, si sanguis abundat, aut exæstuat, magna copia, quamvis nulla exulceratio intestinorum antecesserit, effunditur, sed sine dolore. Atque, ubi rubet corpus, sanguinis profusiones, quæ certum habent circuitum, salutares sunt, neque supprimi debent. Si vero quid parti, qua perrumpit, metuendum esse videtur, detractione facile quoque avertitur sanguinis impetus. (*b*) Sed, quoniam fines tenues venæ, qua portæ modo sanguis fluere solet, cum ramulis cavæ venæ committuntur, junganturque viis, quibus fel fieri incipit, nonnunquam etiam ora patefacta, per bilis itinera, sanguinem, loturæ carnis similem, in summum intestinum transmittunt: facileque jecur, ex tenerrimis vasis constans, sub præcordiis, ab ipso septo, & ventre, semper agitatum, cruorem atrabilarium, ore, vel alvo, reddit. Isque fluor, quem hepaticum vocant, demta materia, per se desinit. (*c*)

Quod si vero transitus ejus in hepate difficilis est, sanguis, cursu inverso, per initia venarum, quæ in intestinis hiant, fluere potest. Nam si aqua in illam venam, quæ in jocinoris porta consistit

(*a*) Ruysch. Epist. 11. p. 9. 10. Thes. an. 1. ass. 2. no. IV. Thes. 3. no. 74. Thes. 5. no. 101. van Swieten comm. t. 2. p. 375. Lieberkuhn. diss. de villis Intest §. 6. (*b*) Forest. l. 22. obs. 20. (*c*) vid. v. Swieten comm. t. 3. p. 126.

fiſtit, injicitur, in inteſtina deſcendit: pulchre ibi denſior quoque materies figuram teretem, oblongam, & abruptam cum colore ſuo retinet, & ubi refrixit, villos rigidos facit, eorumque oſculis inhæret. (*a*)

Sic in morbis humorum curſus ſæpe mutatur, maximeque in eo, quem interdum arquatum, interdum regium nominant. Pluribus, qui adhuc ſani videntur, ſubito intolerabilis anxietas accedit, vomitus inſequitur, & ubi viæ clauſæ ſunt, biſis ad hepar retrocedit, & per venam cavam, in totum corpus, diffunditur: interdum etiam cum urina excernitur; ſæpeque id malum, per certos circuitus, cum iisdem acceſſionibus redire conſuevit. (*b*) Boerhaave, ubi hepar centurionis, qui eo morbo diu tractus, ex aqua inter cutem perierat, vix palmæ magnitudinem, ſed corii craſſitiem habere invenit, ac ubi lien decies magis ſolito tumere, conſpexit, omnem ſanguinem a ventre, & inteſtinis allatum, in tunicis venoſis, quæ ad jecoris portam coëunt hæſiſſe ſuſpicabatur, donec, orto rigore, aut vomitu, ex venis ſub medio inteſtino diſcurrentibus, in arterias ſibi junctas, atque hinc, in ipſam magnam, reflueret, ac illo modo ſanguinis curſum inverti. Ruiſchius, ut experimentum faceret, rogatus, materiem ſuam, ex illis venis, in arterias tranſire, reſpondit. (*c*) Lieberkuhn, quamvis tercenties arterias, quæ ad inteſtina feruntur, di-

(*a*) Kaan de perſpirat. p. 204. Lieberkuhn. l. c. (*b*) v. Swieten. comm. t. 2. p. 192. t. 3. p. 94. (*c*) Haller. not. ad. Inſt. Boerh. §. 450. t. 3. p. 187.

diversi coloris materie, quam venas, implevisset, quoniam, ob brevius iter, facillime it, reditque, difficulter in eodem villo arteriolas, alio colore, alio venulas tinxit. (*a*)

Vix autem, si neque tormina adsunt neque morbus præivit, aliquæ notæ indicant, e quibus vasis sanguis effluxit. Cruenta, sincera, quæ absque dolore, aut desidendi cupiditate, modo ante, aut post fæces, modo inter excernendum descendunt, ex oris venarum, in interiori ano, stillare videntur (*b*) eaque seorsim cum stercore non permista apparent. (*c*) Nonnunquam, ubi in laxiori intestino coëunt, rubra concreta procidunt. Vasa, sub medio intestino posita, paucum sanguinem fundunt, non liquidum, aut rutilum, sed atrum, longo atque sinuato itenere, coactum. (*d*) Profusiones vero aquæ similes, in qua recens caro lota est, utique ab hepate oriri, manifestum est (*e*) siquidem dilutus sanguis in ejus porta confluit.

§. II.

Periculose autem, vi morborum, sanguis ita solvitur, ut vasis teneri non possit. Sæpe maculæ nigræ, quibus cancer discernitur, cutim cum variolis occupant, & sanguis vitiatus undique profluit. (*f*) Avicenna cruentum alvi profluvium in eo morbo pessimum esse, jam olim confessus est (*g*).

Ri-

(*a*) Diss. de Villis Intest. p. 4. 7. (*b*) Fernel. pathol. l. 6. c. 10. p. 400. 401. (*c*) Ib. c. 11. p. 403. (*d*) Ib. c. 10. p. 400. (*e*) Galen. l. 5. de loc. aff. c. 8. t. 7. p. 499. vid. Aretæum de curat. morb. diut. l. 1. c. 13. (*f*) Mead. de variol. c. 2. (*g*) tom. 2. l. 4. fen. 2. tract. 4. p. 73.

Riverius ex omnibus pueris, ejusmodi fluore ægris, unicum tantum ſanitatem recepiſſe, vidit: reliquis, præcipue ex ingenti profluvio, mortem inſtare, certo præſagiit. (*a*) Fruſtra etiam ſydenhamus, quamvis fervorem leniendo, puſtulas lividas diſcuteret, terribilem ejus impetum prohibere, conatus fuit (*b*). In conſtitutione tamen anni 1733, ſanguinem, quibus ex veſica inteſtinisve proceſſit, commodo ſupprimere potuit ſpiritus vitrioli multum aſſumptus. (*c*) Utiliaque ſunt in eo caſu; quæ ſanguinem cogunt, ne ex minimis arteriis erumpat, maximeque, inter hæc, cortex Peruvianus, alumen, oleum vitrioli: (*d*) eaque medendi via, nonnunquam ſanitas redit. (*e*) Variolis, quæ pleroſque, anno 1735, peſſime infeſtabant, ſæpe acceſſerunt omnibus corporis partibus ſanguinis profluvia, & puſtulæ lividæ, aut nigræ: atque ex his malis fere omnes moriebantur. Sanguis quoque vena miſſus ita tenuari & corrumpi coeperat, ut frigore juxta conſuetudinem, non coiret, ſed, ac ſi putris ſanies erat, diffluerет. (*f*) Verum in idem tempus peſtilens febris incidit, quæ frequenter cum puſtulis aut petechiis purpureis, & lividis orta, ægros dejectionibus, cum tanto foetore, interemit, ut nonnunquam funera, intra 24 horas, efferri deberent. (*g*) In hoc genere morborum, mox inter initia, raro poſtea, ſan-

(*a*) Centur. 1. obſ. 71. p. 486. (*b*) p. 160. 551. 541. (*c*) Medic. eſſ. Edenb. t. 3. art. 2. (*d*) Mead. de Variol. c. 3. (*e*) Ib. (*f*) Huxham. obſ. de aer. t. 1. p. 103. (*g*) Ib. p. 105. 106.

ſanguinem miſiſſe profuit. Temeraria ejus detractio parum tuta erat. Cruor effuſus vix unquam craſſus; ſerum, aut viride, aut, quod pejus, ſubrubrum, apparuit. (*a*) Optima vero fuerunt, quæcunque bono odore roborant, quæque leniter ſanguinem reprimunt (*b*). Nam, ut ex ictu humor ſuffunditur ſub cute, & color coeruleus fit, ſic tenuis ſanguinis curſu, in arteriolas, per quas ſerum naturalitur fluit, peſtiferæ maculæ & vibices oriri vindentur: ac ſæpe evenit ut globuli rubri, ex toto, ſolvantur, & copioſe, quavis parta, prorumpant. Ideoque variolis, febribusve, quibus maculæ accedunt, apta ſunt, quæcunque acida, & quæ auſtera ſunt: ſanguinis detractio magis inimica eſſe, quam convenire videtur. (*c*) Variolæ, mitiores cæterum, nautis, militibus, captivis atque ſcorbutius funeſtæ obſervantur, atque in his ſanguis male cohæret (*d*).

Similiter, ubi diutius manet morbus arquatus, omnis humor vitiatnr, ſæpeque ſanguinis profuſiones ingens periculum afferunt. Unicaſpes eſt, in acidis, aquis acidulis, & quibus eadem vis eſt. (*e*) In aliis quoque morbis, maximeque in peſtilentia, ſanguis non coire ſed vitioſe diffluere ſolet. (*f*) Quam ob cauſam Pareus, ubi cruor ſincerus, præter alios humores, ſubinde deſcendit, fer-

(*a*) Ib. p. 108. (*b*) Ib. p. 109. & t. 2. p. 122. (*c*) Ib. p. 116. t. 1. (*d*) Ib. t. 2. p. 66. 151. (*e*) Ib. t. 1. p. 142. & ſeq. (*f*) Shwencke hiſt. ſang. p. 129. vid. Huxham. Eſſ. of Fevers c. 5.

ſirmis etiam militibus certam mortem denuntiare potuit: eorumque corporibus inciſis, laxata oſcula vaſorum, quæ in inteſtina hiant, ac ſi racemi erant, tumere, & digito preſſa ſangunem emittere, conſpexit. (*a*) Eademque ratione Diemerbroeckius, ubi cruenta dejectio incepit, (*b*) aut ſanguis, per urinæ iter, erupit, ad ultima jam ventum eſſe, teſtatus eſt. (*c*) Quinetiam quodvis ſanguinis profluvium, ſemper ſupprimi debere, ſæpe non poſſe, animadvertit: (*d*) ejusque ex naribus curſus, ſi die judicationis intervenit, ſummum periculum habere, alio die, ipſam mortem oſtendere, deprehendit. (*e*) Idem quoque diſcrimen eſſe a ſanguinis mictu, & mulieri a purgatione: (*f*) adeo ut venam incidere, utique in hac peſtilentia, inimiciſſimum eſſet. (*g*)

In torminibus etiam interdum ſanguis ſolvitur: qualia ſunt ea, quæ, cum maculis lividis, indos infeſtant. (*h*) Interdum vaſa inteſtinorum tantummodo relaxari videntur. Quæ Londini quolibet anno pervagantur, quamvis multus cruor, pluribus diebus, deſcendere ſolet, non tamen peſtilentia, aut mortifera ſunt. (*i*) Et quæ ægros, in conſtitutione anni 1671, vehementer excruciarunt, non cito perimere, ſed diu, interdum, per

(*a*) L. 22. c. 47. p. 564. & c. 30. (*b*) de peſte. c. 15. no. 20. p. 68. (*c*) Ib. no. 24. (*d*) Ib. p. 70. & l. 3. c. 10. p. 173. 242. (*e*) Ib. l. 1. c. 15. no. XI. p. 68. 71. (*f*) Ib. no. 24. 25. (*g*) Ib. l. 2. c. 8. p. 103. l. 3. c. 3. p. 130. (*h*) Bontius de mad. Ind. p. 106. 107. (*i*) Willis pharm. rat. ſ. 3. c. 3. p. 49.

per menses, multum sanguinis quotidie fundere, consueverunt: firmis quoque, & qui commoda medicina usi sunt, sæpe pepercerunt. (*a*) Quod, sanguine multum soluto, aut vitiato, sperari non potest. Semper autem, ubi is, ex solis intestinis, procedit, resolutio vasorum, quæ in eo loco exsudant, accedat, oportet.

CAPUT IX.

De Hæmorhodibus.

Sæpe in ano, ora venarum tanquam capitulis quibusdam turgentia, sanguinem fundunt αἱμοῤῥοΐδας græci vocant. Idque etiam in ore vulvæ fæminarum incidere consuevit.

Hoc autem vitium, modo extrinsecus, modo intus ortur: prius in ano conspici potest; estque vel cœcum, vel apertum: cœcum vocant, quod nihil sanguinis fundit, & intuentibus minus patet, ac vehementem in ano dolorem, maxime ubi durum stercus exprimitur, movet. Quod vero jam patefactum est, sanguinem interdum sponte, semper in conatu, maxime, post extremam alvum, emittit. Quod intus occulitur, fere, sine dolore aut tumore, cruenta dejicit, isque cruor desidendi cupiditate exit, fæcibus non immistus. (*b*)

Quic

(*a*) Ib. p. 78. (*b*) Fernel. pathol. l. 6. c. XI. pag. 403. Lommius obs. l. 2. p. 174.

Quicquid autem venas, quæ in interiori tunica & cellulis recti inteftini pofitæ funt, premit, nodos aut varices circa anum, extus & intus efficero poteft. αἱμοῤῥοΐδας cœcas nominant. Hæ, fi nimia diftentione, aut duri ftercoris exitu, rumpuntur, fanguinem fundere folent, & venis compreffis, arteriolas fubinde tumores occupant, quos ἀνευρίσματα vocant. (*a*) Sæpe tamen, ut in naturalibus mulierum fieri confuevit, ora arteriarum adaperra fanguinem fundunt.

At vix ea, fimiliaque fanguinis profluvia, ante pubertatem inchoantur (*b*). Sed incipiente jam pube, ejus ex naribus curfus, & poft adolescentiam, per quædam etiam, velut ora venarum profufio fit: hique proprii funt huius ætatis affectus (*c*). Siquidem tum fanguis abundare incipit, non quod copiofior, quam antea, fiat, fed quod nunc minus confumatur, quia vix amplius hac ætate corpus increscit (*d*) fereque eodem tempore, & ob eandem caufam, mares fanguinem fundere, mulieres menftruas purgationes habere videntur, ut, cum ante, corpus fimul & nutriri, & adolescere folet, jam nutritionem fuperans materia dematur. (*e*) Murifaber ab anno ætatis 20 ad 60 usque fanguinem dejecit, cum iisdem acceffionibus, quæ mulieri, cui menftrua proveniunt, fupervenire, con-

(*a*) Vid. not. in inft. Boerh. § 112. Haller. t. 1. p. 448. Le dran operat. de Chirurg. p. 229. (*b*) Hipp. coac. 512. ed. mack. t. I. p. 182. (*c*) Hipp. aph. 3. 27. 30. Galen. in l. c. t. 9. p. 127. (*d*) Galen. in aph. 3. 27. t. 9, p. 127. (*e*) Ballonius de morb. mul. t, 4. p. 27.

consuerunt: iisdem quoque remediis, quibus vulvæ succurritur, nimiam purgationem coercuit, suppressam solvit. (*a*) Quibusdam vero simili modo, ut ex ano sanguis etiam, per circuitus, ex vesica fertur: hujusmodi affectus hæmorrhoidum profluvio similis est: similis quoque est corporis constitutio: & quum excretus est sanguis caput levius & agilius redditur: At si per circuitum nihil sanguinis effluxerit, capitis dolore vexantur, oculorum acies hebet, tenebræ eis obversantur, vertiginem patiuntur. (*b*) Solent enim, ut in podice, vel fæminarum sinu, aut matricis collo, etiam in vesica hæmorrhoides per intervalla sanguinem fundere (*c*). Nonnunquam, suppressis ani venis, vasa renum patefacta sanguinem transmittunt, ad quod medicus attendat oportet. (*d*) Vir, cui consuetum sanguinis profluvium, per se, desierat, certis intervallis, in mictum cruentum incidit: qui iterum, venis ani adapertis, cessavit. Similiter, ex menstruis suppressis, sanguis mulieri ex vesica ordinate processit, &, ubi juxta, talum, evocatus erat, impetus averti potuit. (*e*) Sed vasa, quæ ad intestinum rectum porriguntur, & quæ urinam dimittunt, & quæ in utero stillant, ex eadem regione incipiunt.

San-

(*a*) Miscell. n. c. dec. I. a. 2. p. 294. (*b*) Aretæus l. 2. de caus. morb. duit. c. 3. (*c*) Coel. aurel morb. chron. l. 5. c. 4. p. 574. (*d*) Vid. forest. l. 24. obs. 9. act. phys. med. vol. I. obs. 46. vol. 5. obs. 107. vol. 6 obs. 3. miscell. n. c. dec. 3. a 9 & 10. obs. 119. (*e*) Galen. de atra bile c. 8. t. 3. p. 176.

Sanguinem etiam ora venarum, nisi ante solita fuerint, non fundunt, ab anno quadragesimo secundo, usque ad annos sexaginta tres. Quia illa ætate, copia sui, non male habet. Erasis ratus, cum quibusdam sanguis ex naribus, aut ex ano, modo per certos circuitus, modo inordinate procedit, & quibusdam subinde detrahitur, profusionis consuetudine tantum necessarias fieri, dixit; sed ob quam causam prima incepit, plures deinde eadem opus habent, ut a nimia ejus abundantia natura, vel arte liberentur (*a*).

Vere tamen maxime, quæcunque humoris motu novantur, in motu esse consuerunt. Ergo tum profusio sanguinis oriri solet: quia plenæ venæ tument, corpus rubet, & calor omnis, ut sanguis prorumpat, efficit (*b*). Ideoque, si hyeme plenior aliquis, & speciosior, & coloratior, qui eo ani affecta laborat, immodice bibit, ipsi multum spei esse, ut, circa ver, sanguinem alvo reddat, præsagire licet. (*c*) Nam is tunc in vasis accumulatus, cutim facit rubicundam, & quibusdam, ut mulieri menstrua feruntur, ex natibus, aut ano erumpit, vel etiam vomitu expuitur (*d*)

Per hyemen vero potissimum, cum corpora magis implentur, boni sanguinis copiam augeri, hominum non in se solum, sed etiam animalium expe-

(*a*) Galen. de consuetud. c. 5. t. 6. p. 545. (*b*) Hipp. de natura homin. c. 3. ed. mack. t. I. p. 101. aphos. 3. 20. (*c*) Hipp. l. 2. prædict. c. 2. t. I. p. 120. (*d*) Galen. comm. in aph. citat. t. IX. p. 115. in l. de natur. human. t. 3. p. 119.

perimento cognitum est. Veterinarii sub finem veris, priusquam æstas incipit, tum sibi, tum illis, sanguinem detrahunt, memores morborum, quibus conflictari solent, si calor frigus subito insequitur. Eo enim sanguis augescit, & exæstuat, neque amplius vasis, per quæ hactenus fluxit, teneri potest: sed aut ea rumpit, aut exedit, vel in aliqua parte inflammationem excitat (*a*). Igitur is, qui suspecta habere sua bona debet, circa vernum tempus sanguinis missione, cavere oportet, ne in morbum incidat. (*b*) Ipse Helmontius, ex rusticis suis petulantibus, & sanis, qui altera die festi, quod πεντεκοστος a Christianis nominatur, sanguinem mittere solebant, discere potuerat, ubi ducentorum cruores, unico die, examinat, sanguinis copiam, quamvis adhuc nihil lædat, minui debere, ut mala avertantur, quæ facillime, si quicquam accedit, supervenire consuerunt. Nam dum, *ara nudus fere nudus* (*ignava hyems colono frigoribus parto*) *plerumque agricolæ fruuntur, mutuaque convivia, inter se læti curant: invitat genialis hyems, curasque resolvit.* (*c*) atque adeo plus sanguinis, eo tempore subest, ne, sub fervido cœlo, calor increscat, venæque pleniores tumeant, antequam potui meraciori indulgent, recte sanguinem detrahi volunt, fortasse proprio damno edocti. (*d*) Namque ea cor-

(*a*) Galen. comm. in hipp. aph. 1. 15. t. 9. p. 31. (*b*) Hipp. aph. 1. 3. 6. 47. 7. 53. galen. comm. in hipp. aph. 6. 47. t. 9. p. 280. Aretæus de caus. acut. morb. l. 2. c. 2. de caus. morb. diut. l. 2. c. 3. (*c*) Virgil. georg. l. 1. vs. 298. (*d*) Helmont. de febr. c. 2. § 25.

corpora, quæ more athletarum repleta ſunt, inflata vino rubent, prominentibus venis, tuncque vel obmutescunt, vel ſanguinem profundunt (*a*).

Sed, ut mulieribus, quia molliora corpora habent, menſtrua tuto feruntur, ſic viris plenioribus & obeſis, mediocre profluvium ex ano non infrequens, aut inutile eſt: maxime ſi in adolescentia ſanguis ex naribus aut vomendo erupit, & ignavia corpus hebetat (*b*) eumque, cui mature hæ venæ patefiunt, neque lateris aut pulmonis tentare inflammatio, neque ulcera exedentia, neque cutis vitia, quam λεπρὴν & 'ελεφαντίασιν græci vocant, neque atrabilis aut quartana febris ſolet. (*c*) Idque plurimis, demta ſanguinis copia, adverſæ valetudinis præſidium eſt. (*d*) Atque in quibusdam parum tuto ſupprimitur, qui eo imbecilliores non fiunt, habent enim purgationem hanc, non morbum: Ideoque curati quidam, cum ſanguis exitum non haberet, inclinata in præcordia ac viscera materie, ſubitis & graviſſimis morbis correpti ſunt, quales ſunt, laterum & renum dolores & furor, quam atra bilis concitat, maximeque per quasvis vias inſolita ſanguinis profuſio (*e*). Ideoque curationem adhibere Alcippo diſſuaſum fuit: &

(*a*) Hipp. aph. 5. 5. de morb. l. 2. c. 7. Ed. mack. t. 2. pag. 214. Aretæus de cauſ. morb. acut. l. 2. c. 2. (*b*) F. Hoffman. med. rat. t. 1. p. 230. 231. t. 3. p. 203. (*c*) Hipp. de humor. c. 8. Ed. mack. t. 1. p. 89. l. 6 Epid. charter. t. 9. p. 469. (*d*) Galen. de Curand. rat. per. v. s. c. 6. t. 10. p. 434. Comm. in l. hipp. de humor. t. 8. p. 578. (*e*) Hipp. l. de humor. & Epid. 6. locis citat. & galenus comm. in loco citata.

& quidem merito: curatus enim in insaniam incidit, quæ febre acuta succedente cessavit. (*a*)

Cui vero hæc profluvia non respondent, ne gravi morbo conflictetur, loca irritanda sunt, & alvus solito profusior servanda est. (*b*) Sanguinem quoque, si cunctatur, neque descendit, antequam copia sui nocet, mittere expedit, potissimum, si instantis valetudinis signa adsint, veluti in his, qui laterum dolore, aut sputo cruento vexari solent, aut pulmones affectos habent. (*c*) Nam Juxta Hippocratem, quæcunque recte fiunt, ubi morbus præsens est, ea, ubi incipit, vel instat adhibére, satius est, ipsumque antevertunt. (*d*) Protinus igitur, quamvis antea nullo malo graviter laboravit, vena incidenda est, siquidem ad id suscipiendum aptus esse potest, nondum tamen ob solitam profusionem quidpiam perpessus. (*e*) Galenus, cum Romam appulisset, quosdam medicos sanguinis detractionem vehementer horruisse queritur, adeo, ut potius, quam venas incidi, ægrum ex nimia abundantia strangulari sinerent. Atque mulieri per hanc occurrere veriti, cui anno ætatis vigesimo primo, ex menstruis suppressis facies ruba erat, tussis, & spiritus difficultas, frustra iis, quæ vulvam purgare dicuntur, opem ferre conati fuerunt, namque spirandi difficultas eam strangulavit. (*f*)

Na-

(*a*) Hipp. epid. 6. t. 9. p. 333. (*b*) Aretæus de curat. morb. diat. l. 1. c. 5. (*c*) Id. ib. Galen. de curand. rad. per v. s. c. 6. 7. t. 10. p. 434. 435. (*d*) Ib. c. 9. p. 438. (*e*) Ib. p. 439. (*f*) Id. de v. s. adversf. Erasistr. c. 1. t. 10. p. 406.

Naturam autem ubique in ejus modi morbis imitari, & sanguinem mitti juxta talos convenit: maxime si hirudines non momorderunt, quæ prima curatio esse debet (*a*).

Antiqui per ora venarum subitas profusiones, vel tormina, insaniam tollere putabant, non solum, quia sanguis abundans, sed crassus etiam & cum atra bile mixtus funditur. (*b*) Varicemque itidem ortum prodesse, quia sanguis ater & biliosus, quæ insaniæ causa est, in partes inferiores, circa femora, & ad crura descendit (*c*).

Verum non solum viri, sed etiam fæminæ, quæ menstruis non purgantur, si sanguinem ex naribus fuderunt, omni periculo vacant, & nonnunquam eum per intervalla ano utiliter reddunt (*d*). Maximeque inter has viduæ (*e*) & quæ ætate provectæ pleniores manent (*f*). [Interdum quoque fit, ut, quibus sanguis abundat, profluvio ani æque, ac vulvæ lætentur & si illud desinit, quamvis hoc bene procedit, inflationibus laborent. (*g*) Sæpe etiam in gravidis, ubi purgatio cessavit, ora illa venarum patefiunt, aut promoventur; & quandoque post partum sanguinem cum uteri profusione emittunt. (*h*) Atque mulieri prægnanti inter initia,

(*a*) F. Hoffman. med. rat. T. 3. p. 209. 210. (*b*) Galen. comm. in hipp. aph. 6. 11. T. 9. p. 254. (*b*) Id. comm. in aph. 6. 21. p. 260. (*c*) Hipp. coac. 522. Ed. mack. T. 1. p. 183. Galen in hipp. aph. 5. 33. T. 9. p. 214. Heurnius comm. in aph. 6. 11. Miscell. N. C. dec. 1. a. 3. p. 41. dec. 2. a. 5. p. 52. (*e*) Holler. l. 1. de morb. int. c. 55. duret. ib. (*f*) Bagliv. de fibra motrice prop. 1. (*g*) F, Hoffman. ib. p. 204. (*h*) Duret. in. Holler. ib. Hoffman. l. c. p. 203.

tia; ob menstrua suppressa, quorum copiam partus digerere nondum potest, sanguis ex ano prorumpit (*a*) postremis mensibus, & inter parturiendum, ob uterum supra intestinum rectum prementem, alvus non nisi coacta reddit, & ani vasa, dum ægre transmittunt, tumescunt, veluti his, quibus ventrem comprimit labor, & athletica valetudo (*b*).

Hippocrates hunc affectum in regionibus sub meridiem positis homines magis infestare animadvertit. Hodie tamen ubique viri septentrionales, cum corporum suorum robora, effæminatis moribus, minuerint, molliti, muliebri quoque profluvio laborant. Idque vitium inbecillis, quo in numero magna pars urbanorum, omnesque pene cupidi litterarum sunt, frequens est, si quod vel corporis vel studii ratio detrahit, cura non restituat. Atque hæreditarium quasi, a parentibus in liberos latius serpere, experientia docet. Hoc tempore plurimi etiam medentium, qui omnes fere longos morbos ex ejus suppressione oriri, male putant, pilulis, præcipue quæ aloen in se habent, illud in corporibus prius ad id non dispositis, provocant (*c*). Namque aloe ora venarum ani, æque ac vulvæ, aperit: & si harum alterutra solitum sanguinem non fundunt, recte assumitur (*d*). Siquidem ex centum qui sæpius ejusmodi pilulas de-

(*a*) Duret l. c. mauriceau mal. des femm. gross. l. 1. ch. 18. (*b*) Id. ib. & l. 3. ch. 6. (*c*) F. Hoffman. ib. p. 203. 204. (*d*) Geoffr. mat. med. t. 2. p. 658.

devorant, nonaginta in tale profluvium incidunt (*a*) quod olim venetiis, patavii, & in vicinis regionibus, frequens ubique erat, quia ſæpe purgatione, aut lotionibus alvum movebant, aut glandes ſupponebant, & ob tumores lienis ibi frequentes aloen dabant (*b*).

Neque vero is ſanguinis curſus ſemper utilis cenſeri debet: prodeſt tantummodo, ubi repletum corpus, & ſi nigra excernuntur, atque hujusmodi humor abundat. Æque enim magnum malum eſt, ſanguinem, ſupra modum, effundi, quam ex toto ſupprimi (*c*) & ſæpe nimia profuſio interitum ſecum affert, aut in aquam inter cutim, & malum corporis habitum tranſit: quam ob cauſam nonnulli ab ea liberari volunt (*d*) quæ natura quoque contraria eſſe videtur, cum, qui modico victu, & exercitatione corpus firmat, illo adjumento non indiget (*e*).

Itaque iſtud profluvium, quod multis nimio impetu, aut ſubita profuſione periculum facit, & dolores vehementes movet, niſi neceſſitas urget, ex conſuetudine fieri non oportet (*f*) Neque illis credendum eſt, qui pleroſque morbos ob ſanguinis copiam, ex menſtruis & ani venis ſuppreſſis, oriri contendunt (*g*) utileque tantum hoc genus auxilii eſt,

(*a*) R. a. Fon ſeca T. 1. conſult. 27. (*b*) Id. ib. & conſult. 28. (*c*) Galen. in l. hipp. de humor. T. 8. p. 577. Fernel. pathol. l. 6. c. 11 p. 404. (*d*) Galen. de curand. rat. per. v. s. T. 10. p. 449. (*e*) Duret. in Holl. l. 1. de morb. c. 55. (*f*) Martian. in hipp. coac. hipp. p. 393. ballon. l. 3. conſil. 98. (*g*) F. Hoffman. med. rat. T. 3. p. 211.

eſt, quoties atra bilis intus nocet. Ac eorum quoque vitia, qui vanas imagines accipiunt, ſic optime curantur. Et his, quibus ſolita ejus profuſio ſuppreſſa fuit, poteſt convenire, maxime ſi ſanguis, qui huc tendere aſſuevit, alia parte minus tuto prorupit. Quando hirudines, quas ſanguiſugas vocant, ano admovendæ, quæ ſanguinem hac parte extrahunt; decidunt ſatietate, & pondere ipſo ſanguinis detractæ, aut ſale asperſæ: Aloë etiam hæmorrhoidas pellit, ſubdita pro balano, quas & revocat, ſi devoretur: cæterum, qui ex animi intemperie & jactatione oriuntur affectus, quos hypochondriacos vocant, hæmorhoides quidem excitant, quæ tamen ægritudinem non levant; male igitur hoc in caſu, ſi deficiant, per artem elicuntur. (*a*)

Febres autem illa profuſione vix unquam terminari videmus: quo fit, ut ſæpe hæ venæ non ſine periculo aperiantur, potiſſimum in febribus acutis: fruſtraque contrarium experientia in ipſis curationibus docuiſſe, dicitur, quia, ſi quid contulisse viſum fuit, id minus auxilio, quam tempori, quo datum fuit, & genio morbi per ſe facilis, tribuendum eſt. Nam, dum plerumque in ipſo vigore ſanguis ex ano elicitur, & non longe poſt, plurimi morbi, præter peſtilentiæ caſum, ad ſanitatem ſe inclinare incipiunt, vulgus, quoniam ſolutio morbi ſubito inſequitur, id quam maxime prodeſſe credidit, quod multis noxam & mor-

(*a*) Ib. p. 212. 3.

mortem attuliſſe manifeſtum eſt; cum quidam ex imbecillitate deficiant, quidam, humoribus in caput concitatis, inſania, vel dormiendi neceſſitate opprimantur, dum is, quem hirudines non vexarunt, parum periclitatur: ob quam cauſam in omnibus id auxilium non convenit; atque in febribus hæc profuſio, tum demum, ubi æger ei maxime aſſuetus eſt, excitari oportet. Neque Hippocrates, ubi dixit, dolores ex lumbis diuturniores, qui febre tertianæ generis modo exacerbantur, grumoſum ſanguinem dejicere faciunt (*a*), eam intellexiſſe videtur; ſiquidem ora venarum ani patefacta (niſi pars quædam inteſtino recto inhærens coit) ſanguinem non fundunt in grumos concretum, atque adeo, ſi ea morbum ſolverent, ſanguis non grumoſus exiret. (*b*) Accedit ad hoc, quod repugnante natura, medicina nihil proficiat, neque hactenus remedia cognita ſint, quibus vaſa iſta certo, & tuto aperiri quant: quæ eo fine adhibentur, non nunquam mala, a medico imperito ſuppreſſioni adſcripta, efficiunt (*c*). Atque Hippocrates iis, quibus hæmorrhoides non proveniunt, ſanguinem mitti jubet (*d*) de earum admonitione parum ſollicitus; ſic & fæminis, quibus menſtrua non proveniunt, interdum in febribus ſanguis mittendus eſt.

Sed

(*a*) Coac. 305. Ed. mack. T. 1. p. 164. (*b*) Martianus in coac. cicat. duret. in coac. citat. (*c*) Vid. v. Swieten. comm. T. 2. p. 333. F. Hoffman l. c. p. 213. 214. 215. (*d*) Coac. 346. Ed. mack. T. 1. p. 167. aretæus de curad. morb. duit. l. 1. c. 3.

Sed qui profluvium ſupprimi nolunt, auctoritate Hippocratis uti conantur, cum dicat, plurima mala eo præcaveri (*a*) quia quicquid abundat, aut corruptum eſt, hac via educitur (*b*): verum addit, intempeſtive curatos iis malis corripi, quæ cæterum hæc evacuatio antevertit (*c*). Et male medicus curat, qui non ſanguinis miſſione, medicamentis, aut exercitio materiem detrahere molitur, omniaque capitula ſimul tollit (*d*). Nam ſub eodem, quicunque vetus vitium ſanaturus eſt, ne aquam inter cutum, aut tabem ſubſequi periculum ſit, unum relinquere debet, quo malus humor, per ea fundi ſolitus, exeat (*e*) maxime, cum ſanguinem mittendum eſſe, non ſemper indicia ſint (*f*). Aetius vero, ſi modico victu, & ſanguinis miſſione, apto tempore, ſuccurritur, omnia ora venarum tuto ſupprimi poſſe, exiſtimat, & Hippocratem, hoc in loco, cum de ſanatione agat, tabem, aut aquam inter cutum, niſi unum ſervetur, non timere contendit, ſed ſi qua intemperantia ſubeſt, & æger non ſibi cavet (*g*) neque id omnino a vero alienum eſſe videtur quia alibi capitula ita aduri præcepit, ut nulla inuſta remaneant, ſed omnia undique abſumantur (*h*).

Galenus tamen unum relinquendum eſſes intellexit

(*a*) De humor. c. 8. Ed. mack. T. 1. p. 89. l. 6. epiden. charter. T. 9. p. 469. (*b*) Galen. in hipp. de humor T. 8. p. 576. (*c*) Locis citatis. (*d*) Galen. in loc. citat. (*e*) Aph. 6. 12. galen. in aph. citat. T. 9. p. 254. (*f*) Id. in hipp. de humor. T. 8. p. 577. (*g*) Tetrab. 4 ſerm. 2. c. 5. (*h*) De hæmonhoid. charter. T. 12. p. 148. 150.

lexit (*a*) & Celsus, si ora venarum, sanguinem solita fundere, subito suppressa sunt, aut aquam inter cutim, aut tabem sequi, interpretatus est. (*b*) Paulus quoque, si plura sunt, unum maluit, purgationis causa, apertum tenere (*c*): idque etiam ubi eorum curam tradit, suasit Hippocrates (*d*). Quaecunque autem vera ejus opinio sit, vix dubitari licet, quin omnia tolli possint, si modo sanguinis copia, & malus corporis habitus, ante vertitur, & natura sensim ab hac profusione desuescit. Id, duce Avicenna, optime fit incidendo, si plura sunt, non omnia simul, sed unum post aliud. (*e*) Inter haec, ubi refectus est aeger, Elleboro, sive potius, quae bilem leniter evocant, alvum ducere decet, exercitationibus sudores elicere, & ante exercitium, mane, multas frictiones adhibere: cursum vitare, ebrietatem, & acria, vomere septem diebus, aut ter in mense (*f*) sanguinem quoque interdum ex brachio mitti expedit. (*g*) Difficillima tamen curatio est, si ad animum aegri, cui inutilis libertas est, non ad morbum, respicis; ideoque in iis, qui ex toto sibi temperare non possunt, tentanda non est, siquidem dolorem & mille taedia desiderat. Nam in quo id vitium curandum suscipitur, ei vena incidenda est, sobrium vitae genus sectandum, multa exercitatione

(*a*) Galen. in Hipp. aph. 6. 12. t. 9. p. 254. (*b*) l. 2. c. 7. (*c*) l. 3. c. 60. l. 6. c. 79. (*d*) de Victu acutor. Ed. Mack. t. 2. p. 134. (*e*) l. 3. fen. 17. tr. 1. c. 4. (*f*) Hipp. de Victu acut. l. c. (*g*) Aet. l. c. Cels. l. 6. c. 18. Holler. l. 1. de morb. int. c. 55.

ne digerenda materies eſt & unum capitulum, quo fluor non nimis ſubito, ſed lente cohibeatur, relinquendum, donec, corpore bene ſanato nullum amplius apertum tenere opus ſit. (*a*) Quibus vero alvus non movetur, nec ſanguis detrahitur, triſtitia & obſcoenis ſomniis affligi ſolent (*b*) fereque, penes ægrum, arbitrium eſſe poteſt, num unum, quo ſanguis certis circuitibus feratur, ſervari velit, an venæ ſectione & medicamentis, per intervalla, ſeſe obligare, niſi forte his deterior fit, aut gravius fert profluvium ex ano (*c*) Et, qui eo ſuppreſſo, inſolitam triſtitiam experiuntur, commodiſſime ſanguinem iterum, hac parte herudinibus eliciunt. (*d*)

Anus vero vitia, ubi medicamentis non vincuntur, manus, quoque auxilium deſiderant: de quo multa antiqui authores poſuerunt: quod tamen recentiores viri, cum ægros macie extenuari ſinant, ob imperitiam, vel metum, aut deſidiam, aut propter quendam pravum animi affectum, plerumque adhibere, male negligunt. (*e*) Nam anus aduri, incidi, conſui, exedi, quamvis ea terribilia eſſe appareant, ſine ulla noxa poteſt (*f*) mulier, quæ menſtruis bene purgabatur, ſanguinem tamen nonnunquam ſupra dimidiam libram, ante, & poſt fæces, octo menſibus, ano excrevit: eaque, fluore ſuppreſſo, dum menſtrua ordinate pro-

(*a*) Holler. l. c. (*b*) Id ib. (*c*) Hildan. l. de valetud. tuend. p. 645. (*d*) Le Dran. trait. des operat. p. 237. (*e*) Severin. Pyrotechn. l. 2. part. 1. c. 97. (*f*) Hipp. de hæmorrh. c. 2. Charter. t. 12. p, 148.

procedere pergerent, vires ſuas, quæ pene defecerant, feliciter recepit (*a*) & viro, qui a dolore in vehemens profluvium inciderat, capitulis inciſis, ligatis, & aduſtis, brevi priſtina ſanitas rediit. (*b*) Idque etiam, in alio, quod cujuſvis quoque generis medicamenta non præſtare valuerant, ignis ſubinde adhibitus effecit. (*c*)

Si ora venarum tanquam capitulis quibuſdam turgent, neque ſanguinem fundant, hirudines admotæ ſanguinem extrahunt; ſi contra ſanguinem fundant, varia ratione tolluntur. Optima eſſe videtur, ſi capitulum exiguum eſt, baſinque tenuem habet, filo adſtringere paulum ſupra, quam ubi cum ano committitur, quia nullum ſanguinis profluvium excitat, & ubi filum decidit, vix vulnus remanet. Si id majus eſt, & baſis latior, hamulo excipiendus eſt, paulumque ſupra baſin incidendum, neque relinquendum quicquam ex eo capitulo, neque quicquam ex ano demendum eſt: quod conſequitur is, qui neque nimium, neque parum hamos ducit: vel acus debet immitti, infraque eam lino baſis capituli conſtringi. Si ſanguis cum impetu profluit, ſupra lanam impoſitam, digito aliquantum comprimendus is locus, & ſic deligandus. Si duo, plurave ſunt, omnia ſimul curanda, ne, tempore eodem, quo prius inciditur, reliqua dolor recondat. Quo autem magis ora promoveantur, alvus lotione ducenda eſt; eoque fit, ut omnia

(*a*) Epiphan. Ferdinand. hiſt. med. 16. (*b*) Alex. Maſſar. pract. med. l. 3. c. 24. (*c*) Severin. pyrotechn. l. 2. part. 1. c. 97.

nia vasa quasi capitula conspicua tolli possint, natibus diductis. Ubi vero plura abscissa sunt, necessarium est, intimam intestini membranam laxatam, quæ limbum facit, quantum fieri potest, ano indere, & intus implicitum in longitudinem linimentum (quod λημνίσκον Græci vocant) in unguento pus movente tinctum demittere, supraque succidam lanam aceto madentem deligare, altero die solvere, nisi dejiciundi necessitas urgeat, & vulnus sicut alia vulnera curare; cumque jam ad sanitatem tendit, plumbeam fistulam, medicamento cicatricem inducente, illinire, eamque intus dare; supraque idem medicamentum injicere donec ad cicatricem plaga perveniat, ne per malam curationem ora sanescendo jungantur. Interdum autem limbus, non nisi diebus aliquot interpositis, reduci potest. Capitula vero, quæ non introcedunt, ubi livescere incipiunt, mox cum limbo præcidi debent, quoniam ab ano adstricta facile cancer sequitur. (*a*)

Solet etiam oriri inflammatio, maxime ubi dura alvus eum locum læsit, aut equitatio antecessit & sanguinis nihil ex oribus venarum effusum est. (*b*) In hac cum dolore & febre frequens sed inanis desidendi cupiditas est, atque anus videtur pro-

ci-

(*a*) vid. Le Dran. trait. des operat. de chirurg. chap. des hemorrhoid. Hipp. l. de hæmorrh. Charter. t. 12. p. 147. de victu acut. Ed. Mack. t. 2. p. 134. Paulus l. 3. c. 60. l. 6. c. 79. act. tetrab. 4. serm. 2. c. 5. Celf. l. 6. c. 18. l. 7. c. 30.
(*b*) Lomm. med. obs. l. 2. p. 176.

cidere (*a*) hicque interdum tam arcte clausus est, ut neque vel tenuem acum possis adigere, & spiritui exitum præcludat (*b*); interdum etiam urina difficulter redditur (*c*) ejusque exitus clauditur quia ambo inter se copulantur anus & vesica; quorum uno affecto & alterum afficiatur necesse est. (*d*) Hic autem morbus, quem, ob effectuum similitudinem, plerique pro hæmorrhoidibus cœcis habent, solvitur dejectionibus subcruentis, sicuti sputa flava, ubi quid cruoris mixtum est, pulmones liberant, unde Hippocrates scripsit: Quum tenesmus prehenderit, sanguis & mucus secedunt (*e*). Ergo in hoc casu sanguinis detractione fervorem lenire, sæpe utile est; tum in aqua dulci desidendum est, & si fistulam admittat anus, alvus lotione ducenda (*f*).

Si quando autem ex inflammatione pus in his oritur, ubi primum id apparuit, incidendum est, ne anus ipse suppuret: neque tamen ante properandum est, nam si crudum incisum est, inflammationi multum accedit, & puris aliquanto amplius concitatur. Sed si diutius relinquitur, plerumque tenuia latera intestini magis quam densam cutim penetrando, sinuosum ulcus facit; ex quo sanies ante primam alvum exit, vel, si media dejectio-
ne

(*a*) Hipp. de fistul. Charter. t. 12. p. 143. Fernel. pathol. l. 6. c. 11. (*b*) Aretæus de caus. morb. acut. l. 2. c. 6. (*c*) Hipp. ib. & aph. 5. 58. Aretæus de caus. morb. diut. l. 2. c. 4. (*d*) Aretæus ib. Galen. comm. in aphor. cit. t. 9. p. 231 (*e*) de affect. c. 7. Ed. Mack. t. 1. p. 312. (*f*) Hipp. ib. Le Dran. l. c. p. 232. 235.

ne fertur, excrementis tamen non mista, quod aliter in superiorum partium abscessibus evenit. Nonnunquam id malum vesicam perforat, tum mictu-ro spiritus per naturalia æque ac ano emittitur: & pars fæcum purisque cum urina effluit. (*a*)

Aliquando ex inflammatione quadam tubercula nasci solent, quæ κονδυλώματα appellantur; & modo, orta exulceratione, perpetuum stillicidium & pruritum in ano excitant, modo in verum carcinoma transeunt (*b*) Ea, ubi induruerunt, hac ratione curantur. Alvus ante omnia ducitur. Tum volsella tuberculum apprehensum, juxta radices, exciditur. Quod ubi factum est, eadem sequuntur, quæ supra post curationem adhibenda esse proposui: tantummodo si quid increscit, medicamento adurente coercendum est.

In omnibus autem ani vitiis toedii plenis, neque acribus cibis utendum, neque crassis, neque alvum comprimentibus: ne aridum quidem quicquam satis utile est, nisi admodum paululum. Solet enim oriri inflammatio, ubi dura alvus eum locum læsit. Liquida, lenia, pinguia, glutinosa, meliora sunt.

Quandoque in malo corporis habitu ora venarum vitiosum sanguinem fundunt: idque vitium manu non curatur; missio sanguinis adeo non prodest, ut etiam noceat: sed medicamentorum auxilia deside-

(*a*) Fernel. pathol. l. 6. c. 11. Lomm. ib. J. R. Lavaterus diss. de Atritæis & hypospad. p. 16. (*b*) Fernel. l. c. le Dran. l. c.

ſiderat, atque inter hæc idonea habentur, quæ ſanguinem cogunt atque inſpiſſant. (*a*)

CAPUT XI.

De varii generis calculis alvo redditis.

§. I.

Nonnunquam calculi quoque alvo redduntur: hique modo in inteſtinis, modo in hepate creſcunt. Galenus quoſdam torminibus, & vehementi deſidendi cupiditate, lapides, ſimiles iis, qui in veſica naſcuntur, ano excreviſſe, memoriæ traditum refert: eos tamen nunquam ſe vidiſſe, neque quenquam, qui viderat, cognoviſſe fatetur. (*b*) Quamvis Paulus ipſum eos vidiſſe, dicat (*c*) At Fernelius ſæpe calculos cellulis inteſtini coeci, aut coli innatos ſine dolore deſcendiſſe, teſtatur, qui nucis juglandis, & in quodam caſtaneæ magnitudinem implebant. (*d*) Ruiſchius plures, veluti majorum acicularum capita, in tunicis coli diſperſos, oſtendit, eaſque glandulas eſſe, quæ induruerunt, exiſtimavit, cum ſæpe in inteſtinis equorum, acervi pars ſana, pars in lapides concreta, reperiatur. (*e*) Fibras etiam veſicæ undique arenulis ob-

(*a*) Huxham eſſ. of fevers c. 5. J. Lind. treat. of the Scurvy p. 163. (*b*) l. 6. de loc. aff. c. 11. t. 7. p. 506. (*c*) l. 3. c. 41. (*d*) pathol. l. 6. c. 9. p. 395. (*e*) Catal. rarior. p. 35. 36. 74.

obſitas vidit. (*a*) Verum cuivis quoque corpuſculo, calculoſa materies increſcere conſuevit. Ruiſchius medium calculum, quem equus alvo reddiderat, e grano avenæ conſtare, deprehendit, ſicut lapidi Bezoardico fruſtum ligneum, aut ſimile quid ineſt. (*b*) Et oſſiculum ceraſi, quod diu faucibus inhæſerat, ſenſim tartareo quaſi involucro, obductum fuit. (*c*) Alii æque, ac globulo ſuccini, eadem materies, in naribus, accrevit (*d*)

Itaque, ſi oſſa fructuum devorata ſunt, aut medicamenta, quæ ex multa terra conſtant, copioſe aſſumta, mirum non eſt, calculos in ſtomacho, & inteſtinis naſci, quorum in corpore multum diſcrimen eſt, atque varia inde, & ſæpe latentia genera morborum oriri. Sic, ventriculo inciſo, lapides circa ſeptum, gravitatis ſenſum, vomitus, necemque attuliſſe, detectum fuit. (*e*) Et mulier, diu torminibus excruciata, primo globum concretum, dein plurima oſſa prunorum, quæ jam ante annum deglutierat, ano excrevit. (*f*) Alia, ubi medicamentum ſumſerat, lapidem extus fuſcum, intus pellucidum, cum fæcibus, reddidit. (*g*) Puellæ etiam, ſex annis ventris dolore afflictæ, oſſiculum pruni, cruſta calculoſa, inductum (*h*) & incipiente pube, virgini, quam renum & coli dolores

(*a*) Theſ. 3. p. 6. (*b*) Theſ. 2. p. 39. tab. 2. fig. 4. 5. 6. Haller. opuſc. pathol. obſ. 33. (*c*) Thom. Bartholin. hiſt. an. c. 4. hiſt. 85, (*d*) Ruyſch. obſ. an. 44. (*e*) Phil. tranſ. no. 459. (*f*) Ib. no. 304. (*g*) Barthol. act. Hafn. vol. 1. obſ. 100. vid. Ambr. Pare liv. 25. chap. 15. Ben. Silvat. cent. 3. conſ. 7. Rhod. cent. 2. obſ. 74. Salius in Altom. d. 497. (*h*) v. Swieten. comm. t. 3. p. 193.

lores vexare putabant, ter calculus alvo exceſſit, colore, duritie & magnitudine varius. (*a*) Viro quoque, cui quindecim menſibus alvus liquida fuerat, ingens lapis, ex inteſtinis erupit: (*b*) binoſque alter, quorum unus novem unciarum pondus habebat, emiſit, tertio, poſt ſeptem annos interpoſitos, cum is ob magnitudinem reddi non potuerat, occiſus. (*c*) Alter dolore & deſidendi cupiditate preſſus, intra 14 dies, unum digito, alium hamulo ſibi ano extraxit. (*d*) Mulier vero quædam, poſtquam ter maturos partus ediderat quorum calvariis ſpinoſe ſinuatis dimidium aurantii pomum excipi potuit, cum durum ſtercus mire figuratum difficulter, ac cruenta ſanies ſubinde alvo & vulva redderetur, tandem torminibus extenuata, aſperum quoddam corpus, circa anum, in inteſtino, hærere ſentiit: &, ubi, eo dilatato, medicus ſpinoſum & ſaxeum calculum, cujus orbis ultra decem pollices, pondus octo uncias cum ſemiſſe implebat, manu eduxerat, brevi, vulneribus curatis, integre convaluit, niſi quod aures obtuſæ manerent, & aliquot digiti manuum, pedumque contracti. (*e*)

§. II.

Non raro autem, ubi diutius vexat regius morbus, plurimi calculi, ipſi aut hordei magnitudine ex

(*a*) Phil. tranſ. No. 291. (*b*) Ballon. paradigm. T. 3. p. 419. (*c*) Phil. tranſ. No. 304 (*d*) Ib. No. 170. (*e*) Ib. No. 458.

ex hepate proveniunt. (*a*) Si quis intus bilis itineri ſe oppoſuit, ea parte vehementes dolores excitat, totum corpus intenſe flaveſcit, comprimitur venter, acceditque nauſea, & inanis vomendi cupiditas. Quod ſi calculi excidunt, omnia mala ſubito & ex toto remittunt, ſenſimque color ſanus redit in cute. Senex, qui ex præcordiorum dextri lateris longo dolore, in ſpiritus difficultatem, & aquam inter cutim, inciderat, cum valentiori medicamento, plures lapides, easque nigricantes & leves, dejeciſſet, repente ſanatus fuit. (*b*) Et interdum, quæ vomitus cauſa ſumuntur morbo arquato vexatis, fellis calculos ano excutiunt (*c*) Fæmina etiam mediæ ætatis, graviſſimo dolore, circa præcordia, & quovis genere malorum, ultra menſem implicita, ubi alvus variis medicamentis ducta fuerat, cum tormenta, e fellis veſicula, juxta lineam albam procederent, parva quædam corpuſcula, veluti lapillos piſiformes, dejectionibus bilioſis, reddidit; & modo plura, modo pauciora, proximis diebus, excrevit: rurſusque, poſt tres ſeptimanas, ſimili dolore correpta, triangularem calculum, fabæ magnitudine, eodem auxilio, dejecit: eoque bonam valetudinem recuperavit. (*d*) Ruiſchius quoque Judæam, ſumta purgatione, ob dolentem ſtomachum, magnum lapidem alvo expuliſſe, narrat. (*e*) Pluresque repræſentat, e bilis

(*a*) Fernel. Pathol. l. 6. c. 5. p. 386. (*b*) Hoffmann. med. rat. t. 3. ſ. 1. c. 7. p. 164. ib. t. 4. part. 2. p. 268. (*c*) Id. conſil. med. t. 2. caſ. 57. (*d*) Med. eſſ. Edinb. vol. 2. a. 29. (*e*) Theſ. an. 2. p. 39.

lis vesica propulsos, leves, & aquæ innatantes. (*a*)

Plerumque tamen calculosa materies, fistulæ modo, intus cava, vias, quibus bilis fertur, occupat. Glissonius, ubi ineunte vere, hujus modi longos tubulos, calculis similes, sed figura diversos, & ramulis biliosis implicitos, ac si coralli essent, boum jecinoribus adeo firmiter increvisse reperierat, ut absque ruptura vix evelli potuerint; eosque, quamprimum a stabulis ad prata ducitur animal, raro occurrere; hominibus etiam, qui fragmina lapidum alvo emittunt, simile quid in hepate nasci, putavit (*b*). Atque sexagenaria, cum, verno tempore, succo graminis, & sero lactis poto, circa æstatem, haustis aquis Spadanis, & sub hyemem assumpto sapone Veneto, & melle, fœtidam materiem argillæ similem, arenulis asperis undique respersam, ex toto eluisset, intra biennium, a longo morbo arquato, convaluit (*c*). Similiterque pauperculus ab eo liberatus fuit, multum, & diu bibendo aquam in qua solum gramen coctum erat. Et hac medendi via talis ægritudo subinde curatur, fæcesque calculis, vel arenulis plenæ descendunt (*d*). Ubi vero mala urgent, maxime prodesse videtur plurima aqua cum hordeo decocta: nam facilem vomitum excitat, & diutius ferendum, quo nonnunquam fit, ut tenax materies discutiatur. Prodest etiam, molli lo-

(*a*) Thes. 5. p. 8. No. 32. (*b*) Anatom. hep. c. 7. p. 81. 82. Haller. opusc. pathol. obs. 33. hist. 10. (*c*) Van Swieten. comm. T. 3. p 130 (*d*) Ib. p. 137.

lotione alvum ducere. Si a vomitu anxietas, aut dolor intolerabilis oritur, papavere utendum est, ut pars adstricta resolvatur, & lapides commodius exeant (*a*).

Calculi autem e fellis vesicula expulsi proprias quasdam notas habent, quibus ab aliis dignoscuntur: nam nigri sunt, & leves, atque aquæ innatant, cum, qui e renibus, aut vesica evelluntur, in imum subsidant (*b*). quidam tamen fundum petunt (*c*); at hi in aquam conjecti, primo ad summum redeunt, dein, emissis bullis, descendunt. Contra, qui in urina nascuntur, non emergunt, sed recta deorsum feruntur (*d*); eorum etiam, qui, dum integri sunt, & firmo cortice tuti, aquam non imbibunt, quamvis pluribus diebus in vase relinquantur, fragmenta disrupta primum aquæ supernatant, dein quædam citius, quædam serius, ad fundum cadunt; indeque exemta & in minores partes diffracta, intus humida apparent (*e*). Molles calculi, etiam magni, ultra dimidiam partem, calida solvi possunt (*f*). Atque tales, plusquam nonaginta in mulieris vesicula biliosa reperti, ex toto diffluxerunt (*g*); duriores tamen, coctione in aquam, non liquantur (*h*).

Quos-

(*a*) Ib. p. 136. (*b*) Fernel. pathol. l. 6. c. 5. p. 386. Holler. l. 1. de morb. int. c. 48. p. 379. Bidlo vindic. p. 28. Barthol. ep. med. cent. 3. ep. 86. miscell. n. c. d. 3. a. 9 & 10. obs. 171. Morgagn. adv. anat. 3. anim. 28. Ruysch. thes. an. 5. No. 32. thes. 9. No. 80. (*c*) Morgagn. ep. an. 1. § 45. 46. p. 49. 50. 51. Hoffman. med. rat. T. 4. part. 2. p. 261. (*d*) Morgagn. l. c. Hoffman. l. c. (*e*) Id. ib. id. ib. (*f*) Hoffman. l. c. p. 262. (*g*) Borrich. Barthol. epist. cent. 3. Ep. 85. (*h*) Hoffman. l. c.

Quosdam vero igne in totum, quosdam pro parte consumi, Morgagni primus se experimentis invenisse gloriatur. Unus ex centum & viginti, quos ex mortuo corpore mulieris extraxerat, lucernae admotus, primum turgere, & ebullire, sed nihil ingratum fœtere coepit: dein flammam concipere, atque servare, & subinde, inter ardendum, cum levi crepitu, scintillas emittere; tandem ad extremum usque, flammam ita aluit, ut nulla cera magis, qua literae signantur, id facere possit. In reliquis flammae expositis, etiam post duodecim annos, idem accidit. Et qui ex septuaginta duobus, quos in alio, ante tres menses, invenerat, incensi fuerunt, flammam æque, post viginti annos, ac recentes, servaverunt. Postea autem comperit, calculos ex alia vesicula exemtos, leviter quidem crepitare, sed non flammam tenere, & capillos combustos olere: eos, inter subjectos digitos, facile quoque in frusta dilabi, & extrinsecus atro colore, veluti carbones, obductos esse, conspexit; primi autem magis duri, subvirides, & ex varia serie flava compositi erant. Atque ab eo tempore, semper calculos, quos frequentes in bilis receptaculo invenit, flammam flavescentes, aut subvirides servare, animadvertit: sed nigris similes eam minus alere (*a*). Unde fortasse Bidlo bilis calculos, cujuscunque sint coloris, figurae, aut magnitudinis, igne comburi, nimis præcipitanter, unico experimento, collegit (*b*). Nam & Hofmannus fuscos om-

(*a*) Epist. an. 1. § 49. adv. anat. 3. animadv. 27. (*b*) Vindic. p. 28.

omnes, ac in resinam pellucidam quasi concretos, flammam tenere, fereque absumi, & albos, ac cinereos, qui gypsi aut cretæ similes sunt, levem tantummodo lucem capere, atque cerae instar in lamina ferrea ignita diffluere, expertus est (*a*).

Vix autem distingui potest, num ex viis biliosis aut ex fellis vescula, calculi proveniant. Sæpe bobus quidem & ovibus, bilis itinera ejusmodi lapides infestant (*b*). verum hi, in homine, raro reperiri consuerunt (*c*); & qui experimentis subjecti sunt eadem, quæ de calculis nigris modo dixi, spectanda dederunt (*d*); neque semper eos vesiculis inhærere, manifestum est (*e*): Morgagni ex illis, quos in mortuorum corporibus reperit, pluresque alii, vivos quid detrimenti accepisse, vel colorem cutis mutatum fuisse, vix perceperunt: sed quos morbus arquatus diutius vexat, his lapides in culpa esse, suspicari licet (*f*).

(*a*) L. c. p. 262. (*b*) Ruysch. obs. an. 24. post. dilucid. valvul. Gliffon. anat. hepat. c. 7. (*c*) Hoffman. l. c. p. 261. (*d*) Morgagn. epist. an. 1. § 43. 49. (*e*) Adv. an. 3. animadv. 28. epist. an. 1. § 50. Haller opusc. pathol. obs. 33. p. 72. 76. vid. Bartholin. act. Hafn. vol. 5. obs. 65. hist. an. cent. 4. hist. 49. miscell. n. c. d. 1. a. 2. obs. 89. a. 4 et 5. obs. 99. dec. 2. a. 7. obs. 136. obs. 244. d. 3. a. 9 et 10. obs. 246. academ. de chirurg. T. 1. commerc. litterar. a. 1738. p. 137. (*f*) Fernel. pathol. l. 6. c. 5. p. 386.

CAPUT XII.

De Hydatidibus.

Desiderant etiam propriam animadversionem vesiculæ, quas integris membranis humor distendit, & quæ in omni morbo longo partes quascunque occupant, maximeque viscera; (*a*) ὑδάτιδες nominari consuerunt. Hos vero, vel a male affectis finibus vasorum sanguineorum, fieri (*b*); vel in membrana cellulosa, quæ circa venas & arterias est, ubi hac gravatæ occalluerunt, increscere, existumant. (*c*) Nonnumquam omne jecur ita vitiose mutatur, ut in quodam, qui ex aqua inter cutim consumtus erat, magna vasa ne quidem dignosci potuerint: ipsaque arteria hepatica, quæ satis capax est, cum quinque majoribus ramis venae portarum, & tribus cavæ venæ in vesiculas conversa fuerint, quibus humor gelatinæ similis increverat (*d*). Nonnunquam talis acervus, vel naso, vel stomacho, vel intestinis innascitur, aut utero, aut vesicæ inhæret (*e*): ipsumque cerebrum pressit folliculus, cui humor suberat

(*a*) Ruysch. adv. anat. dec. 1. adv. 2. p. 7. (*b*) id. ib. vid. B. S. Albin. acad. annotat. l. 1. p. 69. (*c*) Ruysch. adv. an. 6. No. 104. vid. et Schreiber. in vita Ruyschii p. 61 et Grashuys de hydatid. natura § 10 et seq. (*d*) Ruisch. thes. an. 1. p. 23. (*e*) Bidlo exerc. anat. de hydat. p. 18. 19. P. Borell. cent. 1. obs. 38. vid. Stalp. v. der Wiel cent. 2. obs. 14.

rat (*a*). Veſiculæ quoque puſillæ, crebræ, humoris plenæ, in loco, ubi ἀσκίτης fieri ſolet, excitantur (*b*).

Sæpe evenit, ut, tumore rupto, ſive id ſponte, ſive medicamentis, vel manu fit, varii latices e corpore profluant; ſiquidem humor, qui intus eſt, cum vicinarum partium liquore commiſcetur, unde medentes, nullis diſcriminibus ſatis cognitis, hunc, ſub vano nomine habent (*c*). Chirurgus, cum cuidam in pectus aquam contractam eſſe, ſibi imaginaretur, loco thoracis, præcordiorum dextra parte inciſa, multas veſiculas ſubinde erumpere, animo trepidus vidit: fruſtraque, turunda immiſſa, Ruiſchii auxilium imploravit: verum is, in mortuo corpore, viſcera pectoris integra eſſe, nullumque inſolitum liquorem habere, conſpexit: hepar autem membranæ, quæ περιτοναῖος nominatur, accretum, maxima parte ex veſiculis conſtare; easque facile emitti potuiſſe, quoniam locus, inter membranam inteſtinis communem, & propriam hepatis, folliculis aqueis plenus erat (*d*). Similes mulier ex abſceſſu, ſub dextris præcordiis, emiſit: in qua ſiniſtra quoque pars vehementer intumuerat, & a morte, lien, plurimas veſiculas humore repletas, eorumque membranulas disruptas, continere repertus fuit (*e*).

Sunt, qui perhibent, ejusmodi ampullas inteſtina tranſiiſſe, (*f*) & ſi in corpore franguntur, gluten

(*a*) Lanciſ. de ſubit. mort. l. 1. c. 11. § 13. (*b*) Aretæus l. 2. de cauſ. morb. d. c. 1. (*c*) Bidlo l. c. p. 19. (*d*) Obſ. an. 65. p. 61. (*e*) Phil. tranſ. No. 460. (*f*) Aretæus l. c.

ten album, inſtar albuminis ovorum, interdum ad libras, ano expelli, intermixtis membranis (*a*). Fæmina mediae ætatis, teneræ conſtitutionis, & mali habitus, variis affectibus, ex dextra parte præcordiorum ortis, & regio quoque morbo, diu implicita, multas veſiculas, ſubinde aciculæ capiti, ſubinde gallinæ ovo magnitudine ſimiles, & humore, modo albo, modo flavo, gelatinæ inſtar, plenas, pluribus diebus, alvo liquida & fœtida, ſed ſine tormentis dejecit: tumque ſanitatem recepit (*b*). Verum gracilis ſacerdos, ejusdem fere ætatis, per ſex annos, jocinoris morbo conflictatus, ubi febris acceſſit, ſub dextris præcordiis majores dolores ſentiit, cum nervorum quaſi diſtentionibus, ac ſi mors eſſet in propinquo: & materiem modo flavam, modo viridem alvo emiſit; nonnunquam tetram, &, ad quod maxime attendendum eſt, a vigeſimo die ante obitum, veſiculas numero plusquam ducentas, mole disſimiles: quarum album aliæ, aliæ flavum, mixti aliæ coloris humorem continebant. Semper autem urinam croceam, in hoc morbo, reddidit: mortui vero viscera omnia ſana fuerunt, præter hepar: quod, dum Valſalva a dextris, qua valide nexum erat ſepto transverſo, ſeparare nititur, copiam ſeri cum quibusdam veſiculis dimiſit, &, ubi cum annexo duodeno eximitur, tertia fere parte ſuppuratum, reliqua integrum eſſe: atque, in eo abſceſſu, plures veſiculas ſero ob-

(*a*) Bidlo l. c. p. 19 vid. & Stalp. v. der Wiel cent. 1. obſ. 28. in ſchol. (*b*) Phil. trans. No. 295.

obſcuri coloris innatare; aliasque minores corpori hepatis, alias valide ipſis lateribus vomicæ, quasdam etiam laxius, inhærere, deprehenſum fuit. Oſtium quoque, in quod quaſi in pelvim ſe expanderat bilis iter, reliqua parte ita dilatatum, ut digitum facile admitteret, & ſpatia excavata, e quibus veſiculæ antea exciderant, conſpici potuerunt. Veſicularum autem maximæ decorticatum gallinæ ovum, mediæ columbinum, parvæ ciceris granum, magnitudine referre, omnesque ex triplici membrana, qua nullæ viæ, nullaque ſanguinis vaſa erant, conſtare viſæ ſunt (*a*). At, in cadavere virginis, triginta circiter annorum, cui, ex morbo arquato, aqua intus in ventrem contracta erat, hepar ſubflavum, & magna parte exſiccatum, ſed veſiculam fellis in magnum & tenerum ſaccum expanſam, pluribusque folliculis, & materie partim ſpiſſa, partim aquæ ſimili, vel bilioſa, qualia ægræ alvo effluxerant, tumidam; viam quoque in ſummum inteſtinum ita patulam, ut digitum minimum caperet, invenerunt (*b*).

C A P U T. XIII.

De alienigenis.

Non tam facile his fidere eſt, qui ſe alienigena quævis, ſilices, oſſa, animalia, dejeciſſe con-

(*a*) Morgagn. epiſt. anat. 3. p. 10 & ſeq. (*b*) Acad. R. S. 1701. vid. v. Swieten comm. T. 3. p. 129.

contendunt. Primum, quia protinus ea, quæ prima fronte apparent, nimis creduli obſtupeſcunt. Deinde, quia fraus ſæpe ſubeſſe poteſt. Quidam enim adeo pravæ indolis ſunt, ut, ob quæſtum, vel ob aliorum ſtuporem, quaslibet impoſturas ament. Et nonnunquam ſimultas quoque ſubeſt. Sæpe vero ejusmodi incantamenta, ſi curioſe examinantur, ſubito tolli poſſunt. Leidæ tenellus puer acus & aciculas ſubinde cacavit: eas quoque, a matre in ſedili pertuſo depoſitus excrevit, præſentibus Prætore, & Scabinis. Et ruſtica anus, de fascino accuſata, in vinculis conjecta fuit. Sed, infans, juſſu magiſtratus a matre ſemotus & ſeorſim in cuna cuſtoditus, nihil ejusmodi amplius reddidit. Proinde matrem, quæ minis increpata, fallaciam ſuam, & odium in vetulam, fateri cogebatur, virgis publice cæſam, urbe ejecerunt. Ultrajecti etiam parentes puerum, oſſicula, ungues equinos, fragmenta pannoum laneorum, conglomeratos capillos muliebres, ſimiliaque quampluri-ma ano emiſiſſe, dixerunt: mulieremque faſcinationis crimine ream eſſe. At, puero, quatuordicim diebus in curia detento, fraus erupit, nec hujusmodi quidquam prodiit; parentesque clanculum flagellis caſtigati fuerunt (*a*). Ab aliis lateres cocti, & calculi ſaxei miraculi ad inſtar, dicebantur emiſſi: neque ii ab amicorum conſortio coërciti, fraudem ce-

(*a*) Diemerbroek. vid. obſ. 1. poſt Sculteti armam. chirurg. p. 571.

celare valuerunt (*a*). Credendum utique mulierculis non eſt, aut quos atra bilis vexat, cum, ut mira de ſe narrentur, ſæpe quasvis fallacias machinari ſoleant: maximeque cavere oportet, ne in proferendo judicio, per vafras fœminarum technas decepti, exiſtimationis detrimentum patiamur. Virgo, per ſesquiannum, lumbricos terreſtres, erucas, lacertas vivas, & mortuas, aſcaridas, ranarum coxas, pluraque prodigioſa, alvo excreta, ſimulavit tanta dexteriate, ut non ſolum domeſticos, ac medicos, Sturmium & Vallenſem illuderet; ſed & medentium celebriores, qui e vicinis urbibus, ob caſus raritatem, Delphos confluxerant, nullam fraudis ſpeciem, quamvis omnia oculis, exactoque judicio, examinarent, detegentes. Ideoque fabula hæc pro vera hiſtoria habita fuit, donec callida muliercula, ſub agone mortis, confiteretur, ſe omnia iſta portentoſa, ſubtili artificio, finxiſſe, non alio fine, cum ipſa dives eſſet, quam quod ejus nomen, non modo in patria, ſed & per univerſum orbem, celebraretur (*b*). Etiam mendici, ut aliena miſericordia vivant, cutim exulcerare conſuerunt, ranunculo bulboſo (*c*). Suntque in terris homines, qui, quod non eſt, corpori vitium conciliant. Cœnobii ancilla, cum operas diurnas non ſuſtineret, morbum mentita, medicamentum ex calce viva, & ſapone conflatum, quo fonticulos ex-

(*a*) Ib. vid. Bartholin. epiſt. med. cent. 3. ep. 60. Harder apiar. obſ. 80. Lamzweerd. molar. uter. hiſtor. p. 276. (*b*) Lamzweerd. ib. p. 275. 276. (*c*) Casp. Hofman. de medic. officin. l. 2. c. 192. p. 550.

excitari noverat, variis mammæ locis imposuit; itaque eam, veluti cancro correptam, chirurgus curare incepit: sed, crustis dilapsis, novas renasci, miratus fuit. Neque ab eo malo maligna hæc fœmina fuisset liberata, nisi forte ex adurente medicamine, quod per imprudentiam ulceri adhæserat, in vaframenti suspicionem incidisset. Interdum etiam hi, quos turpis egestas urget, ut victum in valetudinariis emendicent, tibias hinc inde erodunt (*a*). Atque Galenus jam libellum conscripsit, in quo, quibus modis ficti morbi dignoscantur, edocet (*b*). Bekkerus quoque in eo volumine, quod mundum fascinatum vocavit, magnam partem in hoc consumpsit (*c*).

Illud tamen non sine ratione a Salio dictum video, dubitari posse; an non interdum a causa naturali intus generentur corpora, qualia nonnunquam, veluti ossa, carbones, pila, ungues, testas & similia, viri arte insignes, in abscessibus externis, se repperisse, dixerunt (*d*).

(*a*) Severin. chyrurg. effic. part. 2. c. 139. p. 133. de similibus imposturis vid. A. Pare l. 25. des monstr. c. 20. 21. 22. 23. 24. (*b*) Charter. T. 8. p. 916. (*c*) l. 4. (*d*) Annotat. in Altomar. p. 492. vid. Galen. l. 14. method. med. c. 12. Chart. t. 10. p. 331. Cels. l. 7. c. 6. p. 420. Paré l. 7. ch. 4. 20. Severin. de absceff. anomal. c. 6. p. 104. c. 16. p. 114. Meiboom de absceff. p. 8. Harder exerc. anat. med. 11. p. 53. Saviard. obf. 95. Ruyfch. adv. an. 3. p. 1. 2. 3. 4. obf. 18. thef. 3. No. 63. thef. 6. p. 19.

CAPUT XIV.

Quando venter fusus febricitantibus conveniat.

§. I.

Hactenus reperiuntur ea genera profluviorum ventris, quæ sine febribus ita sunt, ut iis certa tempora assignari non possint. His propositis, primum dicam, quando venter fusus febricitantibus conveniat, tum ad singulas febrium species transibo, pauca de judicatione præfatus.

Acuti morbi, nisi error accedat, per certa spatia increscunt, consistunt, atque minnuuntur: κρίνεθαι dicuntur, cum subito, quovis modo, permutantur (*a*). Vehemens quædam perturbatio, quæ hanc mutationem præcedere solet, etiam quibusdam κρίσις dicitur (*b*). Sola autem subita ad sanitatem conversio, quoniam omnium, quæ in morbis contingunt, mutationum optima est, atque natura, quæ præter eam sunt, superante exquisite perficitur, Galeno, & omnibus, qui ante eum scripserunt, simpliciter & per excellentiam κρίσις appellatur (*c*) & quidem omnino fit, per manifestas

(*a*) Hipp. de affect. ed. Mack. T. 2. p. 304. Galen. de crif. l. 1. c. 1. T. 8. p. 377. (*b*) Galen. ib. de dieb. decret. l. 1. c. 9. T. 8. p. 464. (*c*) Id. de crif. l. 3. c. 1. 2. T. 8. p. 428. 429. ib. c. 8. p. 438. confer. Hipp. de judicat. c. 1. ed. Mack. T. 1. p. 90. epid. l. 1. Charter. T. 9. p. 74. Coac. 150. de victu acutor. ed. Mack. T. 2. p. 130. aph. 1. 20.

festas quasdam excretiones, aut effatu dignos abscessus; quicunque enim aliter quieverunt, malignius recurrunt. Antecedit autem hujusmodi excretiones, & abscessus non mediocris perturbatio in corpore ægrotantis, quæ decretoria dicitur (*a*) hinc subito profusus erumpit sudor, aut sanguis ubertim e naribus fertur, aut vomitus multi humoris incidit, aut alvus multum solvitur, aut hæc omnia simul contingunt; post quæ, siquidem bona futura judicatio est, febris incipit tota conquiescere (*b*). Sin vero morbus remittat quidem, nec tamen finiatur, imperfecta dicitur judicatio (*c*) & morbus, qui remanet, iterum levi de causa exasperatur (*d*), nisi reliquias, quibus inhæret, admotum aliquod auxilium discutiat. Neque medici primum id nomen invenerunt, sed idiotæ, qui conspicientes vehementem in corpore ægrotantis perturbationem, quam mox insequitur copiosa excretio, perterriti atque conturbati, pronunciarunt, quod, ut in foro, judicium tunc de vita ægrotantis haberetur, & κρίσιν rem ipsam nominarunt (*e*). Sed scire licet, ubi sine magna perturbatione, & lentis gradibus, repetitisque evacuationibus, ægri febribus absolvuntur, hos quoque judicatos in historiis ægrotorum pronunciare Hippocratem (*f*); Galenus autem subitas tantum morborum cum pertur-

(*a*) Hipp. aph. 1. 13. Galen. de cris. l. 3. c. 2. T. 8. p. 429. de dieb. decretor. c. 1. T. 8. p. 451. (*b*) Id. de cris. l. 3. c. 2. T. 8. p. 429. (*c*) Galen. de cris l. 3 c. 1. T. 8. p. 428. (*d*) Hipp. aph. 2. 12. (*e*) Galen. de cris. l. 3. c. 2. T. 8. p. 429. de Dieb. decret. l. 1. c. 1. T. 8. p. 451. (*f*) L. 1 & 3. epidem.

turbatione permutationes proprie judicia appellari voluit (*a*); atque alibi fubitam in morbo ad falutem aut mortem mutationem κρίσιν vocat (*b*), quæ mala ipfi audit, fi fubita morte decernat (*c*); quod fi paulatim, neque ftato tempore, finiatur morbus, hanc mutationem λύσιν fimpliciter, non κρίσιν, nominari voluit (*d*). Contra ἀπόλυσις morbi etiam Hippocrati κρίσις dicitur. Quum autem judicia frequentiora, & eorum indicia firmiora certis diebus contingere viferentur, hos, tanquam tunc de ægris judicaretur, κρισίμους nominabant antiqui (*e*); adeo ut Hippocrates, fi alio die febris definat, recidivam timere fit folitus (*f*); id Asclepiades injuria ut vanum repudiavit (*g*); interdum quidem morbus non terminatur, ut affuevit, interdum in ipfo morbo dierum ratio mutatur, nonnunquam etiam nulla perturbatio futuram mutationem præmonftrat (*h*); nonnunquam morbi initia dubia, ut dierum numerus diftingui nequeat. Sed Hippocrates, qui boni medici merita in acutis morbis probari voluit (*i*), præmonuit, vix ulla perpetua præcepta medicinalem artem recipere (*k*), & in acutis morbis fallaces magis notas effe & falutis & mortis (*l*).

Igi-

(*a*) De crif. l. 1. c. 20. T. 8. p. 406 (*b*) Comm. in Hipp. aph. 2. 13. (*c*) De crif. l. 3. c. 1. T. 8. p. 428. (*d*) Id. ib. & l. 1. c. 20. T. 8. p. 406. Hipp. præcept. c. 1. Mack. 1. p. 55 (*e*) Cæl. aurel. acut. morb. l. 1. c. 14. (*f*) Aph. 4. 61. coac. 145. de judicat. c. 5. ed. Mack. T. 1. p. 95. Galen. de dieb. decretor. l. 1. c. 1. T. 8. p. 451. (*g*) Cæl. Aurel. l. c. Celf. l. 3. c. 4. (*h*) Hipp. ep. 1. T. 9. p. 95. Nihell. obf. de pulf. p. 84. (*i*) De victu acutor. c. 1. ed. Mack. T. 2. p. 97. (*k*) De loc. in hom. c. 15. ib. T. 2. p. 160. (*l*) Aph. 2. 29.

Igitur ignoscendum etiam bono medico, quem in acutis morbis interdum conjectura fallit; neque tamen, si quid in quibusdam aliquem decipit, id fidem non habet, cum per plures homines respondeat. Veteres, maxime Hippocrates, propriis & aliorum experimentis edoctus, ex illis, quæ in febribus, arte non mutatis, sponte & sæpius responderant, probavit, ægris, per quosdam dies majus vel minus periculum esse (*a*), rerum magis eventis emonitus, quam ratione ductus. Sed post inventa hæc experimenta, cum subtilis medicinam ratio mutaret, homines de causis eorum disserere cœperunt, in detrimentum artis. Quæsita ratio, sed non inventa; & si inventa idem doceat, quod experientia, supervacua esse videtur; hæc medico facundiam, sed sanitatem ægris medicina promittit. Agricolæ sola experientia tempestatum mutationes præsagiunt. More Hippocratis febrium eventa magis quam horum causas quæri oportet, ut tandem, experimentorum copia, adhibita necessaria cautione, de judicationum modo & tempore constet. Est autem alia etiam de materie, quæ excerni solet, dubitatio. Corpus hominis ea lege conditum, ut, dum integrum suas actiones perficit, se ipsum destruat: docet inedia. Namque viribus circumductorum humorum tenerrima, quibus conflamur, stamina deterun-

(*a*) Aph. 2. 23. 24. 4. 36. 61. Coac. 151. vid. G. Martine ess. on the periods ad crises of diseases. Glass. comm. de febr. 3. p. 17.

runtur, ſimulque liquida immutantur, atque corrumpuntur. Igitur inutilem eam materiam, quæ, ſi immoratur, lædit, natura per cutim, veſicam, atque inteſtina excernit. Eſtque illa humorum noſtrorum, vel dum athletice valemus, indoles, ut, enata febre, per morbi efficaciam mutentur atque a priſtina & blanda ſua indole degenerent in materiem morboſam. Hæc raro digeritur (*a*) ſed plerumque natura eam definito tempore a reliquis ſanis ſeparat, colligit, atque ſub fine morbi, per ſudores, urinam, vel dejectiones excernit. Sæpe etiam judicatio omnibus hiſce vacuationibus, non ſemper unica perficitur. (*b*) Hæc autem materies in fine ægrimoniæ reperta damnoſo errore quibuſdam pro materie & prægreſſa mali jam devicti cauſa habetur, cujus merito effectus cenſendus erat: id enim, quod finis morbi, ut excrementum per judicationem abjicit, in principio mali erat naturale corpori, ſed vi ægritudinis corruptum jam degenerat: ſi itaque in initio extinctus eſſet morbus, critica materies vitæ amica perennaſſet. Metus, & ira, & quilibet alius animi affectus, venas concitat, atque febrim excitare valet, quæ juxta genium ſpeciei, ad quam pertinet, diverſa ſua ſpatia percurrit, humoreſque commutat, materiemque morboſam debito ordine ac via tum ſecernit tum etiam expellit. Sed contagii, atque veneni vir-

(*a*) Galen. de criſ. l. 3. c. 2. t. 8. p. 429. Fernel. meth. curand. febr. c. 9. p. 301. Freind. comm. de febr. 1. Martine ib. p. 8. (*b*) Hipp. l. 1. Epid Charter. t. 9. p. 74. Galen. de Criſ. l. 3. c. 2. t. 8. p. 429. Septal. de peſte p. 239. Glaſſ. comm. 4. de febr. p. 32. Lomm. p. 43.

virtus in corpora falubria afferti veritatem evincit. Qui vim peftiferam (quæ morbi femina infert) fimulac recepta venis, arte correxit, vel expulit, omnem jam judicationem antecepit medicus. Contagium peftis, licet ab omnibus hauriatur, non omnes homines peræque afficit, &, ubi corpori jam infertum, non lædit ex fua indole; fed febrim fingularem excitat, fui femper genii tenacem, cujus effectu difcrimina atque pericula oriuntur. Namque fi protinus, ac receptum eft, fudoribus expellatur, homo integer manet (*a*). Antidota hic quidem maxime defideranda funt, fed, quæ eo nomine adhiberi folent, juvant, quatenus fudores movent. (*b*) Hauferit argentum vivum, cui a rodendo nomen, homo robuftiffimus. quid fit? Omnium pervertitur actionum ordo, candefcit æger aeftu, putrefcunt humores, atque corrupti colluvies per omnia corporis emiffaria, qua data porta, ruit. Omnis hic impetus, poft tot excreta filet. Non enim judicationem hanc otiofus præftolatur medicus: fed toxici affumti virus illico domans omnem liquorum corruptelam antevertit. Stibii quædam præparationes (*c*), licet fenfibus detegi nequeant, affumtæ febrim, fudores, vomitus atque dejectiones excitant; filent hæc omnia, fi fpiritu acido foffili veneni virtus infringatur. (*d*)

Hip-

(*a*) Diemerbroeck de pefte l. 3. c. 5. 6. Sydenh. p. 114. 127. 576. Glaff. comm. 10. de febr. p. 179. F. Hoffman. diff. de cauto vomitor. uf. obf. 7. (*b*) Sydenh. p. 113. 114. 120. 126. (*c*) F. Hoffman. diff. citat. obf. 1. Pechlin. l. 2. obf. 58. (*d*) Geoffroy. mat. med. t. 1. p. 239.

Hippocrates febres ardentes proponit vulgares, per quas ex quatuor maxime ſignis ſervabantur ii, quibus ex naribus bene ſanguis profluxiſſet, aut urina multa, in qua quod deſidebat, copioſum & laudabile erat, per veſicam proceſſiſſet; quique aut per alvum turbulenta, bilioſa, tempeſtive demitterent, aut in difficultatem inteſtinorum delaberentur. Multiſque uſu venit, ut non ab uno ex deſcriptis ſignis judicarentur, ſed ut plurimi per omnia percurrerent, & gravius habere viderentur. Sed hi omnes, quibus iſta contingerent, incolumes evaſerunt (*a*). Idem vero author harum febrium & aliam conſtitutionem deſcribit, in qua ex naribus paucus ſtillavit ſanguis, pleriſque alvus recrementis crudis, tenuibus, multis turbabatur, urinæ multæ, tenues, neque judicatorii neque boni quicquam habebant. Neque aliud quicquam in ita affectis decernebat: neque enim rite ſanguis e naribus profluebat, neque aliud quicquam eorum, quæ abſcedere nata ſunt, judicatione tentabatur, moriebaturque unuſquiſque, uti ſors ferebat, vago & incerto ordine, plerumque circa judicationes. (*b*) Atque hanc rem exemplis confirmat; namque quadraginta duas ægrotantium hiſtorias recenſet, quorum viginti quinque mortui ſunt (*c*); qui evaſerunt, omnes interveniente evacuatione judicati ſunt.

(*a*) Epid. l. 1. Charter. t. 9. p. 74. Cope demonſtr. med. pract. p. 32. (*b*) Epid. l. 3. Chart. t. 9. p. 271-275. Cope demonſt. med pract. p. 222. (*c*) l. Epid. 1. ſt. tert. ægr. 1. 2. 4. 8. 9. 11. 12. l. 3. ſect. 1. ægr. 2. 4. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. ſect. 2. ægr. 1. 2. 3. 4. 5. 13. 14. 15. 16.

ſunt. (*a*) Anaxioni lateris dolor ſputis præcipue finiebatur (*b*); Pythioni circa ſedem facta ſuppuratio (*c*); reliqui, ſanguinis profuſione, urinis vel dejectionibus ſalvi evaſerunt. Adeo ut Hippocrates etiam, ſi die non decretorio, vel ſine ſolutionis ſignis febris deſiſſet, recidivam timere ſit ſolitus (*d*). Solam vero ſpontaneam ventris reſolutionem continuam febrem tuto ac perfecte judicare, Fernelius author eſt (*e*); quod una hæc putridam materiem, perfecta jam concoctione apparatam, prorſus excludere poſſit. Namque ſanguinis profuſiones, ſive e naribus, ſive ex utero, (idem effectus (*f*)) quæ febrim ardentem ſolvunt (*g*), febrim continuam putridam, in qua humores degenerant, terminare nequeunt, & ſi forte per febrim judicatio ſanguine e naribus fuſo cœperit, hanc mox effuſi ſudores complent, abſolvuntque (*h*), vel ſimul venter reſolvitur (*i*); haud raro etiam, ſanguis, quoad ſenſus diſtinguunt, integer effunditur. Tunc, quæ ſedare ſolent, cum poſtea apparent, ea, ſi prius fiant, ne ſuperveniant, impedimento ſunt (*k*). Namque iis malis venæ ſectio utilis eſſe conſuevit, quibus profluvium ſanguinis ſponte ſuperveniens prodeſt. Neque putridæ febris

(*a*) L. 1. ſt. tert. ægr. 3. 5. 6. 7. 10. 13. 14. l. 3. ægr. 1. 3. 5. ſect. 2. ægr. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. (*b*) l. 3. ſect. 2. ægr. 8. (*c*) l. 3. ſ. 1. ægr. 1. (*d*) Prognoſt. c. 15. Ed. Mack. t. 1. p. 77. (*e*) Meth. curand. febr. p. 298. (*f*) Hipp. Epid. 1. Chart. t. 9. p. 74. (*g*) Ib. p. 65. 66. 67. (*h*) Lommius obſ. p. 43. Hipp. Epid l. 3. ſ. 2. ægr. 7. 11. 12. (*i*) Id. Epid. l. 1. Chart. 9. p. 66. 68. (*k*) Hipp. de humor. c. 8. Ed. Mack. t. 1. p. 89.

bris continuæ perfecta judicatio sudore fieri potest. Lenis quidem febricula sudore finitur, & accessiones febrium, quarum & certus circuitus, & finis integer, & liberaliter quieta tempora sunt, cum decedunt, plerumque sudorem movent; isque juxta Hippocratem (*a*) decretorio die confert, & febris fervorem lenit, & impetum sedat; non tamen potest crassiorem eam materiem educere, quam ipsa febris procreavit; sed liberationem per alias evacuationes inceptam & provectam sæpissime perficit. (*b*) Ardentes atque biliosas febres, ut plurimum tertio vel undecimo die liberali sudatione plerumque cum alvi fluxu ad finem pervenire quadraginta annorum experientia edoctus notavit Hoffmannus (*c*). Corpus quoque quod æqualiter molle, quodque æqualiter totum insudat, si morbus quavis alia excretione judicetur, securitatem pollicetur; ita ut lenis ille mador, qui sub fine morbi plerumque apparet, mali jam devicti potius signum haberi debeat, quo modo etiam ab Hippocrate proponi solet, qui etiam medicamenta, quæ sudores movent, nunquam in febrium curatione commendavit. (*d*) Solanus quidem inter excretiones, quibus febres finiri solent, sudores recenset (*e*). Sed quæ in hanc rem proponit exempla non evincunt, has febres fuisse acutas continuas,

&

(*a*) De judicat. c. 1. Ed. Mack. t. 1. p. 90. aph. 4. 36. (*b*) Hipp. Epid. l. 1. Sect. 3. ægr. 14. l. 3. f. 1. ægr. 3. Freind. comm. 3. de febr. Glass. comm. 10. de febr. (*c*) Medic. ration. t. 3. p. 330. (*d*) Freind. l. c. (*e*) Nihell. obs. de puls. p. 7.

& solo sudore sanatas (*a*). De urina major dubitatio videtur; siquidem in multis probæ per vesicam expurgationes bono sunt, (*b*) quod in ea subsidit læve atque æquale, si insigni copia constanter prodit, morbi solutionem brevi instare plerumque denotat, sed ex se gravem morbum raro solvit. Neque unquam Solanus simplicem crisin per urinam sine dejectionibus observavit (*c*). Pericles (*d*) atque Nicodemus (*e*) copiosa urina, in qua multum subsidebat, atque profuso per omne corpus sudore a febre liberati sunt. Haud raro etiam in acutis malis tunc demum quædam in urina subsidunt, quando finita febre jam ad sanitatem venit corpus (*f*), quod nisi contingat, recidiva metuenda est (*g*) & in febribus, quæ intermittunt & per certa intervalla revertuntur, post finitam accessionem, ubi corpus jam integrum videtur, in urina quædam subsidunt & in imum deferuntur. Vomitus continuas febres raro judicat, unicam proponit historiam Hippocrates, ubi post varios & irritos naturæ conatus tandem decimo quarto die biliosa, flava crebra vomitione sunt refusa, obortoque sudore a febre judicatione liberata est mulier (*h*). Neque unquam Solanus observare potuit, vomitu, nisi simul adsint dejectiones, febres desiisse (*i*). Sed potius exemplo Hippocratis credendum, sæpe plures, nunquam

(*a*) Ib. p. 33. (*b*) Hipp. Epid. l. 3. Chart. t. 9. p. 282. (*c*) Nihell. ib. p. 7. (*d*) Hipp. Epid. l. 3. Sect. 2. ægr. 6. (*e*) Ib. ægr. 10. (*f*) Ess. Edinb. t. 3. art. 2. (*g*) Huxham de aer. t 2. p. 56. (*h*) Epid. l. 1. ægr. 13. Chart. t. 9. p. 115. (*i*) Nihell. obs. de puls. p. 6.

quam non aliquam evacuationem morbum judicare; tunc si sine calore corpus est, si ex facili spirat, si noctu dormit, si interdiu vigilat, si non conflictatur, si venter mollis per se excernit mollia & figurata, desieruntque urgere cibi fastidium & potionis desiderium, jam ad sanitatem devenit, & in quo omnia hæc adsunt, is ex toto judicatus & tutus est. Neque Hippocrates alia indicia habuisse videtur febrim omnino non esse. Sed post eum alii, si venæ, quæ sub febre celeriores, jam bene conquieverunt, febrim jam penitus desiisse testantur. Hippocrates autem, licet primus nomen pulsus litteris mandaverit, atque artem, quam complectitur, non videatur ignorasse, hanc tamen artis partem non multum elaboravit; neque cuilibet arteriarum motui hoc tribuit nominis (*a*); sive signa ex pulsibus desumta non noverit, sive non magni momenti æstimaverit. (*b*)

§. II.

Alvum quidem semper facilem inter febres, præterquam circa judicationes, exoptavit Hippocrates. (*c*) Ante omnia autem scire convenit, naturam corporis, quia alios adstricta, alios resoluta alvus, exercet. Hinc inter bona signa notavit, si venter reddat, mollia, figurata, atque eodem fere tem-

po-

(*a*) Galen. de pulf. differ. c. 2. Chart. t. 8. p. 15. (*b*) Id. l. 3. de Crif. c. 11. t. 8. p. 448. (*c*) de Judicat. c. 1. Ed. Mack. t. 1. p. 90.

pore, quo secunda valetudine assuevit (*a*); namque ex eo, quod venter suppressus parum reddit, etiam in sanis inflationes, caligines, capitis dolores, febricula, aut subita dejectio instat; quæ igitur mala in acuta febre, si alvus ex toto suppressa, febri vires addunt, atque ægrotos excruciant. Ergo, cui satis alvus non reddit, cibos potionesque assumat, qui ventrem molliunt, vel levi medicina, aut lotione etiam ex pura aqua (*b*) alvus ducenda est. Perniciosa enim purgatio, ubi febres sunt, si nimis valenti medicamento fiat. Hippocrates etiam in acutis pulmonis & laterum morbis, qui cæterum sputis coctis & facile rejectis solvuntur, (*c*) alvum lotione subduxit. Atque hoc quidem facere oportet, si satis alvus non reddit quotidie, adusque fere judicationes, circa eas vero contrahi debet venter (*d*); nisi hac via morbus exitum petat. Vulgus quidem, licet in acuta febre contra consuetudinem pluribus diebus non descendat alvus, quum nulla cibi cupiditas adsit, ejus solutionem timet, quod cibi tantum reliquias per intestina depelli credat, adeoque dejectionem modo convenire debere his, quæ assumuntur. Sed quicquid jam corruptum ex omni corpore in partes inferiores derivatur, accedit bilis, pancreatis, ventriculi, atque intestinorum succus, quæ omnia intra intestina

(*a*) Coac. præn. 601. ib. p. 189. prognost. c. 6. ib. p. 65. (*b*) Aet. tetr. 1. Serm. 3. c. 159. Cels. l. 2. c. 12. (*c*) Progn. c. 9. Ed. Mack. t. 1. p. 68. de affect. c. 3. ib. t. 2. p. 303. 304. Galen. de Cris. l. 1. c. 18. t. 8. p. 412. Huxham obs. de aer. t. 1. p. 63. 153. 156. (*d*) Hipp. de judicat. l. c. Coac. citat.

ſtina diu retenta, ubi aëri obvia ſunt, calore febrili putridiſſima evadunt, & noxia. Igitur lenis alvi ductio, dempta hac materia, ſuperioribus partibus levatis, morbum ipſum mollit. Neque unquam in acuta febre, per illud tempus, quo de ægro judicari nequit, cita alvus terrere protinus debet, ſi non lædit, ſi levatur febris, ſi procedente tempore paulatim contrahitur, & rufa eſt; aut ſi præcordiorum inflatio, capitis dolor, vel delirium hac evacuatione remittat; ſemper enim Hippocrates bonæ evacuationis indicium propoſuit εὐφορίαν ſive ferendi facilitatem (*a*) & tunc talia purgantur, qualia purgari oportet: e contra, ſi per evacuationem ingraveſcant mala, ſiſtenda erit (*b*).

Putavit Galenus nulla eſſe propria ſigna, quæ inter febres docent decretorias dejectiones inſtare (*c*); interim expectari debent, ſi ructus adſunt, & flatus, ſtrepitus ac elevationes ventris (*d*), ſi membra inhorreſcunt cum jactatione, ſi lumborum dolor ſupervenit, totumque corpus laſſitudinem ſentit (*e*), ſi futuræ judicationis ſigna adſunt, nulla tamen quæ ſanguinis profuſiones vel ſudationem præmonſtrant. (*f*) Commodum vero videtur, his addere ejuſdem fluoris notas, quas nuperrime propoſuerunt Solanus atque Nihell,, pulſus intermittens certum indicium eſt futuræ diarrhææ criticæ, tuncque tandem portendit mortem, cum robur, ad per-

(*a*) Hipp. a. 1. 2. 23. 25. a. 4. 3. Galen. comm. in aph. 4. 2. (*b*) aph. 4. 2. (*c*) de Criſ. l. 3. c. 11. Charter t. 8. p. 449. (*d*) Hipp. Coac. 143. Ed. Mack. t. 1. p. 151. (*e*) Ib. Coac. 18. p. 145. (*f*) Galen. l. c.

perficiendam crisin requisitum deficit. Spatium temporis intermissionibus absumpti, quantitatem materiæ, quæ evacuabitur, vel numerum dejectionum significat. Intermissio, quæ spatio unius diastoles durat, vel in qua una tantum diastole deficit, parcam evacuationem innuit, vel paucas dejectiones: ea, quæ duplicis diastoles spatium absumit, ingentem evacuationem significat, vel multas dejectiones: ea denique, quæ duas diastoles cum dimidia absumit (longissima a Solano observata intermissio) admodum profusam evacuationem, vel ingentem numerum dejectionum indicat. Tensio arteriæ pulsui intermittenti conjuncta certum est vomitus critici, diarrhœæ superaddendi, indicium. Major minorve arteriæ tensio majorem minoremve per vomitum evacuationem, plures paucioresve vomendi conatus denotat. Intermissionis duratio simpliciter junctæ diarrhææ quantitatem, vel numerum dejectionum respicit. (*a*) Neque tamen perpetua hæc observatio, licet raro fallat (*b*).

Quo autem facilius ægri judicentur, id, quod spissum est, tenuari, quod acre, molliri oportet, cavendum est etiam, ut emissaria, per quæ corpus noxiam materiem expellere consuevit, aperta maneant, ut placido, quantum morbus permittit, humorum motu dierum judicantium accessiones exspectentur: tumque ea, quæ judicantur & judicata sunt

(*a*) J. Nihell. obs. circa crisium prædict. ex pulsu. p. 5. 6. 25. & seq. (*b*) Ib. p. 56. 57. 112. 63.

ſunt perfecte, neque movere oportet, neque innovare, ſive medicamentis ſive aliis irritamentis ſed ſinere (*a*). Atque vigentibus morbis quiescere melius eſt (*b*). Medicus rem omnem naturæ committere & ſolum ad victus rationem omnem curam ſuam transferre debet. Notavit Hippocrates omnia jam vehementiora eſſe (*c*); nam febriles impetus increscunt, ut ſecernatur ſincero quod corrigi nefas, & expellant quod mora noceret; natura, quæ jam ſibi ſola ſufficit, labore conflictata irritamenta ferre nequit.

Febre autem ipſa crudam materiam naturaliter digeri, concoctamque atque a ſinceris ſecretam ſæpe per vaſa, quæ ſub præcordiis discurrunt, in inteſtina excerni, profeſſi ſunt antiqui. Hippocrates plerosque morbos, qui populum invadunt, alios per ſpontaneum alvi profluvium ſenſim levatos fuiſſe, aliis valetudinem integram cito reſtitutam, animadvertit (*d*). Certus igitur hoc præcipue auxilio; naturam febribus occurrere vel mederi, atque diligens naturæ imitator (*e*), ſæpe inter febres alvum ducere conſueverat, ſi ſponte non descenderet: idemque omnes memoria digni, qui poſt eum medicinam exercuerunt, experimentis ducti probaverunt (*f*).

Hæc

(*a*) Hipp. aph. 1. 20. de humor. c. 3. ed. Mack. T. 1. p. 83. (*b*) Hipp. aph. 2. 29. (*c*) Galen. comm. in Hipp. aph. 1. 20. Charter. T. 9. p. 37. in l. de humor. T. 8. p. 544. (*d*) Freind. comm. 7. de febr. (*e*) de arte. c. 10. ed. Mack. T. 1. p. 14. de alimento ib. T. 2. p. 90. Galen. comm. in l. c. Chart. 6. p. 265. Hipp. epid. l. 6. Charter. T. 9. p. 509. 513. (*f*) Freind. ib.

Hæc autem medendi ratio in morbis acutis plurima eget cautione (*a*) atque aptiſſimam deſiderat moderationem. Inter antiquiores, poſt Hippocratem, dejectionem quidam variis atque valentioribus medicamentis crebraque alvi ductione in omnibus fere morbis moliebantur; donec Asclepiades, multarum rerum author bonus, hanc medendi rationem ex magna parte non ſine cauſa permutaret; hic enim medicamenta non ſuſtulit, ſed damnavit merito purgationes tunc ſupra modum frequentes; putavitque, in morbis acutis, ubi febres ſunt, ſi venter ſuppreſſus parum reddit, dejectionem a medicamento non eſſe petendam, ſatius eſſe, cibis potionibusque uti his, quæ hoc præſtant; dehinc, ſi parum illa proficiant, alvum lotionibus ducendam eſſe (*b*). Poſtea vero recentiores viri purgandi præcepta, quæ primus clariſſime condidit Hippocrates, ſecuti ſunt, atque excoluerunt. Nihil autem horum utique perpetuum eſt; refert enim, qualis morbus ſit, quale corpus, quale cœlum, quod tempus anni, quæ morborum, qui per populum vagantur, conſtitutio (*c*).

Cum ea, quæ judicantur, & penitus judicata ſunt, ſinere oporteat, atque vigente morbo, quiescere melius ſit, medicus ſæpe rem naturæ committere, & ſolum ad victus rationem omnem curam ſuam transferre debet, aliquando etiam medicamenta ad-

(*a*) Hipp. a. 1. 24. (*b*) Cæl. Aurelian. acut. morb. l. 1. c. 14. Scribon Larg. ad C. Jul. Calliſt. epiſt. Celſ. l. 2. c. 12. (*c*) Hipph. aph. 1. 2.

adhibere: nam ut illud, ubi bona judicatio facta est, vel fit, in plerisque morbis utilius est, sic, ubi jam consistat morbus, neque sequatur evacuatio, vel ubi parum judicentur ægri, id, quod deest, addendum est, ne postea iterum similia mala corporibus incidant (*a*). Quidam dicunt, omne auxilium necessarium esse, increscentibus morbis, non cum jam per se finiuntur. Quod non ita se habet; potest enim morbus, etiam qui per se finem habiturus est, citius tamen adhibito auxilio tolli. Quod duabus de causis necessarium est: &, ut quam primum bona valetudo contingat, & ne morbus, qui remanet, iterum, quamvis levi de causa, exasperetur. Potest enim morbus minus gravis esse, quam fuerit, neque ideo tamen solvi: sed reliquiis quibusdam inhærere, quas admotum aliquod auxilium discutiat. Vigentibus vero morbis, dum graviores dolores, accessionesque urgent, quiescere melius est, siquidem, ubi de ægris judicatur, ingens pugna esse consuevit, qua nulli remedio aut irritamento locus est, ne natura medicamento oneretur, aut corpus ipsum exinaniatur, summo ægrotorum damno, quasi non sufficere videretur morbi vis, nisi accederet medici imperitia (*b*). In morbis acutis a medente quidem nullum ma-

(*a*) Hipp. aph. 2. 27. 12. vid. Galen. comm. in Hipp. aph. 1. 20. T. 9. p. 37. Fernel. meth. med. l. 3. c. 12. p. 76. 77. Lomm. de curand. febr. p. 149. Freind. comm. 7. de febr. & epist. de purg. in variol. (*b*) Hipp. aph. 2. 12. 27. 29. præcept. c. 1. ed. Mack. T. 1. p. 50. Galen. comm. in Hipp. de humor. T. 8. p. 544. in aph. 2. 29.

malum inferri debet, ſatis enim ſunt, quæ ab ipſis morbis adſunt, ſed bonum quoque pro viribus conciliari. Quod ſi, probe quidem curante medico, morbi magnitudine ſuperetur æger, hæc medici culpa non eſt; ſi vero, cum recte non curet, neque morbum cognoscat, a morbo ſuperetur, medici culpa eſt (*a*); plurimi enim falluntur, dum ſe quovis die, & acceſſionibus inſtantibus, levaturos morbum, aut ſanguinis miſſione aut coacta dejectione, ſperant. Sæpe eo tempore medicamentum, quamvis lene, ingentes tumultus, maximeque, ubi bilis ægrum male habet, nimias purgationes inducit (*b*). Attamen & illud notare oportet, judicationem ſæpius ſine prævia memorabili perturbatione perfici, & poſt inſignes etiam per miſſionem ſanguinis purgationemque evacuationes occurrere (*c*). Sed ſi nulla, vel leviora, judicia ſint, tum demum, quæ ducere oportet, quo maxime vergunt, ducenda ſunt, qua via commode expelli poſſunt (*d*). Cumque ei rei alvus aptiſſima eſt, medicus, ſi humores deorſum, & ad inteſtina ſe conferunt, ventrem mollire debet; utique ſi ejusmodi tempeſtates aut ſpecies morborum corripiant, quæ id requirere videntur.

Servanda vero illa ſunt, ne in acutis affectionibus alvus crebro inter initia ducatur; ne ulla cru- di-

(*a*) Hipp. de affect. c. 3. ed. Mack. T. 2. p. 306. (*b*) Galen. in Hipp. de humor. Charter. T. 8. p. 544. Ballon. l. 1. conſ. 84. (*c*) Nihell. de pulſ. p. 84. (*d*) Hipp. aph. 1. 21. de humor. ed. Mack. T. 1. p. 83. Galen. comm. in aph. cit. T. 9. p. 38. in l. de humor. T. 8. p. 54?.

ditate ſubſtante: concoctam enim materiem medicamentis educi & moveri oportet, non crudam, neque primis diebus, niſi turgeat, plurima vero non turgent (*a*). Antiqui, medicamentis quibusdam datis, concoctionem moliebantur; eo, quod cruditatem maxime horrebant: deinde eam materiam, quæ lædere videbatur, ducendo ſæpius alvum, ſubtrahebant. Illa autem materies, quæ ſub fine morbi expelli conſuevit, cum ſit effectus febris jam pene finitæ, inter initia turgere nequit. Igitur turgens illud, de quo hic loquitur Hippocrates, videtur aliquid moleſtum ſub præcordiis circa primæ digeſtionis vias hærens, quod aut per os, aut per alvum, plerumque excuti poteſt, atque haud raro ventriculum aut inteſtina ad ſui expulſionem irritat: id docent indicia, quibus conſtat, inter febres purgationem convenire, quum ſint notæ materiæ turgentis, ſiquidem ubi ea non turget, medicamenta ſub ingreſſu febris prohibuit. Nam medicamentorum dari potiones & alvum duci, ubi febres ſunt, oportet, ſi nauſea eſt atque cibi faſtidium,

(*a*) Hipp. aph. I. 22. Nota: πέπονα φαρμακεύειν, καὶ κινέειν, μὴ ὠμὰ, μὴ γὰρ ἐν ἀρχῇσιν, ἢν μὴ ὀργᾷ τὰ γὰρ πλεῖστα ἐκ ὀργᾷ. Id ὀργᾷν, quod turgere vertimus, proprie ſignificat, ad coitum impetu ferri, ab animantibus in Venerem concitatis; ad humores tranſlatum eſt. Sic ſucci dicuntur ὀργᾷν in plantis. Et, quemadmodum animalia quiescere non posſunt, titillata, atque impulſa ab ejusmodi affectus impotentia; ſic & humores plerumque, dum motu feruntur concitatiori, & ab una parte ad alteram transfluunt, ſtatim initio morbi hominem infeſtant, concitantes & titillantes nec quiescere ſinunt. Ideoque ὀργᾷν de humoribus dici ſolet, qui ad exitum paratiſſimi ſunt, & urgent. vid. Galen. in aphor. citat. T. 9. p. 39. Glaſſ. comm. 7. de febr. p. 89.

dium, si lingua sordibus obsessa, si oris ventriculi morsus, si anxietates, si in stomachum biliosa quædam concurrunt vel etiam pituita eo se confert, si præcordia tument, si in imo ventre dolores sunt, si caput grave est, si oculi caligant, si stercoris odorem nihil dejiciens æger ex spiritu suo sentit &c. (*a*). Hæc autem mala accidentia febribus vires addunt, nec prius ulla arte cessant, quam materia turgens commoda purgatione expulsa sit: igitur, ubi turget, inter initia febrium omnino purgandum est; si autem sursum tendat, vomitu educere oportet, si deorsum, dejectiones ciere: siquidem proxima quaque via, modo commoda sit, morbus evocandus est. Tunc gravia illa accidentia, quæ materiem turgentem indicant, levantur; ex quo ægri facilius ferunt febres, & absque vehementi perturbatione judicantur (*b*). Minime tamen, demta hac materia, ad integritatem venitur; sed accessiones leviores fore, febrimque citius finiri spes est.

Hippocrates incipiente morbo purgationes non rejecit, tantummodo quando cruditatis signa essent primis diebus minus aptas apprehendit (*c*). Atque idem, alio loco, ipsas accessiones, inter initia constitutionis morborum intueri docuit, & ex his

(*a*) Hipp. de affect. c. 2. ed. Mack. T. 2. p. 302. c. 3. ib. p. 305. c. 4. ib. 306. 307. Coac. 142. 143. 281. epid. l. 1. Chart. T. 9. p. 61. de victu acutor. l. 4. ed. Mack. T. 2. p. 120. 122. 123. 125. aph. 4. 18. Glass. comm. 7. de febr.
(*b*) Fernel. method. cur. febr. c. 8. p. 300. (*c*) Martianus in aph. 1. 23.

his conjectare, an medicamentum purgans, vel aliud quodcunque necessarium auxilium vires ferre possent, ne postea, dum morbus se inclinavit, & æger imbecillis est ex validiori remedio, deficiant (*a*). Philiscus, quem acuta febris prehenderat, cum altero die omnia ingravescerent, alvo lotione subducta, meliuscule habuit (*b*). Neque spontanea alvi solutio inter febres, dum hæ increscunt, nisi modum excedat, malum portendit. In febre ardente, si alvus valde soluta sit, lethale dixit Hippocrates (*c*), ut Sileno contigit (*d*), sed Clazomenius vehementissima febre correptus ab initio ad decimum quartum diem usque multa tenuia dejecit, inde commode habebat, dein alvus suppressa est; ad trigesimum primum ex alvi profluvio aquosa excrementa multa & cujusmodi in difficultate intestinorum esse solent, prodierunt, crassas urinas reddidit, convaluit (*e*).

At quibus per initia febrium urinæ nebulosæ aut etiam crassæ sunt, hos, si cætera quoque conferant, subpurgare oportet; quibus vero urinæ inter initia tenues, eos ne purgato; sed, si videatur, alvum sublue (*f*). Solutam materiem jam moveri ex hoc indicio cognosci volunt (*g*).

Unum illud & semper & ubique servandum est, ut

(*a*) De affect. c. 2. ed. Mack. t. 2. p. 302. (*b*) Epid. l. 1. Charter. t. 9. p. 99. (*c*) Coac. 128. ed. Mack. t. 1. p. 151. (*d*) Epid. l. 1. ægr. 2. (*e*) Ib. ægr. 10. vid. l. 3. sect. 1. ægr. 5. (*f*) Hipp. de victu acutor. ed. Mack. t. 2. p. 124. (*g*) Martian. l. c. Barker ess. sur la conformité de la medic. p. 175.

ut turgens materia quovis tempore evocare liceat, (*a*) ut morbi genus, quod alvo cita levatur, medicus consideret, & quamdiu increscit, ventrem liquidam teneat, &, si tempore judicationis defectum naturæ vereri cœperit, medicamentis subveniat.

§. III.

Hæc magis per pleraque genera febrium perpetua sunt: nunc ad singulas earum species descendam. Igitur, si ex bile putrida febris fuit, quæ intra septimum, & quartum decimum diem, dejectionibus solvi consuevit, octavo, aut nono alvum ducere oportet, nisi eo tempore sudor aut pustulæ id prohibeant. Ante etiam lotionibus uti, & ventrem mollire convenit, ut corrupta materies evocetur, morbusque fluore desinat (*b*). Quæ, anno 1719, per Angliam vagabatur, sæpe, duodecimo die dejectiones adeo vehementes movit, ut ægrorum vires prosternerentur. Plerumque vero, ubi, in toto morbi decursu, venter liquidus erat, minus & calor, & delirium, & membrorum jactatio urgebant, febrisque facilius, circa sextum decimum diem, orto sudore, judicabatur (*c*). Atque, in alia constitutione, præcipue, si a vomitu curatio non inceperat, sub finem, ventris fluxus, interdum cruenta tormina accesserunt, quibusdam etiam mortifera. Commode vero lenia medicamenta po-

(*a*) Guy patin. t. 1. lett. 43. (*b*) Huxham ess. of fevers, c. 8. (*c*) Glass. comm. 7. de febr. p. 88.

potissimum ex rhabarbaro, reliquias corrupti humoris expurgabant; valentissimis, & quibus aloë mixta erat, tormenta, cum sanguinis profusione, intendebantur. Quies tamen, quamvis asperioribus non uterentur, potione adhibenda erat (*a*). Itemque multum, febrem popularem anni 1735, rheum quotidie datum levavit, viresque restituit spiritus vini subinde adsumptus (*b*).

§. IV.

Etiam in lenta febre medici cura esse debet, ut hoc modo morbum mutet: sæpe enim curationi opportunior fiet. Neque alienum est, si diu frigus est, & torpor, & jactatio corporis in ipsa febre dare, mulsi tres, aut quatuor cyathos, vel cum cibo vinum bene dilutum. Exque rheo alternis diebus, modice sumto, cum sensim vitiosus humor effluit, sequitur etiam remissio, qua remediis locus sit. In his potiones quoque, si nimis liquida alvus fertur, quæ ex odoribus fiunt, cum succo papaveris, idoneæ sunt (*c*) & frictio ex oleo & sale salubris videtur, ratione habita subinde & virium hominis, & morbi.

§. V.

At, si continua febris consistit, neque levior unquam fit, cum eo tempore fere, vigiliæ, deliria, æstus,

(*a*) Huxham obs. de aëre T. I. p. 33. 34. (*b*) Id. ib. p. 110. (*c*) Id. ib. p. 160. 161.

æſtus, ſitis, jactatio vexant, verendum eſt, ne ſi quid tunc moverimus, fiat aliquid aſperius. Ob hæc, purgatione, malos affectus antevertere ſatius eſt, febre adhuc increſcente. Id tum neque acceſſiones, quæ nondum ad ſummum venerunt, impediunt, neque materies morbi dehortatur, quæ jam plurima parte maturuit. Extenuata enim, juxta jecur vicinasque venas bilioſas, & magis cocta, ducendo alvum, ſubtrahi poteſt; quæ eo longiſſime diſtat, & forte adhuc cruda eſt, proximæ judicationi excernenda relinqui (*a*). Si vero ardens febris extorret, nulla medicamenti danda potio eſt: nam ingens profluvium alvi, interitus periculum oſtendit. Levior autem dejectio die judicationis, interdum præſentiſſimum auxilium eſt. Cui etiam ſatis alvus reddit quotidie, raro hujusmodi febre laborat: quive ex hac moritur, plerumque, ante morbum, eam ſuppreſſam habuit. Itaque levi medicina corruptam materiem extrahere, febrisque fervorem lenire, optimum eſt (*b*).

§. VI.

In peſtilentia autem minime utile eſt, aut medicamentis uti aut ducere alvum. Et adhuc integro cum ſecurus eſſe non poſſit, non movenda alvus, atque ſi per ſe mota eſt, comprimenda eſt. Hippocrates, in hoc genere morborum, crudas dejectiones,

(*a*) Vid. Fernel. l. 3. method. c. 12. p. 78. Lomm. de curand. febr. p. 145. 147. (*b*) v. Swieten. comm. T. 2. p. 479. 487.

nes, five cum febre, five fine hac erant, nihil levare, animadvertit: ventrem quoque ex dolore suppressum, malum esse, & purgatione deteriorem, fieri: omnesque, quotquot interierunt, brevi aut diu tracto ventris fluore fuisse peremtos. (a) Alvus quoque liquida in ea, quæ Galeni ætate, diutissime grassabatur, pestifera erat. (b) Nullumque eorum, quos noverat, Hildanus Lausannæ a pestilenti profluvio se explicuisse, confessus est. (c) Id etiam, semper ejusmodi ægris, ingens periculum effecisse, Diemerbroeckius affirmavit, nam, cum protinus medicamentis venter non consisteret, postea nullis remediis, succurri poterat. (d) Alvus vero adstricta, donec febris decederet, bona fuit, nemini noxia. Cita vix centesimo vitam pepercit. (e) Levissima etiam medicamenta, quæ ventrem liquant, dejectiones mortiferas excitarunt. (f) Vix unquam fluxus per se desiit: sæpe nullo modo impetus ventris prohiberi potuit. (g) Quovis morbi tempore, perspirationem & tumores intendere, omnique ope, sudorem evocare, necessarium erat. (h) Quod sæpe, in febribus pestilentibus, efficacissimum est. Riverius multa potione ex iis, quæ perspiratione movendæ sunt, (i) Sydenhamus, si nihil dari vomitus patiebatur, multa veste ægros operiendo, periculosissimos ventris flu-

(a) L. 3. Epid. t. 9. p. 225. 226. 274. 275. 279 280. (b) Galen. in loc. Hipp. citat. (c) cent. 4. obs. 22. (d) de peste l. 3. c. 11. p. 174. l. 4. p. 196. (e) Id. ibid. l. 1. c. 15. p. 68. (f) Ib. p. 212. (g) Ib. p. 71. 72. (h) Ib. l. 3. c. 11. p. 174. (i) Prax. l. 17. sect. 3. c. 1. p. 495.

fluxus, ſubito cohibuerunt. (*a*) Fereque omnes Lutetiæ, quos anno 1568. ejuſmodi tempeſtas corripuerat, calidis medicamentis curationem receperunt. (*b*) Palmarius etiam, qui per biennium valetudinariis medebatur, in febre peſtilente Brittannorum ad id confugit, quod quotidie ſumendo Rex Mithridates dicitur, adverſus venenorum pericula tutum corpus ſuum reddidiſſe. (*c*) Contra hi, qui ſe ἐμπειρικοὺς ab experientia nominant, plurimos, vena inciſa, aut valida alvi ductione in ipſo impetu jugularunt; (*d*) paucis tantummodo ſervatis, quibus forte ulterioribus diebus dejectiones moliebantur. (*e*) Ergo in his morbis ratio idem docet agendum eſſe, quod experientia: non facile ſanguinem mittere: non facile alvum ducere (*f*) niſi jam inclinante febre, (*g*) ſed ſudationibus curare.

§. VII.

Plurima tamen, in tempeſtatum habitu, diſcrimina reperiuntur: ſiquidem in quibuſdam aliter atque in cæteris idem evenit, & certæ quædam conſtitutiones ſunt, quæ aut ſanguinis detractionem deſiderant, aut dejectionibus ſolvuntur. (*h*) Maxime in his, peritiſſimus etiam medicus, expe-

(*a*) 125. 126. (*b*) Palmar. de febr. peſtilent. c. 7. p. 507. (*c*) Id. ibid. p. 508. (*d*) Id. l. c. Foreſt. l. 6. obſ. 17. t. 1. (*e*) Id. ib. (*f*) vid. Pareum l. 4. de peſte c. 26. Fernel. de abdit. morb. cauſ. c. 12. p. 138. (*g*) Palmar. l. c. p. 508. (*h*) Ballon. l. 2. conſil. hiſt. 5. t. 3. p. 105.

periundo diſcere cogitur. (*a*) Galenus quadam æſtate, peſtilentiam diu ſæviiſſe, memoriæ tradidit, qua, quamvis nono, aut ſeptimo, aut undecimo die, dejectiones, quas nigras appellant, accederent, plurimi liberabantur: puſtulæ vero, ſi alvus non fluebat, circa totum corpus fiebant, ſimiles his, quas ἐξανθήματα Græci vocant: omnesque, quibus bilis atra ſe promſit, facile conſumebantur. (*b*) Atque, alio loco, nigras dejectiones & ei, qui a periculo tutus, & qui in præcipiti erat, ab exuſto ſanguine ortos fuiſſe, dixit, non in principio, aut incremento, ſed fine morborum cum ante fulva, vel rubicunda venter redderet (*c*).

Cremonæ autem, & in ejus loca vicina, anno 1735, febrem malignam, quæ maximam incolarum partem prehendit, paucos peremit: (*d*) profuſio alvi, pluribus diebus, anteceſſit, plerumque, incipiente morbo, ex toto ſuppreſſa, vel certe minuta: nonnunquam ante eum, nauſea, & vomitus, & præcordiorum anxietas fuit. (*e*) Sæpe, inter initia, ex dejectionibus bilioſis, & mali odoris, anima defecit. (*f*) Pleriſque ſeptimo die petechiæ proruperunt, (*g*) ſine ullo levamine. (*h*) Et fuſior alvus, flava magis, ac fœtida erat: intentaque præcordia, maxime dextra, levi preſſione, dolebant. Circa octavum, leviores acceſſiones interdum cum crebra dejectione, venerunt: rur-

(*a*) Hoffman. med. rat. t. 4. part. 1. p. 268. (*b*) de atra bile c. 4. t. 3. p. 169. (*c*) in Hipp. a. 4. 21. t. 9. p. 144. (*d*) Valcareng. med. rat. p. 160. 161. (*e*) Ib. p. 162. (*f*) Ib. p. 164. (*g*) Ib. p. 165. (*h*) Ib. p. 174.

rursus nono & fluor & febris increvit: sequens vero dies paulo remissior fuit: sed, ab undecimo, ad quartum decimum, quo de ægris sive male, sive bene judicari solebat, omnia retro revolvi, visa sunt. Interdum, ubi morbus consistebat, singultus supervenit, plerumque alvi profluvio sublatus. Cui vero, a nono id malum cum frigore accesserat, dextraque præcordia vehementur tumuerant, mors, quarto decimo die, fuit in propinquo, præcipue, si bilosa alvus minus proflueret (*a*). Neque sudor, neque urina, neque sanguinis etiam e naribus cursus febrim solvit, (*b*) sed venter modice fluens (*c*). Tutissimum fuit, aut alvum, si fusior esset, lotionibus, aut, si graviores accessiones urgerent, medicamento ducere, (*d*) quo, si quid corruptum intus hærere, vomitus, nausea, spirandi difficultas, aut os amarum significaret, superans materies diduci, faciliusque judicationes, consueto tempore, peragi possint, mollitis intestinis. (*e*) Leve tamen, quod proximam tantum materiem extrahit, adhibere, satis fuit (*f*). Eoque modo, mala semper minui consueverant, quæ cæteroquin, nisi venter per se flueret, increscebant (*g*). Procedente vero morbo, prout alvus magis, minusve adstricta esset, accessionibus, lotione, aut levi medicamento subveniendum erat (*h*). Tempore autem judicationis, quotiescunque na-

(*a*) Ib. p. 165. 166. 167. (*b*) Ib. p. 169. 170. 173. (*c*) Ib. p. 168. (*d*) Ib. p. 210. (*e*) Ib. p. 205. 215. (*f*) Ib. p. 208. 215. (*g*) Ib. 217. 221. (*h*) Ib. p. 220. 221.

natura, vel ex ſe, vel provide adjuta, concoctos humores effundere conabatur, eam ſibi ſoli committere, utile fuit. Id, poſt ſeptimum diem, plerumque fieri incepit, & quarto decimo finiri, interdum ad unum & vigeſimum protendi. Os magis purum, cibi deſiderium, ſomnus tranquillior, concoctæ dejectiones, morbum penitus ſolutum eſſe, docuerunt. Nauſea, præcordiorum tumor, eſt ſimilia mala aptæ adhuc purgationis indicia erant. (*a*) Sed Coloniæ, tam ruri, quam in urbe, anno 1671 febris cum petechiis invaſit: quam, in ipſa acceſſione, & gravitas præcordiorum, & nauſea, & ſæpe alvi dejectio urgere; ſeptimo die, ſudor ſolvere coepit. In hac, utique ſi remedia idonea adhiberentur, minus periculi fuit: facileque ventris fluxus, qui ægros, cum judicarentur, male habebat, inter initia, levi purgatione anteverti potuit, acceſſionesque levari. (*b*) Quæ vero Italiam, omnemque Siciliam confecit, raro vel ſudore, vel urina, ſoluta fuit, fœtida dejecit, maculas variorum colorum excitavit; fereque omnes, quibus erat convaleſcendum, poſt ſeptimum, quoſdam poſt diem nonum alvi profluvio judicare conſuevit: tandem urina, adhuc cruda, inter fluendum concocta, omnino finiri. (*c*)

Neque hercule, is his febribus acceſſiones maculis, quæ quarto, quinto, aut ſeptimo die inter-

(*a*) Ib. p. 236. (*b*) Donckers idea febris petechial. p. 234. 283. 286. 290. 350. (*c*) G. Columba de febr. peſtilent. in præfat. p. 1. & l. 2. c. 21. p. 231. 233.

terveniunt, remittuntur, ſed magis corpus affligunt. (*a*) Nihil vero plus, ſub finem morbi, quam liquida alvus, prodeſt. Hofmannus, cum per 46 annos medicinam exercuiſſet, raro ea, quæ per ſudores, aut ſanguinis profuſione erumpunt, tuta fuiſſe expertus eſt. Nihil quoque magis peſtiferum deprehendit, quam alvus, primis diebus, nimis fuſa, aut, judicii tempore, ſuppreſſa (*b*). Itaque ipſas febres medicum intueri oportet, & etiam tempeſtatis habitum, & ad eum dirigere curationem, ſeu juvant ſudores, ſeu nocent, ſeu dejectiones, quæ plerumque, a die ſeptimo ad decimum quartum incidunt, morbum ſolvunt. (*c*)

§. VIII.

Nec minus dubitari poteſt, an alvus ducenda ſit in inſania, quæ & acuta, & in febre eſt. (*d*) Græci φρενῖτιν appellant. Nam ventris fluor id ipſum, quod gravat, extrahit & ſanguinis curſum a capite avertit. Remedia vero adhibere, ubi maxime furor urget, ſupervacuum eſt: ſimul enim febris quoque increſcit. Sed ante, ſi vires ægri patiuntur, ſanguis mitti debet. Fereque in omni morbo, qui in capite cum acuta febre oritur, quive circa faciem, aut cervicem innaſcitur, vel qui in faucibus eſt, & modo in ſpirandi, modo in devorandi difficultate conſiſtit, ſanguinem mittere opti-

(*a*) Hoffman. med. rat. t. 4. part. 1. p. 258. (*b*) Ib. p. 266. (*c*) Ib. p. 267. (*d*) Hipp. de affect. c. 3. ed. Mack. t. 2. p. 305.

optimum eſt: ſi finitum eo malum non eſt, ducere alvum, ſatiuſque eſt id omni ope diſcutere, ne antequam febris ſolvi poſſit, ex nimia inflammatione vita ipſa periclitetur. Nonnunquam, ubi febris eſt, delirii cauſa ſub præcordiis hæret, tunc, quæ a capite avertunt, fruſtra adhibentur, ſed vomitus neceſſarius, vel dejectio; ſic enim excuſſa materie reſipiunt. (*a*)

§. IX.

Ubi vero cruſta ulcuſculorum, quas nunc ἄφθας appellant, decidit, ſalivæ & alvi profuſio ſequitur, eaque ſi modica eſt, neque puſtulæ revertuntur, aut vires deficiunt, ſecuritatem pollicetur: cruſtamque diu inhærere, periculoſum eſt. Proinde gargarizare oportet, os & ea quæ intus ſunt, molliter fovere tepida, lotionibus alvum ducere in imbecillis, cruſtas reſolvere aqua, in qua cortex Peruvianus decoctus ſit. At, ſi jam exciderunt, lenibus & quæ dolorem molliunt, utendum eſt; ſi urina ſubſidat, leviter reprimentibus; deinde cum deceſſio eorum conſiſtit, ventrem ſimul movere, & firmare, expedit. (*b*)

§. X.

Nonnunquam autem morbus quoque, ſi levior eſt,

(*a*) Helmont dageraat der geneeskonſt p. 287, 288. van Swieten comm. tom. 2. p. 327. (*b*) vid. van Swieten Comm. in Aph. Boerhaave Tom. 3. p. 210. & ſeqq. Huxham. obſ. de aer. t. 1. p. 160.

eſt, qui ex pulmone oritur, alvo cita levatur. (*a*) Περιπνευμονίαν Græci vocant. Ergo primis diebus, danda eſt ſorbitio, vel ptiſanæ vel alicæ, vel oryzæ. Proſuntque, ſub eo caſu, impoſita calida fomenta abdomini, vel ea, quæ emolliunt. Prodeſt etiam alvi lotio, quia leviter inteſtina lubricat, eoque impetum materiæ, qua pulmo vexatur, evocat. Si vero is vehementer afficitur, peſſimæ dejectiones ſunt, quæ per acceſſiones increſcunt. (*b*)

§. XI.

Diſſimile eſt id genus, quod Peripneumoniam notham vocant. In hoc, ſi ſatis vires ſint, alternis diebus, ſin minores, poſt majora intervalla, alvum ducere, neceſſarium eſt. (*c*) Secus, ac ubi acuti morbi ſigna ſunt. (*d*) Nam gravedinem, ſi in pulmonem deſtillat, iis, quæ ventrem molliunt, multum adjuvari, reſpondet multiplex experientia. (*e*) Præcipue, ubi febris deceſſit, & humida tuſſis vetus facta eſt. (*f*) Nonnunquam illam, quæ hyeme quadam Anglos vehementiſſime urſit, mortifera tabes ſecuta fuit, ſæpe alvi profluvium finivit. Itaque, duce natura, quando febris ſe inclinaverat, levi medicamento, facilis ad bo-

(*a*) Hipp. prognoſt. c. 9. ed. Mack. t. 1. p. 68. c. 11. p. 72. Galen. comm. in aph. Hipp. 6. 16. Charter. t. 9. p. 256. Aretæus de cauſ. morbor. acutor. l. 2. c. 1. Huxham. obſ. de aer. t. 2. p. 152. (*b*) Hipp. de affect. c. 3. ed. Mack. t. 2. p. 304. aph. 6. 16. Huxham. obſ. de aer. t. 2. p. 156. 153. (*c*) Sydenh. p. 270. 583. (*d*) Ib. p. 271. (*e*) Huxham. eſſ. of fev. c. 2. peripneumon. (*f*) Hoffman. med. rat. t. 4. part. 1. p. 132.

bonam valetudinem, & ciborum desiderium, recursus fuit. (*a*)

Interdum etiam acutus morbus, qui πλευριτικὸς a Græcis nominatur, ante quartum diem, dejectionibus, quæ bilem repræsentant, solvitur: tumque spiritus commodius trahi incipit, mens bene se habet, febres quiescunt, cibi desiderantur. (*b*) Sed ne alvus cita quidem, post quartum diem, protinus terrere debet: si, circa octavum ægros exercet, quarto decimo salus sperari potest. (*c*) Illud quoque scire oportet, quod modo ventrem is morbus comprimit, modo nimis solvit. (*d*) Quamvis enim Hippocrates, in hoc dolore lateris, & pulmoni affecto, ventris profluvium accedere, malum esse, affirmaverit, interdum tamen, si levior casus est, utique cum concoctio metum detraxit, id prodest: (*e*) Neque etiam dejectiones, dum quidam, quos minus premit morbus, servantur, mortiferas, sed malas esse putavit. Proprie τὸ κακὸν, ægrum plus periculi habere, significat. Idque majus est, quo sputa, quæ laterum dolores finire consueverunt, orto alvi profluvio, minus excreentur. Igitur, ubi morbus jam increvit, coeperuntque sputa prodire, satis ostendit, ventrem non purgari oportere, primis vero quatuor, aut quinque diebus, ut dolor tolerabilis, & febres mitiores sint, alvum subduci. Nam, si a quin-

(*a*) Huxham. obs. aer. t. 1. p. 80. 81. 82. (*b*) Aretæus l. 1. de caus. morb. acutor. c. 10. (*c*) v. Swieten. comm. t. 3. p. 25. (*d*) Sydenham. p. 262. 582. (*e*) Galen. comm. in aph. 6. 16. t. 9. p. 256.

quinto die multus humor descendit, superiora siccescunt, sputatio desinit, periculum certum est. (*a*) Alvus liquida semper quidem suspecta, sed antequam sputa incipiunt, non adeo mala haberi debet: nonnunquam etiam, ubi copiose expuerat aeger, febrim, quae diutius inhaerebat, ex toto discussit. (*b*) Proinde, si sputa cito, & ex facili feruntur, alvum ducere, pestiferum est: eam quoque, si quando vehementius vi morbi fluit, supprimere expedit. Contra, si tussis nihil extundit, & natura humores ad intestina citat, illuc, quo vergit, medicamentis, quae ventrem molliunt, ducenda est. Asperioribus tamen utendum non est, ne motu concitatiori aquea prorumpant. Dejectiones tantum biliosae, sputo flavo similes, naturaliter morbum solvunt. At, si alvus sine modo funditur, sanguinis detractio, etiam cum repetitur, nullum affert periculum, saepe celeriter absque medicamentis, quae adstringunt, satis ad valetudinem profuit. (*c*) Baglivius impetum ventris, dixit, prohiberi, in summa cute vesiculas excitando. (*d*) Trillerus id medicinae genus invenit, quod bis, vel ter, non semper, responderit. (*e*)

At eos fortasse, qui saepe hunc morbum alvi profluvio solvi, nobis persuadere volunt, fefellit dolor lateris cum febre, qui tamen πλευριτικὸς non est

(*a*) Hipp. l. 3. de morb. c. 14. ed. Mack. t. 2. p. 258. c. 15. p. 260. (*b*) Martian. comm. in aph. 6. 16. vid. Triller. de pleurit. p. 5. 72. 98. 109. 153. (*c*) Sydenham. p. 266. vid. Holler. in aph. citat. (*d*) prax. l. 1. c. 9. p. 37. de usu & abusu vesicant. c. 3. p. 596. (*e*) de pleurit. p. 54. vid. van Swieten. comm. t. 3. p. 46. 47.

eſt (*a*). Nam is, niſi os amarum, totiusque pectoris gravitas remanet (*b*), frequenti dejectione biliosa, & liquida finiri conſuevit (*c*), modica furorem minari (*d*). Atque a ſtomacho excitatur bile vitioſo (*e*). Huic levi dolori lateris, qui nihil ſignificat, ſive cibum averſetur æger ſive hypochondrium ſublatum habuerit, ſanguinis miſſio utilis non eſt (*f*). Licetque ſcire hunc caſum eſſe, ubi modo quidem tuſſis, modo ſpiritus difficultas ſubſequitur, non tamen febris acuta accedit, neque dolor vehemens loco inhæret, neque omnia ſigna acuti morbi, qui πλευριτικὸς nominatur, concurrunt (*g*). Maxime autem hiems capitis dolores, tuſſim, & quidquid in faucibus, in lateribus, in viſceribus mali contrahitur, irritat: & ſi a prima hieme auſtri ad ultimum ver continuarint, laterum dolores, & inſania febricitantium, quam φρενῖτιν appellant, quam celerrime rapiunt: & ſæpe, eo tempore anni, ex ventre, ſuperioris partis mala increſcunt. Ideoque ſanguis, niſi ſemel id fit, male mittitur. Ungi enim, leniterque pertractari corpus oportet, multumque, inter hæc, adjuvare poſſunt, alvi ductio, & vomitus, & ea, quæ dolorem levant (*h*). Plurimis laterum quaſi dolores fomentum diſcuſſit, vel quælibet purgatio ex refrigerantibus (*i*). Siquidem

(*a*) Vid. Bagliv. prax. l. 1. c. 37. 38. (*b*) Coac. 43. ed. Mack. T. 1. p. 147. (*c*) Coac. 67. ib. (*d*) Coac. 411. ib. p. 174. (*e*) Martian. comm. in Coac. Hipp. in Coac. 43. 67. (*f*) Coac. 491. ib. p. 179. (*g*) Martian. comm. in Coac. 179. & Duret. comm. in Coac. cit. (*h*) Ballon. l. 1. epid. t. 1. p. 36. 52. (*i*) Id. l. 1. conſil. 97. p. 362. 363.

dem eos maxime movent dura præcordia, & ſtomachus vitiato humore impletus (*a*). Sed eſt circumſpecti quoque hominis videre, num in pectore aut in ventre ſedes ipſa ſit, ſi dolor circa ſeptum ſub coſtis, quas *νόθας* Græci nominant, eſt, idemque ad mammas & os pectoris procedit, quia curationem, ubi ſtomachum ſimul affici, & difficulter ſpiritum trahi queritur, levi medicamento recipit æger, aut ſuperveniente cholera aut orto alvi profluvio levatur (*b*) & tum demum ſanguinem mittere exigitur, ubi acutus dolor in ſummis partibus, circa claviculam, & ad jugulum conſiſtit, cum febre continua, vehementique, nec fotu minuitur, brachium ſtupet, ſiccaque tuſſis eſt, quæ nihil emolitur, & ingens ſpiritus difficultas (*c*). Remedium enim eſt, magni & recentis doloris, ſanguis miſſus. At ſive levior, ſive vetuſtior caſus eſt, vel ſupervacuum, vel ſerum id auxilium eſt.

§. XII.

Solet etiam aliis malis inferiorum viſcerum ſæpe affici pectus. In jocinoris morbo, *ἡπατικὸν* Græci vocant, dextra parte, ſub præcordiis vehemens dolor eſt, idemque ad latus dextrum, & ad jugulum, humerumque ejusdem partis pervenit: nonnunquam manus quoque dextra torpet, horror validus eſt. Ubi male eſt, bilis evomitur interdum ſin-

(*a*) Id. l. 1. epid. t. 1. p. 64. 65. (*b*) Id. ib. p. 52. 58. (*c*) Duret in Coac. Hipp. p. 388. Bagliv. prax. med. p. 40 & ſeq.

ſingultus prope ſtrangulat. Lenis quoque tuſſis & crebra & ſicca oritur (*a*). Et hæc, quidem acuti morbi ſigna ſunt; longioris vero, ubi ſuppuratio in jocinore eſt, dolorque modo finitur, modo intenditur, dextra parte præcordia dura ſunt, & tument; poſt cibum major ſpiritus difficultas eſt; accedit membrorum quædam reſolutio. Ubi inveteravit malum, venter & crura, pedesque intumeſcunt: pectus, atque humeri, circaque jugulum utrumque extenuatur. Sæpe tuſſis quoque, propter ſtomachi vitium, moleſta eſt, quam nauſea, cibi faſtidium, ardor, & tuſſiendi deſiderium, juxta ejus regionem, ſatis oſtendit. In hac id, quod intus coacuit, aut computruit, ſupra aut infra ejiciendum eſt (*b*). Eaque, quæ pueros cum diſtentione nervorum occupat, vix, antequam pituita tenax evomitur, quieſcit. His recte ſanguis mittitur, neceſſarius modo ſemel, modo ter vel quater, poſt ſanguinis detractionem, vomitus eſt. Utilis frequens alvi ductio, reſtituendus deinde cibis, & medicamentis ſtomachus (*c*). Veſiculas etiam, pone aures, & ad claviculas excitare, non alienum eſt (*d*). Similiter, in vitio, quod ἄσθμα humidum vocant, propter anguſtias, per quas ſpiritus evadit, ſibilum

(*a*) Hippocr. de intern. affect. c. 29. ed. Mack. t. 2. p. 358. 359. Aretæus l. 2. de acutor. morb. cauſ. c. 7. Lommius obſ. med. l. 2. p. 186. (*b*) F. Hoffmann. med. rat. t. 6. p. 380. 390. (*c*) Sydenh. p. 311. 312. Huxham obſ. de aëre t. 1. p. 75. 76. t. 2. p. 166. 167. 16. 114. 115. 105. Eſſ. Edinburg. t. 1. art. 1. (*d*) Monro anat. nervo. Latin. p. 38.

lum elidit æger: dolor in pectore, præcordiisque est: interdum etiam in scapulis, isque modo decidit, modo revertitur: ad hæc tussicula accedit. Auxilium tamen non est in his, quæ pectori apta sunt. Sed vomitus faciendus est, liquanda alvus, interdum etiam ducenda, quibus extenuatum corpus incipit spiritum trahere commodius. Sumenda deinde, quæcunque stomachum firmant, & in potum aqua, in qua contrita capparis radix sit, aut vinum, tenue, austerum (*a*).

Quicunque autem sedem & nexum nervi intercostalis novit, ei facile causa consortii, quod inter varias corporis partes est, apparebit; nam is cum secundo ramo quinti paris nervorum, fortasse etiam cum primo committitur; dein octavo & nono pari, cum e cranio progrediuntur, annexus est; mox, omnibus cervicis, eique, qui ab octavo recurrit, jungitur, rursus eidem pari octavo, in regione, quam καρδίαν appellant, & in membrana, qua intestina connectuntur, ad imam ventriculi partem, implicitus, ad omnes nervos fertur, qui in lumbis, & circa os sacrum, & coccygis positi sunt (*b*).

§. XIII.

Biliosa etiam, & leviter subcruenta, ante quartum diem, dejectio, in morbo, quem ἡπατίτιδα nomi-

(*a*) Bagliv. prax. med. p. 40. 104. 105. (*b*) Eustach. t. 18. fig. 2. Tab. 19. Winslow traité des nerfs. §. 357. not. ad Monro l. c. p. 60.

minari, modo dixi, sæpe pro valetudine est, quamvis imperito medico periculosa videatur: sed si postea indicit, suppuratio timeri potest (*a*). Igitur, in initio sanguinem mittere optimum est, tum venter solvendus est, maxime, ubi jam concocta materies alvo exire incipit, & inflammatio in simis jecoris partibus est (*b*). Imponenda extrinsecus cataplasmata, quæ diducant. Dandæ vero sorbitiones, omnesque cibi, & qui non multum alunt, & fere, qui pulmonis acuto morbo conveniunt, præterque eos, qui urinam movent, potionesque ad id efficaces. Ubi vero febris vehementissime urget, actum est, hepar putrescit, viridis cum sanguine bilis erumpit, vivo adhuc magna fœditas odoris accedit, mortuo quasi corpori. Vulgatissimum æque, ac intestinorum mala, jocinoris vitium est in India orientali: quo sub dextris præcordiis durities & tumor, & sensus alicujus ibi quasi gravis doloris est: & facile, ubi diutius manet morbus, inflammatio supervenit (*c*). Quod ad medicinam vero pertinet, optimum est, ventrem solvere per rheum, & cassiæ vel tamarindorum pulpam (*d*). Inter notissimos in iisdem regionibus est etiam is, quem fluxum hepaticum vocant, isque longis annumeratur: quo sanguis sincerus profluit ita, ut modo minus periculi quam terroris sit, modo æque, ac ipsa tormina timeri de-

(*a*) van Swieten comm. t. 3. p. 99. 139. 122. (*b*) Galen. comm. in l. Hippocr. de humor. t. 8. p. 516. (*c*) Bont. method. medend. Indor. c. 7. p. 71. (*d*) Id. ib. p. 72.

debeat: acceſſiones non tamen adeo graves ſunt (*a*). Medicamentum eo malo aptiſſimum dicunt id, quod croco extrahitur, & habet lacrymæ papaveris plurimum (*b*). Maxime exercitum, dum, humida tempeſtate anni 1638, urbem *Salvador* in Bahia ſitam, obſidione tentabat, fudit ejusmodi caſus: ſub quo neque torminibus ullum indicium, neque cura reſpondit, ſed, citra dolorem ſæpe ad finem morbi usque, purus ſanguis deſcendit, interdum concretus, nonnunquam aquæ ſimilis, ut in ea recens caro lota eſſe videatur (*c*).

Eos autem, quos regius morbus male habet, torminoſus ventris fluor, ſi cito deſinit, periculo ſubtrahit: ſi talis diutius permanet, hepar vitiatum eſſe teſtatur: quod, inter initia, integro viſcere, æque ac pulmo per aſperam arteriam, coctam inutilem materiem ad inteſtina, & alvum evocat, per bilis, & fortaſſe per ejus venæ itinera, quæ ſanguinem portæ modo transmittit: ideoque morbum arquatum rigor & ventris fluxus, qui ante ſeptimum diem oritur, levat (*d*). Quive ſexto die, ex febre ardenti huc deciderunt, ſæpe alvi profluvio liberantur (*e*). Cui etiam, ex terrore acutus dolor lateris erat, ei, quarto die, ubi in oculis, quod album eſſe debet, luteum fiebat, quinqies, cum levamine, venter dejecit & ad nonum usque ſolutus manſit: quarto decimo ſudores orti fuerunt, per totum cor-

(*a*) Ibid. c. 4. (*b*) Ib. p. 67. (*c*) G. Piſo de med. Braſil. l. 2. c. 15. p. 31. (*d*) v. Swieten comm t. 3. p. 138. 139. (*e*) Hipp. l. 1. epid. Charter. t. 9. p. 66.

corpus æquales (*a*). Hunc morbum Hippocrates ait, si post septimum diem, febricitanti ægro supervenit, tutum esse, mollibus tantummodo præcordiis substantibus: atque in eo durum fieri jecur, perniciosissimum esse; Diocles ex toto, si post febrem oritur, etiam prodesse; si post hunc febris, occidere. Ergo, si purgatio fuit, post eam, modice cibum oportet assumere, ex media materia, & levi uti medicina, ut ventris solutio remaneat.

Interdum longus talis affectus in infantes circa primos dies, & dum ubera ducunt, incidit; interdum in seniores quoque, quibus pituita, aut spissa bilis præcordia gravat, quales cupidi litterarum sunt: isque facile arte vel natura, per dejectiones effunditur: fereque, qui a graviditate est, partu, & expulso stercore, terminatur (*b*).

§. XIV.

At lienosis quoque bono tormina sunt, non longa: ubi inveteraverunt, nocent: & tum, si in lævitatem intestinorum, vel in aquam inter cutim conversa sunt, vix ulla succurrere medicina potest (*c*). Lienis enim durities torminibus solvi potest, sed, si supra modum venter fluit, vires consumuntur (*d*). Hippocrates lienosos, & qui morbo regio la-

(*a*) v. Swieten. l. c. (*b*) v. Swieten. l. c. p. 128. (*c*) Hipp. aph. 6. 48. de morb. c. 4. ed. Mack. t. 2. p. 180. Coac. 466. ed. Mack. t. 1. p. 177. aphor. 6. 43. (*d*) Galen. in aph. 6. 43. t. 9. p. 276.

laborant, quibus quam maxime, ſub auctore Galeno, nigra educenda ſunt (*a*), medicamentis non purgari voluit, quia, quod alvum ducit, multo gravius periculum efficit; nihil prodeſt; ſpontaneas liberationes & judicationes, quæ morbum finiunt, turbat (*b*); vix ſuccis vel lacte, ejusque ſero, ſiquidem ſi lienis affectus eſt, medicina etiam minus vehemens ſumta multum extrahit. Sed in omnibus morbis, quibus venter ſolvendus non eſt, alvum lotione duci, aut glandes ſupponi debere, putavit (*c*). Adeo, ut mirum non ſit, Galenum (*d*) & Celſum purgationis, in hoc caſu, mentionem non feciſſe. Ipſe tamen, alio in loco, inter initia (*e*), lac aſininum, quo ventrem liquare ſolebant antiqui, concedit, ad heminas octo, melle affu-

(*a*) Comm. in Hipp. de victu acut t. 11. p. 179. (*b*) l. 4. de victu acut. ed. Mack. t. 2. p. 133.

(*c*) L. 2. de morb. c. 21. ed. Mack. t. 2. p. 235. Nam, ubi dixerat, quod ἐρυσίπελας ἐν πνεύμονι μάλιστα γίνεται ἐκ τῶν θωρηξίων, καὶ ἐκ τῶν κρεοφαγιέων, καὶ ἐξ ὕδατος μεταβολῆς ἴσχει δὲ καὶ ἄλλως. τοῦτον φάρμακον πιπίσκειν κάτω. καὶ μεταπιπίσκειν γάλα ὄνου, ἢν μὴ σπληνώδης ᾖ φύσει. Addit, quod interpretes, & qui eum explicare conati fuerunt, vehementer torſit. ἢν δὲ σπληνώδης ᾖ (nomen in codice Servini, hîc non reperit Foëſius) μη καθαίρειν, μήτε χυλοῖσι μήτε γάλακτι μήτε ὀῤῥῷ, ʼΑΛΛʼ ʽΟΤΙʹ ʽΟΛΙʹΓΟΝ ʼΕΣΕΛΘΩʹΝ. (vel, ſi mea opinio non eſt vana, omiſſa vocula ἀλλ, & mutata littera longa in brevem, ὅτι ὀλίγον ἐσελθὸν, ſc. φάρμακον) πολὺ ἐξάξει. ὑποκλύζειν δὲ τὰς κοιλίας καὶ βαλάνοις προστιθέναι, ἢν μὴ ἡ κοιλίη ὑποχωρέῃ ἐν πάσῃσι τῇσι νούσοισι. Id, cum genio linguæ Hippocraticæ conveniat, quamvis hactenus auctoritatem codicum habere non noverim, in hoc loco tamen conjectura periclitandum credidi, ne ſenex ſibimet ipſe, repugnare, eodem momento, videatur. (*d*) De compoſ. med. l. 9. c. 2. Charter. vol. 13. p. 598 vid. Martian. comm. in Hipp. de victu acut. loc. citat. p. 288. (*e*) Martian. in Hipp. de intern. affect. 9. 159. 160.

affuſo (*a*). Igitur, cum in hoc morbo ea maxime proſunt, quæ per dejectiones excernuntur, quamvis interdum, ſed raro, urinæ profluvio ſanitas reddatur, quod non magis mirum eſt, quam quod nonnunquam in pulmonis morbo, & in laterum doloribus, humor ea parte profluat (*b*). Medicum ſimulac durus lien intumeſcit, extrinſecus ea, quæ extenuant, imponere oportet, deinde alvum liquedam reddere (*c*). Hic quoque lene rhabarbarum profuit (*d*). Aeque notus lienis morbus eſt in India, ac hepatis, & membranæ, quum μεσεντέριον vocant, ibique quaſi proprius; quo frequentiſſime Braſilienſes tentantur in valetudinariis. Isque clam gliſcit, vulgus inops tantummodo vexat, non tamen occidit, niſi quando diu tractos, aqua inter cutem ſubſequitur, aut alter vetuſtus morbus redit. Sed facies & membra extenuantur, vires deficiunt, utraque parte præcordia dura ſunt: intus murmur, &, in intenta ambulatione, vel curſu ſpiritus quædam difficultas eſt. Ubi inveteravit malum, totum corpus cum pallore quodam inalbeſcit. Milites paſſim obambulant, inſtar cadaverum, vultu decolori & confecto, cibique deſiderio premuntur inſatiabili. Quicunque autem, ſingulari beneficio, malum effugit, ei dejectionibus bilioſis finivit: maxime, ſi ea deinde, quæ mollem alvum præſtant, ſumta fuerunt (*e*).

§. XIV.

(*a*) De intern. affection. c. 27. t. 2. p. 356. (*b*) Holler. in aph. Hipp. 6. 43. (*c*) Mercurial. in aphor. citat. (*d*) Heurnius comm. in aphor. citat. (*e*) G. Piſo de medic. Braſilian. l. 2. p. 24.

§. XV.

Alvus quoque ducta aliarum partium morbis, qui vix dejectionibus solvuntur, levat. Proinde, si renes affecti sunt, oportet conquiescere, cubare molliter, solvere alvum, si aliter non respondet, etiam ducere: nam si ea coacta est, laxius intestinum a stercore premitur, simulque cum eo ren, præcipue sinister (*a*). Urina autem copiosa, quæ septimo, aut quarto decimo die, post concoctionem, processit, & in qua crassum subsidit, naturaliter morbum tollit; diluta & tenuis mala est (*b*). Fusca tamen, potui, quem *Caffe* vocant, similis, in renum, & vesicæ vitiis, ob brevius iter, minus periculi timendum esse testatur (*c*). Subita etiam sanguinis profusio, per ora venarum, quæ in ano sunt, prodest. Itaque, sæpe desidere in aqua alida, præcipue expedit, neque cibum, neque potionen frigidam assumere, abstinere ab omnibus salsis, acribus, acidis, pomis; bibere liberaliter, ubi inflammatio remisit adjicere modo cibo, modo potioni piper, porrum, ferulam, album papaver: quæ maxime inde urinam movere consuerunt; si vero dolor tantum levandus est, quæ ei occurrunt, prudenter danda sunt. Sed vitium in renibus his indiciis cognoscitur: si urina crassa, caruncula quasdam exiguas aut quasi capillos habet, aut si bul-
lat,

(*a*) Fr. Hoffmann. med. rat. t. 4. part. 1. s. 2. c. 8. p. 465. (*b*) Aet. tetrab. 4. serm. 11. c. 16. p. 270. (*c*) v. Swieten comm. t. 3. p. 233.

lat, aut male olet, aut interdum quasi arenam, interdum quasi sanguinem trahit; dolent autem coxæ, quæque inter has, superque pubem sunt, & accidunt frequentes ructus, interdum vomitus biliosus, extremæque partes frigescunt, urinæ crebra cupiditas, sed magna difficultas est, & quod inde excretum est, aquæ simile, vel rufum, vel pallidum est, parum tamen in eo levamenti est, alvus vero cum multo spiritu redditur. At si paulatim destillat, vel si sanguis per hanc editur, & in eo quædam cruenta concreta sunt, idque ipsum cum difficultate redditur, & circa pubem interiores partes dolent, in eadem vesica vitium est.

§. XVI.

A visceribus ad intestina veniendum est: primoque facienda mentio est choleræ: in qua protinus, ubi cœpit, aquæ tepidæ quamplurimum bibere oportet, & vomere: potest etiam dari jusculum tenue ex pullo (*a*). Malum autem, medicamentis alvum ducentibus, intenditur. Cum discussa cruditas est, tum confugiendum est ad vinum, ne anima deficiat vel quies facienda est: eaque sola in tenella ætate sufficit (*b*). Si post suppressam choleram febricula manet, alvum duci necessarium est, tum cibis, vinoque utendum est.

In morbo vero, qui in ipsius ventriculi porta consistit, & κοιλιακὸς a Græcis nominatur, commodissimum est, inter initia, calida cataplasmata

toti

(*a*) Sydenham. p. 604. (*b*) Ib.

toti ventri imponere, ut dolorem leniant; poſt cibum vomère, atque ita ventrem exinanire: proximis deinde diebus cucurbitulas ſine ferro, ventri, & coxis admovere; ventrem ipſum liquare dato lacte, & vino ſalſo, frigido; ſi vetus vitium eſt, cibis & potionibus calidis uti; ex inferiori parte infundere aquam pluviatilem egelidam; maximeque ſi dolor in imis partibus remanet.

Sed ſi intra ipſa inteſtina inflammatio fit, remedium eſt, ſanguinem mittere, vel cucurbitulas pluribus locis admovere, non ubique cute inciſa: id enim duobus, aut tribus locis ſatis eſt: ex cæteris ſpiritum evocare, abunde eſt. Tum animadvertere oportet, quo loco malum ſit. Solet enim contra id tumere. Et, ſi ſupra umbilicum eſt, alvi ductio utilis non eſt. Si infra eſt, alvum ducere interdum, ut Eraſiſtrato placuit, optimum eſt: & ſæpe id auxilii in his partibus magnum remedium eſt. Ducitur autem percolato ptiſanæ cremore, cum oleo & melle ſic, ut præterea nihil adjiciatur. Si nihil tumet, duas manus imponere oportet, ſupra ſummum ventrem, paulatimque diducere; inveniatur enim mali locus; qui neceſſe eſt, renitatur: & ex eo demum deliberari poterit, ducenda nec ne alvus ſit. Illa communia ſunt: calida cataplasmata admovere, eaque imponere a mammis uſque ad inguina, & ſpinam, ac ſæpe mutare; brachia, cruraque perfricare; demittere totum hominem in calidum oleum. Si dolor non quieſcit, etiam in alvum ex parte inferiore tres, aut quatuor cyathos calidi olei dare.

At ubi laxius inteſtinum, in ea maxime parte, qua excernit, inflammatio afficit, quæ pro hæmorrhoidibus cœcis ſumi conſuevit, alvo bilioſa & ſubcruenta ſolvi poteſt. In conſtitutione etiam anni 1728, & 1730, acris materiæ ſubita dejectio coli & articulorum dolores multum levavit (*a*); venterque fuſus Dammoniis, quibus vehementes cruciatus in inteſtino pleniore erant, pro valetudine fuit, atque inde pueris, quos cita alvus plerumque exercet, morbus tolerabilior. (*b*) In hoc, a vomitu, frequens alvi ductio utique neceſſaria erat, interpoſito ſubinde papavere (*c*).

§. XVII.

Ex his autem ſatis diſci poteſt, dejectiones, maxime in acutis petendas eſſe, ubi venter ſuppreſſus parum reddit, ex eoque inflationes, caligines, capitis dolores, aliaque ſuperioris partis mala increſcunt. (*d*) Sed medicamenta ſtomachum fere lædunt, & alvus, ſi vehementius fluit, aut ſæpius ducitur, hominem infirmat. Ergo nunquam in adverſa valetudine medicamentum ejus rei cauſa recte datur, niſi ubi is morbus ſine febre eſt; purgationes enim pernicioſæ ſunt, ſi nimis valentibus medicamentis fiunt. Et qui per ea, inter initia morborum, inflammationes ſolvere conantur, ii de inflammata parte nihil detrahunt. (*e*) Ideoque,

(*a*) Huxham. de morbo col. Dammor. p. 12. (*b*) Ib. p. 9. (*c*) Ib. p. 32. (*d*) vid. Glaſſ. comm. 7. de febr. p. 84. (*e*) Hipp. de victu acutor. l. 4. ed. Mack. t. 2. p. 121.

que, si vehemens febris est, quæ alvum ducunt, non exhibenda sunt; (*a*) siquidem omnia illa corpus vehementer movent & vires frangunt, quod in acutis, ubi peragitur coctio, utique vitandum est. (*b*) Sæpe inde gravia mala, maxime si natura ægri non cognita est, incidunt. Quidam enim difficulter, quidam a levi etiam medicamento copiose moventur, quod si quis non novit, periculum est, ne aut nimium evocet, aut nihil; vel moveat quidem, sed parum promoveat. Ab utraque re æger multum patitur: idque difficilius, quam ubi quis sine febre est, restitui potest. (*c*)

Plerumque vero lenia, quæ absque ulla vi aut noxa sordes eluunt, si alvus non respondet, quibusvis morbi temporibus prodesse consuerunt, commodeque modo per os, modo per alvum injiciuntur. (*d*) Satisque est his ipsis, quale rhabarbarum est, ventrem, si fieri potest, semel vel ad summum bis movere, nan amplius frequentes dejectiones, quæ concoctionem impediunt, inutiles sunt. Plurimi nihil se effecisse opinantur, nisi sæpe, & quotidie febricitantes alvum sollicitant. Sed id periculose fit, nam inde virium ingens imbecillitas contrahitur: eamque, ut in aliis, maxime in continuis febribus, semper vereri oportet (*e*). Aptissime vero medicamentum eo die & ea hora datur, qua plurimum sese febres remittunt, & qua corpus tam integrum est, quam maxime esse in eo genere

(*a*) De med. purgant. Charter. t. 10. p. 461. (*b*) Galen. comm. in Hipp. de victu acutor. t. 11. p. 144. (*c*) Id. ib. p. 45. (*d*) Lommius de curat. febr. p. 150. (*e*) Ib. l. c.

re valetudinis assuevit. (*a*) Tumque ipsis haud leve commodum ab hujusmodi dejectionibus accidit, nam quæ coacta & fœtida sunt, evocantur, ardor febrilis mitescit, atque simul vitiosa bilis detrahitur. (*b*) Plerique, quia manna, cassia, rheum nondum reperta fuerant, antiquos purgationem non utiliter potuisse ciere, contendunt. Sed alvum lotione ducebant, quod genus præsidii semper tutum est, fereque solum τῶν ἐκκοπρωτικῶν nomen meretur: siquidem, integris viribus, alvi fæces attingit, easque incidit, dissolvit, & desidendi cupitate educit: idemque sæpe crassa stercora, quæ medicamentis ventrem moventibus liquantur, extrahit. Itaque, ubi urget casus a clystere omnis purgatio incipere debet, quoniam dejectionis impedimenta tollit, viam parat, & expedit. Quin etiam pro varia, quæ sumitur, materie, aut laxius intestinum, aut totus venter solvi potest. Immittenda in alvum est, si levi medicina contenti sumus, pura aqua; si paulo valentiori, mulsa; si leni, aqua, in qua fœnum Græcum, vel ptisana, vel malva decocta sit: acris autem est marina aqua, vel alia, sale adjecto: at utraque decocta commodior est. Acrior fit, adjecto vel oleo, vel nitro, vel melle quoque. Fereque eo modo, dempta materia, superioribus partibus levatis, morbum ipsum mollit. Ubi autem sublutione plane opus est, addenda acriora sunt, euphorbium, cucurbi-

tæ

(*a*) Ib. p. 152. (*b*) Ib. p. 151. Glass. comm. 7. de febr. p. 84.

tæ agreſtis interanea, aut centaurii comæ. (*a*) Ipſe Aſclepiades, licet medicamenta ſuſtulerit, & purgationes, aptiſſima tamen moderatione, lotionibus non quidem ſæpe, ſed in omni fere morbo, ſemel vel bis alvum ſubduxit.

Certe omnes antiqui, multiplici experientia inſignes, ſæpiſſime hanc medendi viam ingreſſi ſunt: eamque in plurimis morbis ſecutus eſt Galenus, præcipue ad alvum conſtrictam, qua multa mala inſurgunt, ſolvendam. (*b*) Et, quamvis Hippocrates in vehementibus febribus alvum moventia vetet, eam tamen, ſi opus eſt, lotione duci conceſſit. (*c*) Peſſimas etiam dejectiones, ob bilis æſtum, ubi ſummus naſcitur ardor, medicamentis excitari, dixit; atque tempore æſtivo, in vicem eorum, lotiones præcepit; omniaque, quæ alvum vehementer movent, quoniam ſimile diſcrimen, ac in valida febre, vereri oportet, ſuſtulit a canis ortu, quinquaginta dierum ſpatio. (*d*) Similiterque, in laterum dolore, ſi alvum ducendi neceſſitas eſt, conſulit, ventrem mollire, infuſis in eum ſubducentibus, & refrigerantibus, hoc eſt, leni clyſtere: quo modo cuivis dolori, in ea parte, ſuccurritur (*e*). Id auxilium quoque, quovis tempore, inter febres vehementes, & harum etiam acceſſiones, & protinus inter initia, & circa eos dies, quibus judicari, & concocta excernere in-

(*a*) Aretæus l. 1. de curat. morb. acut. c. 4. ib. l. 2. c. 1. (*b*) De clyſter. t. 13. p. 1013. (*c*) de med. purg. Charter. t. 10. p. 461. (*d*) Ib. (*e*) de affection. c. 3. ed. Mack. t. 2. p. 303.

incipit æger, tuto ſemper adhiberi poſſe, ſatis docuit, cum dicat, quarto demum die, in laterum morbo, ſi dolor ſub thorace eſt, purgandum, verum, per tres primos dies, alvum ſubluendam eſſe; (*a*) idque etiam in pulmone aut pectore affecto, ubi ſanguis miſſus eſt, ita ſervandum eſſe (*b*). Denique in febribus quoque, in quibus tenuis urina, inter initia, fertur, protinus ventrem lotione ſubduxit, non vero medicamenta dedit, ne cruditas in urina maneret, & febris diu citra ſudorem, abſque judicatione, protraheretur. (*c*) Eademque ratione Aretæus Cappadox, in pulmonum & laterum morbo, in difficultate ſpirandi, in uvæ, & renum inflammatione, in volvulo, ventrem compreſſum ſolvit. (*d*) Et Boerhaave ubique alvi lotionem acute febricitanti propoſuit.

Solet etiam glans, aut balanus ſubditus, mole aut aſperitate anum vellicando, deſidendi cupiditatem inferre; atque adeo ventrem movere, clyſtere tamen longe ignavius. Eoque remedii genere antiqui etiam uſi fuerunt & interdum levi quoque medicina, ſicut ſerum lactis eſt: erantque valetudinis genera, quibus ex lacte purgatio conveniebat, præcipue quidem aſinæ, ſi id non aderat, capræ. (*e*) Nam, ubi febres ſunt, ſatis eſſe putabant, ejus rei cauſa cibos, potioneſque adſumere, qui

(*a*) L. 4. de victu acutor. ed. Mack. t. 2. p. 128. (*b*) Ibid. (*c*) Ibid. p. 124. vid. ib. p. 120. 122. 123. 125. (*d*) de morb. acutor. curat. l. 2. c. 1. ib. l. 1. c. 1. ib. c. 7. ib. l. 2. c. 7. l. 1. c. 8. l. 2. c. 8. (*e*) Hipp. de victu acut. ed. Mack. t. 1. p. 121. Aretæus de curat. morb. diut. l. 1. c. 13.

qui ſimul & alunt, & ventrem molliunt, quoniam præſtat, in his vim medicamenti ineſſe, (*a*) ut cum victu remedium quoque adhibeatur, fortaſſe etiam cum quadam voluptate. (*b*) Quam ob cauſam Galenus, ſi ventris purgatio neceſſaria erat, ſcammoneum melius braſſica habuit, ubi vero alvus tantummodo ſubduci debet, braſſicæ jus præpoſuit. (*c*) Ac Aretæus Cappadox, qui nihil ab Hippocrate deflexit, medicamenta, nec varia, nec multiplicia, in peracutis affectibus adhibuit, ægrotantium ratus optimam medelam ex victu peti: ideoque, ad volvulum, juſcula gallinarum, oſtreorum, & ejus generis plura, alvum ducentia præſcripſit (*d*); & in laterum dolore, ptiſanam propinavit, in cremorem percolatam, ſolo melle conditam. Vulgatiſſima vero remedia ad voluptatem, varietatemque parandam, quia ſolus cremor ſatis erat, amovit, ſiquidem humectare pituitam, eamque commode excreare, & quæcumque evocanda ſunt, evocare, facile quoque ventrem ducere, ſola ptiſana poteſt (*e*).

(*a*) Hipp. de alimento ed. Mack. t. 2. p. 91. (*b*) Galen. comm. in l. Hipp. de alimento Charter. t. 6. p. 275. (*c*) Ibid. (*d*) l. 2. de curat. morb. acut. c. 5. (*e*) de curat. morb. acut. l. 1. c. 10.

CAPUT XV.

De causa proxima ventris fluxus

A materia profluvii varia, quam ex quibusvis corporis locis, in ventrem ferri vidimus, ad causas transeundum est, & inprimis ad proximam veniendum, ex qua frequens dejectio oritur. Ejus hæc conditio est. Si vis, qua humores in intestina pelluntur, increvit, liquida copiosius descendunt; nam alias profusiones suppressas subsequitur ventris fluxus, sudore vel per urinas, iterum sistendus. Si vero etiam a nimia purgatione is incidit, aptissimum est, materiæ cursum, ad alias quascunque partes, avertere. Item, si sanguis abundat, proximum est, ut profluvium sanguinis per alvum fiat, alia profusione cohibita; &, si summa cutis adstringitur, venter mucosa reddit.

Non tamen liquida alvus ab hac vi tantummodo pendet. Nam, si humores, qui in intestina se contulerunt, venis bibulis resorbentur, venter siccus manet. Interdum is, qui matutino tempore aquæ Spadanæ libras decem, vel amplius sumsit, ne guttam quidam alvo dimittit: & sæpe, qui fontes salubres petunt, pluribus diebus, nihil dejiciunt. Sub quo casu, vires, quæ intestina adstringunt, potus elapsum, per inferiora, coërcent, fereque humores repellunt versus ostia vasorum lacteorum, & in venas, quæ sub medio intestino positæ sunt.

At,

At, ſi eodem tempore, quo major fluxus fit, tenendi quid inteſtinis parva vis eſt, aſſumta, vel quæ aliorſum huc ruunt, protinus tranſeunt, &, quaſi ſpiritus motu, expelli videntur. Profecto veri ſimile non eſt, ex vehementi contractione ventriculi & inteſtinorum (ut nonnulli volunt) lævitatem qua quicquid aſſumtum eſt inconfectum protinus redditur, oriri; ſiquidem valvulæ, ſive juga, quibus inteſtina in ſinus implicita ſunt, eo magis increſcunt, quo arctius tergora conſtringuntur. Et, qui athletice vivunt, cibos concoquunt, & celerius, & melius. Ipſis autem faex dura eſt, levis, pauca; hique valida perſpiratione gaudent. ubi vero contractilis vis minuitur, a ſpiritu, qui intus eſt, inflatio fit: atque inteſtina jam minus ſinuata, quod acceperunt, protinus in inferiores partes transmittunt. Ideoque is morbus jure λειεντέρια, vel inteſtinorum lævitas nominatur. Et cum, ubi in longinquum id vitium eſt, ructus acidus, qui prius non fuit, ſi accedit, inter bona indicia ſit, inteſtina antea vehementer reſoluta, jam ad conſuetudinem ſuam redire videntur, cibique tam diu a ventriculo, donec aceſcant, contineri. Nam in torminibus quoque, ſi extremam alvum ſpiritus ſequitur, ſæpe metum detrahit (*a*) nonnunquam tamen illud nihil ſignificat (*b*). In affectione autem, quam cœliacam vocant, ſtomachus videtur ſatis validus, ſed inteſtina nimis laxa. Atque etiam,

(*a*) Bagliv. l. 1. prax. med. p. 111. Diemerbroeck obſ. med. 28. p. 30. (*b*) Degner. dyſent. Neomag. p. 25.

tiam, ſi initia vaſorum, quæ lac inſugunt, clauſa ſunt, ſimilis ventris fluor oritur. Ubi ulcera, quas ἄφθας nunc appellant, eas partes obſident, corpus non alitur, & quicquid aſſumtum eſt, inteſtina tranſit. Deinde vero, ubi cruſtæ deciderunt, major ſalivæ, & ventris fluxus ægros exercet, relaxatis vaſis. Illud quoque noſſe oportet, quod ex glandulis ſub medio inteſtino induratis, fluorem hunc ortum fuiſſe, corpora mortuorum inciſa demonſtrent. (*a*) Sæpe, in Indiis homines extabeſcunt, ſine manifeſta cauſa; febris nulla adeſt, vel mitiſſima; vix dolent; gravitatis cujuſdam tantummodo ſenſus eſt juxta umbilicum, & in præcordiis. Is morbus ex tacita viſcerum duritie oritur, maximeque ejus, qod μεσεντέριον vocant. Idque modo ſuppuratur, modo in totum conſumitur: ad hæc inteſtina nullo ordine inter ſe cohærent, tenuibus pelliculis adnatis. Cibos viro æger valide appetit, quos inconfectos alvo rejicit, longoque tempore, mirum in modum extenuatus, tollitur. (*b*) Solet autem acre, quod inteſtina vellicat, humoreſque exprimit, ad cauſam profluvii referri, ſi & ora venularum, quæ in mediis inteſtinis hiant, & vaſa lactea parum tranſmittunt. Eademque materies, quæ leviori dejectione fertur, ubi acrior fit, tormina excitare conſuevit. Itemque ob alcali ſpontaneum bilioſa deſcendunt, & ab acido infantum fœces videſcunt. Ex quibus quia quam

(*a*) Diemerbroeck. anat. l. 1. c. 9. p. 40. (*b*) Bontius med. Indor. c. 11. p. 80.

quammaxime inteſtina conſtringi videntur, fortaſſe quis dicet, male reſolutionem nonnunquam pro cauſa apprehendi. Verum ſi vaſa inteſtinorum, quæ humores abſorbent, adſtricta ſunt, liquida, ad inteſtina delata, excerni debere videntur, trahendo ſpiritum. Ipſaque natura ſibi cavet, ne acria corpus ſubeant, & facile ab his contrahuntur ſphincteruli, qui initia vaſculorum lacteorum cingunt, & tuta cuſtodia limen ſervare nituntur. Quam ob cauſam, duris, acutis, vel acerbis cibis ſumtis, corpus non læditur, ſiquidem janitores iſti fideles, non decipiendi, ſimulac inſoliti quid ſentiunt, mox ſe claudere norunt, motumque ſuſcitant, quo liquida, quæ acrimoniam tollunt, in auxilium vocari poſſint. Neque dubitari poteſt, quin inteſtinorum arteriolæ, ubi ab acribus vellicantur, humores copioſius effundant, nam oculi, ſi arena illabitur, nictitant, contrahuntur palpebræ, atque acria quævis lacrymas movent. Nec datur homini, ut hoc naturæ conamen avertat. Et, quæ ſternutationem cient, ſimul quoque multum pituitæ eliciunt, qua id, quod rodit, expellatur. Et, ſi quid inſuetum in pulmones incidit, frequens tuſſis id ſæpe extundit.

Sed, quamvis hæc acria alvum moveant, irritando vires inteſtinorum contrahentes, tamen exinde non intelligi poteſt, cur a medicamentis venter dejiciat, ſiquidem acerrima, quale eſt Mercurius ſublimatus, inteſtina hinc inde conſtringunt, & rigor inteſtinorum flatus, & murmura facit. A-

loe

loë autem, utut fortiter purgat, nervis amicissimum est. Sed aromata, piper, cinnamomum & similia, fereque acida omnia, & maxime vitrioli oleum, ventrem supprimunt, cum plane acria sint, nec venis resorberi queant. Contra evacuationes suppressæ, ubi id evenit a nervosarum membranarum irritatione, per ea, quæ dolorem levant, curantur, rigore soluto. Nam lacrymæ papaveris modo alvum, modo urinam movent; ac sæpe calculos renum, vel ex intestinis lapides dimittunt. Si vero venter indurescit, dolorque ejus est, commodissimum est, inter initia, calida cataplasmata toti ventri imponere, & ea, quæ dolorem & rigores leniunt, assumere: dein ventrem ipsum liquare, dato lacte, & levi purgatione, nisi is jam ante, uti sæpe fit, contenta sponte reddidit (*a*).

Ea quoque, quæ ἀνώδυνα vocant, hunc in finem, purgantibus optime junguntur. Neque hercule ista curatio nova est, siquidem apud Galenum pastillus describitur, qui habet succi plantaginis dr. x. aloës Indicæ dr. I. mastichis dr. I. croci obolos II. opii obolos III. castorei obolos III. myrrhæ dr. I. Dabaturque ad magnitudinem ciceris (*b*). Quinetiam Hippocrates potionem ex peplio, meconide, & grano Cnidio commendat, ad purgandum. (*c*) Sæpe Riverius quoque ejusmodi remediis, quibus primo coli dolor discutitur,

(*a*) Bohnius offic. med. p. 360. (*b*) Galen. l. 8 de compos. medic. secund. locos. c. 2. Charter. t. 13. p. 565. 566. (*c*) de intern. affect. c. 10. ed. Mack. t. 2. p. 336.

tur, dein alvus ſolvitur, uſus eſt (*a*). Et ad idem malum Hollerius medicamenta dedit, quæ ſimul & purgant, & dolores leniunt (*b*). Maximeque levant, ſub auctore Hofmanno, graves inteſtinorum dolores, qui ab inflationibus oriuntur, pilulæ purgantes, quibus parum papaveris adjicitur (*c*). Quondam etiam Empiricus aloën & helleborum, cum ſucco papaveris, miſcuit: hisque magnam ſibi famam fecit. Et ſolebant laudari, quæ his ſimiles ſunt, Rheumelii pilulæ (*d*).

Præter hæc, ubi purgantia extrinſecus corpori admoventur, ea venis recepta, alvum ducunt, minime tamen corpus erodunt, neque ullum dolorem loco, cui applicantur, excitant. Si unguenta, quæ Aetius (*e*) memorat, abdomini illinuntur, venter ſolvitur. Ἐπομφάλια Græci vocant. Ea formidoloſis, qui neque nomen purgationis audire ſuſtinent, maxime utilia ſunt, & delicatulis. Quale etiam eſt unguentum Arthanitæ, quod Alexander reperiſſe dicitur (*f*). Id adhuc ſatis frequens uti ſolet, ventrique inungitur: Nam oportet, cum molliter alvum ſubducat, eo latas partes ſæpius perfricare, quod ſupra ventrem amplum commodius fit, quam in manu, aut carpo multo minoribus.

(*a*) Prax. l. 10. c. 1. 2. cent. 1. obſ. 63. cent. 2. obſ. 1. Etmuller. oper. t. 1. p. 355. (*b*) L. 1. de Morb. intern. c. 41. p. 315. (*c*) Med. rat. t. 4. part. 2. p. 336. (*d*) Pechlin. l. 2. obſ. 62. p. 363. vid. Martian. in Hipp. p. 190. 287. (*e*) Tetrab. 1. ſerm. 3. c. 135. 136 Tetrab. 3. ſerm. 4. c. 27. Paulus Ægin. l. 7. c. 9. Actuar. de method. med. l. 5. c. 9. 10. (*f*) Meſue de ſimplic. c. 26. p. 77. b. p. 78. a.

bus. At id quoque, propter tumores, ſupra femora unctum, poſt varia faſtidia alvum movit (*a*).

Sunt etiam quædam emplaſtra, quæ purgandi vim habent, quale eſt Plateri, quod ex cocco Gnidio cum cera miſto conſtat (*b*). Ejus generis quoque eſt emplaſtrum Martini, quo venter per aliquot dies ſolutus manet (*c*). Regi vero Daniæ alvus mota eſt, ponendo ſuper umbilicum id, quod fit ex Arthanita, & oleo diocolocynthidis quercino (*d*).

Dejectiones autem antiqui medicamentis pedes liniendo, vel decocto hellebori lavando moliebantur. Rurſus, alii ventrem liquidum reddunt, ſi pilam purgantem manu fovent, vel ſi unguento volam inungunt. Fuitque Piſis ſacerdos, qui a catapotio, quod cum ſaliva ſubactum, injecta faſcia, circa ſtomachum admoverat, intra 5 vel 6 horas, multam materiem, ac ſi pilulas devoraſſet, excrevit. Et id quidem eodem modo per biennium, obſervatum fuit (*e*). Pueris quoque & mulieribus unctiones, ſupra umbilicum, fiunt, quibus interdum alvus æque cita evadit, ac ſi medicamentum intus fuiſſet ſumtum. At ſi Mercurio corpus linitur, ſaliva per os, vel ex inteſtinis elici poteſt.

Itemque purgantis ſolutio in venas transfuſa ſæpe

(*a*) Pechlin. de purg. c. 30. p. 408. (*b*) Prax. t. 2. c. 13. (*c*) Eſſ. of catharticq. medic. p. 165. (*d*) Act. Hafniens. vol. 1. p. 72. vid. miſcell. N. C. dec. 1. ann. 6 & 7. app. p. 20. Pharmacop. Wurtenburg. p. 196. (*e*) vid. Actuar. l. c. Fallopp. de med. purg. c. 11. p. 428. c. 27. p. 525. Boyle de poroſitat. animal. c. 3.

ſæpe ventrem reſolvit. Quod auxilium in canibus antea inſtitutum (*a*). Medicus Gedanenſis, circumſpecto curſu, non ſolum homines tolerare poſſe oſtendit, ſed conclamatos jam dudum mortales, una purgantis in medianam infuſione, reſtituit, in fraudem Aeſculapii (*b*). Sic militi, cui in eam venam lene medicamentum ex alvum ſubducentibus, ad drachmas duas circiter, per ſiphonem infuderat, interpoſitis quatuor horis, ſine gravi moleſtia, dejectio orta fuit, quam in proximum diem usque, quatuor, non leves, ſubſequebantur. Indeque mulieri, poſt aliquot horas, alvus modice ſoluta fuit: & virgo eodem die, quo infuſum erat, quatuor, & poſtridie quasdam etiam dejectiones habuit. Omnes vero, mox ab infuſione, frequens & vehemens vomitus prehendit (*c*). Eamque medendi viam jam prius ab Anglis tentatam invenio, qui collo veſicæ, quam purgante ſolutione repleverant, ſiphonem ex ære conflatum aptabant, quo liquor, ſenſim comprimendo veſicam, ſtillaret, in venam apertam, eoque artificio, alvum, cum alias medicamentum in ventre cunctetur, intra horam unam, alteramve ſubducebant (*d*).

Sed purgationes quoque, quæ ore ſumuntur, ip-

(*a*) Vid. Schenck in epiſt. ad Daniel. Major. chirurg. in fuſ. p. 79. Scultet. armamentar. chir. in append. (*b*) Pechlin. de purg. c. 30. p. 409. (*c*) Oldenburg. act. philoſoph. anni. 1667. menſ. decemb. (*d*) Pechlin. de purg. l. c. phil. tranſ. No. 30. Boyle the uſu fulneſſ. of experiment. philoſoph. l. 11. p. 53. 54. Casp. Schott. mag. natural. c. 1. prop. 33. Sachs ocean. macrocosm. §. 155.

ipſo ſanguinis curſu rapi conſuerunt. Mutatus a quibusdam color, & odor urinæ, indices ſunt. Lac etiam nutricis medicatum infantem purgat. Nam, ſi vel mulier, vel capra, elaterio, aut cucumere agreſti veſcuntur, puerulos cita alvus exercet (*a*). Neque vero in cucumere, aut elaterio tantummodo ea vis eſt, ſed etiam in quibusvis fere medicamentis, quæ alvum movent; ſiquidem ex tithymalo vel ſcammonei germinibus, quibus verno tempore paſcuntur capræ, lac purgandi vim acquirit; & id ſatis cito, nonnunquam intra horam. Illud quoque mirari oportet, quod omnes nutrices uno ore teſtantur, infantem, ſi protinus, ſumto a nutrice medicamento, mammis admovetur, cunctaque exſugit, certo expurgatum iri, nutrice intacta; at, ſi is lactationem mediam abrumpit, nutricem æque, ac alumnum purgari, eo tamen cum diſcrimine, quod longe citius infans, quam nutrix dejiciat (*b*). Idque interdum a tenellis vehementer fit. Puella anniculo, cui ſtatim mater, epoto medicamento mammam porrexit, nimiæ purgationis periculum incidit. Sibi vero ne ſemel quidem alvus ſubducta eſt (*c*). Sed, cum ſæpe non conveniat, nutrici ſanæ, in pueri gratiam, medicamentum forte, quale elaterium eſt, dare, neque ſemper leviora hanc vim lacti impertiant, interdum ſatius eſt, capræ quid ſimile offerre, ejusque lac, puero ad

(*a*) Hipp. epidem. l. 6. Charter. t. 9. p. 537. Galen. ib. (*b*) Pechlin. de purg. c. 30. p. 404. (*c*) Martian. comm. in Hipp. de natur. pueri p. 30.

ad purgandum, propinare (*a*). Facile autem vires eorum, quæ ſumta ſunt in ipſa lactis materie, deteguntur, ex colore, & odore. Ac ſapor quoque inde mutatur. Gravida, quæ quotidie guttas triginta extracti abſynthii hauſerat, a partu, lac, e mammillis expreſſum, fellis ad inſtar amarum habuit (*b*). Ergo imbecilliſſimis opus eſt, nutriri lacte fæminæ ſanæ & vegetæ, vel, quod huic proximum eſt, aſinæ, quæ cibis boni ſucci aluntur. Atque ex his ipſis, lactis proprietates noſſe oportet minime ex craſſitie, & pinguedine ejus. Ideoque lac, qnod in Tabiis habetur, ad ulcera aſperæ arteriæ laudant præ cæteris, quod locus ſit ſatis editus, & aër ſiccus; ipſaque paſcua herbas producant ſalubres, agreſtem lotum, & ſimilia. Id alibi quoque arte imitari poteſt, ſi quis, in colle edito, herbas fruticesque ſerit, quæ ſalubriter lac adſtringunt (*c*). Prodeſt etiam adverſus fluxum cœliacum lac ex agreſti paſtu perfectum dare, maximeque e capra, quæ lentiſco, vel myrti foliis, nutrita fuit. Tradunt enim herbæ, quæ conſtringunt, hanc facultatem lacti; ſcammonei vero, & hellebori, ut modo dixi, contraria vis eſt (*d*). Quinetiam animalia, ubi ex ſtabulis in prata ducuntur, a recenti gramine frequentius dejicere ſolent, atque eorum lac, alvum mollit.

Effectus quoque, quos uſus purgantum inſequitur,

(*a*) Martian. in Hipp. epid. l. 6 p. 245. (*b*) Bartholin. act. Hafn. cent. 2. obſ. 62. p. 165. (*c*) Galen. l. 5. method. med. Charter. t. 10. p. 123. (*d*) Cæl. Aurelian. morb. chron. l. 4 c. 3. p. 513.

tur, ſatis oſtendit, ea ſanguini miſceri: nam & mitiſſima cathartica tumultuoſum impetum faciunt & ad unum omnia, quæ ſub hoc nomine veniunt, naturæ ſunt inimica, adeo ut ipſum habitum corporis mutent. Empyricus pulverem catharticum, in quo Mercurius eſſe videbatur, duobus fratribus dedit. Alter centies ad minimum, cum torminibus deſidendo, intra duos dies, ſe exhauſit. Alter, ætate paulo major, nihil quidem excrevit. Verum capilli ejus, poſt paucos deis, fluere, & ungues liveſcere cœperunt; brevique puſtulæ aquoſæ circa totum corpus eruperunt, quibus continuo in cruſtoſam ſcabiem induratis, & ſubinde deciduis, mox novæ repullularunt. Idque malum, antequam tolli potuit, miſellum vexavit, ultra biennium (*a*). Neque ſolum a Mercuriali purgatione ea incidunt, ſed etiam interdum iis, quæ ex herbis eliciuntur, ſanguis ita vitiatur, ut vix longo tempore bonus reddi queat. Fereque id, quod per medicamenta, quæ alvum ſubducunt, evocatur, non eſt humor corruptus, ſed mera putrilago, & liquamen, per ipſum virus medicamenti, tabefactum. Helmontius, cum ob ſcabiem contagio ſusceptam alvum pilulis molirentur medici, fœtidum liquorum copioſe excerni lætatus, ſæpe, ex eorum conſilio, in his remedium quæſivit, donec in totum duas facile ſitulas impleviſſet, liquore, ut putabat, putrido, putidoque. Nam, qui antea ſanus, & alacer

(*a*) Willis de medicam. operat. s. 3. c. 1. p. 37. 39. 45. Bellin de ſang. miſſion. p. 199.

cer integris viribus, ac levis in faltu curfuque erat, jam fumma macie extenuatus, titubante pede, genisque collapfis, vocem raucam edebat. Proinde, cum tantæ farragini, neque in capite locus effet, neque ei in pectore aut ventre fpatium daretur, conclufit, iftos humores non latuiffe aut præextitiffe in corpore, fed putridum liquamen purgatione factum fuiffe: idemque, quoties pilulas devorant, eventurum effe. Unde cognovit, ea, quæ purgantia vocantur, quod vividam fui corporis fubftantiam liquaffent, & in putrilaginem refolviffent, non purgare aut mundare, fed putrefacere (*a*). Atque crebra alvi ductione æque fanus ac æger liquamina dejiciunt, quorum conditio, quoad odorem & colorem, eadem eft. Quam ob caufam pravi humores non magis, quam quibus nullum vitium ineft, educi videntur: fed promifcue medicamentum, quicquid attingit, contaminat.

Etiam, fi qua inflammatio orta eft, demitur copia & impetus liquorum, dejectione, & hac ratione purgatio fanguinis detractionem quodam modo fupplet. Melius tamen, fi copia fui male habet, vena incifa fuccurritur: nam & leniora tarde materiam evocant, & a valentioribus medicamentis, ut fupra dixi, humores nimium moventur. Cavendum autem eft, ne venæ, ubi plenæ tu-

(*a*) Helmont. de febrib. cap. 5 § 9. 10. 11. 13. 15. 22. fcabies & ulcer. Scholar. §. 3. 4. 5. 6. Bellin. de fang. miffion. p. 215.

tument, concitentur. Igitur, si sanguis abundat, audacter detrahendus est. Deinde ducere alvum oportet. Quod si vero quis propter ætatem, vel victum, detractionem ejusmodi non sustinet, huic dejicienda largius alvus est (*a*) per ea, quæ, licet minus acria sint, ventrem tamen multum liquant. Denique illud considerari oportet, quod plerisque præter communem purgandi vim, singularis quædum proprietas insit, qua unam corporis partem præ alia magis afficiunt. Maxime enim, quæ e colocynthide constant, tormina facere consueverunt, & si copiosius sumuntur, sanguinem sive per anum, sive etiam per alias vias fundunt, aperiendo vasa. Ora etiam venarum, quæ in ano sunt, ab aloë, etiamsi is longe mitior sit, irritari, supra dixi. Helleborus autem, maxime albus id habet vitii, quod fauces infestat, & spiritum difficilem reddit. Elaterium vero vim suam præcipue in tunicas arteriarum evibrat; atque ab eo pulsus fit celer, febrili non dissimilis, ejusque ope aqua, quæ inter cutim est, per alvum educitur. At ea, quibus scammoncum, & gummi gutta miscentur, corpus infirmant, fereque stomachum lædunt. Facile etiam a cataputiæ seminibus funesta inflammatio ventriculi oritur. Neque raro intestina verti videntur, nervique resolvi, sumta resina, quæ e radice jalappæ elicitur, atque hæc quoque hydropicis utilis est (*b*). Ex reliquis vero, ubi aut cruditas

(*a*) Galen. l. 4. de sanitat. tuend. t. 6. p. 122. (*b*) F. Hoffman. med. rat. t. 2. p. 248.

ditas fœtida ægrum male habet, aut febris ardens extorret, potiſſime eliguntur tamarindi, præcipueque rheum confert ad fluorum ventris. Optime etiam profunt adverſus pectoris morbos manna, & renum ubi affectus eſt, caſſiæ pulpa (*a*).

Ergo proprietatem eorum, qua ventrem ſolvunt, non ſubjicit evidens ſtimulus. Sed aliæ quoque res ſunt, quæ ſi aſſumuntur vel corpori applicantur, venis bibulis abſorberi, vitæque viribus agitari videntur, donec tandem lædant functiones cujusdum partis, reliquis quaſi intactis. Id de Mercurio verum eſſe, ſupra oſtendi. Aëtius autem, unguentis ſupra ſtomachum inlitis, vomitum excitavit (*b*). Et Fernelio quoque authore, medicamenta generis ejusdem extrinſecus ventri fuere admota (*c*). Juvenis etiam Edenburgi, cataplasmate, quod ſenecionem recipiebat, circa ventriculum impoſito, ægros, die lucido, vomere coëgit, eoque febres intermittentes ſanavit (*d*). Valensque ad præcordiorum duritiem fuit id, quod fit ex tabaci foliis aceto contritis (*e*). Atque ea, quomodocumque adhibentur, vomitum ingentem movent. Firmus juvenis, cum torminibus tentaretur, neque, præ avaritia, medici conſilium peteret, ubi alios in principio morbi purgari viderat, ſumſit tabaci minutim inciſi unciam ſemis; idque per noctem cereviſia tenui maceratum, poſtero die, coxit, & co-

(*a*) Rega method. medend. part. 3. c. 5. p. 440. (*b*) Tetrab. 1. ſerm. 3. c. 135. Oribaſ. medic. collect l. 8. c. 47. (*c*) Method. med. l. 3. c. 6. p. 68. (*d*) Eſſ. Edinburg. t. 2. art. 5. (*e*) Ibid.

colaturam expressam, unico haustu, ebibit. Atque eo solo remedio morbum penitus expugnavit, orta post summas anxietates vehementi vomitu & purgatione. Duos quoque rusticos hoc morbo implicitos, referunt, eodem modo fuisse sanatos (*a*). At insuetis, ipse suffitus tabaci vomendo ventrem purgat. Idemque præstat fotus vel linimentum ex succo aut decocto ejus, capiti inunctum (*b*). Sæpe, si caput lavatur tinctura nicotianæ, qua vulgus pediculos necat & fœdam scabiem tollit, puer titubat, vomituque corripitur. Et tres filiolæ, quorum capitibus, adversus eadem mala, pulvis tabaci vulgaris ex butyro subactus illinebatur, vehementer, viginti quatuor horis, vomuerunt (*c*). Quotiesque hæc herba contrita, quam vulnerariam vocant, vulneri inspersa fuit, toties vomitum movit (*d*). At idem effecit in puero trienni decoctum ex croco metallorum, ob feram herpetem, supra crus affectum, impositum (*e*). Sæpe etiam veratrum album, ano inditum, stomachum æque infestat, ad id, quod per os sumitur (*f*). Vini propria facultas habetur excitandi temulentiam, nec similis in ulla alia re proprietas est; nam hyoscyami, opii, stramonii longe alia est ratio, dum mentem turbant. Si Dipsas per-

(*a*) Diemerbroeck. obs. med. 18. p. 18. Miscell. N. C. dec. 2. ann. 8. p. 514. (*b*) Willis medic. operat. s. 2. c. 2. p. 21. (*c*) Miscell. N. C. dec. 2. ann. 4. p. 46. Kauw de perspirat. p. 189. (*d*) Miscell. N. C. dec. 2. ann. 2. p. 263. (*e*) Miscell. N. C. dec. 2. ann. 1. p. 120. (*f*) Dioscorid. l. 4. c. 145. Oribas. medicinal. collect. l. 8. c. 2. Spigel. de human. corp. fabric. l. 6. c. 4. p. 181.

percussit, inexplebile urget potionis desiderium. (*a*) Rabiosi canis morsus miserrimum genus morbi infert, in quo simul æger & siti & aquæ metu cruciatur: ab hæmorrhoide icto ex omni corporis plaga sanguis profluit (*b*). Si solanum quis assumpsit, quod Bella Donna Italis vocatur, oculi hebescunt primum, dein caligant uti ex senectute, post aliquot horas acies redit. Hæc & infinita id genus alia ex affectionibus corporum communibus intelligi nequeunt; natura humana ita se habet ad venena, hæc ad illam.

Pene cantharides venenis annumerari solent, fereque, ubi aut intus sumuntur, aut cuti applicantur, corpori alienæ sunt, effectu & virtute nondum bene cognitis; maxime tamen partes obscœnas lædunt. Quidam vires sali alcalino, qui ex iis arte elicitur, tribuunt. Sed acida earum vim augent. Itaque quo valentiores sint aut acetum, aut fermentum panis adjiciunt (*c*). Et ne sal hic quidem oleo suo destillato mistus, si manui etiam calenti effricatur, dolorem aut vesicam excitat (*d*). Ipsæ autem cantharides vesiculas vivo corpori tantum inducunt, minimeque mortuo (*e*) neque proprio veneno læduntur. Si vero aliquis eas

(*a*) Aretæus de caus. morb. diut. l. 2. c. 2. Dioscorid. l. 6. c. 50. Aet. tetr. 4. serm. 1. c. 22. Lucan. Pharsal. l. 9. vs. 738 & seq. (*b*) Dioscorid. l. 6. c. 50. Galen. de theriac. ad Pison. Charter. t. 13. p. 940. Paulus Ægin. l. 5. c. 15. Aet. tetr. 4. serm. 1. c. 23. Actuar. l. 6. c. 11. Lucan. Pharsal. l. 9. vs. 806 & seq. Mead. de venen. introd. p. 17. (*c*) Bagliv. de usu cantharid. c. 11. p. 654. (*d*) Bartholin. act. Hafniens. t. 4. obs. 80. (*e*) Helmont. ignot. hospes morb. § 76.

eas ebibit, inde fiunt graviſſima mala: Nam a ſtomacho usque ad veſicam cuncta morderi ſentiuntur; difficulter urina, ſæpe etiam ſanguis mingitur, ſimiliaque, ac in torminibus inteſtinorum, alvus emittit (*a*). Ei autem panaces cum lacte contuſa, vel galbanum vino adjecto dari, vel lac per ſe debet. Sed ex his etiam libidinem ſupra modum incitari, experimenta teſtantur. Ambo & mulier, & juvenis, quibus in potu cantharides exhibitæ erant, ſanguinem minxerunt; at juvenis, pene extento, vehementer fæminam ſubagitavit (*b*). Nobilem quoque a drachmis duabus, quas, ad venerem excitandam, cum ſcinco marino, & radice ſatyrionis miſcuerat malus medicus, inſatiabile coeundi deſiderium invaſit, acceſſitque & tumor ſcroti, & deficiente ſemine ſanguinis profuſio & undecimo die mors (*c*). Utique nimis etiam graves pœnas furti luere debuit pius antiſtes, quem amica, ut in ſui amorem detineret, ſupra cœnam exceperat, conditis pulviſculo cantharidum conſperſis. Nam, poſtero die, cum ſanguis ex ano & rigido cole proflueret, medici ex ſignis, quid factum erat, detexerunt, neque tamen ulla providentia fatum imminens moveri potuit (*d*). Nec melior ſors militi contigit, qui, ubi cum famula tota nocte jugiter coiverat, mane valde labefactatus vetulam rogabat, quo arcano ſecurus ad venerem redire

dire

(*a*) Dioscorid. l. 6. c. 1. Paulus Æg. l. 5. c. 31. Scribon. Larg. c. 57. B. Silvat. cent. 3. conſil. 50. (*b*) Foreſtus l. 24 obſ. 7. p. 122. (*c*) Miscell. N. C. dec. 1. ann. 9 & 10. p. 323. (*d*) A. Paré l. 21. c. 35.

dire poſſet. Sumto enim, ex ejus conſilio, pulvere cantharidum, dolor veſicam prehendit, urina intercipitur, inflammatur penis, brevique tempore tormenta, cum incitarentur, tollunt hominem. Ubi vero cadaver luſtratur, ulcera, & in renibus, & in veſica, & ultra eam in cole reperta fuere. (*a*)

At ea, quæ duobus febre intermittente ægris ſupervenerunt, quamvis idoneos authores habeant, omnem tamen fidem ſuperare videntur. Alter enim, cui ad quartanam diſcutiendam ſtriga, ſeminis urticæ unciam unam, & cantharidum drachmas duas præbuerat, admiſtis etiam aliis, adeo vehementi œſtro percitus eſt, ut uxor per omnia ſacra dejeraret, ſe a binoctio octuagies ſepties initam fuiſſe, ipſumque interea ſæpius in lecto ſemen effudiſſe. Deinde vero, præſentibus medicis, brevi momento adhuc ter ſe polluit, pedem lecti pro fæmina ſubagitando, tandemque Libitinariis pollutionibus ceſſit, quibuſvis remediis incaſſum adhibitis. Alter, inductu ancillæ, ut tertianam profligaret, ex ſimili potione idem ſibi malum contraxit, ad quem cum evocaretur medicus, in limine domus obvia fit uxor, de præpoſtera mariti libidine (rarum utique mulieribus quærelæ genus) expoſtulans, dicendo illum quadragies una nocte hortum ſuum fodiſſe, ſimulque laceram nimio affrictu oſtentabat vulvam, remedium dolori juxta ac calori quærens. Ipſe vero in tantam ra-

(*a*) Lanzon. animadv. 28. t. 3. p. 478.

rabiem verſus eſt, ut catenis, obſeſſi inſtar, ligandus fuerit &, cum eum verbis ſolari vellent, uti ſe deliciis iſtis immori ſinerent, petiit. Ac mane mortuum hiante ore, membroque cancro affecto invenerunt ridenti ſimilem viſu, quem ſardonium vocant. (*a*) Sed non minus prodigioſa ſunt, quæ tradidit Theophraſtus, auctor alioqui gravis, ſeptuagenario coitu duraſſe libidinem herbæ cujuſdam, cujus nomen, ſpeciemque non poſuit.

Hippocrates non extrinſecus, ad materiam evocandam, cantharidibus uſus fuit, ad medicinam intro ſumendam ſæpius. Neque alienum eſt, adverſus urinæ difficultatem, ὕδρωπα & nonnulla etiam partium naturalium mala, ſorbitionibus granum unum adjicere. (*b*) Interdum autem evenit, ut veſica accenſa ſanguinem reddat, ſumta quarta parte grani; (*c*) Maxime vero convenit, pomis venuſtioribus ab imo arbore pendulis, crudum cantharidum pulviſculum inſpergere, & fiſſuram reducto putamine claudere, ut ardor & ſtillicidium urinæ furtum redarguant eorum, qui fructus decerptos deguſtaverunt. Nam is plectendo ſontes, melius Lampſacenorum Deo, fures ab amœniſſimo horto arcet. (*d*)

Si

(*a*) Cabrolius obſ. anat. 17. p. 100. vid. Smet. miſcell. l. 10. p. 547. Langium l. 1. epiſt. med. 47. Salmuth. l. 3. obſ. 23. (*b*) Theod. Baronius. de operation. meiendi læſion. l. 1. c. 7. Alexand. Maſſar. pract. med. p. 494. H. Capivacc. oper. p. 639. Werlhoff comm. litter. Norimb. 1733. p. 356. Tulp. l. 4. c. 26. phil. tranſ. no. 280. (*c*) P. Hermann. cynos. mat. med. t. 1. part. 2. p. 56. (*d*) Lang. l. 1. epiſt. 74.

Si quando autem ſenſus reſoluti ſunt, Aëtius docuit imponere cantharides (*a*) & cataplaſma, quod ex his fit, multum prodeſſe ad capitis dolores, quos κεφαλίαν & ἡμικρανίαν nominant, ſi ulcuſcula, quæ exinde oriuntur, diu ſaniem fundunt; prius vero lac quam plurimum ingeri debere, ne veſica, quæ urinam recipit, offendatur (*b*) Aretæus morbum quoque comitialem, in quo vehementes fricationes ad ruborem uſque adhibendæ ſunt, iiſdem tollere conatur, & ne veſica inflammationem contrahat, tribus diebus ante, lac bibendum ſuadet (*c*). Certum eſt enim, cantharides, ubi cataplaſmati, emplaſtro, vel unguentis miſcentur, cuticulam non modo exulceraſſe, ſed urinæ etiam ardorem, ſanguinis profluvium, febrim, & ſimilia mala, excitaſſe. Veſicatorio faciei, quam puſtulæ fœdæ occupaverant, impoſito, nobilis fæmina, poſt tertiam, quartamve horam, ſummo ardore urinæ periclitata, acrem vultus ſui curationem habuit (*d*) Eademque offenſa etiam in ſimili, quod ſupra cervicem ponebatur, fuit. (*e*) Item cataplaſma, quod ex cantharidibus & fermento panis fit, genu accommodatum, dolorem lumborum & renum excitavit, & lotium cruentum ferri ſivit, non ſine ejulatu (*f*) Notumque eſt, Braccum Patavinum, cum eas, conſilio Montag-

(*a*) Ex Archigen. Tetrab. 2. Serm. 2. c. 28. (*b*) Ex Archigen. & Galeno Tetrab. 2. Serm. 2. c. 50. tetr. 1. Serm. 2. c. 174. (*c*) De curat. morb. diuturn. l. 1. c. 4. (*d*) A. Paré l. 21. c. 35. (*e*) Miſcell. N. C. dec. 1. ann. 2. p. 178. (*f*) Hildan. cent. 6. obſ. 98. p. 631.

tagnâni, genubus admovisset, plus quam quinque libras sanguinis emisisse (*a*).

Quidam tradunt, si quis diu cantharides manibus triverit, digitalibus licet munitis, sæpe difficultate urinæ periclitari. (*b*) Est etiam apud Schenkium, eis, qui muscas Hispanicas in pera gestarunt, gravem fuisse sanguinis profusionem (*c*). Ita, aliis quoque authoribus, seplasiarii sibi cavere jubentur, ne eo tempore, quo hæc insecta conterunt, pulvisculos volutantes excipiant, sumendo emulsiones ex seminibus melonum (*d*).

Id omne Freindius jure ut vanum repudiavit (*e*) neque in ullo horum, qui eas quotidie tractant, unquam verum deprehenditur.

Nihil autem plus ad ipsam curandi rationem confert, quam ipsa experientia; & medicamentorum vim atque naturam ratio nunquam explicavit, utilitate & ars & inventor probatus. (*f*) Nam, quæ demum causæ, sive natura, sive morbi indoles, sive medicamenti vis sit, alvi profluvium excitent, quomodo semper illud papavere, saltem pro tempore, sistatur, ne sapientiæ quidem professores scientia comprehendunt. Quid etiam scammoneæ radix ad purgandum possit, video; quod satis est: cur possit, nescio (*g*) Longeque optime dixit comicus,

(*a*) Lindestolp. de venen. p. 136. vid. Rhod. ad. Scribon. Larg. p. 277. Bartholm. cent. 5. hist. anat. 21. Stalp. v. der Wiel. cent. 1. obs. 83. (*b*) Boyle de mira effluv. subtilitat. c. 4. ab Heers obs. med. 9. p. 100. (*c*) l. 7. obs. med. 37. (*d*) Ramazin. de morb. art. sic. c. 12. (*e*) comm. de febr. 9. (*f*) Cicer. de divinat. l. 1. c. 7. (*g*) Id. l. c. 10.

micus, *opium facit dormire, quia eſt in eo virtus dormitiva, cujus eſt natura ſenſus aſſoupire* (*a*).

Hippocrates homines non ex conſilio, ſed potius caſu, medicamenta inveniſſe putavit, neque artifices magis, quam plebejos. (*b*) Et medicina quidem nuſquam non eſt. Siquidem etiam imperitiſſimæ gentes, herbas, aliaque promta in auxilium vulnerum, morborumque noverunt &, in cæteris nationibus agreſtes, litterarumque ignari, remedia caſu repererunt. (*c*) Fereque, ab animalibus, herbarum vires, homines primævi didiciſſe videntur. Nonnulli Melampodem, divinationis artibus inſignem, ſpeciei cuidam hellebori nomen ſuum indidiſſe; alii paſtorem ejuſdem nominis, id medicamentum inveniſſe, tradunt & cum capras paſto illo purgari animadverteret, earum lacte ſanaſſe Proëtidas furentes. (*d*) Qua planta Anticyreus quoque in Hercule uſus fuiſſe dicitur. (*e*) Sed veratrum nobis eſt acre venenum; at adipes capris, & coturnicibus auget. (*f*) Forte eodem modo, ſcammoneæ, tithymali, atque elaterii vis cathartica primo detecta fuit, cum & his pecudes veſcantur. (*g*) Quin etiam animalia profuere, medicinas reperiundo, ſive eorum naturis ingenitas, ſive

(*a*) Moliere malade imaginaire. (*b*) de affection. c. 12. ed. Mack. t. 2. p. 319. Galen. l. 1. & 2. de ſimpl. med. facultat. Charter. t. 13. (*c*) Plinius hiſt. nat. l. 25. c. 2. (*d*) Ib. l. c. c. 5. Theophraſt. hiſt. plant. l. 9. c. 11. Dioſcorid. l. 4. c. 15. (*e*) Hipp. Epiſt. ad Cratev. Charter. t. 1. p. 19. Galen. de atra bile ib. t. 8 p. 174. (*f*) Lucret. l. 4. 5. (*g*) Hipp. l. 6. epid. Charter t. 9. p. 537. Galen. comm. in l. c. de ſanitat. tuend. l. 4. t. 6. p. 151. Dioſcorid. l. 2. c. 64.

ſive quotidie invenire judicemus. (*a*) Ibis Aegyptiæ, roſtri aduncitate, per eam partem ſe perluit, qua reddi ciborum onera maxime ſalubre eſt. (*b*) Atque canes vomitione alvos curant. (*c*)

Hæc remedia caſu detecta, antiquiores viri, conjectura aliqua ducti, uſu explorarunt, explorata notarunt. Nihil quippe intentatum, inexpertumque priſcis fuit; nihil deinde occultatum, quod non prodeſſe poſteris vellent. (*d*) Repertis deinde remediis, homines de rationibus diſſerere coeperunt, nec poſt rationem remedia ſunt inventa, ſed poſt inventa remedia, ratio eſt quæſita.

Quidam contendunt, medicamentorum præparationes, atque miſturas, graviſſimis caſibus opitulari, & rationis inventa eſſe? ſed miſta ingeniis conſtant. Non fecit antidota parens illa, ac divina rerum artifex: officinarum hæc, imo verius avaritiæ commenta ſunt. Naturæ quidem opera abſoluta atque perfecta gignuntur: ſcrupulatim vero colligere, ac miſcere vires, non conjecturæ humanæ opus, ſed impudentiæ eſt. (*e*) Atque hæc ſola naturæ placuerat eſſe remedia, parata vulgo inventu facilia, ac ſine impendio. Poſtea fraudes hominum, & ingeniorum capturæ officinas invenere iſtas, in quibus ſua cuique homini venalis promittitur vita. Statim compoſitiones, & miſturæ inexplicabiles decantantur. (*f*) Jam olim innume-

(*a*) Plinius hiſt. nat. l. 28. c. 1. l. 27. c. 3. (*b*) Cicero l. 2. de nat. Deor. c. 50. Plin. l. 8. c. 27. (*c*) Cicer. l. c. (*d*) Plin. l. 25. c. 1. (*e*) Ib. l. 22. (*f*) Id. l. 24. c. 1.

merabilia miſturarum genera erant: neque harum ullus modus fuit; cum & iidem effectus intra paucas compoſitiones ſint, &, eas mutare cuilibet, cognitis facultatibus ſimplicium, facile ſit. Quam ob cauſam Plinius, mirum & indignum eſſe, dixit; nullam artium inconſtantiorem medicina fuiſſe, cum ſit fructuoſior nulla (*a*). Eademque ſors compoſitionum, quæ earum inertiam oſtendit, hodie eſt. Loco exoletarum alia afferunt, paucis annis iterum repudianda. Voluminum, quæ eas continent, editio poſterior ſemper purgata, atque limata vocatur. Contra ſimplicibus, quorum virtus uſu, & experimentis cognita fuerat, idem ſemper manſit honos. Et quicunque expendit laborioſiſſimæ præparationis tædia, quid tanto dignum reperit molimine? Herculeo labori exantlato pretium nihil. Hydrargyrum, opium, rheum, ipecacuanha, Peruvianus cortex, ignis, & aqua, ſunt, ut norunt optimi, in ipſo opere certiſſima auxilia. Quæ tamen, ut cruda ab alma natura porriguntur, plus boni efficiunt, quam ſi negotioſa in otio arte permutata fuerint. Nil deſperandum ſimplicitate duce, ſed fallit ſpem laboris involuti ſucceſſus. (*b*) Artis etiam principes Hippocrates & Sydenhamus pauca, & fere ſimplicia morbis oppoſuere auxilia.

Non poſſe vero comprehendi, quo modo remedia agant, patet ex eorum, qui de his diſputarunt diſ-

(*a*) L. 29. c. 1. (*b*) Boerhav. orat. qua repurgat. medic. aſſeritur ſimplic.

discordia. Si conjecturas sequi velis, omnium possunt videri non improbabiles. Si consuetudinem, aut propriam cuivis homini naturam respicis, omnes pondus amittunt. Resolvitur enim medicamentorum vis consuetudine, & desinunt prodesse, cum opus est, quæ quotidie in usu fuerunt, æque quam nocere. (*a*) Ac, si quis frequentes purgationes habet, alvus cito moveri desuescit, nisi medicamentum copiosius aut sub alia forma detur. Neque in sanis venter omnibus horis solvitur, sed in plerisque, per certa & solita intervalla, quibus si non vacat, necessitatem agnoscere, dejiciendi opportunitas præterlabitur. Atque proprietatis notitia sæpe necessaria est; quia non eadem omnibus, etiam in similibus casibus opitulantur. Siquidem certæ quædam res sunt, quæ in pluribus ventrem, aut adstringunt, aut resolvunt; inveniuntur tamen in quibus aliter, atque in cæteris, idem eveniat. Et interdum, ex dato remedio, dejectio non sequitur sicut assuevit. Interdum etiam malum, quod ex vulva fæminis nasci dicunt, medicamentis ad id plerumque efficacibus, intenditur. (*b*) In his communium inspectio contraria est, propriorum tantum salutaris, sed sæpe difficilis. Galenus, si certa peculiaris proprietatis indicia detegere potuerat, se Aesculapium medendi felicitate parem fore, existumavit. Cum vero quibusdam, ab exigua medicamenti potione, multus humor profluat, quibusdam vix dejiciendi cupiditas oriatur, Hippo-

cra-

(*a*) Plin. l. 28. c. 1. (*b*) Sydenh. p. 409. 410.

crates (*a*) & poſt eum Sydenhamus (*b*) optime monuerunt, eum, qui materiem ſupra aut infra evocaturus eſt, interrogare oportere, utrum ægro, ubi antea quid ſimile ſumſit, alvus cita fuerit, & celeriter ſubſecuta, nec ne?

Sed ut hæc remedia modo prorſus incognito agunt; ſic in morbis, qui contagio ſuſcipiuntur, nulla acrimonia percipi poteſt. Venenum varioloſum abſque ullo dolore hominem invadit, & diu ſæpe latet, antequam quid mali ſentitur; nam aliquot demum diebus ab inſitione cruciari incipit brachium. Neque, ſi rabioſus canis fuit, ilico virus ejus effectum edit. Neque ſtatim ii, quos peſtifera tormenta corripiunt, de dolore queruntur, vel ardore, in quadam ſui corporis parte. Et non facile his opitulari eſt, qui venenum, vel in cibo, vel in potione ſumſerunt; quia non protinus ſentiunt.

Igitur pleraque tam medicamenta, quam venena unice pendent a particulari prorſus indole, qua naturam inſtruxit humanam Conditor, neque ratione alia, quacunque demum de cauſa, unquam poterunt intelligi. Atque ea agunt, quatenus a natura humana ejuſdemque reliquiis accepta motaque inde ſuos in actus deducuntur. Unuſque ille, qui mutatam ab his applicatis naturam & mutantem alia caute obſervavit, de viribus medicamentorum apte dicet. Extra hæc, qui vel pedem movet, errat ilico, neque & in his ex ingenio

(*a*) De purgant. Charter. t. 10. p. 46. (*b*) p. 485.

nio ſolertiſſimo, vel minimum quid licet fingere (*a*) Galenus omnia, quæ agunt in corpus humanum, per qualitates vulgo dictas cardinales, harumque gradibus caloris agere, concepit. Cum vero quædam fiunt, quorum vires, non niſi effectu cognoſcuntur, ea tota ſubſtantia agere, vel qualitate occulta, dixit. Hæc autem verba, non minus, ac id quod quæritur, obſcura ſunt. Et quid prohibet ad ignorantiæ aſylum confugere? (*b*) Malim me hominem, id eſt, plurimarum rerum inſcium fateri, & hoc ſum, duce Cicerone, contentus, quod etiamſi, quomodo quicquid fiat, ignorem, quid fiat intelligo. (*c*) Non reperio cauſam: latet fortaſſe obſcuritate involuta naturæ. (*d*)

CAPUT XVI.

De cauſis magis remotis.

His veluti in conſpectum quendam, quatenus ſcire curanti neceſſarium eſt, adductis, cauſas magis remotas, quarum plures jam ſæpius tetigi, ulterius exequar, orſus a contagio; quo famuli, cuſtodes, medici, chirurgi, & qui nimia cautela fæces luſtrant, ſæpe inficiuntur. Idque maxime inteſtina afficit, intactis aliis partibus, per quas tran-

(*a*) vid. Boerhav. orat. de honor. med. ſervitute (*b*) ab Heers. obſ. med. 9. (*c*) de divinat. l. 1. c. 9. (*d*) Ib. c. 18.

transit. Quidam solo odore sanguinis in vase vitreo per menses inclusi & corrupti in vera tormina incidit. (*a*) Interdum virus tam vehemens est, ut neque sanguinis cursu subigi possit, nec in mammis emendari. Puerpera pestilenti quodam alvi profluvio prehensa, ne infantem inficeret, illum nutrici commisit; mammas vero, ad lactandum, binis catulis præbuit, qui altero die dejectionibus jugulantur. Deinde tertium, cum is ubera duxisset per biduum, tormina quoque cruciarunt: sed quartus appositus catulus strenue suxit, sine noxa. Ipsaque puerpera se melius habens brevi convaluit & quarto decimo die sanum infantem propriis mammis admovit vegeta mater. At duæ aliæ eodem morbo implicitæ subito cum lacte toxicum mortiferum tenellis suis instillarunt. (*b*) Fuitque etiam hæc lues ipsis ovibus infesta. (*c*) Quamvis aër, qui nobis inimicus est, raro animalia afficiat.

Cum vero autumno maxime, quo tempore poma succosa maturescunt, & lævitates intestinorum, & tormina oriantur, his vulgus causam tribuit. Sed ne hi quidem magis, qui ex toto sibi temperant, quam qui fructibus immaturis vescuntur, a populari labe immunes sunt: & quæ esus fructuum insequitur alvi dejectio sæpe salutaris est, minimeque contagiosa, & facile sanatur. Atque uvas quoque & musti potum in torminibus maxime pro-

(*a*) John. Pringle observations on the diseases of the army p. 227. (*b*) Brunner. miscell. n. c. d. 2. ann. 6. p. 387. J. J. Wepfer. dissert. de dysenter malign. p. 22. (*c*) Id. ib. p. 19.

profuiſſe, irritis omnibus aliis, experientia docuit. (*a*) Præter hæc morbus, ut peſtilens quiſque, oritur, creſcit, atque decreſcit. (*b*) Neque omnes promiſcue invadit, ſed aptos tantummodo ad contagium ſuſcipiendum. (*c*) Et pleroſque non, niſi ſemel in ejuſmodi conſtitutione aggreditur. (*d*) Et febrium acutarum inſtar, certis diebus, aut ægros tollit, aut ipſe finitur. (*e*) Etiam is, interdum veris ſoboles eſt; (*f*) atque vulgari temporum mutatione, tempeſtatumque vi ſuſcitari videtur. Quod Galenus, cum Hippocrate, plurimis exemplis probare conatus fuit. Tempeſtates iis, quas memorant, ſimiles, maxime ſalubres fuiſſe, longa obſervatio docuit; contra plures temperatas, & æquales, ingentes ſtrages edidiſſe. Ideoque, aërem non ex vario tempeſtatum habitu, ſed occulta quadam de cauſa, nocuiſſe, neceſſe fuit. Graviſſima tormina anno 1538. univerſam fere Europam tanta ferocitate populabantur, ut vix ulla civitas immunis eſſet; etiamſi nulla intemperies, nec temporum inæquabilitas cœlum pejus reddebat, aut ante reddiderat. Annus vero ab hoc ſecundus, fervidior omnibus memoria notatis, ſaluberrimus fuit. (*g*)

Tormina tamen, quæ milites infeſtare conſue-

ve-

(*a*) Miſcell. n. c. dec. 2. ann. 10. obſ. 192. vid. Pringle l. c. p. 20. (*b*) Sydenh. p. 178. (*c*) Degner. de dyſenter. p. 28. (*d*) Brunner miſcell. n. c. d. 2. ann. 6. p. 390. (*e*) Ib. p. 391. Degner. l. c. p. 18. 19. 22. Sydenh. p. 179. (*f*) Huxham obſ. de aere t. 2. p. 98. & ſeq. Hoffmann. med. rat. t. 4. p. 574. (*g*) Fernel. l. 2. de abdit. rer. Cauſ. c. 13 p. 112. vid. Sydenham. p. 40. 107. 191. 295.

verunt, quamvis ineunte vere leviter incipiant, post fervidam æstatem, maxime ubi exercitus humido loco castra posuit, semper periculosissima fuerunt, & magis pestifera (*a*); hæc autem ab iis, quæ per populos pervagantur, vix distant, nisi quod in castris non tam commode, quam in urbibus medicinæ locus sit, & aer, in valetudinariis, minus salubris (*b*). Atque ex eadem materie, qua putrida febris nascitur, esse videntur: nam & hæ eadem tempestate frequentiores ubique sunt: & hæc bina mala in se invicem sæpe mutantur. Frigus etiam, circa autumnum, modo febres intermittentes, modo tormina infert: & utrumque morbum in quibusdam excitat. Primæ accessiones quoque pene similes sunt. Neque alia magis regio torminibus patet, quam quæ biliosis febribus infestatur. (*c*) Sed ut ver febres maxime accendit, sic tormina, quæ eo tempore eveniunt, minus putrida, & cum inflammatione sunt, & promtius, inter initia, curantur: si vero res inveteraverit, vix ulla medicina malum intestinorum vincit (*d*).

Solet etiam interdum, ex ipsa loci regione, cruentum alvi profluvium nasci. Id Londini quotannis circa autumnum incipit, plerumque proximos non infestat, nonnunquam plures contagio opprimit. (*e*) Vulgatissimus quoque, pessimusque Brasiliensibus, & qui Indiam orientalem inhabitant,

(*a*) Pringle l. c. p. 214. 215. (*b*) Ib. p. 230. (*c*) Ib. p. 225. 226. (*d*) Ib. p. 229. (*e*) Willis de med. operat. s. 3. c. 3. p. 80.

tant, affectus hic eſt, pluresque ibi ægros præcipitat, quam quispiam alius. (*a*) Lutetiis vero Pariſiorum, crebrior dejectio, qua primum mucoſa, dein cruenta deſcendunt, omnes fere, qui adveniunt, quovis anni tempore, diutius vexat, non cives; ita tamen, ut hi in publicum prodire, & ſuis officiis fungi queant; neque ea contagioſa, neque cum febre eſt. (*b*)

Is autem morbus, qui & gingivas, & duriſſimos dentes rodere conſuevit, & ſcorbutus a recentioribus nominatur, intus viſcera ſæpe tabefacit: ex his cruor manat, isque cum ſtercore non permixtus, absque tormentis, excernitur (*c*). Frequenter fæces compactæ copia ingeſtum cibum excedunt, colorque in eis eſt, modo viridis, modo cinereus. Interdum ſi æger victu errat, aut natura humidus eſt, liquida deſcendunt, ab omni alio fluore ventris diverſa (*d*). Similiter in podagricis, ubi materies ventrem occupat, dejectiones & tormina fiunt.

Inſultus etiam, quos hyſtericos vocant, metum, bilem atram, pus, quod intus hæret, ſaniem, morborumque judicationes, & plurima alia, quo in numero medicamenta ſunt, alvum cum, vel ſine torminibus ciere, alias dixi: nunc, quid a radice œnanthes fiat, dicendum. Binis, qui eam comederunt, ſtomachus faucesque cum rubore intumeſ-

(*a*) G. Piſo de Medic. Braſil. l. 2. c. 14. p. 30. Bontius de med. Indor. c. 3. p. 64. (*b*) Hofman. med. rat. t. 4. part. 3. p. 527. (*c*) Eugalen. de ſcorbut. c. 7. (*d*) Ib. c. 6.

mescebant, mens non constabat, oculi vertebantur: nauseaque erat, & sequebatur subita alvi profusio; qua unus, duabus ab esu horis, alter, post tres interiit (*a*).

CAPUT. XVII.

Quid a dejectionibus venturum sit.

Similiter quoque ea, quæ in qualibet profusione eveniunt, ex magna parte supra posui; reliqua paucis dicam. Alvus mala est ex toto suppressa. Ipsa autem dejectio sine ulla noxa est, quæ sine febre est, si celeriter desinit, si contrectato ventre nullus motus ejus sentitur, si extremam alvum spiritus sequitur. Et uno die fluere alvum sæpe pro valetudine est, atque etiam pluribus, dum febris absit & intra septimum diem id conquiescat. Purgatur enim corpus, &, quod intus læsurum erat, utiliter effunditur. Quidam certis intervallis abundantem materiam ore & alvo reddunt (*b*). Articulorum quoque vitia, ut podagræ, chiragræque, si juvenes tentarunt, neque callum induxerunt, solvi possunt, maximeque torminibus leniuntur, si quocunque modo venter fluit. Item in morbo comitiali ante pubertatem orto ea maxime prosunt, quæ per dejectiones excernuntur. Quibus vero

(*a*) Stalp. v. der Wiel cent. 1. obs. 43. p. 182. (*b*) Galen. l. 7. method. med. c. 9. t. 10. p. 173.

vero ex alba pituita, & corpus, & mens ſtupet, aut nervi reſolvuntur, hos quoque vehemens alvi profuſio, ſi accedit, levat (*a*). Oris reſolutio etiam alvo cita finitur. Omnisque dejectio lippienti prodeſt, & nihil plus adverſus ſurditatem, quam biliosa alvus poteſt. Sed atra bilis quoque, integris viſceribus, ſupra & infra feliciter emittitur (*b*). Interdum ſi tumores, ſuper ulcera, ſubito eſſe deſierunt, tuta profuſio alvi ſequitur. Galenus, ubi podagram & articulorum dolores ſentire cœperunt, protinus alvum ducendo, per plures annos, bonam valetudinem præſtitit: eodemque curationis genere, & attonitos, & morbum comitialem, & qui ab atra bile eſt, aliosque ejusmodi longos affectus, multum levavit. Sic cuidam non ſolum vere, ſed autumno quoque, cum quotannis in triſtitiam caderet, alvus quam tenerrima ſervata eſt. Eodem authore, & mulier, cui carcinoma incepit in mamma, ſingulis annis, ineunte vere, medicamento, quod bilem atram evocat, bene ſe purgavit: & purgatione omiſſa, mox dolorem profundum ſenſit. Protinus etiam, inter initia, ſanguis miſſus, venterque ſolutus, ægrum a morbo, quem ἐλεφαντίασιν vocant, vindicavit. Alvusque, ne in idem malum incideret, per ſingulos annos ſemel ſubduci oportuit. Præter hæc ab eo tertiana quoque, quæ æſtate ſemper redire conſueverat, biliosa alvo discuſſa fuit, ſub finem veris (*c*).
Ac

(*a*) Vid. van Swieten comm. t. 3. p. 286. 273. (*b*) Ib. p. 510. (*c*) L. 7. method. medend. c. 9. t. 10. p. 470.

Ac ne tormina quidem periculosa sunt, si sanguis & strigmenta descendunt, dum febris, ceteræque accessiones hujus morbi absint: adeo ut etiam gravida mulier non solum conservari possit, sed etiam partum reservare, a quo hæc plerumque cito finiuntur, quamvis antea venter nullis remediis contrahatur (*a*). Uxor Epicharmi, antequam peperit, torminibus & vehementi dolore pressa, cruenta simul, & mucosa dejecit: sed, a partu, repente convaluit (*b*). Etiam prægnans, quæ, ultimo mense, hoc morbo infestabatur, non solum, vegeto fœtu excusso, sanitatem recepit (*c*), sed ea quoque, quæ per quatuor menses, & quæ, omni graviditatis tempore, ventris fluxu debilitata erat (*d*). Neque ipsa tormina, quibus populus anno 1669 cruciabatur, ullam gravidam consumserunt: constititque plusquam decem, vomitu & frequenti dejectione tentatas, tam primis quam mediis ac ultimis gestationis mensibus, feliciter partus, solito tempore, edidisse (*e*). Ergo etiam prægnantibus id, quod alvum movet, recte datur, & vix abortus metum incutit, a quarto saltem ad septimum mensem. Sæpe eo delusæ puellæ, quod in abscondito conceperunt, publicæ luci exponere coguntur. Nihil quoque facit sabina, nil crocus, nil alia, quibus menstrua provenire dicunt (*f*).

Mu-

(*a*) Vid. Sennert. t. 1. l. 3. part. 2. sect. 2. c. 7. § 27. p. 910. Schenck. l. 4. obs. 9. (*b*) Hipp. epid. l. 5. text. 48. Charter. t. 9. p. 350. & epid. l. 7. p. 593. prædict. l. 2. c. 13. ed. Mack. t. 1. p. 135. (*c*) Sennert. l. c. (*d*) Mauriceau malad. des femmes groff. l. 1. c. 19. (*e*) Wedelius miscell. N. C. dec. 1. ann. 3. p, 22. (*f*) Ibid. dec. 2. ann. 3. p. 212.

Mulieri tamen gravidæ, ſine modo, fuſa alvus elidere partum poteſt (*a*). Cui ſexto menſe orta dejectio erat, etiamſi ipſa convaluit, partum tamen perdidit (*b*). Facile autem gravida ejusmodi caſu rapi poteſt, ſi is non eodem die, quo infans excutitur, & ſecundæ extractæ fuerunt, aut non multo poſt ceſſat (*c*). Mulier enim, ex partu, ſi alvo cita laborat, in periculo mortis eſt (*d*). Quæ anno ætatis decimo ſeptimo, in mendacium foro, difficulter maſculum enixa erat, hæc protinus cum febre vehementi, paucis etiam, ſed tenuibus dejectionibus conflictata, per totum morbum, ventrem liquidum cum ſenſu quaſi rigoris habuit; & ubi ſanguis ex naribus profluxiſſet decimo quarto die vitam finivit (*e*): lac quoque mulieris, quam tormina vexant, infanti pro veneno eſt (*f*).

Periculoſa etiam alvus eſt, quæ inter febres fluens conquieſcere hominem in cubili non patitur; utique, ſi quod deſcendit, eſt perliquidum, aut albidum, aut pallidum, aut ſpumans. Præter hæc periculum oſtendit id, quod excernitur, ſi eſt exiguum, glutinoſum, læve, album, idemque ſubpallidum; vel ſi, aut lividum, aut biliofum, aut cruentum, aut pejoris odoris, quam ex conſuetudine. Malum eſt etiam, quod poſt febres longas ſincerum eſt. Alvus quoque varia peſtifera eſt, & quæ

(*a*) Hipp. aph. 5. 34. (*b*) Amat. Luſitan. cent. 2. curat. 51. (*c*) Id. ib. Hipp. l. 2. prædict. c. 13. ed. Mack. t. 2. p. 135. Mauriceau l. c. (*d*) Mauriceau ib. l. 3. chap. 14. Denys verhandelinge van het ampt der vroedmeeſters p. 44. (*e*) Hipp. l. 3. epid. Charter. t. 9. p. 252. (*f*) Brunner. miſcell. N. C. Dec. 2. ann. 6. p. 387.

quæ ſtrigmentum, ſanguinem, bilem, viride aliquid, modo diverſis temporibus, modo ſimul, & in miſtura quadam, diſcreta tamen repræſentat. Sed hæc quidem poteſt paulo diutius trahere. In præcipiti vero jam eſſe denunciat, quæ liquida, eademque vel nigra vel pallida, vel pinguis eſt; utique ſi magna fœditas odoris acceſſit. Dejectionibus etiam, ſi inflammatio jocinoris acceſſit, aut præcordiorum, aut ventris; ſi immodica ſitis; ſi longius tempus; ſi alvus varia; ſi cum dolore eſt, etiam mortis periculum ſubeſt; maximeque ſi inter hæc, tormina vetera eſſe cœperunt. Isque morbus maxime pueros abſumit, usque ad annum decimum: cæteræ ætates facilius ſuſtinent. Quinetiam tormina ab atra bile orſa mortifera ſunt: aut ſi ſub his, extenuato jam corpore, ſubito nigra alvus profluxit; facileque conſumitur is, cui protinus in recenti morbo, bilis atra vel infra vel ſupra ſe oſtendit. At inteſtinorum lævitas periculoſior eſt, ſi frequens dejectio eſt, ſi venter omnibus horis, & cum ſono, & ſine hoc, profluit; ſi ſimiliter, noctu, & interdiu; ſi quod excernitur, aut crudum eſt, aut nigrum, & præter id, etiam læve, & mali odoris; ſi ſitis urget; ſi poſt potionem urina non redditur, (quod evenit, quia tunc liquor omnis non in veſicam, ſed in inteſtina deſcendit) ſi os exulceratur; ſi rubet facies, & quaſi maculis quibusdam colorum omnium diſtinguitur; ſi venter eſt quaſi fermentatus, pinguis, atque rugoſus; ſi & cibi cupiditas non eſt. Inter quæ, cum evidens mors

ſit,

ſit, multo evidentior eſt, ſi jam in longinquum quoque id vitium eſt; maxime etiam, ſi in corpore ſenili eſt. Contra facilius a teneris ætatibus depellitur, utique, ſi ferri urina, & ali corpus incipit. Raro profuſionem alvi, niſi ubi aut aqua inter cutim aut tabes ſubeſt, corporis colliquatio ſequitur. Quæ ſi incidit, vix unquam curatur, & ægros, ſi vomere vel medicamentis dejicere coguntur, quam celerrime rapit.

Verum cuivis profluvio ſpatium periculoſum eſt, interdum enim tormina ac febriculas excitat viresque conſumit: neque ulla res magis viſcera ad idem malum diſponit. (*a*) Nam vaſa relaxata, ubi utilis humor emittitur, imbecilliora reddi & liquida, nihil objectis, quæ prohibeant, ſolito itinere, effluere, manifeſtum eſt; impetus ventris prohibitus leni etiam medicamento iterum concitatur. (*b*) Mulierique lactanti nonnunquam quoque omnis ſuccus, quo ſe ſuſtinet, mammis exhauritur, & niſi cibi potioniſque deſiderium urget, corpus extenuatur. Quam ob cauſam, in omni fluore ventris, præcipue in lævitate inteſtinorum, neceſſarium eſt, non quoties libet deſidere, ſed quoties neceſſe eſt, ut hæc ipſa mora, in conſuetudinem oneris inteſtina deducat. Idque fieri poſſe alvus lotione ducenda teſtatur: nam, cum infuſa eſt, recte præcipiunt, quantum fie-

ri

(*a*) Pringle obſervat. on the diſeaſ. of the army p. 218.
(*b*) Hoffmann. med. rat. t. 4. part. 3. c. 7. p. 548. Sydenham. p. 189.

ri poteſt continere ſe in lectulo debere ægrum, nec primæ cupiditati dejectionis protinus cedere: ubi neceſſe eſt, tum demum deſidere.

Si vero diutius ventris fluor remanet, viſcera imbecilliſſima redduntur, adeo, ut, mortuo etiam corpore, vaſa frigore contracta, liquida dimittant, reſolutis inteſtinis. Nonnunquam ſumma cutis quoque relaxatur ita, ut humoris nimia abundantia per eam effluat. Nonnunquam aura in ipſis inteſtinis concluſa, membranas antrorſum pellit, & tumefacit: easque ita diſtendit, ut vim ſuam reſiliendi prorſus amittant, in immenſum fere aucta illorum capacitate. (*a*) Quo, ventre vehementer intento, creber intus, ex motu ſpiritus, ſonus fit. Τυμπανίτιδα Græci nominarunt. Accedit ad hæc, quod ab alvi longa reſolutione inteſtina exulcerentur, & tormina fiant: quia mucus, papillas nervoſas contegens, perpetuo fluxu abripitur. Sed, ablato muco, tunicam, quæ ſubtus eſt, inflammatio afficit, & poſt hanc, ſuppuratio, & cancer. Fereque omnes, qui torminibus tolluntur, ex cancro inteſtinorum pereunt: nam extrema, triduo ante, jam frigeſcunt: arteriæ parum, & non æquis intervallis, moventur; ſitis, & dolor in affecto loco, deſinit. Interdum, paucis horis, ante mortem, aliena loqui incipit æger. (*b*) De-

(*a*) Pringl. l. c. p. 227. 228. vide de tympanitid. R. Mead. monit. & præcept. med. cap. 8. p. 124. 125. Smet. miſcell. l. 10. p. 524. Haller. opuſc. pathol. obſ. 26. p. 50.
(*b*) Bagliv. prax. l. 1. p. 108. Pringle l. c. p. 218. G. Clighorn obſervat. on the diſeas. in Minorca. ann. 1744. to 1749.

Degnerus, quando dolor se remiserat, (*a*) & quando pulsus arteriarum parvus aut inæqualis esset, ingens periculum; sed quando desisset, aut tantum intermissus esset, subito mortem instare deprehendit. (*b*) Et in his levissima quoque deliria vidit. (*c*) Singultus etiam, qui, inter initia, si quid intus coacuit, non adeo timeri debet, ubi malum inveteravit, superveniens spem tollit. (*d*) Atque hæc omnia cancri intestinorum notæ sunt; siquidem cui ex morbo, quod εἰλεόν nominant, mors in propinquo est, gelidus sudor manat (*e*), arteriæ minime, & creberrime micant, tandem micare desinunt. Neque aliud mortua corpora torminosorum incisa ostendunt. Intestina sexagenarii, qui quinto die morbi vitam finierat, undique vitiata erant. (*f*) Alii, qui ex immodica spiritus vini potatione, tormina sibi contraxerat & sæpe ex arteriis, ad duarum librarum pondus, sanguinem concretum pulcherrimi coloris dejecerat, tunicæ etiam erosæ fuerunt, & quatuor in locis perforatæ. (*g*) Atque cadavera eorum, quos pestifera tormina sustulerunt, intestina, modo inflammata, modo corrupta, repræsentarunt, maxime in recto, eique proxima parte coli: in tenuiori autem, vel integra, vel certe minus affecta: sæpe vero, inter

(*a*) de dysenter. p. 24. (*b*) Ib. p. 23. (*c*) Ib. p. 17. (*d*) Pringle l. c. p. 217. (*e*) Aretæus Cappad. l. 2. de caus. morb. acut. c. 6. (*f*) Hildan. de gangræn. & sphacelo c. 4. p. 774. (*g*) Barbette l. 4. c. 5. §. 9. p. 170. vid. River. cent. 3. obs. 2. p. 517. Bartholin. cent. 6. hist. anat. 11. Dolæum encyclop. chyrurg. p. 1376. Miscell. n. c. d. 1. ann. 3. p. 186.

ter ſe concreta, ut pulmo, ex laterum dolore, membranæ, quam πλεύραν vocant, adhærere ſolet: reliqua etiam viſcera ſub præcordiis poſita, plus minuſve vitiata, in conſpectum dederunt: & plerumque cordis ventriculos nigro cruore repletos, bilemque, in veſicula, atram, & craſſam. (*a*)

Quidam, cum a morte inteſtina ſuppuratióne vel cancro affecta vidiſſent, exulcerationem torminum, quæ populum invadere ſolent, cauſſam eſſe putarunt. Atque veri quoque ſimile eſt, ulcuſcula glandularum, quæ ſpuriæ vocantur, maximeque ex vaſis protractis conſtant, multam ſaniem fundere poſſe, quod non ita in ipſis glandulis evenit, quoniam eas vaſa ſanguifera tantummodo attingunt. (*b*) Nec minus periculum καρκίνωμα affert, ſi id fit in ſtomacho, circa viſcera, aut inteſtina; ſæpiusque poſt abſceſſus, qui ventrem infeſtarunt, integræ membranæ, aut fibræ, ſive carunculæ excernuntur. Ac torminibus, quîs Indi corripi ſolent, intus inteſtina exulcerantur: ex his primo cruor, cum quibuſdam quaſi mucoſis manat, dein purulenta cum ramentis & corrupta inteſtini parte deſcendunt: atque cum iiſdem quoque tormentum intenditur. (*c*) Bontius, tunicam interiorem, in milite, quem id malum conſumſerat, ex toto abraſam vidit. (*d*) Pringlius, circa

(*a*) Pringle l. c. p. 219. 220. 221. 223. 224. G. Cleghorn. l. c. p. 227. 228. (*b*) Ruyſch. epiſt. 11. p. 9. (*c*) Bontius med. Indor. c. 3. p. 64. (*d*) obſ. 3. p. 99.

ca inteſtinum rectum, partem ejus conſumtam, reliquas nigras, teneras, & friabiles, proximam vero, per quæ vaſcula diſcurrunt, quaſi cera tumentem, reperit; orbeſque, quibus per membranulas ſinus coli connectuntur, vitioſe laxatos. (*a*) Alii, plures partes intimæ tunicæ undique ab inteſtino hominis, qui tabe & fiſtula ani laboraverat, diductas fuiſſe, invenerunt. (*b*) Quales etiam Ruiſchius ſævis torminibus ejectas depinxit. (*c*) Fereque membrana villoſa cuticulae, cum qua committitur, ſimilis, eodem modo ſecedere videtur, ac illa, atque renaſci. (*d*) Sæpe enim Mercurius os, faucesque erodit: ſed, ubi cruſta excidit, integumentum oris internum reducitur. Etiam in ſtomacho, & inteſtinis aphthæ incidere conſueverunt. Nonnunquam internam quoque membranam veſicæ, per urinæ iter, deſcendiſſe, nihil nocuit. (*e*)

Interdum autem evenit, ut oblongum quid, & cohærens, ac ſi integrum inteſtinum ſit, deſcendat: idque ejus ſuſpicionem incautis movet: nam ſi e vaſculo cruor ſtillat, is vel purus, fæcibus non immiſtus, effunditur; vel ubi in grumos coiit, ac ſi latus araneolus eſſet, extenditur, adeo ut ne ſanguis quidem excretus eſſe, videatur. (*f*) Inter-

(*a*) L. c. p. 221. (*b*) Medic. eſſ. Edinburg. t. 5. art. 2. vid. van Swieten. comm. t. 3. 184. (*c*) Theſaur. anat. 1. no. 6. p. 26. (*d*) Lieberkuhn. diſſ. de fabr. villor. inteſt. p. 16. vid. Monro medic. eſſ. Edinb. t. 4. part. 12. (*e*) Ruyſch. dec. 2. adverſ. anat. 9. p. 25. tab. 11. vid. C. A. Koch. deſcript. affectus rariſſ. ab Boerhav. in noſocom. ſanati. (*f*) Aretæus Capp. l. 2. de cauſ. morb. diuturn. c. 9.

terdum mucus concretus pro ramentis intestinorum ab imperito habetur. Lipsius diu tædiosissimo malo conflictatus, cum purgationis causa medicamentum sumsisset, ubi multum materiæ continuæ excerni sentiret, se massam omni nota intestinis similem effudisse, attonitus vidit; vocatoque Heurnio, de vita sua actum esse, dixit, siquidem omnia intestina dejecta erant. Is vero ventris proluviem intuens, læto vultu, morbum victum esse ostendit, lenta pituita, quam lucubrationes coacervaverant, sub forma intestinorum, expulsa; rediitque vir celebris ad pristinam sanitatem (*a*). Similiter in torminibus mucus, quem glandulæ intestinorum secernunt, cum cibis corruptis coagulatus ejicitur: strigmenta quoque, quæ fibras intestinorum mentiuntur, nihil aliud esse videntur, quam sanguinis partes gelatinosæ in filamenta compactæ: neque carunculæ vel pelliculæ, quas torminosi frequenter dimittunt, diductas lamellas intestinorum aut tunicæ carneæ particulas constituunt; potius fæculas excocti quasi seri: hæque, resolutis lateribus intestinorum, veluti cera, agglutinatæ, non sine periculo & cum vehementi dolore, exturbantur, ac si pelliculæ aut ulcuscula, aut ipsa etiam intestina essent. (*b*) Et plerumque, dum vires recipit æger, venter coacta magis reddit, quæ, cum sub tenui victu & frequenti dejectione vix fieri possint, jam ante mor-

(*a*) In vita Heurnii. (*b*) vid. J. J. Wepfer. dissert. de dysenter. malign. §. 8. 9. 10.

morbum in inteſtinis hæſiſſe videntur, & ſæpe deſidendi cupiditate noxam augent (*a*). Utique raro ab exulceratione is morbus eſt, neque ei frequenter ulcera ſuperveniunt (*b*).

At corpus extenuat dejectio, & paucis horis plenus habitus cholera ſubitiſque alvi profluviis collabaſcit, tumidæque venæ ſubſident, adeo ut armillæ cum annulis laxius hæreant, & torminibus æger ſupra modum emacietur. Proinde alvus, ſi vehementius fluit, hominem infirmat, & ſi conquieſcere eum in cubili non patitur, continua vigilia premit. Interdum etiam, ſi immodice fluit, anima deficere poteſt. Purgationes quoque, ubi frequentes ſunt, periculum afferunt: aſſueſcit enim non ali corpus, & ob hoc infirmum erit. Nonnunquam autem, ubi tormina urgent, poſt potionem urina intercipitur, aut difficulter redditur, quod evenit, quia tunc liquor omnis non in veſicam, ſed in inteſtina deſcendit, vel ob conſortium colli veſicæ cum inteſtino recto. (*c*) Nervus enim, quem iſciaticum appellant, podicem, partes obſcœnas, & quæ in pelvi poſita ſunt, magnis ramis proſpicit. (*d*)

Ubi vero liquida deſcendunt, reliqua craſſeſcunt: eoque ſæpe aphthæ ſubſequuntur, puſtulæve atque inflammationes pervagantur, modo per totum cor-

(*a*) Pringle l. c. p. 228. (*b*) vid. J. J. Wepfer. l. c. Pringle l. c. p. 217. (*c*) Hipp. l. 2. prædict. c. 13. ed. Mack. t. 1. p. 135. Degner de dyſenter. p. 17. 137. comm. litt. Norinberg. ann. 1733. p. 45. & 1735. p. 215. (*d*) A. Monro anat. nervor. contract.

corpus, modo in parte: ac rubores, quæ aut ad nasum aut ad oculos perveniunt, jam in longinquum ac cum periculo ventrem liquidum esse, significant. Ἐξανθήματα nigra, livida, Indis perniciosa erant. (*a*) In castris quoque Hungariæ, ubi tormina vetera esse cœperunt, pustulæ tandem rubræ, milii instar, copiose prodibant. (*b*) Et Neomagenses, ejusmodi casu, interdum pustulis variorum colorum, quæ etiam in pus convertebantur, rapi solebant: nonnunquam sed raro iisdem aphthæ accedebant. (*c*)

At ubi pedes tument & longæ dejectiones sunt, aut dolor in imo ventre aut coxis est, aqua inter cutim instat, siquidem, coctis humoribus excretis, cruda, aquosa, quæ corpus implent, desiderat. Eandem ob causam frequenti purgationi vitium, cui λευκοφλεγματίας nomen est, supervenit; quod iterum medicamentis alvum molientibus discutitur.

Sed nares acutæ, collapsa tempora, oculi concavi, frigidæ languidæque aures & imis partibus leniter versæ, cutis circa frontem dura & intenta, color aut niger aut perpallidus, multo magis in acuto morbo, ad ultima jam ventum esse, testantur, si ita hæc sunt, ut neque vigilia præcesserit, neque ventris resolutio, neque inedia. Ex quibus causis interdum hæc species oritur, sed uno die finitur. Itaque diutius durans mortis index est.

(*a*) Bontius med. Indor. p. 106. (*b*) Commerc. litter. Norinb. ann. 1733. p. 44. (*c*) Degner. l. c. p. 17.

eſt. Si vero in morbo vetere jam talis eſt, in propinquo mors eſt, magiſque, ſi præter hæc oculi quoque lumen refugiunt, & illachrymant, quæque in iis alba eſſe debent, rubeſcunt, atque in iiſdem venulæ pallent, pituitaque in iis innatans noviſſime angulis inhæreſcit, alterque ex his minor eſt, iique aut vehementer ſubſederunt, aut facti tumidiores ſunt, perque ſomnum palpebræ non committuntur, ſed inter has ex albo oculorum aliquid apparet, neque id fluens alvus expreſſit, eædemque palpebræ pallent, & idem pallor labra & nares decolorat, eademque labra & nares oculique, & palpebræ & ſupercilia aliquave ex his pervertuntur, iſque propter imbecillitatem jam non audit, aut non videt.

C A P U T XVIII.

Quomodo varia alvi profluvia curari debeant.

Prævisis omnibus, quæ pertinent ad varia alvi profluvia, ad ſingulorum curationes veniam. Sed antequam dico, quo modo hæc mala tollantur, non alienum videtur obſervationes neceſſarias exponere, quibus quis in torminibus contagioſis utatur adhuc integer, cum tamen ſecurus eſſe non poſſit. Tum igitur oportet acetum ſalemve prunis inſpergere, putridum aërem corrigere, tonitrubus nitro aut pulvere pyrio excitatis. (*a*) Ubi id non

(*a*) Boerhave conſultat. circa dyſenter. caſtrens. vid. Diemerbroeck de peſte l. 2. c. 5. v. Swieten comm. t. 2. p. 123.

non juvat, iisdem remediis præservari oportet, quibus morbus, si jam præsens est, curatur (*a*) &, ut in omni pestilentia, vitare fatigationem, cruditatem, frigus, calorem, multoque magis se continere. Si quæ necessitas aegros visendi est, tum neque jejuno ambulandum est, neque saliva deglutienda est. Optimum vero est, hac lue infectos & omnes, qui cum illis commercium habent, fugere, maximeque latrinas & sellas vitare, in quibus ii desiderunt, & omnem fœditatem odoris, quantum fieri potest, cavere. (*b*) Fere etiam ista observatio, ubi milites ejusmodi morbis implicantur, adhibenda est. Satius est enim ægros, in ædificio quam maxime alto & spatioso, modico frigori exponere, quam humido & corrupto aëre præcipitare (*c*).

Ut his autem alvi profluvia, quæ contagio nocent, arcentur & levantur, sic, si quid acre in stomacho aut in ipso sanguine hærens dejectiones excitat, leniri & corrigi debet. Sed cum veneni etiam plures causæ esse possint, quæ sæpe latent, aquam puram sanguine salubri calidiorem paulo, copiose, diu, subito offerre quam maxime expedit. Ea enim quævis acria diluit, atque eorum corpus nocendi vim infringit, estque quasi commune auxilium, solum ob id, quod vulgo notum est, & nullius pretii vituperandum. Igitur in torminibus potui, si febricula est, aqua pura

(*a*) Degner. de dysenter. p. 163. (*b*) Degner. ib. p. 164. & seq. (*c*) Pringle l. c. p. 242.

pura calida dari debet; nullumque morbum mollire magis convenit. Utique haud parum pauperculos, qui ad fontem quendam sacrum & proprium, si Diis placet, adversus ea mala confugerunt, juvit simplex aqua fontana, melius aquæ vitæ nomine digna, quam ardens spiritus vini, quo quasi insigni remedio nimium sæpe popellus abuti consuevit. Nonnunquam quoque sola aqua cum pauco succo papaveris mista torminum curam absolvit, bene purgatis prius intestinis (*a*). Frigidam autem assidue potionem esse debere, Asclepiades affirmavit, & quidem quam frigidissimam. Atque contra tormina, si pluribus diebus nihil remedia juverunt vetusque jam vitium est, aquæ bene frigidæ potio assumta initium secundæ valetudinis facit. Calidus juvenis, cum media æstate biliosis dejectionibus tentaretur, ubi ob vehementem sitim, absque medicorum consilio, multam frigidam ingessit, repente, alvo adstricta, sanatus fuit. (*b*) Paulus Ægineta, si multa caloris intemperies esset, præter potiones frigidas, esui etiam intybum crudum dari, concedebat. (*c*) Moderatius vero, inter initia, egelidam, ubi autem viscera elota sunt, ut intestina firmentur, frigidam suadet Huxhamus. (*d*) Ego experimentis quemque in se credere debere existimo, calida potius an frigida utatur: quem enim frequenter cita alvus exercet,

(*a*) Huxham. obs. de aer. t. 2. p. 107. 108. (*b*) Amatus Lusitan. cent. 2. curat. med. 46. p. 177. vid. Diemerbroeck. obs. med. 29. p. 30. (*c*) l. 3. c. 42. (*d*) obs. de aer. t. 2. p. 107. 108.

cet, ſi frigidæ potiones ventrem ejus non turbant, his utendum potiſſimum eſt. Quas in cholera quoque Aretæus Cappadox laudat, ad ventris adſtrictionem. (*a*) Et id ſæpe commode reſpondere, experimenta teſtantur. Viro militari, qui irato animo muſtum ingurgitaverat, bilis ſupra infraque erupit, neque ullis remediis aut vomitus, aut dejectio ſupprimi potuit. Tandem, poſt quartum diem, æger, qua ſitim pelleret, aquam frigidam petiit: eaque ſubinde hauſta, gravis morbi periculum evaſit. (*b*) Quod ſi vero vehementer, & vomitus & dejectio & ſitis vexant, & adhuc ſubcruda ſunt, quæ vomuntur, nondum aqua frigida, ſed potius egelida danda eſt. At cum diſcuſſa cruditas eſt, tum confugiendum eſt ad vinum cum aqua frigida mixtum.

At tormina ſæpe populum, cum ſiti, anxietate, vomitu, & ciborum faſtidio invadere conſueverunt. (*c*) In hoc caſu, ſiquidem hæc putridi morbi ſigna ſunt, aquæ acida vel aceſcentia addere expedit. Ediſſe etiam cibos boni ſucci, quique minus facile corrumpuntur, prodeſt.

Lac vero, quibus in acutis febribus bilioſæ dejectiones ſunt, minus convenire credidit Galenus Hippocratem ſecutus. (*d*) Celſus tamen, ubi juxta illum enumerat morbos, in quibus lac pro veneno eſt, bilioſæ dejectionis non meminit. Ipſe quo-

(*a*) L. 2. de curat. morb. acutor. c. 4. (*b*) Hoffmann med. rat. t. 6. p. 606. (*c*) Degner. l. c. p. 15. Huxham. l. c. p. 99. Pringle l. c. p. 217. (*d*) comm. in aph. 5. 64. Charter t. 9. 238.

quoque Hippocrates alibi auctor eſt, ut alvus lacte cocto abluatur. (*a*) Atque in torminibus, ſi vetuſtior morbus eſt, ex inferioribus partibus lac infundere oportet, cui prius ſilices igniti vel laminæ ferreæ candentes adjiciuntur, ut ſerum abſumatur. Quin etiam, ſub eodem, potio ex lacte recte aſſumitur. (*b*) Recentiores, lac in omni ventris fluore offerunt. (*c*)

Sed magis proprium torminum medicamentum lactis ſerum eſt: eoque ſolo, quod multi pro arcano habent, hi morbi ſæpe curantur. Id autem, & ſorberi, & in alvum immitti debet. (*d*) Sydenhamus potui ſerum frigidum dedit & tepido alvum elui juſſit. (*e*) Et, cum anno 1726 tormina ſævirent, ruſtici, qui non facile medicamentis pugnant, ſolo ſero lactis & lacte ebutyrato morbum in omni decurſu præ aliis feliciter ſuperarunt. (*f*) Eadem quoque, ut & ſerum lactis ebutyratum adverſus contagium, quod anno 1736. in agro Neomagenſi graſſabatur, ſatis profecerunt. (*g*) Aqua etiam, in qua oryza cocta eſt, quotidie aſſumpta tormina Indorum levavit (*h*).

Neque alienum eſt, potiones aſſumere ex oleo & quæcunque glutinoſa ſunt, quia & acidum in ſe ha-

(*a*) De affection. c. 7. ed. Mack. t. 2. p. 311. (*b*) Hipp. l. 7. epid. Charter. t. 9 p. 554. 555. Galen. de aliment. facultat. l. 3. c. 15. t. 6 p. 380. de ſimpl. med. facultat. l. 10. t. 13. p. 280. Paulus Æg. l. 3. c. 42. (*c*) Hildan. de dyſenter. p. 78. Sydenham. p. 102. (*d*) Herman. van der Heyden diſcours med. 1. & 2. Bagliv. prax. l. 6. c. 11. §. 1. p. 224. l. 1. p. 109. (*e*) p. 187. 602. (*f*) Hoffman. med. rat. t. 4. part. 3. (*g*) Degner l. c. p. 140. 153. (*h*) Bont. de med. Indor. p. 64.

habent, & acres humores leniunt. Valensque est adversus hunc affectum oleum olivarum (*a*); sin minus, saltem id, quod ex amygdalis aut lini seminibus premitur, dolores levat. (*b*) Degnerus decocto Radicis *Salab* quam lenissimo sic utendum memoriæ prodidit. (*c*) Huxhamus autem, oleosas & gelatinosas dari potiones non nisi raro debere, dixit; & si lenimen derasa intestina desiderant, id agendum existimat, decocto albo vel emulsione amygdalarum dulcium, hisque adjiciendum esse gummi Arabicum & ex cydoniorum seminibus mucilaginem. (*d*) Ergo pinguibus quoque acida utiliter adduntur. Se ipsum a torminibus liberavit rusticus smegmate & aceto. (*e*) Et dux Hungarorum lactis florem acetumque simul per binas fistulas ex voto suxisse dicitur. (*f*) Dolaeus etiam succum limoniorum cum oleo miscuit hisque centenos sanavit. (*g*)

Maxime vero putredinem continet spiritus vitrioli, & si intus corrupta materies latet, reliquis acidis præferri meretur. Boerhaave aquam puram, fumo accensi sulphuris imbutam, torminosis militibus bibendam consulit. (*h*) Spiritus autem sulphuris per campanam ejusdem indolis est, ac vitrioli, atque ab eo vix differt. Sed quantum is ad putridos morbos valeat, expertus est Syden-

(*a*) Diemerbroeck obs. 29. (*b*) Degner. l. c. p. 124. (*c*) Ib. p. 126. (*d*) obs. de aer. t. 2. p. 108. (*e*) miscell. n. c. dec. 3. ann. 1. p. 90. (*f*) Pringle l. c. p. 241. (*g*) Encyclop. med. l. 3. c. 5. §. 20. p. 321. (*h*) consult. ab Haller edit.

denhamus: feliciter enim in pessimis variolis, cum reliqua parum proficerent, aliquot ejus guttis solitas potiones aspersit. (*a*) At si bilis acris abundat, si cum dolore cruor sincerus multusque fertur, commode quoque facit acida tinctura, quæ ex rosis rubris elicitur. (*b*)

Similiter, cum nimia purgatio a medicamentis incidit, tum plerumque confugiendum est ad acida: nam & ii, quos acidum male habet, plurimis purgantibus non moventur, & pleraque, quæ aceto resperguntur, minus valentia fiunt. Ubi scammoneum sulphure accenso fumigatur, vis purgans multum infringitur. Ellebori quoque radix & poma colocynthiaca ex aceto cocta mitescunt; sudorque elicitur Euphorbio, cui limonum succus aut vitrioli spiritus fit adjectus. (*c*) Horum autem cum acidis misturam Helmontius non sine causa sustulit, & cum medicamina hoc modo genium & agendi vim perdant, non immerito scammonei correctionem per acida *castrationem* vocavit (*d*). Verum ut illa in plerisque medicamentis proprias facultates adimunt, sic nonnullis vires tribuunt; quale est id, quod hydragogum alvinum Boyleus appellat, in quo nitri acidum cum metallo coiit. (*e*) Itaque, si ex eo fusior dejectio fit, alcalicis impetus ventris prohiberi debet.

Sed,

(*a*) Sydenh. p. 237. 238. vid. ib. p. 383. 384. (*b*) obs. de aer. t. 2 p. 100. ejus descriptionem vid. in pharm. Lond. p. 81. Edinburg. p. 58. medulla medicinæ universæ p. 9. (*c*) Pechlin. de purg c. 17. & c. 21. (*d*) de febrib. cap. 5. (*e*) vid. Boerh. chem. proc. 183.

Sed, cum vomitus utilis ſit, ubi amari ructus cum dolore & gravitate præcordiorum ſunt; idemque profit ei, cui pectus æſtuat & frequens ſaliva vel nauſea eſt, aut ſonant aures, aut madent oculi, aut os amarum eſt; ſimiliterque ei, qui vel cœlum, vel locum mutat, hisque, ſi per plures dies non vomuerunt, dolor præcordia infeſtat, is quoque, ſi ſub torminibus ea ſigna adſunt, a medicamento petendus eſt. Quieſcere etiam his, qui cum alvo bilioſa ſimul & vomitu & ſpirandi difficultate vexantur, mulſam bibere & vomere, optimum eſt. (*a*) Neque alienum eſt, ſi pluribus diebus fluit alvus, quamvis id, quod corruptum eſt, jam expulſum ſit, contra, quo inteſtinorum motus invertatur, vomitu niti. Nam longas dejectiones ſupprimit vomitus. Idque exemplum eſt eorum, quæ natura recte facit, quam medicum imitari oportet (*b*). Igitur ſæpe neceſſarius eſt, in lævitate inteſtinorum æque ac in torminibus vomitus, ut Hippocrati viſum eſt, etiam albo veratro, ſi cetera parum proficiunt, evocatus (*c*); at ſatius radice ipecacuanhæ, cujus uſum a barbaris edoctus Piſo (cum pleraque, quæ antiqui medici præceperunt, ſtomachum infeſtent) jure magna laude extollit. Vix enim apud Braſilienſes quidquam adverſus morbos, qui ex longa obſtructione

(*a*) Hipp. de victu acutor. ed. Mack. t. 2. p. 132. (*b*) Id. aph. 6. 15. de affect. c. 7. t. 2. p. 311. Galen. comm. in aphor. citat. t. 9. p. 256. (*c*) Coac. 310. ed. Mack. t. 1. p. 165. de affect. c. 7. ed. Mack. t. 2. p. 312. 313. de victu acutor. ib. p. 132.

ne fiunt, præcipueque in ventris fluore, majus momentum habet, & tutius dari poteſt. (*a*) Hoc quoque in variis regionibus torminum ſummum auxilium fuit; (*b*) quæ eo ſæpe, intra unius diei ſpatium, incantamenti inſtar, finiri, vel certe levari ſolent. (*c*) Et id, quovis morbi tempore, quandocunque opus erat, aſſumptum, bis vel ter ſine ulla ſtomachi noxa, quicquid corruptum erat, eduxit. (*d*) Licetque etiam, inter initia, delicatulis, gravidis, lactantibus, & qui ubera ducunt, radicem offerre. (*e*) Eam autem bene contritam, drachmæ ponderis, per ſe, abunde eſt ſumpſiſſe, vel binarum in vini unciis quatuor fuſam aut cum aqua coctam. Braſilienſes dilutam malunt, ejuſque virtutem una nocte, ubi ſub dio macerata vel decocta eſt, liquoribus ſatis impertiunt: ac deinde id, quod reliquum eſt, ſive caput mortuum, iterum ſimili modo ex aqua coctum dant, quod minus dejectiones & vomitus ciere videtur, ſed magis adſtringere; ſic ut radix hæc, quam religioſe ſervant, non ſolum corruptam materiem educat, verum etiam ſtringendo inteſtina confirmet. (*f*) Idemque etiam tertia decoctione, quam imbecillus com-

(*a*) de med. Braſil. p. 101. (*b*) vid. Wepfer. diſſert. de dyſenter. p. 45. miſcell. n. c. dec. 2. ann. 10. p. 210. act. Berolin. d. 1. vol. 2. p. 25. vol. 4. p. 31. vol. 6. p. 41. 43. Hoffmann. diſſert. de prudent. medicamentor. continuat. §. 11. 12. medic. eff. Edenb. t. 4. part. 2. t. 5. art. 2. Degner. l. c. p. 99. 100. Lanciſ. de noxiis palud. effluv. p. 283. commerc. litt. 1733. p. 44. 1735. p. 221. Huxham. obſ. de aer. t. 2. p. 99. (*c*) Degner. l. c. p. 101. (*d*) Ib. p. 102. (*e*) Ibid. (*f*) Piſo l. c. p. 102.

commodius fert, magis adhuc præſtat (*a*). Attamen, ſine coctione, noſtros contuſa radix a ſcrupulo ſemis ad dimidiam drachmam ſumpta, ſatis adjuvare ſolet: datur vero mane jejunis ex vino vel juſculo, etiam, ſi manſerit morbus, in tertiam vicem. (*b*) Verum, ut grana decem ſæpe pleniorem vomitum eliciunt, (*c*) ſic a pondere ſatis gravi, aliquando parum per os aut infra redditur. Tum vero poſt horam incaleſcere incipit æger & venis concitatis tandem ſudor ſupra conſuetudinem prorumpit. Ob quam cauſam Freindius ejus in torminibus virtutem ceteris vomendi inſtrumentis longe antecellere putavit. (*d*) Quo vero magis recens eſt, eo fortius agit. (*e*) Idque perquam tenue eſt, quod vomitum movet: nam ſi pulvis ejus per annum aeri exponitur, vomitum ciendi vires multum perdit. (*f*) Piſo ſiccam radicem pluribus annis integram manere teſtatur. (*g*) Tumque minus ad vomitum ſed non ad ſudores efficacem dicunt. (*h*) Quidam etiam, ubi corpus inde ſupra & infra bene purgatum eſt, aliquot ejus grana, quibus nihil moveri, ſed inteſtina tantum conſtringi & quaſi muco obduci poſſint, quotidie per vices exhibent. (*i*) Helvetius autem, qui uſum radicis deperditum, liberalitate Ludovici Regis, quem magnum cognominant,

(*a*) Ib. p. 28. (*b*) Geoffroy m. m. t. 2. p. 54. (*c*) Ibid. (*d*) comm. 4. de febrib. (*e*) Marcgraaff hiſt. rer. Braſil. p. 17. (*f*) Hoffmann. diſſert. de cauto vomitorior. uſu obſ. 1. (*g*) l. c. p. 102. (*h*) Geoffroy l. c. p. 92. (*i*) Id. ibid. p. 94.

nant, denuo Europæos docuit, nullas in ea vires ſingulares, uti Piſoni apud Indos viſum erat, ad ſudorem movendum vel adverſus venena detexit: ſed ſtomachum inde tantum & infimum ventrem a bile acri, qua tormina plerumque oriuntur, purgari (*a*). Idemque, ſi radix aſſumi nequit, ex inferioribus partibus eam infundi curavit, quod ſæpius in torminibus reſpondebat. (*b*)

Eſt etiam nuper medicamentum ejus rei cauſa adhibitum, quod vitrum antimonii ceratum nominatur. Id anno 1734. Edenburgi, in torminibus eorum, quibus ſolita medendi via parum juvit, plurimum profuiſſe dicitur (*c*) & Pringlius proprium adverſus tormina auxilium multorum experientia cognitum eſſe, proponit. (*d*) Ipſe tamen militibus grana quinque radicis ipecacuanhæ bis terve alternis diebus cum uno alterove tartari, quod vomitus cauſa conficitur, dari maluit. Commodeque tantummodo, ſi nulla alia cura reſpondit, ad id confugit. (*e*) Similiterque Cleghorn in torminibus, quæ inſulam Minorcam infeſtarunt, radicem ipecacuanhæ anteponendam cenſuit: quoniam ea tutius purgat, & hoc, modo nullas profuſiones, modo ingentes tumultus excitat: (*f*) quamvis, ſi nimia neceſſitas urſit, id adhibuiſſe non inutile fuerit. (*g*) Du Hamelius vero, cum tor-

(*a*) Traité des maladies p. 249. 250. 252. (*b*) Ib. p. 163. 202. (*c*) Medic. eſſ. t. 4. part. 11. (*d*) Ib. t. 5. part. 15. (*e*) Obſervat. on the diſeas. of the army p. 232. 233. 234. (*f*) Obſervationes on the diſeaſes in Minorca Ao. 1744. to 1749. p. 230. confer. & Baron. not. ſur la chymie de Lemery 1756. (*g*) Ib.

tormina per populum, maximeque ruri in autumno pervagarentur, eaque nec radice ipecacuanhæ, nec cortice ſimarubæ, ſimilive medicamento cederent, primo ventrem ſupra & infra mollire quæſivit, deinde vitrum illud cum cera paratum conſervæ roſarum miſcuit & a granis ſex ad octo vel decem, alternis diebus, dedit, circa veſpertinum tempus, dolori per quietem ſuccurrens. Atque eo modo id medicamentum raro vomitus facere, frequenter dejectiones augere, vix unquam ultra quartam vicem repetendum eſſe, expertus eſt. (*a*) Et, ſi nimia purgatio mulieri nocet, aut ubi tormina inveteraverunt, multum quoque prodeſſe teſtatur. (*b*) Quod Edinburgi etiam inter menſes coërcentia annumerari ſolet. (*c*) Maximeque hoc conveniens eſſe dicitur & ad tormina, & ad omnem ventris fluxum, & ad lævitatem inteſtinorum, & ad febrim quartanam, & ſi menſtrua mulieri pallida vel immodice proveniunt. (*d*) At, ne id fallat, cura major adhibenda eſt. Geoffroy, uno tantum alterove grano vel ad ſummum tribus infantum & gravidarum curationem incepit; in firmis autem a quatuor vel quinque granis ſenſim ad octodecim adſcendit. Nonnunquam a 24 granis vix poſtridie duas tresve dejectiones ſequi deprehendit:

(*a*) Acad. Royal. des ſcienc. a. 1746. p. 81. dans les obſervat. Botanico-Meteorologiques pour l'ann. 1745. mois de Septembre p. 84. d'octobre p. 85. (*b*) Ibid. mois d'aouſt. p. 83. (*c*) Pharmacopœa pauperum in uſum noſocom. Edenburg. p. 63. (*d*) Philoſoph. tranſact. vol. 47. No. 41. p. 273.

dit: quo tamen in casu, ne in nimiam purgationem incidant, idem non nisi per longiora intervalla dare veritus fuit. Sed cum inter mulieres, quibus menstrua supra modum fluebant, quædam in utero conceperant, per hoc gravidas etiam sine noxa sanari, fortuito didicit: Ideoque tenellis quoque succurri posse, putavit; semper autem diligenter medicamenti vim explorare annisus est. Si id vomitus aut dejectiones satis ciebat, proxima vice, copiam ejus non augere, interdum etiam minuere, consueverat. Si nauseam tantummodo & crassam pituitam movebat, dimidium aut unum granum addere solitus erat. Si exigua portio prima vice assumta ingentes dejectiones excitabat, eam ob vires ægri imbecillas, post alterum tertiumve diem, demum repetiit; quo interposito tempore, quid effecerat, & melius & certius cognosci posset. Si vomitus insequebatur, post eum, aquam tepidam subinde bibendam dedit. Quod si vero tormina excruciabant venterque intentus erat & calebat, semper prius lenibus medicamentis & lotione dolorem levare debuit: sed parum referre, utrum cruenta descenderent, nec ne, morbusve sit recens, an vetustior, aut cum febre, fereque omnes servari, comperit: & febrim quoque quartanam quæ nullis remediis discuti potest, plerumque post tertium circuitum tolli, nec recidivam facere. Unum vero granum laboriose contritum magis efficax fuit, quam bina leviter contusa. Atque acida, & quæ acescunt, omnino vitanda erant,

rant, siquidem ea vomendi vim periculose intendebant. (*a*) Confectio autem medicamenti, quod vitrum antimonii ceratum nominatur, habet ceræ flavæ dr. 1. vitri antimonii in pulverem triti unc. 1. Idque ceræ in vase ferreo liquatæ injectum & spatula subinde agitatum horam circiter semis supra modicum ignem tenetur. Quod in chartam effusum, ubi refrixit, conteritur. (*b*) Vixque ultra decem grana dari debet. (*c*) Geoffroy etiam, vitrum antimonii spiritui vini in mortario mistum similem vim habere, ostendit, & tormina æque tuto sanare, in quibusdam quoque absque ulla profusione aut gravitatis sensu juxta stomachum; quamvis a binis adscendendo ad octo grana detur: Ceramque nihil aliud efficere, quam ut, diminuta virtute, dupla vel tripla ejus quantitas sumi possit (*d*). Neque hoc remedium effectu dispar videtur ipecacuanhæ. (*e*)

Quicquid sit, Boerhaave milites, cum in castris torminibus tentarentur, inter initia, vino tantum, quod vomitus causa parari solet, & cujus binas uncias dedisse satis est, vomere voluit; nihilque præter hoc, antequam semel vomuerint, bibere: tum aquam tepidam ad uncias octo assumere & post vomitum similem haustum toties, quoties expellitur, repetere. Dein potui ipsis vini uncias quatuor dari & post horam, ad tumultus sopiendos, lacrymarum papaveris grana duo in aceti un-

(*a*) Philos. transact. ib. (*b*) Pharmacop Edinburg. p. 187. (*c*) Tabula posologica pharmacop pauperum Edinburg. p. 76. (*d*) Academ. Royal. des Sciences ann. 1745. p. 162. (*e*) Baron not. sur la Chymie de Lemery p. 309.

unciam liquata. (*a*) Sed curiose prospiciendum est, ne papaver cito vomitus & dejectiones, quæ medicamentis fiunt, supprimat. Sæpe enim ex eo multa mala increscunt, interdum ipsa vita periclitatur. Quidam, cum a sex granis tartari aliquoties vomeret, neque æquo animo necessaria tormina sustineret, ubi ventris profluvio corriperetur, sumendo laudani liquidi guttas viginti, in exitum se præcipitavit (*b*).

Purgationes quoque in torminibus a putrida bile vel acri quavis materie orsis prosunt. Nam alvus plerumque ab his siccatur: eaque, cum sæpe in hoc morbo pauca descendant, si ter aut quater ducitur, plus bilis, seri & pituitæ effundit, quam natura quindecim diebus depellere potest (*c*). Ergo, si parum per se venter excernit, aut si corruptum est, quod excernitur, dejectiones medicamentis, raraque sed magna alvi ductione, moliendæ sunt: præcipueque rheum, quod primum ab Aléxandro Tralliano præceptum (*d*), a pluribus proprie ad omnem ventris fluxum valere dicitur, huc aptum est, quia humores potissimum biliosos evocat & stomachum simul atque intestina leniter adstringit. Id, cum in quovis fere profluvio contagioso, tum in Neomagensi adhibere, quam maxime necessarium fuit (*e*). Purgant etiam leniter corpus, atque viscera quoque firmant, & torminosa ventris profluvia coërcent glandes, quos

(*a*) Consultat. de dysenter. (*b*) medic. eff. Edinb. t. 4. part. 6. (*c*) Ballon. l. 2. cons. 23. t. 3. p. 162. (*d*) Freind. hist. medicinæ. (*e*) Degner l. c. p. 105.

quos myrobalanos vocant: optimaque adversus militum tormina potio fuit ex rheo & myrobalanis citrinis in aqua coctis (*a*). Quidam, vomitu peracto, alvum movent (*b*). Pringlius semper, quoties æger vomuerat, postero tertiove die rheum ad binos scrupulos aut drachmæ pondere cum pauxillo salis absynthii dedit & si nihilominus tormina atque desidendi cupiditas urgebant, iterum tertioque & quotidie paulum aliquid, habita ratione virium. Magis autem ex remissione doloris quam dejectionum cruentarum morbum levari collegit (*c*). Non alienum quoque est corruptam materiem supra & infra simul educere. Id faciunt rhei scrupulus unus, & jalappæ grana duodecim cum granis sex radicis Brasiliensis mista & cum syrupo assumta (*d*). Nunquam tamen medicamentum, quod vomitus causa sumitur, ægris, qui ramice vexantur aut sanguinis sputo laborant, recte datur; satiusque est, quoties res coëgit, ad ea quæ alvum ducunt confugere (*e*). Utraque vero hæc auxilia vitare oportet, ubi ex corruptis visceribus pus, vel ex cancro intestinorum putris sanies pessimique odoris descendit. Item, ubi dejectionibus inflammatio accessit, magisque etiam, si sub singultu, nervorum distentione & delirio (quæ omnia instantis cancri notæ sunt) subito nigra alvus profluxit.

Fue-

(*a*) Vid. Geoffr. mat. med. t. 2. p. 331. Boerhav. mat. med. p. 183. consultat. de dysent. p. 84. (*b*) Huxham obs. de aer. t. 2. p. 99. (*c*) l. c. p. 234 235. (*d*) Geoffroy l. c. t. 2. p. 95. 129. (*e*) commerc. litterar. 1735. p. 222.

Fueruntque Londini torminum genera, quibus neque alvi purgatio, neque vomitus, neque sanguinis detractio, convenire visa sunt. (*a*)

Præter hæc, in hoc genere morborum, medicamenta recte in alvum immittuntur: nam si purgationes stomacho ægri alienæ sunt, eas ex inferiori parte infundere oportet, quadrupla circiter portione. Fereque si acre offendit, id lotionibus corrigendum aut educendum est, cum juxta sedem dolorosæ suppurationes alvum turbent; (*b*) & a pure vel acri materie, non secus ac a glandibus, tum mejendi, tum dejiciendi cupiditas oriatur, illata vi motui intestinorum. Ideoque in torminibus putridis serum lactis quam optime infunditur aut aqua, in qua hordeum decoctum est, aceto adjecto. Prodest etiam nudas papillas nervorum fovere pinguibus & farinosis, ut dolor levetur & ne durum stercus diutius in intestinis hæreat, cujus desidendi cupiditate interdum dejectiones, quæ jam desinere cœperunt, revertuntur. (*c*) Celsus, si vetustior morbus est, ex inferioribus partibus tepidam infundendam esse, dixit, vel ptisanæ cremorem, vel lac, vel adipem liquatam, vel medullam cervinam, vel oleum, vel cum rosa butyrum, vel cum eadem album crudum ex ovis, vel aquam, in qua lini semen decoctum sit, vel si somnus non accedit, vitellos cum aqua, in qua rosæ floris folia cocta sint. Levant enim dolo-

(*a*) Willis pharm. rat. p. 45. vid. Helvet. trait. des maladies p. 307-310. (*b*) Hipp. Coac. 630. (*c*) Pringle l. c. p. 239.

lorem hæc & mitiora ulcera efficiunt, maximeque utilia sunt, si cibi quoque secutum fastidium est. Themison muria dura quam asperrima sic utendum memoriæ prodidit. Quod auxilium pluribus saluti, nonnullis exitio fuisse, Galenus testatur, (*a*) qui tragi succo vel hircino sævo, vel ceraſto alvum mollire maluit. (*b*) Multi tamen ex antiquis in torminibus muriam infundunt. (*c*) Acris autem est marina aqua, vel alia sale adjecto, hinc eo plus extrahit, sed minus facile sustinetur (*d*); aqua pura calida, quæ corruptæ materiæ vim miscendo frangit atque intestina eluit, morbum ipsum mollit. Recentiores ad ulcera quasi digerenda therebinthinam, ne glutine suo fistulam obstruat, ovi vitello bene contritam & cum lacte mistam utiliter injiciunt, sic ut hujus sint drachmæ sex ad illius unc. VIII. vel X. (*e*) Convenit etiam quoties desedit, si necessitas urget, subluere aqua calida, in qua decoctæ verbenæ sint, medicamentisque eis, quæ adstringunt alvum, & quæ somno dolorem levant. Sydenhamus, ubi ter corpus purgaverat ex inferioribus partibus, theriacæ Andromachi sesquidrachmam in lactis vaccini selibra liquatam indere solitus erat. (*f*)

Videndum est etiam, num dejectiones cum vel sine

(*a*) L. 12. method. medend. c. 1. Charter t. 10. p. 275. (*b*) Ib. p. 274. (*c*) Dioscorid. l. 5. c. 87. Paulus Ægin. l. 3. c. 42. Aetius. tetr. 3. serm. 1. c. 45-49. (*d*) Hoffman med. rat. t. 3. p. 638. (*e*) Geoffroy mat. med. t. 2. p. 503. 504. Gaubius de methodo concinnand. formulas p. 418. 424. (*f*) p. 184. 602. Gaubius l. c. p. 425.

ſine febre ſint. (*a*) Interdum enim febriculas excitant. Neomagi torminibus modo febres vehementes aderant, modo perquam leves, ſic ut notari tempora eorum non poſſent. (*b*) Inteſtina tamen omnium, quos morbus interemit, cancer occupaverat. (*c*) Atque in inſula Minorca modo acutis morbis ſimiles acceſſiones eſſe modo vehementi dolore ſed ſine febre inteſtina torqueri videbantur, & ſemper, quomodocunque morbus invaſit, inflammatio ſupervenit. (*d*) Tum vero auxilium ſæpe eſt, quod alias vires conſumit, in ſanguinis detractione. Dolor deinde, niſi aliquid prohibet, papavere levandus eſt. J. C. Claudinus plures tempore, quo tormina populariter vagabantur, vena inciſa, ad ſanitatem perduxit. (*e*) Sæpe etiam Foreſto per dimidium aevum & Donato viginti quinque annis, quibus medicinam fecerunt, id commode ceſſit. (*f*) Sydenhamus, tormina, ac ſi febres eſſent quibus dejectiones accedebant, conſideravit, (*g*) protinuſque ubi iſta cœperunt, ſanguinem miſit. (*h*) Et quoniam ea, cum pulſu concitato, febrilis ardor antecederet, ſemperque febris ſive levior ſive vehementior adeſſet, Huxhamus tormina quoque pro malis, quæ febribus accedunt, habuit: adeoque incipiente morbo, ſanguinem plerumque detraxit, ne in in-

(*a*) Hippocr. l. 2. prædiction. c. 4. ed. Mack. t. 1. p. 123. c. 13. p. 135. (*b*) Degner. l. c. p. 16. 22. (*c*) Ib. p. 23. (*d*) Clighorn. l. c. p. 226 227. (*e*) De ingreſſu ad infirmos. l. 2. c. 2. p. 42. (*f*) Foreſt. l. 22. obſ. 6. Donat ab Altomari de medend. human. corp. mal. c. 74. p. 487. 488. (*g*) p. 182. 601. (*h*) p. 183. 601.

inteſtinis orta gravior inflammatio, auctis doloribus, cancri metum incuteret. (*a*) Ergo, ſi ſanguinis impetus, vehementer urget, veluti in his, quibus rubet corpus, plenæque venæ tument, nullo modo melius ſuccurritur. Idque auxilium, ſi vires patiuntur, maxime fieri debet, ubi ſolita ſanguinis purgatio non provenit. Mittendus vero is eſt, neque nimium, neque coacervatim, ſcalpello leviter demiſſo; non enim ob copiam ſui detrahitur, ſed ut materiæ curſus quaſi per vires avertatur. Paucus etiam ſanguis ex vena ſenſim prorumpens, inflammationem mitigat, cruorque ex inteſtinis manare deſinit, alio dato itinere. (*b*) Eaque miſſio ſanguinis, niſi is craſſus eſt & rurſus febris accenditur, repeti non debet, ne ex corrupto malo vires deficiant. (*c*) At Trallianus, qui papavere ſæpe a medicis in initio torminum abuti conqueſtus eſt (*d*), ſi febris adeſt & morbi ratio patitur, non minus duabus heminis detrahi voluit. (*e*) Neque primis tantum diebus, torminoſi detractionem ejuſmodi ſuſtinent. Intereſt enim, non quod tempus ſit, ſed quis genius morbi, & quæ vires aegri ſint; adeo ut Riverius poſt octiduum in quadam muliere, (*f*) & in alia decimo octavo demum die ſanguinem mittere non ſit veritus (*g*). Quin etiam fæmina per tres annos torminibus implicita, ubi nullum profuerat aliud auxi-

(*a*) Obſ. de aer. t. 2. p. 98. 99. (*b*) Aetius tetrab. 3. ſerm. 1. c. 45. vid. Hoffmann. med. rat. t. 4. part. 1. p. 545. (*c*) Pringle l. c. p. 231. (*d*) l. 3. c. 21. (*e*) Ibid. (*f*) Cent. 2. obſ. 57. (*g*) Ibid. obſ. 44.

auxilium, repetita ſanguinis miſſione, curata eſt. (*a*) Commodeque Huxhamus dixit, cum tormina, quæ populum prehendunt, raro ſine quadam inflammatione inteſtinorum ſint, omniſque inflammatio ſanguinis detractionem requirat, ad vires, ætatem, pulſus, conſtitutionem & anni & ipſius ægri, attendendum eſſe. (*b*) Ideoque torminibus, quæ in hyemem & circa ver incidunt, hoc modo & rheo melius ſuccurritur, quam vomitu, ſtomacho non ita vitioſo (*c*) Maximeque ſemper morbi genus æſtimari debet. Sic in alvi profluvio, quod morbillos & laterum dolores ſequitur, ſanguinem mittere expedit. (*d*).

Si vero etiam medicamentis utendum eſt, ubi liquida alvus pluribus diebus neglecta curari difficilius poteſt, remedium, quandocunque fieri poteſt, malum punicum excavare, exemptiſque omnibus ſeminibus, membranas, quæ inter ea fuerunt, iterum conjicere, tum infundere cruda ova, rudiculaque miſcere, deinde malum ipſum ſuper prunam imponere, quod, dum humor intus eſt, non aduritur; ubi ſiccum eſſe cœpit, removere oportet, extractumque cochleari, quod intus eſt, edisse. Edenda eſt pulticula etiam, cum qua paulum ex favo vetere coctum ſit. Et cera ex pomis toſtis aſſumpta in torminibus efficax eſt. Johannes de Luque, cum per tres menſes alvo cita excruciaretur neque ullo auxilio curari poſſet, ubi tandem, inſcio medico, authoritate vetulæ, pomum

(*a*) p. 189. (*b*) obſ. de aer. t. 2. p. 105. 106. (*c*) Pringle l. c. p. 235. (*d*) Sydenham. p. 589. 266.

mum cum cera toſtum aſſumſerat, convaluit. (*a*) Sic adoleſcens quoque tria poma Borsdorffiana, in quibus cera aſſata erat, devorando, ad ſanitatem pervenit, ventre ſe paulatim contrahente (*b*). Et cum mulierculæ in torminibus anni 1680 malum cotoneum excavaſſent idque cera vel alba vel citrina repletum atque indito operculo ſupra prunas, donec omnis cera liquata cum pomo in unitatem quandam coiret, poſitum, aegris dediſſent, dolor quievit, fluxusque deſiit. (*c*) Horſtius etiam pulverem ex cera cum gummi Arabico in pomo aſſato ſolutum multum valere dixit. (*d*) Eoque anno 1608, cum tormina graſſarentur, plures ſanavit. (*e*) Solenander, ſi diutius ventris fluxus remanebat, turturem exenteratam uncia ceræ novæ infarctam & poſtea ex aqua coctam vulgo, quod a medicamentis abhorret, edendam, juſque bibendum dedit. (*f*) Et ſæpe id auxilii in his morbis magnum remedium eſt. Peſtilens torminum genus, quod caſtra juxta Schenkii munimentum poſita pervagabatur, nullis remediis ceſſit, antequam medici, qui cum Gallorum exercitu ex Italia huc venerant, auxilium, quo poſtea plures ſanati fuerunt, reperiſſent. Purgabant autem prius aegros rhabarbaro; deinde lactis dulcis circa ſelibram cum ceræ minutim inciſæ drachma una vel altera decoquebant; idque lac calidum dabant;

(*a*) Valeriola obſ. med. l. 3. obſ. 4. (*b*) Miſcell. N. C. dec. 3. ann. 1. p. 241. (*c*) Ibid. dec. 2. ann. 7. p. 183. (*d*) l. 4. obſ. 20. t. 2. p. 179. (*e*) t. 3. p. 70. 226. (*f*) conſil. med. ſect. 3. conſ. 9. p. 338.

bant; & si nihilominus liquida alvus manebat, idem secunda & tertia vice repetebant; quo, cum plurimi in castris hoc morbo tentarentur, ceræ albæ copia in proximæ civitatis Emerici repositoriis brevi defecit. (*a*) Omnes etiam terræ pingues, Melitensis, Armena, Lemnia, in quibus præsens adversus venena remedium ponitur, quia corruptæ acidam materiem miscent, putridis torminibus utiles sunt. Aptissimaque est ea aqua, in qua Boli Armenæ quam plurimum mistum est, potata. (*b*) Sed terrestria, quæ cruditates acidas tollunt, infantibus, quos cita alvus exercet, dari debent.

Verum in lævitate intestinorum utique adhibere oportet comprimentia, quo facilius tenendi aliquid intestinis vis sit. Ea autem, si quid corruptum intus remanet, in pejus id malum vertunt, sed, si excussa cruditas est, nisi culpa vel ægri vel curantis, morbum superant. Ergo, ut alvus supprimatur, potio esse debet exigua, siquidem eo quoque modo vacua intestina contrahi possunt. Neque is, cum omnia solitis viis effluant, tortoris vicem exhibet, qui ægrum, quamvis liquidis dejectionibus exhaustum ac ingenti siti pressum, a potu abstinet. Os etiam ejus elui potest, quamvis id tempus aptum potioni non est. Cibus autem convenit valens, frigidus, siccus, simplex ex oryza, hordeo, similique, qui quam minime corrumpi possit, panis tostus, caro assa, vinum austerum, vel

(*a*) Diemerbroeck annot. in obs. med. 28. p. 30. (*b*) v. Swieten. comm. t. 1. p. 128.

vel certe ſubauſterum, cui cortex granatorum vel cinnamomi, vel flores balauſtiorum ſint infuſa. Et tale vinum vel per ſe ſumi, vel ei panis toſtus, aut biſcoctus intingi poteſt. Variis etiam medicamentis feliciter medici utuntur, ut magis, quod omnia quæ reprimunt utilia ſint, appareat, quam quod quædam propriam facultatem habeant. Antiqui meſpila, quoniam valide adſtringunt, ventrem tenere affirmarunt (*a*) iisque immaturis diuturno fluore ægrum curavit Foreſtus (*b*). At Wepferus quoque liquidam alvum recte ſuppreſſit lacte, in quo rhu coriariorum & pulvis glandium decocta erant (*c*). Commendanturque ab aliis *querni* cortices in cereviſia decocti; (*d*) vel etiam *plantaginis* ſuccus (*e*). Cortex quoque, qui nuper innotuit, quem *ſimaroubam* vocant, id malum levare conſuevit (*f*). Atque etiam laudatur is, qui a frutice *coneſſi*, vel *cadagapola* detrahitur (*g*). Sed unusquisque ea, quæ promta & his morbis apta comperit, præcipue omnium hanc vim habere, ſibi perſuaſit. Oportet tamen proſpicere, ne his admotis vitium contrarium per immodicas inflationes oriatur. Paulatim ergo firmari inteſtina debebunt, aliquibus quotidie adjectis. Pringlius, ubi a torminibus vires

(*a*) Hipp. de victu acutor. ed. Mack. t. 2. p. 132. Galen. de alimentor. facult. l. 2. c. 25. Charter. t. 6. p. 352. (*b*) L. 22. c. 1. (*c*) diſſertat. de dyſenter. p. 47. (*d*) Miscell. N. C. dec. 3. ann. 1. p. 88. (*e*) Ibid. dec. 2. ann. 10. p. 227. (*f*) Geoffr. mat. med. t. 2. p. 211. Degner. l. c. p. 115. Werlhoff obſ. de febr. p. 100. (*g*) Geoffr. l. c. p. 208. medic. eſſ. Edinburg. t. 3. part. 4.

res deficere atque inteſtina relaxari cœperant, neque tamen ad ultima jam ventum eſſe ſigna oſtenderant, rheum & comprimentia inter ſe miſcuit, ne corrupta materies intus maneret, & ut inteſtina vires ſuas reciperent, vel ea, donec tormina & deſidendi cupiditates ſe remiſerant, alternis vicibus dedit (*a*). Idemque auctor quoque fuit, ut militibus, (cum poſt frigora cruditatesque dejectiones, quæ conquieverunt, etiamſi vix quidquam inutilis materiæ ſuperſit, ſæpe repetantur) hæc & quotidie & modice darentur; ejus aquæ, in qua calx liquata eſt, dupla portio lacti cocto miſta, aut paululum corticis Peruviani cum iis, quæ leniter reprimunt aut calefaciunt, aut etiam, ſi id ſine ſtomachi noxa fieri poterat, balſamus Locatelli, qui a cera præcipuam vim habet (*b*).

Alterum quoque ad omnes ſimiles affectus pertinet, & in hoc maxime ſervandum eſt, ut cum pleraque utilia inſuavia ſint, ea potiſſimum ex his dentur, quæ maxime æger volet. Deinde, ſi omnia iſta faſtidiet, ad excitandam cibi cupiditatem interponatur minus utile, ſed magis gratum. Quidam, cum halecem ſalitum, aceto inſperſo, comediſſet, a lævitate inteſtinorum liberatus eſt (*c*). Quidam, ſumta ingenti copia caſei, longa tormina evaſit (*d*). Cum vero ventrem nihil magis quam Venus adſtringit; eaque alvo liquida frigeſcit

(*a*) L. c. p. 238. (*b*) Ibid. p. 239. 240. (*c*) Tozzi oper. t. 1. p. 185. (*d*) Miscell. N. C. dec. 3. ann. 2. p. 333.

cit, ſiccaque lætatur, concubitum quoque inveteratum fluorem ſanaſſe obſervatio docuit (*a*). Veterinarius populari morbo graviter correptus noctu, erecta virga, fæminam ſibi proximam adiit; qua cum ubi leniter rem habuiſſet, ſanitatem conſecutus eſt (*b*).

Sudor autem his, qui ob ſuſceptum frigus ventris fluxu laborant, eliciendus eſt: nam dejectiones, orto ſudore, finiri; & ab æquali ciborum copia, otioſis, ſæpius ex conſuetudine alvum ferri, iis vero, qui ſe frequenter exercent, ſi ſani ſunt & victus rationem habent, parum ventrem reddere, ob validam perſpirationem, ſupra dictum eſt (*c*). Quam ob cauſam Riverius, cum in balneum tepidum iviſſet, facile ſe curare potuit (*d*). Ac in peſte quoque, ubi frequens vomendi cupiditas medicamenta expellit, ſolum integumentorum pondus, movendo ſudores, ventrem contrahere valet (*e*). Protinus igitur, febricitantem hominem multis veſtimentis operire, aut calidis remediis cruciare, maxime alienum eſt, ſiquidem ea, dum calorem ingentem ac ſudores excitant, ſimul etiam ventrem adſtringunt (*f*). Sed infirmis, quorum vaſa in meſenterio poſita nihil continent, ſummam cutim relaxari utile eſt, ut habitu corporis muta-to,

(*a*) Vid. Paul. Æginet. l. 1. c. 35. Aet. tetrab. 1. ſerm 3. c. 8. Bagliv. prax. l. 1. p. 108. (*b*) Amatus Luſitan. cent. 2. curat. 47. vid. & Hipp. l. 7. epid. Charter. t. 9. p. 601. Galen. l. 6. de loc. affect. t. 7. p. 579. (*c*) Hipp. l. 2. prædict. c. 4. ed. Mack. t. 1. p. 123. (*d*) Cent. 2. obſ. 59. (*e*) Sydenham. p. 125. 126. (*f*) Glaſſ. comm. 10. de febrib. p. 176.

to, arteriis, quæ in inteſtina exſudant, ſe contrahendi tempus ſit. Ergo & ſuper pectus ponatur ſinapi; exulcerataque cute malagma, quod humorem evocet. Pringlius in torminibus quoque fomentis calidis vel emplaſtris, quæ ad extrahendum nobilia ſunt, laterum quaſi dolores diſcuſſit (*a*). Atque interdum cataplasmata, quæ reprimunt, toti ventri impoſita maxime proſunt, ſi his lachryma papaveris ſit adjecta (*b*). Optimum ex his eſt, quod habet theriacæ p. III. maſtiches p. I. Vitare autem oportet frigus, quoniam ſummam cutim facit pallidam, & ne extremæ partes pedum inalgeſcant. Id enim torminibus magis, quam ulli morbo, inimicum eſt (*c*). Sydenhamus, quamvis poſt ſanguinis detractionem ſero lactis corruptum humorem evocaſſet, nonnunquam tamen ægrum curioſe lectulo committendum eſſe, expertus eſt, ut ne ad eum frigus adſpiret, & ibi antequam ſurgat, ad minimum viginti quatuor horis inſudet (*d*). Exercitationes & fricationes lævitati quoque inteſtinorum neceſſariæ ſunt: & cum his, ſol, ignis, balneum, omniaque, quæ perſpirationem inſenſilem, quam Sanctorianam appellant, promovent. Atque, ſi liquida alvus diutius fertur, vehiculo ſediſſe, vel magis etiam equo, prodeſt: neque enim ulla res magis inteſtina confirmat.

At ea, quæ urinam moveant, ſi id conſecuta ſunt,

(*a*) L. c. p. 237. (*b*) Aet. tetr. 3. ſerm. I. c. 45. Paul. Æginet. l. 3. c. 42. (*c*) Hoffman. med. rat. t. 6. p. 553. (*d*) p. 187.

ſunt, in aliam partem humorem avertendo proſunt; ſi non ſunt conſecuta, noxam augent: itaque, niſi in quibus id promte facere conſuerunt, non ſunt adhibenda. Nam, quæcunque in horto naſcentia boni odoris ſunt, cum potione, quacum ſorbentur, cito per alvum effluere poſſunt. Ex reliquis vero inflammatio & febres accendi ſolent. Quicunque tamen, epotis fontium ſalubrium aquis, humores copioſe per vias urinæ excernunt, his alvus non niſi coacta reddit (*a*).

Quæ vero ſomno apta ſunt, ut dixi, omnem impetum ventris prohibent. Nam facile papaveris lachrymæ dejectiones ſiſtere conſueverunt, & cum alvus medicamentis ducitur, ſive vi Mercurii vehementius fluit, & cum tabes hominem conſumit. Quin etiam tormina ſupprimunt catapotia, quæ ex ſylveſtri papavere fiunt, ex vino liquata: horumque affectus vix ſine papavere curantur: ſiquidem ei magna illa compoſitionum genera, quæ in officinis adverſus ventris fluxum valere dicuntur, præcipuas vires debent (*b*). Williſius, in torminibus *theriaca* ſimilibusque feliciter uſus eſt (*c*). Atque *extractum croci*, cui multum papaveris admiſtum eſt, Bontio apud Indos ſummum fuit antidotum (*d*). Piſo identidem, ſi opus erat ad fluxus ſiſtendos, & ut inteſtina confirmaret, *electuarium magiſtrale*, quod opium in ſe habet, dare ſolitus

(*a*) Ab Heers font. Spadan. c. 15. p. 138. (*b*) Vid. Galen. l. 9. de compoſ. medicator. ſecund. locos. c. 5. t. 13. p. 615. (*c*) De medic. operat. p. 34. (*d*) Med. Indor. p. 65. 67.

litus fuit (*a*). Verum ſexcenties Wepferus hoc morbo ægros ſolo *laudano* liberavit (*b*) eoque Sydenhamus, ubi materiem evocaverat, curam abſolvit (*c*), &, qui ejus veſtigia preſſit Huxhamus (*d*). Sed impoſitum quoque extrinſecus papaveris ſuccum, tali ratione, qualem ad tormina modo præcepimus vel in alvum ſubter datum, quod in contagio Edinburgenſi maxime neceſſarium erat, (*e*) quælibet alvi profluvia ſupprimere, ſupra dictum eſt. Quomodocumque autem, quibus alvus liquida eſt, papavere pugnant, hos ante & curioſo victu cavere oportet, ne inutilis materia corpori ſuperſit & crebriore vomitu & ſi quis ex corpore metus eſt, alvi ductione: ſiquidem mali fomite non expulſo, aut æterna requies ſequitur, aut inflammatio accedit, aut certe fluxus, qui deſiit, poſt tempus aliquod hominem magis excruciat. Ob quam cauſam Boerhaave remedium adſtringens, quod dolori per quietem occurrit, tum demum militibus dandum eſſe dixit, ubi venenum aut vomere aut purgare coacti ejecerunt (*f*). Et, quamvis interdum tormina, quibus, nulla dempta materia, per ſolas lachrymas papaveris opitulari poteſt, populum vexent (*g*): in caſtris tamen ſemper intus humor corpori nocet: isque ejiciendus eſt. Ac, alvi purgatione finita, pauxillum tantummodo papaveris dandum. Quod ſi vero is leviter aſ-

(*a*) De medic. Braſil. p. 29. 30. (*b*) Diſſertat. de dyſenter. p. 46. (*c*) p. 183. 184. 531. 532. (*d*) Obſ. de aëre t. 2. p. 108. (*e*) Medic. eſſ. Edinb. t. 5. part. 2. (*f*) conſultat. de dyſent. caſtrenſ. (*g*) Sydenham p. 189.

aſſumptus ſommum non facit, id, quod præcordia onerat, magis adhuc educi debere, manifeſtum eſt (*a*).

Si quando autem ex viſcere corrupto putris materies deſcendit, vix, niſi eo curato, alvum recte contrahi, jam mihi ſæpius dictum eſt. Cibi, potionesque, quæ non facile intus corrumpuntur, levior, ſed crebra alvi ductio, aquæ acidulæ medicatæ præcipua ſunt. Et, ubi id genus morbi eſt, quod ſcorbutum medici appellant, tormina, ſi fons mali corrigi poteſt, ſponte ceſſabunt; neque enim ea niſi corrupti vitioſique corporis ſunt.

Varias jam profluvii ſpecies ſi quis curioſius æſtimet, facile intelliget, non omnes ab una cauſa pendere, & quam vanum, fallax & damnoſum ſit, ad has accommodare unum, qualecunque illud demum ſit, medicamentum proprium, aut unam omnibus communem curandi rationem aptare. Refert enim, qualis morbus ſit, quale corpus, quale cœlum, quæ ætas, quod tempus anni: minimeque in rebus multum inter ſe differentibus perpetuum eſſe præceptum auxilii poteſt. Fuit etiam vana opinio Gallorum; in radice ipecacuanha contra quævis tormina præſidium eſſe. Nam, ubi viſcus corruptum eſt, citius inde præcipitantur ægri. Si quis autem de torminibus vel centum ſcriptores conſulit, omnes pene magnas diſſenſiones inter ſe habere, deprehendet: ſiquidem alius vult alvum liquare, interdum etiam ducere; alius ven-

(*a*) Prangle l. c. p. 236. 237.

ventrem adſtringi, vel ſudores moveri; alius ſomno dolorem levare, vel externis etiam remediis uti: contentique medici quidam auxiliis, quæ proprie adverſus tormina valere dicuntur, aut, neſcio qualem, conſenſum habent. Nihil autem horum utique perpetuum eſt. Ego, tum ſingula puto tentanda, cum & corporis, ac tempeſtatum habitus, & cauſa, & genius morbi, cæteraque fuſi ventris mala, atque omnia, quæ ſagax medicus intueri oportet, recte conſiderantur. Igitur hi, qui medicinam exercere incipiunt, dum petunt auxilium ab auctoribus, inter quos tam parum convenit, dubitant, quo potiſſimum medicamento utendum ſit. Et ſæpe, cum nondum uſu exploraverint, ad quod conjectura aliqua ducti ſunt, quidlibet ægris inculcant, perniciosa non diſcernentes a ſalutaribus. Ex quo apparet, medicinam ſubinde aliorum ſalute, aliorum interitu ab his tentari (a).

CAPUT XIX.

De Tenesmo.

Supereſt, ut ad illud vitium veniam, quod τεινεσμὸν Græci vocant. Id modo tormina antecedit (b), modo ipſis ſupervenit (c), & iisdem de cauſis, ac

(a) Wedelius miscell. N. C. dec. 3. ann. 1. p. 87. Degner. p. 88. 89. (b) Hipp. 2. epid. Charter. t. 9. p. 136. Paulus Ægin. l. 3. c. 41. (c) Hipp. l. 1. de morb. c. 2. ed. Mack. t. 2. p. 177. Degner. p. 17.

ac illa incidere consuevit (*a*). In plerisque, sub finem morbi, excruciat gravissimus quasi intestinorum descensus, & perpetua desidendi cupiditas (*b*), quo fere intestinum rectum, crebris dejectionibus irritatum, mucum, quo provida natura intestina investit, dimittit, & corrupta materies, auctis viribus, huc se inclinat: quæ ut superiores partes liberat, sic hanc quoque affectam prehendit (*c*) adeo ut interdum anus ipse procidat (*d*). Sed hic dolor, qui in ano est, vix unquam per se jugulat (*e*) nisi jam ætate aliquis processit (*f*). Ac solet quidem etiam plus terroris, quam periculi adferre, multoque pejus est, sordes, inscio ægro, profluere (*g*). Verum, in hoc malo, lotionibus, aut medicamentis uti, quæ mitiora ulcera efficiunt, supervacuum est: neque enim exulceratio adesse videtur, neque utilia sunt, quæ loco aptantur: quia possunt, dum corpori aliena sunt, partes opportuniores facere vitio jam hærenti. Itaque id tolerandum est, donec cibis stomacho aptis vinoque vires suas recipiat æger: per hæc enim fiet, ut, cum is ex toto convaluerit, illud sponte conquiescat (*h*). Si vero dolor levandus est, recte diascordium, aut theriaca, ex lacte, aut decocto albo liquata injiciuntur (*i*).

At, si in intestino recto inflammatio est, quam fere

(*a*) Hipp. de affection. c. 7. ed. Mack. t. 2. p. 312.
(*b*) Sydenham. p. 180. 188. Huxham. obs. de aer. t. 2. p. 100. (*c*) Sydenh. p. 180. 189. (*d*) Degner. l. c. p. 17. Bontius med. Indor. c. 5. (*e*) Degner. l. c. p. 24. (*f*) Sydenh. p. 180. (*g*) Degner. p. 24. (*h*) Sydenh. p. 188. 189. 601. (*i*) Huxham. l. c. aph. 5. 58.

fere dolor, & febris sequitur, alvus crebro hominem desidere cogit, sed nihil excernit, atque anus videtur procidere: interdum etiam urinæ stillicidium supervenit (*a*): nam, inflammato podice in viris, ob consortium ejus cum collo vesicæ, urinæ exitus clauditur (*b*); contra, si ex impura Venere, vitium circa naturalia nascitur, anus quoque tædii particeps fit (*c*). Ubi is dolor cepit, in aqua calida desidere oportet, sæpiusque ipsum anum nutrire, cui rei plura medicamenta, quæ refrigerandi vim habent, idonea sunt. Sed, cum hæc inflammatio, quæ mollis est & digito prementi cedit, dejiciendi cupiditate stercoris ibi hærentis suspicionem moveat (*d*); vel pro hæmorrhoidibus cœcis, nam id quoque sæpe fit, sumatur, evenit interdum, ut id malum temere neglectum, in ulcus sordidum, & purulentum transeat (*e*), quo non tantum intestinum rectum procidit, sed nonnunquam invito stercora dilabuntur, exesis ani musculis (*f*). Inter notissimos morbos Indis est etiam irritus hic conatus, quo interdum nihil, nisi pituitæ, mucisque similia, interdum leviter subcruenta, & purulenta descendunt. Isque morbus, si oculi nictitant, si longæ vigiliæ sunt, si inquietudines, si cruciatus ægre finitur. *Picho Bicho* vel *Bi-*

(*a*) Hipp. de fistul. c. 5. Charter. t. 12. p. 143. (*b*) Aretæus l. 2. de caus. morb. diut. c. 4. Galen. comm. in aphor. citat. Charter. t. 9. p. 231. a paré l. 17. chap. 50. (*c*) Vid. Hildan. cent. 2. obs. 65. Astruc. de morbis Vener. t. 1. p. 378. (*d*) Paul. Ægin. l. 3. c. 41. Aet. tetrab. 3. serm. 1. c. 42. (*e*) Fernel. l. 6. c. 9. Lomm obs. med. p. 176. (*f*) Stalp. v. der Wiel. cent. 1. obs. 89.

Bicho del culo Lusitani appellant. Nonnunquam inflammatio ani cum ulcere est; nonnunquam sanguis ex ulcere erumpit. Atque id quoque malum serpit. Id ipsum & per se nascitur, & interdum torminibus supervenit. Fitque ex his inflammatio, quæ in saniem versa, penetrando ad ipsam sphincteris carnem, ora venarum vorat, unde fluxus cruentus oritur: anusque, fœdo spectaculo late diductus, cloacæ instar, turpiter patescit. Solet tamen is per se quoque male habere, ac modo fæces, cum nigræ, & duræ factæ sunt, ingenti cruciatu elidit, modo multum prominens ne has quidem exprimere potest. Itaque, iis retentis, sævi dolores, cum febre, vigilia, lassitudine, increscunt: tumque quoniam id malum celeriter serpit, sanguinis detractione, fotu, balneo, alvi lotionibus, festinanter subveniendum est. Sæpe id, in initio, neque a medico, neque ab ipso ægro deprehenditur. Ideoque sæpe cancrum incurabilem adfert: nonnunquam, cita morte, hominem tollit. Ergo etiam medici, ubi intestinorum affectus est, protinus de ano percontari solent: neque, hercules, incolæ rationibus fidunt sed experientiæ, hinc ipsum, num quid insolitum appareat, visu & tactu explorare non dedignantur: illasque partes, si quid mali sentiunt, mox pulpæ limonum affrictu tentant (*a*). Brasilianorumque experimento cognitum, quem intestinum rectum sic male habet, eum, si sæpius particulam pomi citrei, veluti glandem ano indit, li-

(*a*) G. Piso de Med. Brasil. l. 2. c. 11. p. 27. c. 12. p. 28. c. 16. p. 31. vid. Bontium med. Indor. c. 5. p. 68.

liberari (*a*). Optime etiam ab hac labe tuetur is, qui anum, quoties desedit, aqua marina, vel frigida, vel tepida, & succo limoniorum probe abluit. Distat autem ab hæmorrhoidibus hic casus eo, quod gravis capitis dolor adest, & quod ostium ani late hiat (*b*).

Calculus quoque in homine hoc indicio cognoscitur: nam ubi vesicæ cervicem is urget, urina difficulter redditur; anus vitii particeps pruritu laborat. Intestinum rectum, quod vesicæ adhæret, ac si calculus per se excideret, extrorsum torquetur: idemque sensus, quo fæces excreturi sumus, quoniam ambo inter se copulantur anus, & vesica, calculosum crebro desidere cogit, & quædam mucosa acria exprimit (*c*). Frequens his etiam ani prolapsus esse solet.

Nonnunquam autem vehementem in ea sede pruritum vermes, qui fæminarum naturalia quoque occupant (*d*), excitare consueverunt (*e*): Ἀσκάριδες Græcis vocantur: hique pueros maxime exercent, & ad desidendum impellunt; ab adultis etiam, cum causam molestiæ animadvertunt, subinde digitis in anum immissis, extrahuntur (*f*). Atque interdum ejusmodi teretes, magna copia fæcibus inesse, interdum circa femora, natesque serpere videmus (*g*). Dari autem eadem possunt, quæ adversus omnes lumbricos utilia, com-

(*a*) Miscell. N. C. dec. 1. ann. 4. 5. p. 234. (*b*) G. Piso l. c. c. 16. (*c*) Aretæus l. 2. de caus. morb. diut. c. 4. (*d*) Hipp. l. 2. de morb. mulier. c. 60. Chart. t. 7. d. 832. (*e*) Paul. Æginet. l. 4. c. 58. (*f*) Aetius tetr. 3. serm. 1. c. 41. (*g*) Fernel. Pathol. l. 6. c. 10.

communiaque esse dicuntur. Edisse etiam lupinum, & allium prodest, maxime in alvum oleum subter dedisse, aut myriam (*a*). Usus enim ipse docuit, ea, quibus vermes expelluntur, aut necantur, loco, quem occupant, potius indi debere. Apud antiquos jam positum est, fistulam in anum esse conjiciendam, quo facilius liquor crassiora intestina repleat (*b*). Namque intus emortui ex inferioribus partibus facile redduntur. Cæterum medicamenta, quæ assumta vermes enecant, parum cognita habentur.

Periculosius sæpe inanis egerendi voluntas gravidas male habet, quibus partum elidit (*c*). Atque in India, & apud Lusitanos semper fæminæ ejusmodi casu partum (*d*), & cum eo ipsam quoque vitam facile perdunt (*e*). Neque mirum est, (sicut Galenus dixit) vulvam, quæ contra mediam alvum orsa super rectum intestinum progreditur, vehementi deiiciendi cupiditate affici, cum sæpe etiam validos motus, & partus dolores subsequatur abortus (*f*). Alvi tamen difficultas, quæ ab incremento fætus oritur, minus periculi habet.

Sed idem sensus est illis, quorum in ano ex quocunque corpore moles intruditur. Id enim non potest fieri, nisi lateribus intestini recti distensis. Ideoque non ab acribus tantummodo, sed etiam sebo candelæ, & melle cocto quoque glandes & suppositoria conficiunt.

(*a*) Hipp. l. c. (*b*) Paulus Æg. & Aetius l. c. (*c*) Hipp. aph. 7. 27. Mauriceau malad. des femmes groff. l. 1. chap. 19 l. 2. chap. 4. (*d*) Bontius med. Indor. p. 68. (*e*) G. Piso med. Brasil. p. 28. (*f*) Galenus comm. in aph. 7. 27. t. 9. p. 304.

E R R A T A.

Pag. 3. lin. 9. Epiglotis l. Epiglottis. p. 8. lin. 6. ambeunt l. ambiunt. lin. 15. deglutionis l. deglutitionis. p. 13. lin. 5. præsertem l. præsertim lin. 21. unciarum, esset l. unciarum esset p. 14. l. 16. omne quod, accepit cogit l. omne, quod accepit, cogit. p. 15. lin. 2. tenius l. tenuis p. 16 lin. 8. capillos l. lapillos. p. 20. (a) vid. Vieussens exper. sur la structure des visceres p. 83-87. p. 30. lin 13. qua l. quo lin. 15 versa l. verso p. 38. (a) Mead. p. 115. cites. de colic Picton. p 210. 214. Hoffman. med. rat t.4. part. 2. p. 334. van Swieten comm. t. 1. p. 46. p. 54 lin. 9. obnoxias l. obnoxios. p. 59. lin. 18. alius l. alvus p 61. lin 6. læsurum l. læsurum p. 63. lin. 24. pimum l. primum p. 65. lin. 4. siquidem extrinsecus: ubi l. siquidem extrinsecus ubi lin. 14. foeces l. fæces p. 70. lin. 18 foeces l. fæces lin. 19. crascescunt l. crassescunt lin. 27. tenem l. tenuem. p.71 lin. ult. uit l ruit p. 73. lin. 19. pessimium l. pessimum. p. 74. lin. ult. naletudinarios l. valetudinarios p. 76. lin. 3. excerniter l. excernitur. p.78. lin. 4. foeminæ l. fæminæ p. 80. lin 12. foecum l. fæcum lin 21 exercernere l. excernere lin. 23 vedum l necdum. p. 81. lin. 1. mortifira l mortifera p. 82. lin. 5. denfit l. derisit lin. 10. sangul l. sangui. p 83. lin. 3. solitos l. solitas lin 18. ad pus veniendum, est, l. ad pus veniendum est, p. 84. lin. 22. fesellit l. fefellit p. 85. lin 18. erercet l. exercet p. 87. lin. 21. solis salutis l. solis spes salutis p. 88. lin. 7. adsert l. adfert p. 89. l. 17. purulente, l purulenta lin. 19. vivis l. vivus p. 90. lin. 16. mula l. multa lin. 17. coalecere l. coalescere p 91. lin. 8. foecis l. fæces p. 92. lin. 24. prorunpere l. prorumpere p. 93. lin. 22. milite l. militi p. 95. lin. 6. Juvenus l. Juvenis lin 13. foeculentum l fæculentum lin. 21. emisit l. emisit p. 97. lin. 7. stomachun l. stomachum p 98 lin. 10. assurgit l assurgunt p. 99. lin. 11. ea morbo, implicita, l. eo morbo implicita, p. 101. lin. 12. ἀμορνὴ l. ἀμοργὴ lin. 13 foecem l. fæcem p. 105. cap. VIII. l. cap. IX. lin. 10. eoque l. isque p. 107. cap. VIII. l. cap. IX. p. 108. (a) vid. Vieussens exper. sur la structure des visceres p 91. 291. lin 20. atrabilatium l. atrabilarium p. 109. cap. VIII. l. cap IX. p. 110. (a vid. Vieussens l. c p. 89. p. 111. cap. VIII. l. cap IX. p. 112. lin. 10. viridentur l. videntur lin 12. parta l. porta lin 21 vitiatnr l. vitiatur p. 113 cap. VIII. l. cap. IX. lin 16. inimiciffimum l. inimicissimum p. 114. CAPUT IX. l. CAPUT X. lin. 9. αἱκοῤῥοιςας l. αἱμοῤῥοιδας lin. 13. ortur l. oritur p. 115. cap. IX. l. cap. X. lin. 10. aperra l. aperta p. 117. cap. IX. l cap. X. lin. 8. profusionis l. profusiones lin. 17. affecta l. affectu lin. 22. natibus l. naribus p. 119. cap. XI. l cap. X. p. 120 lin. 24. ruba l rubra p. 121. cap. IX l. cap. X. p. 123 cap. IX. l. cap. X. p. 124. lin. 16. elicuntur l. eliciuntur p. 125. cap. IX. l. cap X. lin. 20. quant l. queant p. 126. lin. ult. esses l. esse p. 127. cap. IX. l. cap X. p. 127. cap. IX. l. cap. X. p 128 lin. 13. herudinibus l. hirudinibus lin. 15. anus l. ani p. 132. lin. 1. aiter l aliter p. 140. lin 7. vescula l. vesicula p. 145. lin. 19. pannoum l. pannorum p 146. lin. 5. foemmarum l. fæminarum p. 148. lin. 8. κρίνεθαι l. κρίνεσθαι p. 160. lin. 11. ενφόριαν l. εὐφορίαν p. 169. lin. 1. turgens materia l. turgentem materiam p. 172 citat. ult. p 495. l p. 459. p 174. lin. 11 ortos l. ortas p. 175. lin. 10. bilosa l biliosa p. 176. lin. 9. est l. et lin. 26. is l in. p. 186. lin. 3. indicit l incidit p. 187. lin 26. quinqies l. quinquies p. 190. lin. 8. lique l. liqui lin 11. quum l. quam lin. 23. insiatia l. insatia p. 191. lin. 15. alida l calida lin. 16. potionen l. potionem p. 193. lin. 23. inveniatur l. invenietur p. 195. lin. 19. nam amplius l. non amplius, p. 197. lin 3 aptissima l. aptissima p 198. lin. 17. subditus l. subdita p. 202. lin. 18. viro l. vero lin. ult. foeces l. fæces p. 208. lin. 20. anniculo l annicula p 210. lin. 24. liquorum l liquorem p 209. lin ult purgantum l purgantium p 218. (b) Groenevelt de tuto cantharidum usu interno p. 224. lin. 26. Æsculapium l. Æsculapio.

C A

CATALOGUS
QUORUNDAM
LIBRORUM MEDICORUM,

In Officinâ J. SCHREUDERI & PETRI MORTIER Junioris, Amstelodami prostantium. 1756.

A.

ACta Societatis Regiæ Scientiarum Upsaliensis, 4. *Stockholm.* 1740. ad 1750.

—— Physico-Medica Cesareæ Leopoldino-Carolinæ Naturæ Curiosorum, exhibens Observationes Historicas & Experimenta, à celeberrimis Germaniæ & exterarum regionum Viris, 4. 10. vol. cum fig. *Norimb.*

Acta (Nova) Eruditorum Lipsiensium cum Supplementis & Indicibus, 4.

Albinus (B. S.) de Ossibus Corporis Humani ad Auditores suos 8. 1746.

—— ej. Explicatio Tabularum Anatom. Eustachii fol. Leidæ, 1744. fig.

—— ej. Academicarum Annotationum libri tres, 4. Leidæ 1755.

Alpini (Prosp.) de præsagienda vita & morte Ægrotantium libri septem, cum Præfatione H. Boerhave. Editio altera Leidensis, cujus textum recensuit, passim emendavit, supplevit, citata Hippocratis loca accuravit H. D. Gaubius, cum Capitum & Rerum duplici Indice, 4.

Artedii (Petri) Ichtyologia, sive Opera Omnia de Piscibus Posthuma vindicavit C. Linnæus, Lugd. Bat. 1738. 8.

Anatomie Raisonnée par Deidier 8. Paris 1742.

Art de conserver sa santé, composé par l'Ecole de Salerne, traduction nouvelle en vers françois, par Mr. B. L. M. 8. Paris 1753.

B.

BAglivi (Georgii) Opera omnia, practica & anatomica, editio accuratissima, cui præter Dissertationes, alii tractatus præcedentibus editionibus adjuncti. Ejus-

dem G. Baglivi Canones de Medicinâ Solidorum; Disſertat. de progreſſione Terræ-Motus &c. acceſſit Index rerum verborumque copioſiſſimus; nec non J. D. Santorini Opuſcula IV. de ſtructurâ & motu fibræ, &c. 4. Lugd. 1745. fig.

Barclai (Johann.) Icon Animorum, *Dresdæ* 1733. 8.

Boerhaave (Herm.) de Morbis Oculorum Prælectiones publicæ ex Codicibus Auditorum. edit. Gotting. alterâ parte auctior. 8. *Gotting.*

——— Praxis Medica, 5 vol. 8 *Traj. ad Rhen.* 1745.

——— Prælectiones Academicæ in proprias Inſtitutiones Rei Medicæ, edidit & notas addidit Albertus Haller, Edit. 2da. 7 vol. 8. *Gotting.* 1744.

——— Aphoriſmi de Cognoſcendis & Curandis Morbis. ed. quinta, Leidæ 1737. 8.

——— Inſtitutiones Medicæ in uſus annuæ Exercitationis domeſticos. ed. ſexta Leidæ 1746.

Boerneri (Frid.) Noctes Guelphicæ, ſive Opuſcula argumenti Medico-Litterarii, 8. Roſtock. & Wismar. 1755.

——— Inſtitut. Medicinæ Legalis in uſum auditorum ſuorum adornatæ, 8. Witemb. 1756.

Bohnii (D. Job.) de Renunciatione Vulnerum ſeu vulnerum lethalium examen &c. 8. *Lipſ.* 1755.

Büchner (Andr. El.) Fundamenta Materiæ Medicæ ad ſpecialem praxin accommodatæ, ſimplicium medicamentorum hiſtoriam, vires, delectum, uſum præparata, & in compendio exhibita. 8. *Halæ* 1754.

Buchneri (ej.) Syllabus Materiæ Medicæ ſelectioris, cum deſignatione ponderis, 8. *Halæ* 1755.

Burmanni (Joannis) Rariorum Africanarum Plantarum ad vivum delineatarum, Iconibus ac Deſcription. illuſtrat. Collectio 4. Decades uſque ad X. Compl. Amſt. 1738.

——— Plantarum Americanarum faſciculi duo, continentes plantas quas olim Carol. Plumierius, Botanicorum Princeps, detexit, eruitque, atque in Inſulis Antillis ipſe depinxit. fol. *Amſt.* 1755. fig.

——— ——— Theſaurus Zylanicus 4. 1737. fig.

Burggravii (Joann. Phil.) de Aëre, Aquis, & Locis Urbis Francofurtanæ ad Mœnum Commentatio: accedit Diſquiſitio de origine & indole Animalculorum Spermaticorum. 8 *Francof.* 1751.

C.

CArtheuſeri (Fred. Aug.) Rudimenta Orychtographiæ Viadrino-Francofurtanæ. 8. *Francof.* 1755.

Cartheuſeri (Jo. Fred.) Fundamenta Materiæ Medicæ tam Ge-

Generalis quam Specialis in usum Academicum conscripta, 2 vol. 8. *Francfort ad Viadr.* 1750.

Cartheuseri (Jo. Fred.) Tabulæ Formularum Medicarum, 8. 1752. *ibid.*

——— Dissertatio Chymico-Physica de Genericis quibusdam Plantarum Principiis hactenus plerumque neglectis, 8. 1754. *ibid.*

——— Pharmacologia Theoretico-Practica, rationi & experientiæ superstructa, 8. Berolini 1745.

Castelli (Barthol.) Lexicon Medicum Græco-Latinum, editio nova accuratissima, Genevæ 1746. 4.

Celsi (Aur. Corn.) de Medicinâ Libri octo cum notis varior. curâ & studio Th. J. ab Almeloveen, accedunt J. Rhadii vita & C. Celsii, Rotterod. 1750. 8.

Commelini (Casp.) Præludia Botanica 4. Leidæ. 1715.

Commentarii in H. Boerhaave Institutiones Medicas, studio & operâ J. G. Heyman, 7 vol. 8. 1754. *Lugd. Bat.*

——— de Rebus in Scientiâ Naturæ & Medicinâ gestis, 8. *Lipf.* 4 vol. & vol. 5. p. 1.

Conringii (Herm.) Introductio in universam Artem Medicam cum præfatione F. Hoffmanni de Studio Medico correcte pertractando, 4. *Halæ* & *Lipf.* 1726.

Coschwitz (Georg. Dan.) Manuductio ad Chirurgiam Rationalem fundamentis veris firmisque superstructam. 8. *Brunsv.* 1755.

Consultations de Médecine par Hoffman, traduites du Latin 8 vol. 12. Paris 1754.

Cours d'Opérations de Chirurgie par Mr. *Dionis*, 8. *Brux.* fig.

——— de Chimie par *Lemery*. 8. *ibid.* 1744.

——— de Chymie par Mr. N. le Fevre, 5 Edition revue corrigée & augmentée d'un grand nombre d'Opérations par Mr. du Monstier 5 vol. 12. fig. Paris 1751.

D.

DEgner (D. Jo. Hart.) Historia Medica de Dysenteriâ Bilioso-contagiosâ, quæ 1736. Neomagi & in vicinis ei Pagis epidemice grassata fuit. Accedit Relatio Historica cum reponso Facultatis Medicæ Halensis de morte per Mercurium Sublim. in Emplastro adplicatum inducta, 8. *Traj. ad Rhen.* 1754. ed. nov.

Doeveren (Gual. van) Dissertatio de vermibus intestinalibus Hominum, 4. *Lugd. Bat.* 1753.

Description des Plantes autour de Paris, par Fabregou, 6 vol. 12. fig.

Desmographie ou Description des Ligamens du Cœur Humain 12. Partie 8. Paris 1752.

Dic-

Dictionnaire Anatomique Franç. Latin. Paris 1753. 12.
——— Médicinal par J. G. 12. Brux. 1742.
——— Historique de la Médecine contenant son origine, ses progrès &c. par Mr. Eloy 2 vol. 1755. 8.
Dissertations sur les parties irritables & sensibles des animaux, par Mr. de Haller, trad. du Latin par Mr. Tissot, 8. Lausanne 1755.
——— Physique sur la force de l'imagination des Femmes enceintes sur le Fœtus, par J. Blondel trad. de l'Anglois. 8. Leide 1737.
——— pratique sur les Maux Vénériens, par Guisart 12. 1743. Paris.
Doutes, ou Observations de Mr. Klein, sur la revuë des Animaux, faite par le premier Homme sur quelques Animaux des Classes des Quadrupedes & Amphibies du Systeme de la Nature de Mr. Linnæus, & des Remarques sur les Cruitacés &c. traduit du Latin 8. fig. Paris 1754.

E.

ELémens de Physiologie ou Traité de la structure & des usages des différentes parties du Corps Humain traduit du Latin de Mr. Haller 8 Paris 1752.
Eschenbach (D. C. E.) Observationes quædam Anatomico-Chirurgico-Medicæ rariores. 4. cum fig. *Rostoch.* 1753. fig.
Euleri (Jo. Alb.) de Machinis Hydraulicis, 4. Gotting.
Euleri (*Leonh.*) Methodus inveniendi Lineas curvas Maximi Minimive proprietate gaudentes, 4. *Lausannæ* 1744. cum fig.
——— Introd. in Analysin Infinitorum 2 vol. 1748. fig.
Eclaircissemens sur l'Analyse des Infiniment-petits, par Varignon 4. *Paris* 1721.
Elémens d'Anatomie Raisonnée 8. *Paris* 1749.
Eloge de la Fiévre quarte 12. *Leide* 1720.
Emménologie ou Evacuation des Femmes par Freind. 12. *Paris* 1730.
Entretiens physiques d'Ariste & d'Eudoxe par Regnault 4. vol. 12. fig. *Amst.*
Essais de Médecine de la Société d'Edimbourg, 12. fig.
——— de la conformité de la Médecine Ancienne avec la Moderne, trad. de l'Anglois par Barker, 12.
——— sur l'Histoire Naturelle des Corallines & d'autres Productions Marines &c. par Mr. Ellis 4. Haye 1756. avec fig.
——— sur la Santé & sur les moyens de prolonger la Vie par Cheyne, *Paris* 1725.

Effais fur la Nature & le Choix des Alimens par Arbuthnot 12. *Paris* 1741.
Expériences de Phyfique par Polinieres 12. 2 vol. fig. *Paris.* 1741.
Expériences Phyfico-Méchaniques fur différens fujets & principalement fur la Lumiére & l'Electricité, produites par le frottement du Corps traduites de l'Anglois de Mr. Hauksbee par feu Mr. de Bremond. Revuës & publiées avec un Difcours préliminaire, des Remarques & des Notes par Mr. Defmaret. 2 vol. fig. 12. Paris 1754.
Expofition Anatomique de la ftructure du Corps Humain &c. par Winslow. nouv. Edit. augmentée 8. Amfterd.
Effays and Obfervations Phyfical and Litterary read before a fociety in Edinburgh, and publiſhed by them: 8. fig. 1756. 2 vol.

F.

FAbretti (Steph.) Tractatus duo; prior de Plantis & de Generatione Animalium, pofterior de Homine, 4. *Norimb.* 1677.

G.

GAubii (H. D.) Libellus de Methodo concinnandi Formulas Medicorum 8. *Lugd. Bat.* 1752.
Glafs (Thomæ) Commentarii XII. de Febribus ad Hippocratis Difciplinam accommodati. 8. Amfterd. 1743.
Gmelin (Joann. Georg.) de Novorum Vegetabilium poft Creationem divinam Exordio, 8. *Tubing.* 1750.
Gorter (Joh. de) Formulæ Medicinales cum Indice virium quo ad inventas indicationes inveniuntur Medicamina, 8. Amftelod. 1755.
——— —— Praxis Medicæ Syftema, de morbis generalibus & particularibus. 4. 2 vol. *Francof.* & *Lipf.* 1755.
Grainger (Jacobi) Hiftoria Febris Anomalæ Batavæ annorum 1746, 1747, 1748, &c. accedunt Monita fiphylica, 8. Edimb. 1753.
Grashuis Differtatio de Generatione Puris. Præmio ab Academio Regia Chirurgica que floret Parifiis. A. 1746. propofito condecorata. 8. Amft. 1747.
——— Exercitatio medico-chirurgica de Scirrho & Sarcomate 8. Amft. 1741.
Gulielmini (*Dominici*) Opera omnia Mathematica, Hydraulica,

lica, Medica & Physica, accessit Vita Autoris a Joh. Bapt. Morgagni scripta, cum Fig. & Indicibus necessariis, 4. *Gen.* 1719.

Guntherus (F. G.) de Contusione, Articulatione Genu, & imprimis Læsione singulari Tendinis Communis musculorum extensorum Tibiæ, 4. Guelpherb.

Géographie Physique ou Essai sur l'Histoire Naturelle de la Terre, traduite de l'Anglois de Mr. *Woodwart* par Mr. *Noguez*, 8. *Amst.* 1735.

——— le même Livre in 4. Paris.

H.

Haller (Alb. de) Enumeratio Plantarum Horti Regii & Agri Gottingensis, aucta & emendata. 8. *Gottingæ* 1753.

——— Opuscula Pathologica, partim recusa, partim inedita, quibus Sectiones Cadaverum morbosorum potissimum continentur: Accedunt experimenta de Respiratione. 8. *Laus.* 1755. fig.

——— Disputationum Chirurgicarum Selectarum Collectio 4. 5 vol. fig. *Laus.* 1755.

——— Primæ Lineæ Physiologiæ, in Usum Prælectionum Academicarum. 8. *Gott.* 1751.

——— Opuscula sua Botanica prius edita recensuit, retractavit, auxit, conjuncta edidit. 8. *ibid.* 1749.

——— Descriptio Foetus Bicipitis ad Pectora conati, ubi in Causas monstrorum ex Principiis Monstrorum Anatomicis inquiritur, 4. *Hanov.* 1739,

——— Iconum Anatomicarum quibus aliquæ partes Corporis humani delineatæ traduntur, 8. Fasciculi, fol. *Gott.*

Hambergeri (G. E.) Physiologia Medica seu de Actionibus Corporis Humani sani Doctrina, 4. fig. Jenæ 1751.

Hebenstreit, (D. Jo. Ern.) Antropologiâ Forensis sistens Medici circa Rempublicam causasque dicendas officium, cum rerum Anatomicarum ac Physicarum quæ illud attinent expositionibus. 8. fig. *Lips.* 1753.

Heisteri (Laur.) Compend. Anatomicum totam Rem Anatomicam brevissime Complectens, edit. nova auct. & emendat. 2 vol. 8. fig. 1748.

——— Compend. Institutionum, sive Fundam. Medicinæ, cui adjecta est Methodus de Studio Medico Optimo &c. edit. auct. atque emendat. 8. 1748.

——— Compend. Medicinæ Practicæ, cui præmissa est de Medicinæ Mechanicæ præstantiâ Dissertatio, 8. 1748.

Hei-

Heisteri (Laur.) Institutiones Chirurgicæ, 2 vol. 4to fig. Amsterdam. 1750.

Helvetii (J. Cl. Adr.) Principia Physico-Medica in Tironum Medicinæ gratiam conscripta, 4. *Francof ad Mœn.* 1754. 2 vol.

Hippocratis Aphorismi, ex edit. Th. J. ab Almeloveen, 12. Gr. & Lat. *Glasg.* 1748. edit. eleg.

——— (Magni) Coï Opuscula Aphoristica Semeiotico-Therapeutica VIII, unà cum Jure Jurando Græce & Latine ex interpretatione Anutii Foesii, aliorumque in usum sacræ Gentis Asclepiadeæ exarata, 8. *Basil.* 1748.

Historia Morborum qui annis 1699. 1700. 1701. 1702. Wratislaviæ grassati sunt, à Colleg. Acad. Leopold. Nat. Curios. Wratislaviensis in lucem edita, præfatus est Alb. Haller, 4. *Laus.* 1748.

Hoffmanni (Frid.) Medicina Rationalis Systematica, 4. 8 vol. *Halæ* 1739.

Hoffmanni (Frid.) Opuscula Medico-Practica, 4. *ibid.* 1736.

——— Consultationum & Responsionum Medicinalium Volumina tria, 8. *Amst.* 1735.

——— Opera omnia Medico-physica, fol. XI. vol. cum supplementis. *Genevæ* 1740.

Hundertmarck (Car. Frid.) de Mercurii Vivi & cum Salibus variis mixti summâ in Corpus Humanum vi atque efficacitate, ejusque cum Sulphure laxius vel arctius conjuncti Virtute in idem nulla. Liber singularis, in quo simul varia Chimiæ Capita illustrantur, 4. *Lips.* 1754.

Histoire des Plantes de l'Europe & des plus usitées de l'Asie, de l'Afrique & de l'Amérique, où l'on voit leurs figures, leurs noms, avec un Abrégé de leurs qualités, & de leurs Vertus Spécifiques, 2 vol. 12 Amsterdam. 1753.

——— Naturelle Générale & Particuliére avec la Description du Cabinet du Roi, 4. fig. Haye 1750, Tom. I. II. III.

——— Naturelle de l'Ame, 8.

——— & Mémoires de l'Académie Royale des Sciences pour 1747. in 12. 3 vol. fig. Amsterdam 1756.

——— le même Livre complet depuis le commencement, faisant environ 80 vol.

——— Naturelle éclaircie dans une de ses parties principales, l'Orychtologie, qui traite des Terres, des Pierres, des Métaux & autres Fossiles, avec des figures dessinées d'après nature, par M***. 4. Paris 1755.

——— des Plantes autour d'Aix en Provence, *Paris* 1715. fig.

——— Physique de la Mer, par le Comte *de Marsigli*, fol. *Amst.* 1725.

Histoire de la Médecine, où l'on voit l'origine & le progrès

grès de cet Art, par *D. Le Clerc.* 4. Amst. 1723.
Holland (Rich.) Observation on the small pox, 8 *Lond.* 1748.

I.

JUchem (Christ. Henr. van) Dissertatio Medica de variolis atque actione miasmatis variolosi. 4. *Lugd. Bat.* 1755.
Junckeri (D. Joan.) Conspectus Therapiæ specialis Tabulis CXXXVIII. omnes ad primarios morbos methodo Stahliana tractandos, 4. *Halæ.* 1750.
Inoculation (l') justifiée, ou Dissertation pratique & apologétique sur cette méthode, avec un Essai sur la Mue de la Voix, par Mr. *Tissot*, 12. 1754.
Journal des Observations Physiques, Mathémat. & Botan. faites aux Indes, 4. 2 vol. *Paris* 1725. fig.

K.

KAempherii (Engelb.) Amœnitatum Exoticarum Politico-Physico-Medicarum Fasciculi V. 4. Lemgov. 1712. fig.
Kleinii (D. Lud. Gottfr.) Interpres Clinicus, 8. *Lips.* 1753.
——— de aëre, aquis & locis Agri Erbacensis atque Breubergensis Largiodenwaldiæ Tractûs Tentamen Physico-medicum, Præfatio Historica quædam tradens: accedunt figuræ in æs incisæ, 8. *Francf.* 1754.
——— (Jac. Theod.) Tentamen Herpetologiæ, cum perpetuo Commentario: accedit J. A. Unzeri Observatio de Teniis latine reddita, cum dubiis circa eandem cum fig. 4. *Gott.* 1755.
——— Selectus Rationalis Medicaminum, quorum vera vis est ad felicem praxin clinicam &c. 8. Francof. 1756.
Kloekhof (Corn. Alb.) de Morbis Animi ab infirmato tenore medullæ cerebri Dissertatio, 8. *Traj. ad Rhen.* 1753.
——— Opuscula Medica, 8. ib. 1747.
Kühlemann (J. Ch.) Observationes quædam circa negotium generationis in ovibus factæ. 4. fig. *Lips.* 1754.
Kessel (Joh. Frid.) Weitere fortsetzung der Hallerischen und Hambergerischen streitigkeiten von athemhohlen / 4 Jena 1752.

L.

LAzerme (Jac.) Curationes Morborum, 12. 2 vol. Monspelii. 1750.
——— Tractatus de Morbis internis Capitis, 12. 1756.
Linnæi (Carol.) Oratio de necessitate peregrinationum cum Oratione de Telluris habitabilis incremento, Lugd. Bat. 1743.

Linnæi (Caroli) Fauna Suecica, Siſtens Animalia Suecicæ Regni, 8. ibid. 1746.

——— Species plantarum exhibentes plantas recte cognitas ad Genera relatas, 2 vol. 8. *Stocb.* 1753.

——— Syſtema Naturæ Siſtens Regna Tria in Claſſes & Ordines, Genera & Species redacta, accedunt Vocabula Gallica. Edit. multò auctior & emendatior cum fig. 8. Lugd. Batav. 1756.

Lieutaud (Joſephi) Elementa Phyſiologiæ juxta ſolertia noviſſimaque Phyſicorum Experimenta & accuratiores Anatomicarum Obſervationes concinnata, 8. 1749.

Loeſeke (J. Lud. Leb.) Obſervationes Anatomico-Chirurgico-Medicæ novæ & rariores, accuratè deſcriptæ iconibuſque illuſtratæ. 4. *Berol.* 1745.

Lommii (Jodoci) Obſervationum Medicinalium Libri III. quibus omnium Morborum ſigna, & quæ de his haberi poſſunt Præſagia, accuratiſſime pertractantur. Opuſculum aureum. edit. noviſſima emendatiſſima, 12.

Ludolfi (Jobi) & G. G. Leibnitii Commercium Epiſtolicum, recenſuit Aug. Ben. Michaelis: 8. Gorting. 1755.

Ludwig (Chriſt. Cottl.) Inſtitutiones Therapiæ Prælectionibus Academicis accommodatæ, 8. *Lipſ.* 1754.

——— de Humore inungente Commentatio, 4. *Lipſ.* 1754.

——— Inſtitutiones Pathologicæ Prælectionibus Academicis accommodatæ, 8. *Lipſ.* 1754.

Leçons publiques ſur les Maladies des Yeux par Boerhave, 12 fig. *Paris* 1749.

Lettres Bérybériennes ſuivies d'un Eſſai ſur l'Eſprit Hamain, par Mr. *Beryber*, *Berlin*, 12. 1754.

——— à un Ami ſur les opérations du Caffé, par *Knoll*, 4. *Quedlinb.* 1752.

——— ſur l'Electricité dans lesquelles on examine les dernieres decouvertes faites ſur cette Matiere, & les conſequences que l'on en peut tirer 12. Paris 1753. fig.

D. W. Linden, Gründliche Chijmiſche anmerckungen über dem Clevischen Sauer-Brunnen Waſſer; und von einer neuen art den Tollen Hunds Bisz zu heilen. 8. Amſt. Leipz. 1746.

——— Gründliche Hiſtoriſche nachricht von Theer Waſſer. 8. ibid. 1745.

M.

Mappi (*Marci*) Hiſtoria Plantarum Alſaticarum, poſthuma opera & ſtudio Joh. Chriſt. Ehrmanni, 4. *Argent* 1742. cum fig.

Mead (Rich.) Opera Medica, 8. 2 vol. Gott. 1745.

Meckel (Joan Frid.) Tractatus Anatomico-Physiologicus de quinto Pare Nervorum Cerebri, 4. *Gotting* 1748.

Medicamentorum Constitutio, seu Formulæ Caroli Barbeiraci, in lucem editæ ac auctæ curâ & studio Doctoris Medici Monspesulani, 12. Lugd. 1751.

Methodus discendi Artem Medicam in duas Partes divisa, 12. 1744. fig.

Mechanisme, ou Nouveau Traité de l'Anatomie du Globe de l'Oeil, par J. *Taylor*, 8. *Paris* 1738. fig.

Medecine (la) d'Armée contenant des moyens aisés de prevenir les Maladies, & d'en guérir par Mr. de Meyserey. 3. vol. Paris 1754. 12.

Medecine & Chirurgie des Pauvres qui contient des Remedes choisis, faciles à preparer & sans depense pour la plupart des maladies internes & externes qui attaquent le corps humain par ***, Paris. 12. 1753.

Memoires sur la Nature sensible & irritable des parties du Corps Animal par Mr. A. de Haller, 12 Lausanne. 1756.

——— (deux) sur le mouvement du sang & sur les Effets de la saignée fondés sur les expériences faites sur des Animaux par Mr. A. de Haller, 8 Lausanne 1756.

Methodes de guerir les maladies, par Lazerme, 2. vol. 12.

Medical Essais and Observations, relating to the practice of Physicq and Surgery, abridged from the Philosophical Transactions, from their first publication by S. Mihler, 2 vol. 8. fig. Lond. 1745. fig.

Monro Anatomy of Human Bones, 12. Edinb.

N.

Nicolai (Ern. Ant.) Systema Materiæ Medicæ ad Praxim applicatæ. *Halæ* 1741. 4.

O.

Ordre Naturel des Oursins de Mer & Fossiles avec des Observat. sur les piquans des Oursins de Mer & quelques Remarques sur les Belemnites par M. T. Klein Ouvrage traduit du Latin, avec le Texte de l'Auteur 8. fig.

Orthopédie, ou l'Art de prévenir & de corriger dans les Enfans les difformités du corps, par Mr. *Andry*, 12. *Brux.* 1743.

Osteographie ou Description des Os de l'Adulte du Fœus &c. precedée d'une Introduction à l'Etude des Parties solides du corps Humain par Mr. Tarin avec la Myographie, & le Dictionnaire Anatomique suivie d'une Bibliotheque Anatom. & Physiolog. du même Auteur. 4. 3 vol. fig. Paris 1753.

P.

PHarmacopea Wirtembergica in duas partes, fol. *Studg.* 1754.
——— Extemporanea Auctore Thom. Fullero, 8 *Laus.* 1737.
——— Bruxellensis 8. Brux. 1739. fig.
——— Hermetica, 12. Laud. 1719.
Pharmacopée Universelle raisonnée où l'on trouve la critique des principales preparations qui sont dans les Boutiques des Apothicaires &c. par Mr. Guiney, traduite de l'Anglois sur l'onzieme Edition par Mr. Clausien qui l'a corrigée & augmentée de beaucoup. 4. Paris 1749.
Pharmacopœia Collegii Regii Medicorum Edinburgensis, 12. Edim. 1756. edit nitid.
Piccolomini (Archang.) Anatome integra revisa, Tabulis explanata & Iconibus mirificæ Humani Corporis fabricae, fol. *Veronæ* 1754.
Platneri (J. Zach.) Institut. Chirurgiæ Rationalis, adjectæ sunt Icones nonnullorum ferramentorum aliarumque rerum quæ ad Chirurgi officinam pertinent, 8. Lips. 1745.
Ploucquet Principia de Substantiis & Phænomenis, 8. *Erfort.* 1753.
Pontederæ (*Julii*) Anthologia sive de Florium Natura Libri tres, 4. *Patavii.* 1720.
Pott (Jo Henr.) Observationes & Animadversion. chymicæ 2 partes 4. Berol. 1739.
Physique de l'Ame humaine, par Mr. Godart, Dr. en Médecine, 8. Berlin. 1754.
Pratique des Maladies aigues, par Tauvry, *Paris.* 1720.
——— de Chirurgie, par Guisard, 12.
Platners (D. Joh. Zach.) Gründliche einleitung in die Chirurgie oder kurzeanweisung aller krankheiten/ zu denen Chirurgis vorkommen/ 2 vol. 8. Lips.

R.

Reichel (Christ. Carol.) Diatribe de Vegetabilibus Petrefactis, 4 *Wittemb.* 1750.
Relationes de Libris Physico-Medicis partim antiquis partim raris, Auctore Frid. Boernero Fasc. I. 8. Vitemb. 1756.
Roederer (Joan. Georg.) Elementa Artis Obstetriciæ in usum Prælectionum Academicarum, 8. *Gotting.* 1753.
Roedereri (J. G.) Demonstrat. Anatomicas Reliquasque Lectiones semestri brumali MDCCLIV. habendas indicit & Observat. Medicar. Suffocatis faturam addit, 4. Gott.
——— de Uteri Scirrho Commentatio Medica, 4. fig. 1756. Gott.

Recueil de quelques piéces intéreſſantes ſur l'inoculation de la petite verole, 8. Haye. 1755.
——— de Remedes, par Mad. Fouquet, 12 *Paris* 1738; 2 vol.
——— de Diverſes Piéces ſur l'Electricité, 3. vol. 12.
Régles ſur la Santé, par Cheyne, 8.

S.

SChombergi (*R*,) *Obſervationes Medico-Practicæ*, 8. *Amſt.* 1756.
Schmidt (Jo. Corn. Guil.) de Febre Scarlatina, 4 *Hanover* 1753.
Schulzii (Jo. Henr.) Pathologia Generalis. 1747.
Schuſter (D. Gottw.) Obſervatio Medico-Chirurgica de Chemoſi ſummo inflamationis Oculi gradu Methodo Hippocraticæ æmula diſcuſſa, 4. *Lipſ.* 1754.
Scilla (Aug.) de Corporibus Marinis Lapidescentibus, *Romæ* 1747
Siccus (J. A.) de Optimo Medico, *Halæ* 1748. 8.
Snashall (Sam.) Diſſertat. de morbo Arquato ſeu ictaro ut vulgo nuncupatur. 4. Lugd. Bat.
Stahlii (D. Georg. Ern.) Fundamenta Chimiæ Dogmaticæ & Experimentalis, annexus eſt Iſaaci Hollandi de Salibus & Oleis Metallorum Tractatus, Ed. 2. auctior 4. *Norimb.* 1746. 3 vol.
Sydenhami (Thomae) Opera Medica in tomos duos diviſa. Ed. Nova, 4. 2 vol. *Genevæ* 1749.
Syneſius de Febribus Gr. Lat. cum notis J. St. Bernard, 8. 1749.
Syſteme Naturel ou Regne Animal, par claſſes, familles, genres & eſpeces avec une notice de tous les Animaux, les noms grecs, & latins vulgaires, les citations des Autheurs, qui en ont écrit 2 vol. 8. fig. Paris 1754.
Statique des Animaux, par Hales, *Genev.* 1744. 4.

T.

TAck (Joan.) Specimen Obſtetricium de Partu difficili, 4. *Lugd. Bat.* 1755.
Tencke (Henr.) Inſtrumenta Curationis Morborum deprompta ex Pharmacia Galenica & Chymica, Chirurgia & Diæta, editio quarta, emendata, 12. Lugd. 1755.
Tilli (*Mich. Angel*,) Catalogus Plantarum Horti Piſani, fol. *Florent* 1723. fig.
Torti (Fr.) Therapeuticæ ſpecialis ad febres periodicas perniciofas. edit. VI. cum Vita Auctoris a L. A. Muratorio conſcripta, atque aliis ejuſdem opuſculis, 4. Francf. 1756.

Taur-

Tournefort (Jof. Pitt.) Inftitutiones Rei Herbariæ, editio tertia, appendicibus aucta ab Ant. de Juffieu, 4. 3 vol. fig. Paris 1719

Tralles (D. Balthaf. Ludov.) *Cogitatorum Suorum de S. Eucharistia Dilucidationes, ejusdem Vindiciæ iniquis Cenforis ignoti Animadverfionibus oppofita.* 8. *Vratifl.*

——— — virium quæ Terreis Remediis gratis hactenus adfumptæ funt examen Rigorofum. 4 Lipf. 1740.

Trew (D. Chrift. Jac.) Differtatio de Differentiis quibusdam inter hominem natum & nafcendum intercedentibus, 4. *Norimb.* 1726. fig.

Trilleri (Dan. Wilh.) Commentatio de Pleuritide ejufque Curatione &c., 8. *Franckf.* 1740.

Traité des Maladies aigues des Enfans, 12. 1730.

——— de la Pefte, par Hecquet, *Paris* 1722.

——— —— idem par Manget, 2 vol. 1722. 12.

——— —— idem par Cottin, *Paris*, 1722. 12.

——— —— idem par Govet de Rumily, *Paris* 1722. 12.

——— des Operations de Chirurgie, par Garengeot, 12. *Paris* 1727. 12. 3 vol.

——— des Maladies les plus fréquentes, par Helvetius. *Paris* 3 vol. 1731.

——— des Saignées. par Sylva, 12. *Amft.* 1729.

——— des Maladies des Os par Mr. Petit 12. 2 vol. Paris 1741.

Traité Raifonné de la Diftillation, ou la Diftilation reduite en Principes avec un Traité des Odeurs par M. de Jean. 12. Paris 1753.

——— des Operations de Chirurgie par le Dran 8. Brux. 1745.

——— des Eaux minerales de Spa par J. A. de Limbourg 8. 1756.

——— des Opérations de Chirurgie fondées fur la Méchanique des Organes de l'Homme, & fur la Théorie & la Pratique la plus autorifée par Mr. *Garengeot*, 3 vol. 12. fig. *ibid.* 1748.

——— (Nouv.) des Inftrumens de Chirurgie par le même, 2 vol. 12. *La Haye* 1725.

——— du bon Chyle, *Paris* 1735 12.

——— de la Pefte par Manget, *Geneve* 1721. 12.

——— de la Matiere Medicale, par Boerhave, *Paris* 1731. 12.

——— de la Vertu des Medicamens, par le même. *Paris* 1729. 12.

——— des Medicamens, par Tauvrey, *Paris* 1722. 12.

——— des Eaux Minerales & des Eaux de Bourbonne les-Bains, 8.

Traité de la Caufe de la Digeftion, 8. 1714.

——— des Fluxions par Mr. *Colin Maclaurin*, trad. de l'An-

l'Anglois par le R. P. *Pézénas*, 2 vol. 4. 1749.
Traité de la ſtructure du Cœur, de ſon action & de ſes maladies, par Mr. *Senac*, 2 vol. 4. 1749.

V.

VErheyen (*Phil.*) Corporis Humani Anatomiæ Libri duo, 4. *Brux.* 1726.
Vertus Medecinales de l'Eau commune, 12. 2 vol. *Paris* 1730.

W.

WErlhof (Paul. Gottl.) Obſervationes de Febribus; edit. ſecunda auct. & emendata. 4. Hanov. 1745.
Widmeri (Georgii) Chymia Corporis Animalis cum Lithogeognoſiâ & artificio aquas ſalſas dulcificandi, methodo ſcientificâ pertractata. 4. *Arg.* 1752.
Wildvogeli (Chriſtiani) Libellus de Balneis & Balneatoribus. 4. *Francof.* & *Leipſ.* 1754.
Winſlow (J. B.) Expoſitio Anatomica ſtructuræ Corporis Humanæ, 8. 4 vol. fig. Frft. & Leipſ. 1753.
Whytt's (Robert) Eſſai on the Vital and other Involontary motions of Animals, 8. Edinb. 1751.

Z.

ZInn (Joh. Gottfr.) Deſcriptio Anatomica Oculi Humani iconibus illuſtrata. 4. fig. *Gotting.* 1755.
——— ——— Obſervationes quædam Botanicæ & Anatomicæ de Vaſis ſubtilioribus Oculi & Cochleâ Auris internæ, 4. *ibid.* 1753.
Zuingeri (Theod.) Compendium Medicinæ Univerſæ ex ſcriptis probatiſſimorum, puta Etmulleri, Waldſchmedii, Sennerti, Wedelii, Boerhavii, aliorumque ſingulari opera concinnatum. Inſtitut. Chym. Pharm. & Prax. Med. edit. ſecunda. Baſ. 1748. 8.
Zumbag. (Corn) de Pulſibus ac Urinis Faſciculus Indicatorius, 8. *Lugd. Bat.* 1741.
Martinii (Georg.) in B. Euſtachii Tabulas Anatomicas Commentaria. 8. Edinb. 1755.
Pharmacopoeia Collegii Regii Medicorum Edinburgenſis. 12. Edinb. 1756.
Tirocinum Botanicum Edinburgenſe, conſcriptum a Car. Alſton. 8. Edinb. 1753.

Præter hoſce Libros, omnis generis Libri, tum Latini, tum Gallici, apud eoſdem Bibliopolas reperiuntur.